

Verklarende woordenlijst bij het memorieboek van Maria van Nesse

N.B. Vervaardigd door Vesna Smit, met medewerking van en Gery Baars-Visser en Emmy Reijngoud.

<i>Gtb</i>	= https://gtb.ivdnt.org/search/
<i>Ensie</i>	= https://www.ensie.nl/
<i>eWND</i>	= https://ewnd.ivdnt.org/boeken/zoeken
<i>Dbnl</i>	= https://www.dbnl.org/
Nederlandse Voornamenbank	= https://www.meertens.knaw.nl/nvb/
Etymologiebank	= https://www.etymologiebank.nl/
Middeln. Handwoordenboek	= https://www.dbnl.org/tekst/verd003midd04_01/

Woorden (of delen van woorden) kunnen ook worden opgezocht door via ctrl + f een zoekvak te openen en ze daarin in te vullen.

Over het algemeen zijn woorden hier- anders dan in de transcriptie- aan elkaar geschreven i.v.m. de betere leesbaarheid.

Na een woord uit het memorieboek volgt vaak hetzelfde woord in een meer formele, meestal iets modernere vorm. Aan het einde staat het woord in de huidige spelling met de definitie ervan erachter.

Var. is de afkorting van variatie.

vk is verkleinwoord

lp is linker pagina

lk is linker kolom

rp is rechter pagina

rk is rechter kolom

– 2 derlajje = tweederlei. Tweeërlei. (*Gtb*) [76.7 rprk]

– 3 guldens bier = drieguldenbier. Een dunne, lichte soort bier; kleinbier. Bier waarvan de prijs constant drie gulden bedroeg; vermoedelijk veranderde de inhoudsmaat. (*De geschiedenis van de Leidsche lakenindustrie ... - Nicolaas Wilhelmus Posthumus, 1939, p. 983*) [77.48 lprk]

– 3 mael vier = drie maal (keer) vuur. [76.37 lplk]

– 4 doctoren van die haijlijge kerck = de vier doctoren van de kerk. Doctor = kerkleeraar. (rooms-katholiek) Kerkelijk schrijver die door heiligheid en wetenschap heeft uitgemunt en daarom door de kerk met de titel van doctor ecclesiae is vereerd. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*); Als eersten werden in 1295 Augustinus, Ambrosius, Hiëronymus en paus Gregorius de Grote tot kerkleeraar verheven. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.41 lprk]

– 4 evanijelisten = vier evangelisten. De vier evangelisten (schrijvers van een evangelie) Mattheus, Marcus, Lucas, Johannes Jo-han-nes. (*Van Dale.nl*) [76.5 rprk]

Var. 4 evenielisten. [77.41 lprk]; 4 eevenielisten. [77.41 lprk]

- 4 kantachtigje = vierkantachtige. [76.4 lplk]
- 5 derlajje = vijfderlei. Vijf verschillende soorten. (*Gtb*) [76.20 lplk]
- 5 sinnen = vijf zinnen. De vijf zintuigen. Zin. Elk van de organen die prikkels uit de buitenwereld opvangen en via de zenuwen doorzenden naar een bepaald deel van de hersenen, waar ze in gewaarwordingen worden omgezet zodat kennis van die buitenwereld kan worden verworven; zintuig. Gewoonlijk worden vijf zinnen onderscheiden: gehoor, gezicht, reuk, smaak en gevoel. De zinnen worden in de kunst van de 16de en vooral van de 17de eeuw vaak allegorisch voorgesteld (het gehoor door musicerenden of door een hert; de smaak door mensen die lekker eten en drinken; het gezicht door een vrouw met een spiegel; de reuk door mensen die de geur van bloemen opsnuiven; het gevoel door een operatie). (*Gtb*) [76.12 rprk]
Var. 5 sijnnen. [76.14 rplk]
- 5 talf = vijftalf. (telwoord) Vijfdehalf, vier en een half. (MNW) (*Gtb/ Ensie*) [76.6 rprk].
- 6 talf = zestalf, zestehalf. (telwoord) Zesdehalf, vijf en een half, d. i. vijf en de zesde half (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.4 rprk]
Var. sestalf. [76.10 rplk]
- 7 blyschappen met die 7 droefhaiden van Onse Lieve Frou = de zeven blijdschappen en zeven droefheden van Onze Lieve Vrouw. De Zeven Vreugden en de Zeven Smarten van Maria. De devotie van de zeven vreugden van Maria vindt haar oorsprong in de late middeleeuwen, toen men in de christelijke spiritualiteit aandacht kreeg voor het innerlijk leven van Jezus Christus en zijn moeder. (*Bisdomvanbreda.nl*); De Zeven Smarten zijn in de katholieke traditie zeven momenten van verdriet en pijn in het leven van Maria, de Heilige Maagd en Moeder Gods. (*Kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*) [77.14 lplk]
- 8 draets = achtdraads. Uit acht draden bestaande. [76.11 rplk]
Var. 10 drets. [76.37 lprk]; 2 drets. [77.11 lplk]; 2 draets. [77.36 rplk]
- 9 dalffe = negendalve. Acht en een halve. (*Gtb*) [76.6 rprk]
- 9 kor der enggelen = negenkoor der engelen. Negen koren der engelen. Volgens een middeleeuwse opvatting zijn engelen ingedeeld in negen koren: Serafijnen, Cherubijnen, Tronen, Heerschappijen, Vorstendommen, Machten, Krachten, Aartsengelen en Engelen. (*Kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*); Koor. (rooms-katholiek) Afdeling van een hiërarchie van engelen. (*Van Dale.nl*) [77.6 rplk]
Var. 9 koren der engelen. [77.8 lprk]
- 12 in het pont = 12 in een pond. Het aantal kaarsen per pond. (*Woordenboek van de Brabantse dialecten: Niet-agrarische vakterminologieën ... Door P. H. Vos, H. van Lieshout, 1990, p. 1510*) [76.3 rplk]
- 12 pont = bedoeld worden 12 pond groot. 72 gulden. [76.13 lplk]
Zie: pont groot. [76.9 lprk]
- 16 dalf = zestiendalf. 15 en een half. [76.4 lprk]
- 50tichgen = bedoeld wordt vijftigen. [77.41 lplk]

- 100ste penninck = honderdste penning. Eenmalige belasting van 1% op onroerend goed. (*Historiek.net*) [77.30 lprk]
Var. honderste penninck. [77.34 rprk]
- AB boeck = ABC-boek. (verouderd) Eerste spelboekje. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.43 lprk]
- Abraham daer die engelen by hem die Botschap brachten dat Sodome = Abraham en de drie engelen. Hij smeekt God, die vergezeld is van twee engelen, om Sodom te sparen. Genesis 18.2 (*statenvertaling.net*) [76.7 lprk]
Var. daer die engelen Abraham die botschap brochten. [76.7 rprk]
- Abrahams offerhande = Abraham's offerande. Het offer van Abraham. Abraham en Izak. Genesis 22. (*statenvertaling.net*) [77.48 rplk]
- achdel = achtdeel, achtendeel. Een maat, het achtste gedeelte bevattende van een andere maat, die als eenheid beschouwd wordt, de helft van een vierendeel of viertel. (Noot: hier achtste deel van een el). (*Gtb*) [76.11 rplk]
- achen = achtel? Het achtste deel van een inhoudsmaat van natte en droge waren. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 2. Dbnl. PDF*); achel – zoutmaat (Meertens instituut), gelijk met 1/88 a 1/76 van een oud last, d. i. met 31/2 a 4 schepels van onze Nederlandsche maat. (*MNW*) [76.57]
Var. ach. [76.57]
- achttalf = achthalf. (telwoord) Achtehalf, zeven en een half. (*Van Dale 1898. Ensie*); zeven eenheden in hun geheel genomen, en de achtste maar half. Het woord staat bijvoeglijk, wanneer het gevolgd wordt door een znw. (*Gtb*) [76.11 lprk]
- akte = akte. Wettig bewijsstuk. (*Van Dale.nl*) [77.37 lprk]
- actum = (Lat.) gedaan, gebeurd. (*Vreemd woordenboek. Ensie*) [76.20 rplk]
Var. actom. [76.50]; akten. [76.52]; aktem. [77.58]
- addisstecij = attestatie. Schriftelijke verklaring betreffende een feit of toedracht, met name als deze als getuigenis moet dienen. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.32 lprk]
- adieu = vaarwel. (*Gtb*) [77.19 rplk]
Var. hadieu. [77.40 lprk]
- aellemis = aalmis. Verouderde vorm van aalmoes. Liefdegift aan een behoeftige in het algemeen; gift aan een bedelaar. (*Gtb*) [76.34 lprk]
Var. allemis. [76.47 lprk]; aelmis. [77.13 rprk]; alemis. [77.24 lprk]
- aende = aandeed. Aandoen. Met een toestand als voorwerp. Iemand een aangename of onaangename toestand verschaffen, berokkenen, veroorzaken. (*Gtb*) [77.40 lprk]
- aen die sooe = aan de zode, zoi. Aan de kook raken of zijn, tegen de kook aan zijn. (*Gtb*) [76.9 rplk]

- aengegaen = aangegaan. Begonnen. (*Gtb*) [77.9 lprk]
- aengelegen = aangelegen. Heeft liggen branden, heeft gebrand. (*Gtb*) [76.37 lplk]
- aen gelegen = aan gelegen. Ziek gelegen heeft aan. (*Gtb*) [77.25 lplk]
- aengelopen = aangelopen. Geduurd. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 1 Door Petrus Weiland, 1843, p. 14*) [76.43 rplk]
- aen gelt = aan geld. Van een waarde gezegd, in klinkende munt. (*Gtb*) [76.4 rprk]
- aengesaijt = aangezegd. Bekend gemaakt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.8 rprk]
- aengesteken = aangestoken. Er aan vastgemaakt door insteken of inschuiven. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- aengetajkent = aangeteikend. Aangetekend. Opgemerkt, aangemerkt. (*Dictionnaire portatif, François et Hollandois ... Huitième édition, corrigée ... Door Pieter Marin, 1786, p. 618*) [76.41 lprk]
- aengetajkent = aangetekend. Opgeschreven, opgetekend, te boek gesteld. (*Gtb*) [77.14 lplk]
- **aen**getaykent = aangeteikend. Aangetekend. Met een teken gemerkt; opgeschreven. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal - 1950. Ensie*) [76.5 lprk]
Var. aengetajkent. [76.11 rprk]
- aengetelt = aangeteld. Voorgeteld en overhandigd, gegeven. (*Gtb/Ensie*) [76.22 lplk]
- aengevolt = aangevold. Aangevuld, opgehoogd. (*eWND*) [76.9 rplk]
- aengonnen = aangingen. Aangaan. Op iemand of iets betrekking hebben, raken, betreffen; betreffen als eigenaar, deelgenoot of belanghebbende, geheel of gedeeltelijk toebehoren. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- aenkomt = aankomt. Begint, aan de gang komt. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p.10*); Verhevig. (*Het medicinale collegie over de practyk der medicinen behelsende d'oorsaken ..., Volume 1 Door Lucas Schacht, 1690, p. 268*) [76.35 lprk]
- aen koste gelaijt = te koste gelegd. Ten koste gelegd. Uitgegeven, gespendeerd, besteed. (*Encyclo*) [76.36 lplk]
- aenkrijgen = aankrijgen. Aan het lichaam krijgen, mogen dragen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.14 lprk]

- aen [...] lach = aan [...] lag. Aan een ziekte liggen, ziek liggen. (*Gtb*); Ziek liggen = bedlegerig zijn. (*Neues, vollständiges deutsch-holländisches und holländisch-deutsches ... Door J. M. Calisch, 1851, p. 442*) [77.30 lplk]
- aenleest = aanleest. Vlug of snel leest. (*Nieuw groot woordenboek der Nederlandsche taal, waarin alle ..., Volume 1, 1857, p. 14*); Opnieuw leest, de lezing hervat. (*Gtb*) [77.14 lprk]
- aenmaken = aanmaken. Bevestigen aan. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.10 rplk]
- aenpaert = aanpart. Aandeel. (*Gtb*) [77.22 rprk]
- aenroijlden = aanruilde. Door ruiling verkreeg. (*Gtb*) [76.8 lprk]
- aensicht = aanzicht. Aangezicht, gezicht. (*J.V. Hendriks Handwoordenboek van Nederlandsche Synoniemen 1898. Ensie*) [77.17 lplk]
Var. ansichge. (vk) [77.35 lprk]; ansichgis. (vk, mv) [77.35 lprk]; ansichten. (mv) [77.41 lplk]
- aensmijten = aansmijten. Aansmeden (vastsmeden)? Aanslaan (vastspijkeren?) (*Gtb*) [77.30 lplk]
- aenspreken = aanspreken. Iemand bezoeken, hem een bezoek brengen, met de bedoeling om met hem te spreken. (*Gtb*) [77.48 rprk]
- aen stijcken = aan stikken. In stukken. Stuk, kapot. (*Gtb*) [76.27 lplk]
- aen stijckent = aan stikkent. Aan stukkend. Een contaminatie van aan stukken (stuk, kapot) en stukkend (aan of in stukken, gebroken, kapot). (*Gtb*) [76.43 rprk]
- aenstoppen = aanstoppen. Aanvullen, opvullen. (*Gtb*) [76.21 rprk]
- aentsaedt = betekenis onbekend. Mogelijk Middelnederlands aent = eend. (*Gtb*) [77.55]
- aenwercken = aanwerken. Door werken het verzuimde inhalen; vlijtig(er) doorwerken. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [77.30 lplk]
- aerdakers = aardakers. Eetbare knolletjes van de aardaker, de *Lathyrus tuberosus* L. (*Agrarisch. Ensie*) [76.7 rprk]
- aerden = aarden. Uit aarde gevormd en tot steen gebakken. (*Gtb*) [76.23 rplk]
Var. aerde. [76.25 rplk]; aerder. [77.19 lplk]
- afis = avis. Advies. Zinspreuk, devies. (*Gtb*); Loten als briefjes aan toonder kende men toen niet. Iedereen die inlegde, schreef zijn naam of voorletters op een intekenlijst met een rijmpje (advies, prose, devies) erachter. (*T.J. de Boer, 'Trekkingslijst van een loterij in 1606,' De Vrije Fries 19 (1900) 185-204*) [77.4 lplk]
Var. avijs. [77.40 lprk]

- aflaetsdach = aflaatdag. Dag waarop men een bepaalde aflaat kan verdienen. (*Jozef Verschueren. Modern Woordenboek (1930-1961). Ensie*) [77.9 lprk]
Zie: oflaet. [77.5 rprk]
- after = achter. Vroeger werd ‘achter’ ook, als voorzetsel van tijd, evenals Eng. ‘after,’ gebruikt in de zin van ‘na’. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- after = achter. [76.4 rplk]
- afteraen = achteraan. (Noot: hier gaat het over de achterlap.) Achterlap. Het achterste gedeelte van de zool van een schoen of laars, als dit uit een afzonderlijke lap (stuk leer) bestaat; het deel van de zool onder de hiel; hielstuk. (*Gtb*) [76.7 rplk]
- afterbout = achterbout. [77.4 rplk]
Zie: afterfierendel. [76.28 lplk]
- Afterdam = Achterdam. Straat die vanaf de Zijdam noordelijk opgaat tot aan de Dijk. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 29. PDF*) [76.32 rprk]
- afterfierendel = achtervierendeel. Een achterpoot van een slachtdier met het ernaast gelegen deel; achterbout. (*Ensie*) [76.28 lplk]
- After Fnissen = Achterfnidsen. Deel van het Fnidsen dat tussen de Sint Jacobstraat en de Sint Annastraat ligt. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 25. PDF*) [76.12 rplk]
- afterhaelt = achterhaald. Nagegaan. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- afterkueken = achterkeuken. (algemeen) Kleine kamer achter de kookkeuken; voornamelijk afwaskeuken. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [76.11 lplk]
Var. afterkoken. [77.30 rplk]
- after maij = achter mei. Na mei. (*Gtb*) (Noot: Met mei wordt 1 mei bedoeld.) [76.3 rprk]
- afterpant = achterpand. [77.11 lprk]
Zie: afterstijck. [76.5 lplk]
- afterport = achterpoort. [76.15 lprk]
Var. port after. [77.39 lprk]
- afterstijck = achterstuk. Achterstuk. Het achterste stuk of gedeelte van iets, in tegenstelling van voorstuk en middelstuk. (*Gtb*); achterpand. Pand of stuk aan de achterzijde van een kledingstuk; rugstuk. (*Gtb*) [76.5 lplk]
Var. asterstickkens. (mv, verschrijving) [76.11 lplk]
- After Straet = Achterstraat. Straat tussen de Magdalenenstraat (noot: in Maria’s tijd Schapensteeg) en de Marktstraat (noot: vroeger Paardensteeg). (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 21. PDF*); (*Google Maps*) [77.48 rprk]

- Agar die haer kint van dorst sterven wilde ende den engel brocht drinken = Hagar en Ismaël in de woestijn, gered door een engel. Genesis 21:17. (*statenvertaling.net*) [76.15 rplk]
- agere = verschrijving voor ‘ayere’ (eieren)? [76.36 rprk]
- aggeleen = achelen. Achel of achelen. Naam van verschillende maten. Samengetrokken vorm naast achtendeel. 1/8e deel van iets. (*De Zaaansche volkstaal: bijdrage tot de kennis van den woordenschat in Noord ...Door Gerrit Jacob Boekenoogen, 1896, p .7*) [76.20 lplk]
Var. aggelen. [76.20 lplk]
- aijerbroot = eierbrood. Zacht wittebrood, gebakken van deeg, waardoor eieren zijn gekneet. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.23 rplk]
- aijgen = eigen. [76.5 lplk]
Var. aijen. (verschrijving?) [76.21 lplk]; aygen. [76.45 lprk]
- aijgengeret = eigengereed. Eigengereid. Zelfgemaakt, eigengemaakt. (*Gtb*) [77.18 lprk]
- aijginich = vermoedelijk eigen. [77.10 rplk]
- aijste = eisten. Als betaling verlangden, vorderden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.5 rplk]
- aker = koperen of ijzeren emmer, die men aan een ketting of touw in een put of regenbak neerlaat, om water te putten. (*Gtb*) [76.45 rprk]
Var. akertge. (vk) [77.4 rprk]
- akers = emmers (mv). Aker. De hoeveelheid vocht, die een aker bevatten kan. (*Gtb*) [76.25 rprk]
Zie: aker. [76.45 rprk]
- akertgis = akertjes (vk, mv). Eikelvormig versiersel in de vorm van een kwastje van linnen garen of goud- of zilverdraad enz, afhangende aan de koordjes van halskragen en beffen en aan de uiteinden van hals- en neusdoeken. Soms zeer kostbaar en kunstig bewerkt. (*Gtb*) [76.14 lplk]
Var. akers. [76.17 rplk]
- akertgis = akertjes (mv). Akertje of eikeltje, eindornament zowel boven op voorwerpen als aan afhangende versieringen in de vorm van een gestileerde eikel. (*Antiek encyclopedie. Ensie*) [76.20 lprk]
Var. akertge. [76.22 lprk]
- albaij = albei. Verkorte vorm van allebeide. (*Gtb*) [77.35 lprk]
- albasteren = albasten. Uit albast bestaande of vervaardigd, van albast. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- albastert = albaster. Albast. (*Gtb*); De naam albast wordt gebruikt voor verschillende steensoorten. Meestal wordt gipsalbast bedoeld, een op marmer lijkende gipssoort. (*Rijksmuseum. Ensie*) [76.33 lplk]

- albeste = ? [76.21 lprk]
- Alckmaer Ontset = Alkmaars Ontzet. Jaarlijkse viering van het staken van de Spaanse belegering van de stad Alkmaar op 8 oktober 1573. [76.16 rprk]
- alderlajje = alderleie. Allerlei. Alle soorten, allerhande; van zeer verschillende soorten. (*Gtb*) [76.27 lprk]
- alderlajje slach = allerlei slag. Allerlei soorten. (*Gtb*) [76.27 lprk]
- aleer = voor, voordat. (*Gtb*) [76.16 rplk]
- al fast = al vast. Al bijna, haast. (*Gtb*)
- Of:
- alfast = alvast. Intussen al. (*Gtb*) [77.47 lplk]
- alhen = alleen. Voortdurend, aanhoudend. (*Gtb*) [77.17 rprk]
- Allebertus ende Elijsabet = Albertus en Elisabeth. Albert en Isabella, aartshertogen, vorsten van de Zuidelijke Nederlanden (1598-1621). Albert was een zoon van Keizer Maximiliaan II en Maria van Spanje (dochter van Karel V), beiden Habsburgers. Isabella (1566-1633) was een dochter van Philips II. Zij volgde haar vader vlak voor zijn dood op in de Zuidelijke Nederlanden, waar haar echtgenoot Albert in haar naam regeerde. Na Alberts dood in 1621 vervielen de Zuidelijke Nederlanden aan de Spaanse kroon en bleef Isabella tot aan haar dood landvoogdes. Isabella wordt op de munten aangeduid als Elisabeth. (*wiki.muntenenpapiergeld.nl*) [76.36 lprk]
- allebesse = aalbessen. (*eWND*) [76.25 rplk]
- alle ding = alles. (*Gtb*) [76.20 rplk]
- Var. alle dinch. [77.8 lplk]
- allegaer = allegaar. Allemaal. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.20 lprk]
- alle jaren = ieder jaar, jaarlijks. (*Gtb*) [76.17 rprk]
- allelens = alleleens. Nagenoeg hetzelfde in betekenis als allens (alleens), waarvan het een versterking was. (*Gtb*) [76.26 rplk]
- Zie: allens. [76.6 rprk]
- allen = alleen. [76.3 rplk]
- allenduer = aldeur. Aldoor. Altijd door, voortdurend, aanhoudend. (*Gtb*) [76.46 rplk]
- allens = alleens. (verouderd en gewestelijk) Eveneens, op dezelfde wijze; hetzelfde. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.6 rprk]
- allewe = aloë. De droge stof, die uit het harsachtige sap van de eigenlijke aloë door uitkoking verkregen en als geneeskrachtig middel veelvuldig gebruikt wordt. (*Gtb*) [77.32 lplk]

Var. aellewe. [77.39 rplk]

– allift = alft? Volkstaal voor albe. (*Van Dale 1898. Ensie*); (rooms-katholiek) Lang wit miskleed van priesters, diakens en misdienaars. (*Van Dale. nl*) [76.25 rprk]

– almede = almee. Ook, eveneens. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.34 lplk]

– al overleng = al voor lang. Voor lange tijd, al lang geleden; al lang. (*Gtb*) [77.48 lprk]

– als = alles. (*Gtb*) [76.4 lplk]

Zie: in als. [76.4 lplk]

– als dat = (volkstaal) betekent niet meer dan het enkele dat, maar dient alleen om dat voegwoord met sterkere nadruk te doen uitkomen. (*Gtb*) [76.7 lprk]

Zie: dat. [76.11 rplk]

– alsdoen = alstoen. (versterking van) toen; in die tijd, destijds. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.9 lprk]

– als het van doen is = als het nodig is. (*Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Jaargang 17 (1898), p. 164. Dbnl*) [76.43 rplk]

– als men hem = als men zich. (*Gtb*) [77.19 rprk]

Zie: hem. [76.18 rplk]

– alsoo = alzo. Als, gelijk, zoals. (*Gtb*) [76.34 rprk]

– alsoock = alsook. Evenals, en ook. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.8 lplk]

– alsoo dat = alzo dat. Alzo dat. Zodat. (*Gtb*) [77.36 rprk]

– alsulcken (een) = alzulk. Versterking van zulk. Zo een, (een) dergelijk. (*Gtb*) [76.13 rprk]

Var. halsulck. (verschrijving) [77.9 lplk]; alsullijke. [77.13 rplk]; alsulke. [77.13 rprk]; alsulcke. [77.24 rprk]

– als voren = als boven; idem. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.43 lprk]

– al ‘t = als ‘t. (*eWND*) [77.6 rplk]

– altemael = allemaal. Allemaal. Alles. (*Gtb*) [76.4 lprk]

– altemets = altemet. (gewestelijk) Soms, nu en dan. (*Gtb*) [76.13 rplk]

Var. altemet. [76.27 lprk]

– altesamen = tezamen, alles bij elkaar, allemaal. (VMNW) (*Gtb*) [77.55]

– alwaer = alwaar. Waar. (*Gtb*) [76.8 rprk]

- amandelhoert = amandeltaart. [76.27 rprk]
Hetzelfde als: mangelhoert. [76.7 rprk]
- ameren = ammeren. Amberen. Van amber (barnsteen). (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 1 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1885, p. 401*) [77.12 lplk]
- Amsterdammer kermis = de kermis (kerkwijding) van de Oude kerk in Amsterdam is eeuwenlang gevierd op de eerste zondag na Sint-Lambert. (*De Oude Kerk te Amsterdam(2004)–Herman Jans, p. 18. Dbnl*); St.-Lambertus, feestdag 17 september. (*Bedevaart en Bedevaartplaatsen in Nederland. Meertens. Knaw.*) [77.31 lplk]
Var. Amsterdammer kermisendach. [77.36 lplk]
- Amsterdammer kermisenavent = Amsterdammer kermisavond. Avond van de dag vóór de dag van de Amsterdammer kermis. (Noot: De Amsterdammer kermisavond viel in 1637 op zaterdag 19 september. (*Datum.nl*)) [76.42 lprk]
Var. Amsterdammer kermisavent. [76.42 rplk]
- ancker = anker. Inhoudsmaat voor wijn. 1 anker = 38,8 l. (*De oude maten en gewichten. Meertens. Knaw*) [77.28 rprk]
- anckers = ankers (mv). Anker. Vastzittende, sterke haak. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.3 rprk]
Var. ancker. (ev) [76.18 lprk]
- ander = eerstvolgend, volgend. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- anderen daechs = ‘s anderendaags. Op de volgende dag. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.26 rprk]
Var. anderen dach. [77.20 rplk]; anderdaechs. [77.46 rplk]; anderendachchs. [77.46 lplk]
- anders = op andere tijden (te weten dan die waarvan sprake is), gewoonlijk, doorgaans. (*Gtb*) [76.4 lplk]
- andersijns = anderszins. [76.4 rprk]
Var. andersins. [76.20 rprk]
- andij harst (*andijharst?*) = dijharst? Achterbout van een schaap. (*Gtb*); Harst = rugstuk, lendestuk van rund of varken; stuk gebraden vlees. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.46 lplk]
- Anegank = Anegang. Straat in Haarlem. [76.4 rprk]
- angenisde = fonetisch of volkstaal voor Agnus Dei. In de christelijke en met name de katholieke traditie verwijst de term 'Agnus Dei' ook naar een schijfje, gemaakt van was van een (oude) paaskaars, waarin de beeltenis van het Lam Gods is afgedrukt. (*Wikipedia: Mieke de Kreek (1994): De kerkschat van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel te Maastricht, pp. 222-228. Clavis Kunsthistorische Monografieën deel XIV. Clavis/Architectura & Natura Pers, Utrecht/Amsterdam/Zutphen*) (Noot: hier vermoedelijk in de vorm van een hanger of medaillon.) [76.29 rplk]

Var. anggenisde. [77.13 rplk]; angenisdegte. [77.14 rplk]; anggenisdetge. [77.14 rplk]; angenisde. [77.14 rplk]; angenisdetge. [77.14 rprk]; angenisdete. [77.14 rprk]; annesde. [77.29 rplk]; angenes. [77.30 rprk]; anniesde. [77.40 lplk]; angenesde. [77.40 lplk]

– anijer = anjer, anjelier. (*Gtb*) [76.11 rprk]

Var. ainier. [77.35 lprk]

– Anno Nobels = bedoeld is Anna Nobels. [76.21 rprk]

– appelpent = gerecht op verschillende wijzen bereid, o.a. gesnipperde appels met suiker gekookt of gekonfijt; appelmoes. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.36 rprk]

– appelroijster = appelrooster. Smeedijzeren toestel om appels op te poffen of te braden. (*Biekorf. Jaargang 63 bron. G. Barbiaux, Brugge, 1962, p. 319. Dbnl*) [76.26 rplk]

– apsrock = aap(s)rok. Apenrok. Zeker lang kledingstuk voor zeer kleine kinderen (lijfje en rokje uit één stuk). (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.37 rplk]

Var. apsrocke. [77.41 lprk]

– apteekt = apteek. Spreektaal voor apotheek. Naar de oude opvatting. Een winkel, waarin verschillende waren verkocht werden, te weten niet alleen artsenijen en kruiden, maar ook eetwaren, specerijen, confituren, suikerwerk, verfwaren enz., ook wijn, gekruide wijnen. (*Gtb*) [76.18 rplk]

– arbajjts = arbajjtsloon (arbeidsloon) of arbeid (verrichte arbeid). [77.17 rplk]

– arbajjtsloon = arbeidsloon. [76.12 lplk]

Var. arbajjtlon. [76.34 lprk]; arbajjtslon. [77.11 rprk]

– arme buers = armenbeurs. Armenfonds, fonds voor de armenzorg. (*Van Dale.nl*) [77.8 lplk]

Hetzelfde als: schamelluijer buers. [76.27 rplk]

– armeluij = armelui. Arme mensen. (*Koenen. Ensie*) [77.8 lplk]

– armesij = armozijn. Een soort van zijdestof of taf. (*Gtb*) [76.6 lprk]

Var. armosij. [76.46 rplk]

– armesijen = armozijnen. Van armozijn. [76.7 rplk]

– arranje schillen = araneschillen (mv). Oranjeschil. Het buitenste omhulsel van de oranjeappel; zowel van de vrucht van de *Citrus vulgaris* Risso (oranjeboom met bittere vruchten), als van andere soorten van oranjes. (*Gtb/De beginselen der materia medica en der therapie, Volume 2 Door Jonathan Pereira, 1849, p. 931*) [76.8 rplk]

Var. oraijngeschillen. [76.21 lprk]

– as. [76.6 rprk]

Zie: bleken. [76.6 rprk]

- asaker = asemmer. (*Gtb*); Emmer om as in te doen, bijvoorbeeld om het vuur in te laten afkoelen. (*eWND*) [76.45 rprk]
- asbesemtge = asbezempje (vk). Asbesem. Een bezem waarmee de as weggeveegd wordt, in tegenstelling tot een kamerbezem. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 1 Door Petrus Weiland, 1843, p. 100*) [76.28 rplk]
Var. asbesempe. (vk) [76.36 lplk]; asbesem. [77.35 rplk]
- asen = mv van aas. Eenheid, het kleinste gewicht van het oude gewichtstelsel, 1/32 van 1 engels, gelijkstaande met 0,047 decigrammen. (*Gtb*) [76.8 lprk]
- asparsis = asparsies. Asperges. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- asschop = metalen schop om as uit de haard op te scheppen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.33 rplk]
- asseldoecken = asseldoecken (mv). Okseldoek. Een okseldoek of okselstuk is een driehoekige lap linnen of katoen, die onder de oksel in een hemd wordt gezet, tussen mouw en lijf, om te voorkomen dat de mouw makkelijk kan scheuren. Doek heeft hier de betekenis van lap. (*eWND*) [76.25 lplk]
- aster = bedoeld is after (achter). Na. [76.40 lplk]
- asteren = bedoeld is afteren (achteren). [76.26 lprk]
- autaer = autaar, outaar. Altaar. (*Gtb*) [76.8 rprk]
Var. autaertge. (vk) [77.18 rplk]; autaerte. (vk) [77.21 rplk]
Hetzelfde als: outaer. [76.22 rplk]
- autaerbanckie = altaarbankje (vk). Altaarbank. Bank in de omgeving van het altaar, bestemd voor de concelebranten of misdienaars. (*Collectie Nederland. Ensie*) [77.43 rplk]
- autaertaferel = altaartaferel. Retabel? Benaming voor het met beeldhouw-, schilderwerk e.d. versierde achterstuk van een altaar, al of niet met uitslaande vleugels. (*Gtb*) [77.11 rprk]
- Ave Marijs = Ave-Maria's (mv). Ave-Maria, rooms-katholiek gebed, ontleend aan Luc. 1,28, dat begint met de woorden Ave Maria (wees gegroet Maria). Ook bekend als wees-gegroetje. (*Ensie*) [77.14 lplk]
- Aventmael = Het laatste avondmaal. Mattheüs 26:20. (*statenvertaling.net*) [76.4 lplk]
- avokaten = advocaten (mv). Advocaat. [77.4 lplk]
Var. avekaet. (ev) [77.4 lplk]; avokaet. (ev) [77.4 lplk]
- ayeren = eieren. [76.6 lplk]
Var. aij. (ev) (= aai. Ei. (*eWND*)) [76.11 lprk]; aijeren. [76.18 rprk]; aijren. [76.47 lplk]
- babbetge = babbetje (vk). Babbe. Borstlap, als deel van de vrouwenkleding. (*Gtb*) [77.10 lprk]
Var. babbetgis. (vk, mv) [77.39 lprk]

- back = bakt. [76.6 lplk]
- back = bak. Een in de grond gemetselde bewaarplaats van water: regenbak, waterbak. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.6 rplk]
- backe = bak. Doosvormig voorwerp, dat dient om iets in te bergen of te bewaren. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.16 lplk]
- backer = baker. Verkorting van bakermoeder. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*); Kraamverpleegster. (*Etymologiebank*) [76.43 lprk]
- backermoer = bakermoeder. (verouderd) De moer, de vrouw, die een kind bakert. (*Gtb*) [76.43 rplk]
Hetzelfde als: backer. [76.43 lprk]
- backers maijse = bakkers meisen. Het meisje van de bakker- de meid, dienstbode van de bakker. [76.41 rprk]
Zie: maijsens. [76.8 lplk]
- baechgijttgen = baggetje (vk). Bag, bagge. Juweel, sieraad met edelgesteenten, gouden sieraad, kleinood. (*Woordverklaring. Ensie*) [76.8 lprk]
Var. baechge. [76.8 lprk]; bagettgis. (vk, mv) [76.15 lprk]; bagetgis. (vk, mv) [76.15 lprk]; baechgis. (vk, mv) [76.27 lplk]; bagittgis. (vk, mv) [77.35 lplk]
- baeckerster = bakerster. Baakster. Hetzelfde als baker. (*Gtb*) [76.29 lplk]
Zie: backer. [76.43 lprk]; backermoer. [76.43 rplk]
- baeken = baken. Bakken. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- baer = baar. (he-ral-diek) Streep in een wa-pen-schild, lo-pend van de linkerboven- naar de rech-ter-be-ne-den-hoek (van-uit het stand-punt van de toe-schou-wer; vaak ten on-rech-te als te-ken van bas-taar-dij be-schouwd); linkerschuinbalk. (*Van Dale.nl*) [77.13 lplk]
- Bagijne Straet = (Lange) Begijnestraat. Straat in Haarlem. [77.46 lplk]
- Bagijnhof = Begijnhof. Hofje waar vrouwen als geestelijke zusters tezamen leefden, zonder een kloostergelofte af te leggen. (*Wiktionary. Ensie*); Het Begijnhof in Amsterdam werd anno 1346 gesticht, aan wat toen de buitenzijde van de stad was. (*XYZ van Amsterdam. Ensie*) [76.34 rprk]
- bagijntgis = bagijntjes, begijntjes (vk, mv). Begijn. Vrouw die lid is van een rooms-katholieke lekgemeenschap waar men samenleeft als geestelijke zusters, zonder evenwel een kloostergelofte afgelegd te hebben. (*ANW. Ensie*) [76.34 rprk]
Var. bagijnnen. (mv) [76.38 rplk]; bagintgis. [77.9 lprk]; baginnen. (mv) [77.21 lplk]
- baij = baai. (stofnaam; verouderd) Dik en grof wollen weefsel, op molton lijkend flanel, waarvan onderkleren, vrouwenrokken, hemden werden gemaakt. (*Van Dale.nl*) [76.12 rplk]
- baijde = beide. (*Gtb*) [76.5 lplk]

Var. baij. [76.10 lplk]; baijen. [76.41 rplk]; baije. [76.47 lprk]

– baij die mijnne = beide de mijne. Mijn beide. (Noot: hier dienstmeiden). [76.43 lprk]

– (heeft) baij die mynnebroers = (hebben) beide (de) minnebroeders. [77.8 lplk]

– baijegaer = beiegaar, beidegaar. Allebei, beide tezamen. (*Gtb*) [76.18 lplk]

– balij = balie. Leuning, balustrade, hekwerk, gevormd door kleine pijlers, door een dekstuk verbonden. (*Gtb*) [76.30 rplk]

– balijnnen = baleinen (mv). Balein. Veerkrachtige reep, staaf die gebruikt wordt om textiel te verstevigen en in model te houden, bijvoorbeeld korset of paraplu; oorspronkelijk gemaakt van de walvisbaard. (*Lexicon voor de kunstvakken. Ensie*) [76.10 lplk]

Var. balijnen. [77.34 lplk]

– Banckaras = de naam Bankeras is afgeleid van St.-Pancras, St.-Pancratius. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.37 lplk]

Var. Banckeras. [77.38 rprk]

– banckaras kussens = kussens die in St. Pancras gemaakt zijn; door iemand genaamd Banckeras; naam van de stof van de kussens? [76.7 rprk]

Var. banckeris kussens. [76.8 lplk]

– bancket = banket. Naam voor lekkernijen die alleen bij feestelijke gelegenheden als nagerecht ter tafel kwamen; bij MARIN omschreven als suikergebak, suikergoed. (*Gtb*) [76.27 rprk]

– banckgelt = bankgeld. Rekenmunt, tot aan het begin van de 19de eeuw in gebruik bij de Amsterdamse Wisselbank, ongeveer 5 % meer waard dan het gewone Nederlandse geld. (*De Nederlandse munten, Dr. H. Enno van Gelder, 1965, p. 257*) [77.15 lprk]

– banckfoij = een val aan een bank. Val, afhangende strook of zoom; rabat. Aan een schoorsteen, een plank (van een boekenkast) enz. (*Gtb*) [77.65]

Zie: fooij. [76.4 rprk]

– banden = mv van band. Boord, boordsel aan de bovenrand van een kledingstuk; collectieve benaming voor de verschillende smalle weefsels die als banden worden gebruikt. (*Gtb*) [76.11 rprk]

Var. bant. (ev) [76.17 lprk]; bantge. (vk) [76.33 rplk]; bandetgis. (vk, mv) [76.41 lplk];

bantgis. (vk, mv) [77.23 rplk]

– bandetgis = bandetjes. Bandjes. (*Inleiding tot het lezen van zeventiende-eeuws Nederlands, L. Koelmans, 1978, p. 26. Dbnl*) [76.41 lplk]

– bant voor 't hart = band voor het hart. ‘Wordt beschreven als een verkramping van borst- en tussenribspieren en van het diafragma, waarbij men veel moet zuchten.’ (*Geneeskundige aanmerkingen in sijn dagelijkse practyk voorgevallen, Volume 1 Door Jac. van Hervelt, 1693, p. 179*) [76.53]/[76.54]

- barbier = tot de bevoegdheid van de barbier behoorden zowel medische taken (aderlaten, opereren) als het baardscheren. (*Etymologiebank*) [77.20 lplk]
- bargoenen = bedoeld worden bragoenen. Ronde, soms zelfs bijna wielvormige opvulsels 17de aan de schouders, rondom de aanzet van de mouw. De bragoenen ontwikkelden zich aan het eind van de 16de eeuw uit de pofmouw en bleven in de eerste dertig jaar van de 17de eeuw bij het vrouwenkostuum voortbestaan, in conservatieve kringen zelfs nog langer. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.6 rprk]
Var. bergoenen. [76.7 rprk]; bragoenen. [76.10 lplk]; barganen. [77.10 rplk]
- barnde = brandende. (*De Zaansche volkstaal, Gerrit Jacob Boekenooen, 1897, p. 33*) [77.28 lplk]
- barnetelsaedt = barn(n)etelzaad. Brandnetelzaad. (*Gtb*) [77.55]
- Barnghorn = vermoedelijk wordt Barsingerhorn bedoeld. [77.4 rplk]
- barrinstijen = barnstien. Barnsteen. (*eWND*) [76.37 rplk]
- barsse = barst. [77.23 lplk]
- batsicheijt = batsigheid. Weerspannigheid, hardnekkigheid. (*Bijdrage tot een Middel-en Oudnederlandsch Woordenboek: Uit vele Glossaria ...Door A. C. Oudemans p 324*); stuursheid. (*Handelingen van de Maetschappye der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, Volume 26, 1787, p. 14*); Trots. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977, p. 16*) [76.41 lprk]
- beboren = bedoeld is geboren. [76.36 lprk]
- becken = bekken. Bak of schotel van hout, steen of metaal; open, brede bak, waarin water wordt opgevangen. (*Gtb*) [76.13 lprk]
- becken = bekken (mv). Bek. Vooruitspringend deel van een haak, dat lijkt op een bek. (*Gtb*) [77.29 rplk]
- bedach = beedag. Bededag. Ook bedeldag en biddag. Dag waarop op burgerlijk of kerkelijk gezag godsdienstoefeningen worden gehouden, waarin gebeden wordt voor een gunstige afloop van bepaalde omstandigheden. (*Gtb*) [77.43 lprk]
- beddeklet = beddenkleed. Kleed, stuk stof bestemd om op of over een bed te leggen: deken; spreij. (*Gtb*) [77.31 rprk]
- bedenck = bedenken. Bedenktijd. (*Gtb*) [76.34 lprk]
- bedencken = bedenken. Gedenken, herinneren. (*Middelnederlandsch woordenboek, van E. Verwijs en J. Verdam, Deel 2, p. 623*) [76.24 lprk]
- bedient = vervult zijn ambt. (*Gtb*) [77.16 lplk]
- bedinnen = bedingen. [77.29 lplk]

Zie: bedongen. [76.33 lprk]

– bedongen = bij overeenkomst bepaald; door onderhandeling verkregen of aanspraak op iets verworven. (*Koenen. Ensie*) [76.33 lprk]

Var. bedonch. (vervoegd) [77.33 lplk]

– bedraet = vermoedelijk bedraagt. [77.49 en 77.50]

Var. beedrat. [77.63]

– bedrif = bedrijf. Daad, met betrekking tot de gevolgen. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [77.29 lprk]

– bedroch = bedroog. Bedroeg. (*eWND*) [76.46 lprk]

– bedrocht = bedroogd. Droog geworden. (*Woordenboek der Groningsche volkstaal in de 19de eeuw Door Helmer Molema, 1887, p. 22*) [76.30 rprk]

– bef = platte kraag in twee soorten. 1. Sterk gesteven platte kraag in de vorm van een half ovaal van kant of met kant afgezet. In het midden aan de voorkant ingesneden voor de hals met een split als sluiting. 2. Gladde smalle of brede gesteven omgeslagen kraag, die ongeveer half rond van vorm is en die van voren helemaal openstaat en de hals geheel vrij laat. De platte kragen worden ook met kant afgezet of helemaal van kant gemaakt. (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 35*) [76.4 lplk]

Var. beffen. (mv) [76.6 lplk]; beef. [76.8 rprk]; beffes. (mv) [76.21 rplk]

– befert = bevert. Andere vorm voor bedevaart. (*Gtb*) [77.9 rplk]

Var. bevert. [77.18 lprk]; bevaert. [77.40 rplk]

– begerde = begeerde. Wenste, wilde, verlangde. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p. 211*) [76.34 lprk]

– begertge = begeerte. Verzoek, verlangen. (MNW) (*Gtb*) [77.40 lprk]

– Begijnwajjt = Oude Bagijnweid. (Noot: verdwenen naam.) De grond, die aan de zuidzijde van de Oudegracht tegen de stadswal aan ligt en die door de Baansloot wordt doorsneden.

(*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 44. PDF*)

[77.32 lplk]

Var. Baginnwajjt. [77.32 lprk]

– begijnnen = beginnen. Begonnen. (*Nederlandsche spraakkunst: ten behoeve van inrichtingen voor middelbaar ...Door Tijs Terwey, 1883, p. 92*) [76.7 lprk]

Var. beginnen. [76.7 lprk]

– begijnnen of te slaen = beginnen (d.w.z. begonnen) af te slaen. (gewestelijk) Begonnen voor het eerst alleen te lopen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.35 lprk]

– begong = begon. [77.33 lprk]

Var. begonch. [77.42 rprk]

- begonsten = begonnen. O.v.t. van beginnen. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 1 Door Petrus Weiland, 1845, p. 126*) [77.30 rprk]
- begost = begonnen. (*eWND*) [77.21 rplk]
- begrafdoeck = begraafdoek. Lijkdoek, lijkwade. (*Nederlandsch-Fransch en Fransch-Nederlandsch woordenboek, Volume 1 Door Jacques François Jean Heremans, 1867, p. 660*) [77.28 rplk]
Var. begraefdoeck. [77.29 lprk]
- begrepen = omvat, erbij gerekend. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.8 lprk]
- behandijgen = behandigen. Overhandigen, geven. (*Gtb*) [77.36 lprk]
- behendicheijt = behendigheid. Vlugheid van geest, list, beraamd plan. (*Gtb*) [77.13 rprk]
- beheren = onder zijn macht houden; aan zich onderwerpen; beheersen. (MNW) (*Gtb*) [76.41 rplk]
- beklijven = blijven hangen of kleven. (*Etymologiebank*) [77.47 rprk]
- belaijt = beleid. Belegd. Bedekt. (*Gtb*) [77.31 lplk]
- belblaecker = mogelijk een blaker (soort kandelaar) in de vorm van een bel of met een bel eraan. [77.47 lprk]
Var. belblaker. [77.47 lprk]
Zie: blaecker. [76.20 rplk]
- belden = beelden (mv). [76.3 rplk]
Var. belt. (ev) [76.7 rprk]; beltgis. (vk, mv) [76.14 rplk]
- beldenaer (van het gelt) = beeldenaar. Geïllustreerd tarief van toegelaten muntsoorten. (*De Nederlandse munten, Dr. H. Enno van Gelder, 1965, p. 258*); Tarief = koerslijst. (*wiki.muntenenpapiergeld*) [76.5 rplk]
- beleckt = belekt. Door lekken bevochtigd. (*Nieuw groot woordenboek der Nederlandsche taal Door Dirk Bomhoff (Hz.), 1858, p. 114*) [77.9 lplk]
- beleggelse = belegsels (mv). Beleg om een voorwerp of stof mee te steunen of te versieren, enz. (*Gtb*) [77.38 rprk]
- beleggen = bedekken. (*Gtb*) [76.19 lplk]
- beliep = kostte. (*eWND*) [76.4 rplk]
Var. beliepen. (mv) [76.8 lprk]
- beliep = inhaalde; vond, door naar hem te zoeken. (*Gtb*) [77.42 rprk]
- belietten = biljetten (mv). (*Keatsersstaal, Pieter Breuker, 1983, p. 7*) [77.22 lplk]

- belions gout = bouillon-goud? Bouillon. Een fabrikaat, bestaande uit fijn, spiraal- of schroefvormig tot een buisje gewonden zilver- of gouddraad, en gebruikt voor het stikken, bij het vervaardigen van sommige passementwerken, franjes, kwasten, epauletten enz.; gewoonlijk cantille genoemd. (*Gtb*) [77.28 rprk]
- belisten = belijsten. Van een lijst (vooruitspringende rand) voorzien. (*Gtb*) [76.27 lprk]
- Belittge = Belletje, Belietje. Afkorting van Belia, voluit Mabelia of een verkorte koosnaam uit de kindertaal, bijvoorbeeld voor Elisabeth. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.45 rprk]
Var. Belijttge. [77.5 rprk]
- belittgis = belletjes. [76.37 lprk]
Var. bellittgis. [77.47 lprk]; bellittge. (ev) [77.47 lprk]
- belopen = bedragen, kosten. (*eWND*) [76.4 rplk]
Var. belooppen. [76.5 rprk]
- belopt = beloopt. Bedraagt. (*Gtb*) [76.5 rplk]
- beltgis van ferrv = beeldjes van verf (vk, mv). Geschilderd beeld, figuur. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 62. Dbnl. PDF*) [77.47 rplk]
- beltsnijen = beeldsnijden. Het maken van beelden in hout, ivoor, e.d. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.11 rprk]
- beltsnijer = beeldsnijder. Vervaardiger van beelden uit hout. (*Middelnederlandsch woordenboek, Volume 3 Door Eelco Verwijs, 1894, p. 663*) [76.3 rplk]
- beluijt = beluid. De klokken zijn geluid voor de overledene. (*Gtb*) [76.39 rplk]
- bemueselt = bemeuzeld. Vuil gemaakt. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.7 lprk]
- benaijden = benaaide. Bracht in orde met naaien, herstelde. (*Gtb*) [77.16 lprk]
- (in) benaijt = (in) benaaid. (Erin) vastgenaaid. (*Gtb*) [77.29 rplk]
- benaude tijt = benauwde tijd. Benarde, bange tijd. (*Gtb*) [77.12 lprk]
- benaut = benauwd. Benard. (*Gtb*) [77.17 rprk]
- benauthijt = benauwdheid. Benarde omstandigheden. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 74. Dbnl. PDF*); angst. (*Van Dale.nl*) [77.15 rprk]
Var. benautheyt. [77.17 lprk]
- benedicsij = benedictie. Zegening. (*Van Dale.nl*) [77.30 lprk]
- benefens = benevens. Naast, met, in tegenwoordigheid van iemand of iets. (*Gtb*) [76.15 lprk]
- benen = beneên. Samengetrokken vorm van beneden. Onderaan. (*MNW*) (*Gtb*) [76.6 rprk]

Var. beneen. [76.14 lprk]

– benijste = beniste. Verbastering van meniste. (bnw.?) Doopsgezinde. (*Van Dale.nl*) [76.6 rprk]

– bennen = zijn. (*Gtb*) [76.21 lprk]

– beplatijnckt = bedoeld zal zijn beplaat. Van beplating voorzien, beschoeid, met planken bekleed. (*Gtb*) [76.9 rplk]

– Berckerros Stech = Berkenrodesteeg. Straat in Haarlem. [77.22 rprk]

– Berger art = Bergse aarde. Bergs aardewerk. Roodbakkend gebruiksaardewerk uit Bergen op Zoom, al dan niet met loodglazuur waterdicht gemaakt. (*Brabants erfgoed.nl*) [76.40 lprk]

– beroertheijt = beroerdheid. Beroerd zijn in welke opvatting ook; verlamming door beroerte. (*Gtb*) [76.35 lprk]

– beschaijen = bescheiden. Ingelicht, op de hoogte gesteld. (*Gtb*) [77.47 rprk]

– beschaijt = bescheid. Inlichting, bericht; antwoord. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.19 lprk]

– beschaijt seggen = bescheid zeggen. Bericht geven. (*eWND*); Zeggen of men het doet of niet. (*Woord en wereld van de boer. Een monografie over het dialect van Huisseling, J. H. A. Elemans, 1958, p. 271. PDF*) [77.22 lprk]

– beschaijt te doen = bescheid te doen. Bericht te geven. (*eWND*) [77.24 rplk]

– beschicken = beschikken. Verschaffen, bezorgen. (*Gtb*) [77.14 lplk]

– beschickt = beschikt. Verschaft, bezorgd, geleverd. (*Gtb*) [77.4 rprk]

– beschieten = met planken bekleden. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.26 lprk]

– beschocht = besocht. Bezocht. Beproefd, geprobeerd, ondervonden. (*Gtb*) [76.15 lplk]
Var. besocht. [76.27 lprk]

– beschoot = lambrisering. (*Gtb*); Houten afsluiting, schot, scheidswand, schutting, heining. (*Vak- & kunstwoorden. Nr 3 Ambacht van den timmerman bezorgd door J. en V. van Keirsbilck, 1898, p. 51*) [76.31 lprk]

– beschoten = bekleed, met name met planken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.10 rplk]

– beschreven = geschreven. Opgeschreven. M.b.t. een schriftelijke beschikking in een testament. (*Gtb*) [76.47 lplk]

– beschropt = beschrobd. Berispt. (*Gtb*) [77.6 lprk]

- besegeltheit = bezegeldheid. Hetzelfde als het meer gebruikelijke ‘besegelte.’ Bevestiging onder zegel. Bezegeling, waarmerking door zegeling. Ook in concrete zin gebruikt. Dat wat met een zegel voorzien is; gezegelde akte, overeenkomst. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 1 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1885, 1021*) [77.9 rprk]
Var. besegelthaijt. [77.9 rprk]
- besemen = bezems. [76.43 rprk]
Var. besems. [77.33 lprk]
- besert = bezeerd. [76.44 lplk]
- besijgen = bezigen. Gebruiken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.38 lplk]
- beslaen = beslaan. Bekleden, geheel of ten dele bedekken met iets, om het steviger, beter, mooier te maken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.11 lprk]
- beslaen = beslaan. Met een waas overtrokken worden. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.29 rprk]
- beslaen = beslaan. In de wei brengen, laten weiden. (*Gtb*) [77.37 lplk]
- beslaet = beslaat. Mengt (meel, eieren, boter enz.) met een vloeistof aan en roert het goed door elkaar, om het daarna te kunnen bakken. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.43 lplk]
- beslagen = van een ijzeren band voorzien. (*Gtb*) [76.41 rplk]
- beslagen = mv van beslag. Datgene waarmee iets beslagen is, hetzij ter bescherming, ter versteviging of ter versiering; belegsels. Vaak in toepassing op beslag op boeken, kisten en koffers. (*Gtb*) [77.5 rprk]
Var. beslach. (ev) [77.9 lplk]
- besloegen = beslagen. (*eWND*) [77.36 lplk]
- besnen = besneên. Besneden. Door snijden bewerkt. In toepassing op kunstig snij- en graveerwerk. (*Gtb*) [76.43 rprk]
- besoeck = bezoek. Ondervind; onderzoek; beproef, probeer. (*Gtb*) [76.29 lplk]
- besoecken = bezoeken. [77.42 lprk]
Zie: besoeck. [76.29 lplk]
- besonder = bijzonder. Afzonderlijk. (*Gtb*) [76.5 lprk]
Var. besonderre. [76.27 rplk]; besonders. [77.35 rprk]
- besonder = bijzonder. Ongewoon, opmerkelijk. (*Gtb*) [76.18 rplk]
- besonderlijnge = bijzonderlinge. Afzonderlijke. (*Gtb*) [77.29 rplk]
- bespreck = besprek. Testament, beschikking bij uiterste wil. (MNW) (*Gtb*) [76.46 rprk]

- besproken = beloofd. (*Gtb*) [76.47 lplk]
- besproken = beloofd, bij testament toegezegd, vermakt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.8 lplk]
- besproken = bedongen, van te voren besteld. (*Gtb*) [77.42 lplk]
- besse = beest. Een dier. (*Gtb*) [76.31 rplk]
Var. bennis. (= beesies, vk, mv) [76.43 lprk]
- bessichde = bezigde. Gebruikte. (*Ensie*) [77.46 rprk]
- best = beest. Stuk vee. (*eWND*); Koe. (*Gtb*) [76.14 rplk]
- best = het meest. (*Gtb*) [77.3 rprk]
- bestack = bestak. Beschonk. (*eWND*) [77.30 rplk]
- bestaijpannijtge = pasteipannetje (vk). [76.16 rprk]
Var. bestaijpan. [76.16 rprk]
Zie: taertpannijtge. [76.16 rplk]
- bestaijtgis = pasteitjes (vk, mv). (*Gtb*) [77.6 lplk]
Zie: pastaij. [76.7 rprk]
- beste kamer (*of bestekamer*) = pronkkamer, de mooiste kamer van een woonhuis, die vaak niet voor bewoning bestemd was. (*Collectie Nederland. Ensie*) [76.11 lprk]
- bestellen = bezorgen op een bepaalde plaats of bij een bepaald persoon. (*Gtb*) [76.46 lprk]
- bestellen = regelen, en vandaar: ten uitvoer brengen, verrichten. (*Gtb*) [77.9 rplk]
- bestelt = besteld. Bezorgd, geleverd, te weten als leverancier. (*Gtb*) [76.32 rplk]
- bestelt = besteld. Bezorgd, verschaft. (*Gtb*) [76.38 lprk]
- bestelt = besteld. Een werk, te weten de uitvoering daarvan, aan iemand opgedragen. (*Gtb*) [77.23 lprk]
- bestemoer = bestemoeder. Grootmoeder. (*Gtb*) [76.7 rprk]
Hetzelfde als: grotemoer. [76.35 lplk]
- bestet = besteld? (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 87. Dbnl. PDF*) [76.10 rplk]
- bestet = besteed. Verhuurd (als dienstbode). (*Gtb*) [76.12 lprk]
- bestevaer = bestevaar, bestevader. Grootvader. (*Gtb*) [76.33 lprk]
Var. bestefaer. [77.38 lprk]

- bestevaertge = bestevaartje (vk). Bestevaar. Grootvader (hoogbejaarde, stokoude man); oud mannetje. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.17 lprk]
Var. bestefaertge. [77.30 lplk]; bestevaerte. (vk) [77.37 lplk]; bestevaer. [77.38 rprk]
- Bestoor Straet = Pastoorstraat. Huidige Pastoorsteeg. (*Alkmaar ontzet 1573-1973, Ivo Schöffer, 1973, p. 55*); Steeg die van de Breedstraat noordelijk opgaat tot aan de Langestraat. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 16. PDF*) [76.20 rplk]
Var. Pastoer Straet. [76.26 rprk]
- bestorf = bestierf. Stierf. (*Gtb*) [77.30 rplk]
- besuaerde = bezwaarde. De druk van een schuld deed voelen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.3 rplk]
- besuaert = bezwaard. [77.8 lprk]
Zie: besuaerde. [77.3 rplk]
- bet = bed. Een met veren, dons, zeegras, kapok enz. gevulde zak, die als matras diende; beddenzak. (*Gtb*) [76.7 lplk]
Var. bette. [76.36 lprk]
- betaets = bedoeld zal zijn betaelt (betaald). [76.18 lplk]
- bete = beet. Beetje. (*Gtb*) [76.9 lplk]
Var. bet. [77.13 rprk]
- beterkop = beterkoop. Goedkoper. (*eWND*) [76.40 lprk]
- betiel = gewestelijke variant van plateel. (*eWND*); Plateel: platte schotel van aardewerk, hout of tin voor huishoudelijk gebruik. (*Woordverklaring Dr. L.M. Metz – 1937. Ensie*) [76.21 rplk]
- betijts = betijds. Bijtijds. Vroegtijdig. (*Gtb*) [77.4 rplk]
- betschorteldoecken = bedschorten (mv). Een kledingstuk dat in bed gedragen werd. [76.20 lplk]
- betspanck = bedsplank. Bedplank. Losse plank voor een bedstede (om er niet uit te vallen); vaste plank in een bedstede waarop iets gezet kan worden, beddenboord. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.22 rplk]
- betste = bedstee of bedstede. (verouderd) Door een betimmering afgesloten deel van een vertrek dat als slaappleaats dient, ingebouwde slaappleaats. (*Van Dale.nl*) [76.13 rplk]
- betstocken = bedde(n)stokken (mv). Bedstok. Stevige stok die werd gebruikt bij het opmaken van een bed om het stro te schudden en de lakens, enz. goed te leggen. (*eWND*) [76.5 lplk]
Var. betstock. (ev) [76.16 lplk]

- betstroo = bedstro. Stro waarop de beddenzak (matras) ligt, of de vulling ervan. (*Gtb*) [76.43 lprk]
- betteckt = bedtjik. Beddentijk, stof waarvan overtreksels voor bedden worden vervaardigd. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Nederlands woordenboek (7e druk). Ensie*) [76.24 lplk]
- betteckt lint = lint van beddentijk. [76.24 lplk]
- bevrecht = bedoeld zal zijn bevrucht. Bezwangerd. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- biechtpenninck = biechtpenning. (verouderd) Vrijwillige gave die je aan de geestelijke gaf ter gelegenheid van het afnemen van de biecht. (*Van Dale.nl*) [76.46 rprk]
Var. bichtpennijngen. (mv) [77.5 lprk]
- biechtvaer = biechtvader. Priester die de biecht afneemt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.28 rprk]
- bien = bieden. (*eWND*) [77.7 lprk]
- bienen = benen (mv). Poot. (*eWND*) [76.12 lplk]
- bienen = benen. Gemaakt van been. (*Gtb*) [76.41 lplk]
Zie: uullepebienen. [76.45 rplk]
- bierdregers = bierdragers. Van stadswegen aangesteld om bier (of ook wijn en andere vloeistoffen die aan accijns onderworpen waren) van de ene plaats naar de andere te brengen. (*Gtb*) [77.26 lplk]
Var. bierdragers. [77.32 lplk]
- Bierkaij = Bierkaai. Bierkade. Straat tussen het Verdronkenoord en het Luttk Oudorp. [77.47 rprk]
- biermaet = biermaat. Bierkan van een bepaalde inhoud. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 97. Dbnl. PDF*) [77.30 lplk]
- bierpapen = bierpap. Pap bestaande uit karnemelk, meel en bier; ook wel rijst of brood in bier gekookt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.7 lplk]
- biertis = bierties (vk, mv). Bier(tje). Inhoudsmaat voor natte waren. Biermaat 17de eeuw, vermoedelijk 1 liter. Mogelijk oorspronkelijk een (geschonken) portie bier. (*De oude Nederlandse maten en gewichten, J.M. Verhoeff, 1982, p. 100*) [76.39 lprk]
- bij den hoep (aengenomen) = werk ‘bij den hoop’ aannemen, als geheel, in zijn geheel; in onderscheiding van in daghuur (of dagloon). Hierbij hoort ‘hoopwerk.’ (*Gtb*); Hoopwerk, aangenomen werk dat als afgerond geheel wordt aanbesteed. (*Collectie Nederland: Musea, Monumenten en Archeologie. Ensie*) [77.16 lprk]
- bij die hoep = bij de hoop. In het ruwe. (*Gtb*); Ruw. Op een niet nauwkeurige, oppervlakkige wijze; globaal, bij schatting of raming. (*Gtb*) [77.10 rprk]

- bijerglas = bierglas. [76.13 lplk]
- bijgelaijt = bijgelegd. Toegevoegd, het ontbrekende bijbetaald. (*Wiktionary. Ensie*) [76.12 lprk]
- bij geval = bij toeval. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.4 rplk]
- bijna op haer rekening = bijna uitgerekend. (*Gtb*) [76.36 lplk]
- bij sturfen = bij sturven. Tot sterven. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- billet = biljet. Papier, bevattende een verklaring, die aan een bepaald persoon of aan de houder zekere rechten geeft. In het algemeen een bewijs dat men een belasting heeft betaald; een papier waarbij aan iemand, die aan zekere voorwaarden heeft voldaan, een vergunning wordt gegeven. (*Gtb*) [76.55]
- binden = in een band zetten. (*Gtb*) [77.19 rplk]
- binneboert = betekenis onbekend. [76.24 lprk]
Var. binneborden. (mv) [76.30 rprk]; binnebort. [76.46 lplk]; binnenbort. [77.34 rplk]
- binnen = in. Met een bepaling die een ruimte, een plaats aanduidt: in die ruimte, op die plaats. In de middeleeuwen, en ook nog wel later, werd vaak ‘bin’ of ‘binnen’ gebruikt, waar men nu ‘in’ zou zeggen. (*Gtb*) [77.33 rplk]
- binnen haer duer = binnen haar deur. In haar huis. [77.33 rplk]
Zie: binnen. [77.33 rplk]; duer. [77.33 rplk]
- binneste = binnenste. [76.3 rplk]
Var. bijnneste. [77.29 rplk]; binniste. [77.29 rplk]
- binnewerck = binnenwerk. Soort kantwerk. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.5 rprk]
Var. binnewercken. (mv) [76.9 lprk]; bijnnewercke. [76.34 lplk]
- bintgaren = bindgaren. Hetzelfde als bindtouw. Benaming voor een soort van touw dat alleen wordt gebruikt om lichte voorwerpen samen te binden. (*Gtb*) [76.46 lprk]
- bit = bedoeld is wit. [77.39 lplk]
- blaecker = blaker. Schotelvormige kandelaar met een oor of handvat en een houder om er de kaars in te plaatsen. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.20 rplk]
- blaesbalck = blaasbalk. (informeel) Blaasbalg. [76.16 lplk]
Var. blasbalck. [77.32 lprk]
- blaijster = bedoeld is braijster (breister). [77.10 rprk]
- blate = blad. Een plat stuk metaal of hout. (*Gtb*) [77.35 lplk]
Var. blat. [77.39 rplk]

- blatgis = blaadjes (vk, mv). Kussenblad, geborduurd kussenovertrek. (*Verborgen en geborgen: het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst in de Noordwijkse regio. Geertruida de Moor, 1994, p. 96*) [76.9 rplk]
Var. kussenblatgis. [76.15 rplk]; blat. (ev) [77.7 lprk]
- blau in te stroijen = blauw in te strooien. Blauwsel, blauwe kleurstof, ook smalt genoemd. Werd vermalen en als strooiblaauw of strooizand in een natte verflaag gestrooid. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.23 rprk]
- blauwe boer = beroepsaanduiding. [77.5 lplk]
- blauwe stenen (mv) = harde blauwachtige grijze kalksteen, hardsteen, arduin. (*Gtb*) [76.11 lplk]
- bleckvelt = bleekveld. Grasveld, perk waarop wasgoed te bleken werd gelegd. (*Van Dale.nl*) [76.34 rplk]
- blef dat steken = bleef dat steken. Hield het op. (*Gtb*) [77.30 rprk]
- blef het doen weer after = bleef het toen weer achter. Bleef het weer achterwege. (*Gtb*) [77.3 rprk]
- bleken = oorspronkelijk, vóór de ontwikkeling van chemische bleekmiddelen, werden textielmaterialen op gras- of bleekvelden gebleekt. Katoenen en linnen weefsels werden dan eerst in mengsels van plantenas en water warm behandeld, daarna gespoeld, vervolgens met zure melk behandeld, opnieuw gespoeld en ten slotte aan de inwerking van zonlicht blootgesteld. (*Winkler Prins Encyclopedie. Ensie*) [76.6 rprk]
- blijckende = blijkende. Blijkens (eigenlijk blijkende: zoals blijkt uit), volgens. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.4 lplk]
- blijcken goeten = blikken goot. [76.11 lplk]
- blijcken platgis = blikken plaatjes. Om het kaarsvet op te vangen. (*Gtb*) [76.25 rplk]
Var. een blicken. (ev) (= een blik, een plaatje van blik) [76.38 lplk]; blijcken plategis. [77.34 lprk]; blijcken plate. (ev) [77.36 lprk]
- blijtge = blindje. Blind. Vensterluik, vanbinnen of vanbuiten. (*Van Dale.n*) [76.26 lprk]
- blockijs = blokkies (vk, mv). Blok. Een groter of kleiner stuk hout, als onderstel dienend, waarin of waarop iets wordt bevestigd. (*Gtb*) [76.13 lplk]
Var. blocke. (ev) [76.22 rprk]; blocken. (ev) [76.23 rplk]; block. (ev) [76.42 rplk]; blockis. (vk, mv) [76.43 lplk]; bloctgis. (vk, mv) [77.46 lprk]
- blockis = blokkies. Blokjes. Vierkante of rechthoekige velden in bepaalde patronen van geweven stoffen. Ook dobbelsteen genoemd. (*Gtb*) [77.13 lprk]
- block met een tau = blok met een touw. Katrol. (*Amsterdamse binnenstad.nl. Binnenstad 231, november 2008. XVI. Hijsbalken*) [77.7 rplk]

- blockslepertge = blokslepertje (vk). Bloksleper. Vleier. (*Gtb*) [77.10 lprk]
- bloet = bloed. 1. Een man van geen betekenis, hetzij arm, dom, vreesachtig enz., een sukkel. Soms eenvoudig: man, kerel. 2. bloedverwant. (*Gtb*) [77.22 lplk]
- bloetkorale = bloedkoralen (mv). Bloedkoraal. Kraal, bolletje uit bloedkoraal vervaardigd; Bloedkoraal (stofnaam) het steenharde, fraaie roodgekleurde skelet van een soort poliepen (*Corallium rubrum*). (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.33 rplk]
Var. bloetkoraelle. [77.7 lplk]
- bloetstortijngen = bloedstortingen. Bloedvergietingen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.6 lprk]
- blom = bloem. De afbeelding van een bloem, in stoffen. (*Gtb*) [76.6 rprk]
Var. blommetge. (vk) [76.30 lprk]; blommen. (mv) [77.3 rplk]; bloem. [77.14 lprk]
- bluijven = bedoeld is blijven. [76.32 rprk]
- bochgis = boogies. Boogjes. [76.12 lplk]
- bocken = bokking. Gerookte haring(en). (*Gtb*) [76.28 lplk]
Var. boecken. [77.11 lprk]; bockens. (mv) [77.11 lprk]
- Bockxtel = Boxtel. [76.8 rprk]
Var. Bochtstel. [76.27 rplk]; Bochkstel. [76.31 rplk]; Bockstel. [76.34 rprk]; Bochstel. [76.34 rprk]; Bocksel. [76.38 rplk]; Boeckstel. [77.9 rplk]
- boe = bood. [77.9 rplk]
Var. boede. [77.34 lplk]
- boeckedemeel (*boeckede meel*) = boekedemeel of boekede meel. Boekweiten meel, boekweitmeel. (*eWND*) [76.19 rprk]
- boeckende koecken (*boeckendekoecken*) = boekende koeken of boekendekoecken. Volkstaal voor boekweitkoeken. Pannenkoeken van boekweitmeel of boekweitbloem. (*Gtb*) [76.43 lplk]
- boeckis gout = boekjes goud. Een boek bladgoud, 250 blaadjes geslagen bladgoud, elk afzonderlijk gevlijd tussen de bladen van 10 (of 12) kleine, uit papier bestaande boekjes, ieder van 25 (of 21) bladen. (*Gbt*) [77.11 rprk]
- boeck pampier = (een) boek papier. Benaming voor een hoeveelheid papier van 24 vellen. (*Gtb*) [77.32 rprk]
- boegelt = bodegeld. Ook bodeloon, het geld dat aan een bode of gezant betaald wordt, salaris van een afgevaardigde. (MNW) (*Gtb*) [76.15 lprk]
- boeijtge = boeitje (vk). Boei. Hetzelfde als armband of armring, om de pols of hoger aan de arm gedragen. (*Gtb*); Boei, keten, band. Een metalen ketting of keten. (MNW) (*Gtb*) [76.35 lprk]

Var. boete. [76.35 rplk]; boetge. (vk) [76.47 lplk]

– boekenhout = beukenhout. (*Gtb*) [76.13 rprk]

Var. boeckenhout. [77.7 lprk]

– boel = boedel. Het geheel van iemands vermogen, zowel in onroerende als in roerende goederen, met de daaraan verbonden rechten en schulden. (*Gtb*) [76.46 lprk]

– boelschajdinch = boelscheiding. Boedelscheiding. Scheiding en verdeling van de nalatenschap tussen de erfgenamen. (*Gtb*) [77.4 lplk]

– boemolij = boomolie. Gewone olie of olijfolie, zo genoemd omdat zij uit de rijpe vruchten van de olijfboom bereid wordt, in tegenstelling met aard-, hennep-, lijn-, raapolie enz. (*Gtb*) [76.15 lplk]

Var. bomoolij. [76.38 lprk]

– boempis = boompjes. [76.15 rprk]

Var. bompen. (vk, ev) [76.20 lplk]; bompe. (vk, ev) [76.30 rprk]; bompis. [76.38 lplk]; boem. [76.42 rprk]; bomtgis. [77.14 rplk]; bomte. (vk, ev) [77.15 lprk]; boemtgis. [77.15 lprk]

– boen = boden. Bodem. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 1 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1885, p. 1329*) [76.40 lprk]

– boenbarstel = boenborstel. [76.15 rprk]

Zie: boenschoijer. [76.8 lprk]

– boenschoijer = boenschuier. Boenborstel, boender. Werktuig om mee te boenen, te schrobben, met water schoon te maken. (*Gtb*) [76.8 lprk]

– boeren = de pionnen in het schaakspel. (*Gtb*) [77.10 lplk]

– boesel = boezel als stofnaam. Zekere soort van wollen stof, waarvan voornamelijk boezelaars gemaakt worden; hetzelfde als boezelgoed of boezelstof; als voorwerpsnaam. Hetzelfde als boezelaar. Voorschoot, schort. (*Gtb*) [76.44 lplk]

Var. bosel. [77.31 lplk]

– bofet = buffet. Tafel waarop eten wordt bereid; meubelstuk in de vorm van een lage kast. (*Gtb*) [77.2 rprk]

Var. bovet. [77.45 lprk]

– bolkraen = bokraal, bocraen, bokraan. Een uit geitenhaar geweven fijne stof. (*Gtb*); Bocraen was in de 16e eeuw een stevig linnenweefsel van middelmatige kwaliteit. Oorspronkelijk was bocraen, Oudfr. boukeran, een fijn linnenweefsel. (*A. Viaene, Kleine Verscheidenheden, in: Biekorf, 66 (1965), p. 31. Dbnl*) [76.4 lplk]

Var. bolkran. [77.17 rprk]

– bollijttgis van Uuttert [...] die gewit zijn op Sinter te Nicolaes der Tolentijnisendach = Utrechtse bolletjes, die gewijd zijn op de naamdag van St. Nicolaas van Tolentijn (Tolentino). Utrechtse broodsoort, Sint Nicolaas- of Tolentijnbroodjes. Kleine ronde witte bolletjes, die vroeger speciaal gebakken werden op de naamdag van Sint-Nicolaas van Tolentijn op 10

september. Er werd een speciale kracht aan toegeschreven voor herstel bij ziekte. (*Brood.net*) [76.39 lplk]

– bom = 1. stop in het vat. Houten schijfvormige stop om de ronde opening in de buik of in de bodem van een vat (het bomgat) te sluiten. 2. Boôm. Samentrekking van bodem. Grondvlak (van binnen of van buiten beschouwd, en ook als stuk) van een vat, van tonnen, manden, kisten, bekers enz. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.37 rplk]

– bom = boôm. [77.4 lprk]

Zie: bom. 2. [76.37 rplk]

Var. boen. [77.4 rprk]; boem. [77.4 rprk]; bompe. (= boômpje, boompje. Bodempje.) [77.48 rprk]

– bom = boom. Drijvende boomstam die in het water van de Voormeer lag. Alleen als een schipper invoerrechten had betaald, werd de boom weggehaald. (Noot: via Boombrug.) (*regionaalarchiefalkmaar.nl/bruggen*) [77.36 rplk]

Var. boem. [77.40 rplk]

– bommesij = bombazijn. Stevige stof geweven in uiteenlopende patronen; van de 17de tot de 19de eeuw algemeen gebruikt voor beddengoed en voeringstof voor kleding. Vóór de 17e eeuw werd het gemaakt van kamgaren en daarna van zuivere katoen of van mengsels van katoen en linnen. Tegenwoordig is het meestal een katoenen keper met een korte vleug. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [77.11 lplk]

– bommesijen = bombazijnen. Van bombazijn gemaakt. (*Gtb*) (2023 rplk)

– bomwol = boomwol. (verouderd) Katoen. (*Van Dale.nl*) [77.29 rplk]

– bonne = bonnen. Mv van bon. Verouderde uitdrukking, ook in de streektaal, voor een deel van een kast. Vroeger bestonden kasten meestal uit drie tot zes afzonderlijke delen, ieder met een deurtje afgesloten. (*Zaanwiki*); Een aan de muur getimmerd kastje; een klein kastje dat los aan de muur hangt. (*De Zaaansche volkstaal: bijdrage tot de kennis van den woordenschat in Noord ...Door Gerrit Jacob Boekenoogen, 1897, p. 91*) [76.5 lplk]

Var. bon. (ev) [76.12 rprk]

– bonnijtge = bonnetje (vk). Kast waarin de ciborie werd bewaard. [77.17 rplk]

Var. bonnittge. [77.21 rplk]; bonnettge. [77.25 rplk]

Zie: seborijbonnijtge. [77.21 lprk]

– bonsems = bunzingen (mv). Bunzing. Een soort marter. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.32 lprk]

– bonte manteltge = bonten manteltje. Manteltje van bont, uit pelswerk vervaardigd. (*Gtb*) (Noot: mogelijk afgezet en/of gevoerd met bont.) [76.9 rplk]

Var. bomte mantel. [76.32 lprk]; bonte manteltgis. (mv?) [76.32 lprk]; bontge manteltge. [77.10 rplk]

– bontge boer = bonte boer. [77.33 rplk]

Zie: bontwercker. [76.9 rplk]

- bontwercker = bontwerker. Persoon die bont of bontproducten koopt en verkoopt. Ook iemand die kledingstukken van bont maakt, repareert, verandert of schoonmaakt. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.9 rplk]
- boo = bode. (*Gtb*); Bode, gezant, boodschapper, persoon die een zending verricht. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 105. Dbnl. PDF*) [77.26 rplk]
- boom = boôm. (gewestelijk) Samentrekking van bodem. (*eWND*); Zitting van een stoel. (*A new dictionary of the English and Dutch language Door Derk Bomhoff, 1851, p. 95*) [76.9 lprk]
Var. bom. [77.19 rplk]; boemen. (mv) [77.48 lprk]
- boraet = borat, brat. Half zijden, half wollen stof. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, 1793, p. 146*) [76.4 rprk]
Var. borat. [76.6 lprk]
- borate = boratten. Van borat gemaakte. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.7 lprk]
Var. borattge. [77.13 rprk]; boratge. [77.20 lprk]
Hetzelfde als: brate. [76.8 rprk]
Zie: boraet. [76.4 rprk]
- borchge = borg. Lening. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, 1793, p. 147*) [77.7 rplk]
- borden = mv van bord. Ronde schijf, plaat of schaal van hout, metaal, aardewerk enz. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. bortge. (ev; vk) [76.4 lprk]
- borden = boorden (mv). Boord. Rand, kant, zoom. (*Gtb*) [76.4 rplk]
- borden = boorden (ww). Kledingstukken, sieraden enz. van een boord voorzien, er een boordsel om- of aannaaien. (*Gtb*) [76.14 lprk]
- borden = schilderijen, wapenborden of rouwborden? [77.40 lprk]
- bordittge van Onse Lieve Frou te Personckel = schilderij, op paneel van de franciscaanse kapel in Portiuncula bij Assisi, die gewijd was aan Sint-Maria-ter-Engelen en die later ook met Portiuncula werd aangeduid. (*Katholicisme encyclopedie. Ensie*) [77.5 rprk]
- bordittgis = bordetjes (vk, mv). Bord. Schilderij op paneel. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. borrijttge. (vk, ev) [76.4 lprk]; bort. [76.4 rplk]; borden. (mv) [76.4 rplk]; borrijtte. (vk, ev) [76.11 lprk]; bordijttgis. [76.12 rprk]; brort. (verschrijving, ev) [77.17 lprk]; bortgis. [76.15 rprk]
- bore = vermoedelijke verschrijving voor borde. [77.42 lprk]
- bornkannijttge = bornkannetje. Waterkan. (*Gtb*) [76.38 lprk]
- borrijttgis list = de lijst van het bord (schilderij op paneel). Schilderijlijst. [76.16 lprk]

- borst = voorpand. (deel van een) kledingstuk, dat de borst bedekt. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- borst = zijden, satijnen of fluwelen lap, vroeger door vrouwen op de boezem gedragen en aan het keurslijf vastgeregen, veelal met bloemen bestikt, met linten versierd, met goud geborduurd of met edelgesteenten bezet; ook voorstuk of borststuk genoemd. (*Gtb*) [76.8 rprk]
- borst = lijfje. Het lijfje wordt in inventarissen ook wel bouwlijf, overlijf, borst, borstlijf en in de tweede helft van de 17de eeuw keurslijf genoemd. Het lijfje sluit nauw over het daaronder gedragen corset en wordt van voren met een reeks bolle, dicht onder elkaar geplaatste knoopjes en knoopsgaten gesloten. (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 47*) [76.17 lplk]
Var. borsten. (mv) [76.23 lprk]
- borsthempghis = borsthempies (vk, mv). Borsthemd. Vroeger: half hemd dat alleen de borst bedekt. (*Gtb*) [76.56]
- borstlap = lap van stof, als bedekking of als versiering op de borst gedragen. (*Gtb*); Neerstuk, kroplap. (*P. Marins Compleet Nederduitsch en Fransch woordenboek: in 't welk klaarlyk ... Door Pierre Marin, 1720, p. 135*) [76.7 rprk]
- borstroock = borstrok. Warm, wollen onderkledingstuk, over het hemd gedragen. (*Van Dale.nl*) [76.3 rplk]
Var. borstroch. [76.8 rplk]; borstroock. [76.12 rplk]; bortsrock. [77.7 rplk]; bortstroock. [77.9 rprk]
- bortgis = bordjes. Plankjes. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. bortge. (ev) [76.13 lplk]; borrijtge. [77.15 rprk]; borrijtge. (vk, ev) [77.17 lprk]
- bortgis = boordjes (vk, mv). Boord. In het algemeen aan kledingstukken. Een afzonderlijk stuk als versiersel om de rand van een kleed, meestal van verschillende stof, kleur of bewerking, onderscheiden van zoom, de omgenaaide rand van het kleed zelf. (*Gtb*) [76.9 lplk]
Var. borrijttgis. [77.18 lprk]
- bos = bundel van gelijksoortige, dunne, langwerpige voorwerpen. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.21 rprk]
- bossen = de in Noord-Holland (Zaanstreek) voorkomende benaming van een bepaalde soort van hard en taai gras, dat in bossen groeit en door het vee niet graag gegeten wordt. Ook wel boenderbossen, hengstebossen, hondsbossen genaamd. (*Gtb*)
of:
– bossen = bos in de gebruikelijke zin? [76.5 rplk]
- bos suafelstocken = bos zwavelstokken. Een bepaalde hoeveelheid zwavelstokken. (*Gtb*) [76.44 rprk]
Zie: suafelstocken. [76.44 rprk]
- bot = bod. Openbare bekendmaking. Bieden in de oorspronkelijke betekenis: laten weten. (*Gtb*) [76.16 rplk]

- boterkinnijttgis = boterkinnetjes. [77.46 lplk]
Zie: kinnijttgen. [76.3 rplk]
- botschap = bootschap. Een aan iemand gegeven opdracht om iets, meestal een bericht, over te brengen. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- botschap = boodschap. Bericht: nieuws, kennisgeving. Vooral in verbinding met (over)brengen, zeggen, zenden, krijgen enz; soms: aankondiging van de komst van een persoon of zaak, profetie. (*Gtb*) [76.7 lprk]
- bottelrij = spinde. (*Le Gazophilace de la langue Françoise et Flamande, Volume 1 Door Caspar van den Ende, 1681, z.p.*); Provisiekamer; provisiekelder; provisiekast; broodkast. (*Gtb*) [77.8 rprk]
- boutplatel = ? [77.38 rplk]
- bouwen = (historisch) een meestal ruim geplooid, met passementen bezette bovenrok van zijde, laken, saai, door de vrouwen in de 17de eeuw gedragen. (*Van Dale 1898. Ensie*); een lang, wijd en slepend vrouwenkleed. (*Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere ..., Volume 1 Door Karel Frans Stallaert, 1886, p. 276*) [76.4 lplk]
Var. bouwens. (mv) [76.10 lplk]
- bovenen = bijvorm van boven. (*Gtb*) [77.48 lprk]
- bovengeschreven = hetzelfde als bovengenoemd en bovenbeschreven en door deze woorden vervangen. (*Gtb*) [76.14 rplk]
- bovenlijf = vrouwenkledingstuk dat boven, d. i. hoger dan de japon of de rok, of over het onderlijf (keurslijf, kledingstuk dat onder het lijfje gedragen wordt, het onderkeursje) gedragen wordt. (*Gtb*) [77.34 lplk]
- Brabantse hoijck = Brabantse huik. Huik met een hoedje. (*Spelevaart der Mode– De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 64*) [76.18 rplk]
- Brabantse stoelen = stoelen uit Brabant met knoppen en een gevlochten zitting. De rugstijlen liepen door in de achterpoten. (*Wikipedia*) [76.6 rplk]
- bracke rijs = betekenis onbekend. [77.4 lplk]
- braen = braden. (*Middelnederlandsch woordenboek, Volume 1 Door Eelco Verwijs, 1885, p. 1411*) [76.28 rplk]
Var. braden. [77.25 lplk]; bran. [77.43 rprk]
- braijen = braaien. Breien. (*Gtb*) [76.9 lplk]
- braijpriemen = braaipriemen. Breipriemen, breinaalden. (*Gtb*) [77.31 rprk]
- braijster = breister. Vrouw wier beroep het is te breien. (*Gtb*) [76.17 rprk]
Var. brayster. [76.29 lplk]; blaijster. (verschrijving) [77.10 rprk]; braijsters. (verschrijving)

[77.32 rprk]

– branders = brandijzers? Elk der beide verplaatsbare gestellen aan weerszijden van de vuurplaat in ouderwetse schouwen, waarop het brandhout of de turf gelegd wordt; zijnde een ijzeren of koperen staaf, steunende op twee voetstukken, waarvan het voorste gewoonlijk versierd en soms zeer hoog is. Ook brandel, brandelaar, haardijzer en vlamijzer genoemd. (*Gtb*) [76.13 lplk]

– branders = vermoedelijk worden hiermee kandelaars bedoeld. [76.13 lplk]
Var. brander. (ev) [77.6 lprk]

– brandisertge[n] = brandijzertje (vk). Ook wel braadjijzer. IJzeren standaard waarop het spit draait. (*Gtb*) [76.40 rprk]
Var. brantisser. [76.40 rprk]

– brangen = branden. (*Gtb*) [77.40 rprk]

– brantemmers = brandemmers (mv). Leren later ook ook ijzeren emmer die bij het blussen gebruikt werd. (*Gtb*) [76.34 rplk]

– brantsel = brandsel. Brandwond. (*Gtb*) [76.18 rprk]

– brantverniss = ? [76.18 rplk]

– braselette = braceletten. Armbanden. (*Gtb*) [76.24 lprk]
Var. braseletten. [76.24 rprk]; braselet. [76.24 rprk]; braeseletten. [76.50]

– brasem = karperachtige zoetwatervis, verwant aan de blei. (*Peter Joh. M. Zuidweg. Ensie*) [77.20 rprk]

– brate = bratten. Ook boratten. Van borat gemaakt. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.8 rprk]
Var. bratte. [76.14 lprk]; braten. [76.36 rplk]; bratge. [77.23 rprk]

– bratpannen = braadpannen (mv). Pan die onder het braadspit geplaatst wordt om het vet, dat uit het vlees gebraden wordt, op te vangen; metalen (of soms ook stenen) pan, geschikt om er iets in te braden, gewoonlijk door middel van een deksel met gloeiende kolen. (*Gtb*) [76.11 lplk]
Var. braetpan. [76.25 rplk]; bratpan. [76.40 lprk]; praetpan. (verschrijving) [76.40 lprk]

– bratpennen = braadpennen. Spiezen. (*Etymologiebank*) [76.40 rprk]
Var. bratpen. (ev) [76.41 lplk]; braetpen. (ev) [77.32 lplk]

– bratspijt = braadspit. Puntige, draaibare ijzeren staaf waaraan iets gebraden wordt. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.23 rplk]

– bratschuijt = betekenis onbekend. [77.38 rprk]

– breborde = breedboorden? Met een breed boord? [77.38 rplk]

- breckt = breekt. Splijt of scheurt. (*Gtb*) [77.45 lprk]
- Brestraet = Breestraat. De Breedstraat loopt uit de Schoutenstraat oostelijk tot aan het Payglop. Vanouds heette de straat Kaksloot. In 1580 was de demping van de sloot voltooid. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 13. PDF*) [76.34 rplk]
Var. Bre Straet. [76.43 rprk]
- bre strepis = brede streepjes. [76.16 lprk]
Var. bre strepen. [76.21 rplk]
- bret = breed. [76.4 rplk]
- bret = breed. Braadde, roosterde, bakte. (*eWND*) [77.24 rprk]
Hetzelfde als: briede. [77.19 lplk]
- bretachtijchge = breedachtige. Enigszins breed. (*Nederduitsch taalkundig Woordenboek, Volume 1 Door Petrus Weiland, 1799, p. 472*) [77.37 rplk]
Var. breachtijchge. [77.42 lprk]; bretactijch. [77.42 lprk]
- brete = breedte. [76.17 rprk]
Var. bretge. [77.25 rplk]
- briede = bried. Verouderd of gewestelijk voor braadde. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.19 lplk]
- brief = papieren zak(je). (*eWND*); Dichtgevouwen en geplakt winkelzakje, pakje. (*Gtb*) [76.5 rplk]
Var. briessis. (verschrijving) [76.17 lplk]
Zie: briessis. [76.17 lplk]
- brief = geldbrief. Brief met geldwaarde, zoals een schuldbrief, een schriftelijke betaling. (*Gtb*) [77.34 rprk]
- brieffen = brief. Prent (koper- of houtgravure, ets enz.), al dan niet gekleurd en van een onderschrift in boekdruk voorzien, zoals ze vanouds ook onder het volk verspreid en ingelijst als wandversiering gebruikt werden. (*Gtb*) [76.34 rprk]
Var. brieffis. (vk, mv) [76.34 rprk]; brieffe. [76.39 rprk]; brieven. (mv) [77.2 rplk]; brief. [77.6 rprk]; briefis. [77.46 rplk]
- briefgelt = briefgeld. Kosten van het opmaken van een akte. (*Gtb*) [77.19 lprk]
- brief met sukerde mangleen = een zakje met gesuikerde amandelen. [76.5 rplk]
Zie: brief. [76.5 rplk]; sukerde. [76.5 rplk]; mangleen. [76.5 rplk]
- brief spelden = papieren strook of kaart, waarop spelden en naalden in rijen gestoken zijn om zo, dichtgevouwen, in de handel gebracht te worden. (*Gtb*) [77.15 rplk]
Var. brief met spelden. [77.41 rprk]

- briessis = vermoedelijk worden brieffis, d.w.z. papieren zakjes of pakjes met een bepaalde inhoud (te weten een goedje om mee te schuren) bedoeld. [76.17 lplk]
Zie: brief. [76.5 rplk]

- brilhuijse = brillenhuis. Brillenkoker. (*Gtb*) [76.43 lplk]
Var. brilhuijssen. [77.8 rprk]; brilhuissen. [77.8 rprk]

- brochten ... uut = brachten uit. Leverden op. (*Gtb*) [77.37 rplk]

- Broderschap = broederschap. (rooms-katholiek) Kerkelijk goedgekeurde vereniging van leken met een godvruchtig doel, zoals het beoefenen van bijzondere werken van vroomheid of naastenliefde. (*Van Dale.nl*) [77.6 lprk]
Var. Broederschap. [77.12 lplk]

- Broderschap van die Oorden van Sinte Fransuskis = vermoedelijk is corden ipv oorden bedoeld. Broederschap van het Koordje van Sint-Franciscus. (Naam waaronder deze broederschap doorgaans bekend stond). (*huygens.knaw.nl/broederschappen*); Koordje van Sint Franciscus. De devotie tot het koord van St. Franciscus bestond al tijdens het leven van de heilige. Men berichtte van gezangen door aanraking van dit koord. Na de dood van Sint Franciscus werden dergelijke koordjes onder zijn aanroeping gezegend en schreef men er dezelfde kracht aan toe als aan die welke door Franciscus zelf waren gedragen. Vanaf de 14de eeuw was de godsvrucht tot het koord een van de meest verspreide devoties in Frankrijk. Zij werd met verschillende aflatens verrijkt. Uit deze devotie is de Broederschap van het Sint Franciscuskoordje ontstaan, te Antwerpen in 1585 door Henricus de Vroom (Sedulius) opgericht. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [77.6 lprk]

- brodracken = ? [76.5 rprk]
Var. broddronken. [76.13 lprk]; brodroncken. [76.25 lprk]; brot droncken. [77.34 rplk]

- Broederschap van die Soete Naen Iesus = Broederschap van de Zoeten Naam Jesus. Deze broederschap heeft haar eerste bestaan te danken aan een verzoek van Paus Gregorius X in het jaar 1274 na het Concilie van Lyon aan de generaal van de orde (noot: van de dominicanen) gericht, dat de paters zoveel mogelijk in hun preken de eer van de Zoete Naam zouden bevorderen. Vanaf die tijd werd in vele kerken de orde van deze broederschap opgericht. (*Bijdragen voor de geschiedenis van het bisdom van Haarlem. Vijfde deel. 1877, p. 282*) [77.12 lplk]

- Broederschap van het Rosenkransen = Broederschap van de Heilige Rozenkrans. [77.14 rplk]

- broeien = logen, in de week zetten. (*A New English and Dutch Dictionary ...Door John Holtrop, 1801, p. 153*); Logen. Met loog be-han-de-len. (*Van Dale.nl*) [76.22 lplk]

- broeij = broei. Heet water, bijvoorbeeld. zeepsop. (*Gtb*) [76.31 rplk]

- broer = hier gebruikt in de betekenis van zwager. [76.17 lprk]

- broers kint (*ook broerskint*) = broerskind. Broederskind. Neef of nicht. (*Van Dale.nl*) [76.36 lprk]
Var. broers kinderen. [77.20 rprk]

- broet = brood. (*Etymologiebank*) [76.7 rprk]
Var. brot. [76.7 rprk]

- broijen = broeien. In heet water zetten of met heet water begieten van geslacht vee; bij uitbreiding ook wel gebruikt voor koken. (*Gtb*) [76.39 lprk]
Var. broeijen. [76.42 rprk]; broeyen. [76.45 rprk]

- brokade = brocade. Brokaat. Zware zijden stof, vaak met een schering van zilver- of gouddraad, en versierd met ingeweven patronen, voorstellende ornamenten van bloemen, takken, vogels en figuren; vroeger veel gebruikt voor kostbare gewaden en ook wel goud- en zilverlaken genoemd. (*Gtb*) [76.16 lprk]

- brokade manier = brokade stijl of wijze? (*Gtb*) [76.16 lprk]

- brokestocke (*broke stocke?*) = ? Broke? Borduurwerk, versiering aanbrengen op een stof. (*Gtb*) [76.23 lprk]

- brort = verschrijving voor ‘bort.’ [77.17 lplk]
Zie: bordittgis. [76.3 rprk]

- brot = brood. Met brood wordt ook een soort koek of gebak aangeduid. (*Gtb*) [76.7 rprk]

- brotdos = brooddoos. Hostiedoos. Cilindrische doos voor het opbergen van ongeconsacreeerde hosties. (*Collectie Nederland. Ensie*) [77.17 lplk]

- brotlate = broodlade. Broodkast of -kist. (*Gtb*) [76.41 rprk]

- brotsuiker = broodsuiker. Suikerbrood. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 119. Dbnl. PDF*); Kegel van geraffineerde suiker met afgeronde top, meestal met een lengte van ongeveer een halve meter. Vroeger de gewone vorm waarin witte suiker in de handel kwam. (*Gtb*) [77.19 rplk]

- brou = brouw. Gewestelijke bijvorm van brij. (*Gtb*) [76.40 lplk]

- brouerij van het Bompge = brouwerij De Boom. [77.8 lprk]

- brouwerij van die Ruijten = brouwerij De Drie Ruiten. Aan de Achterweg in Alkmaar in 1636. (*Alkmaarsche Courant, 1936, 7 november 1936, p. 9*) [76.29 lprk]

- Bruchse maet = Brugse maat. De Brugse el? Lengtemaat, naast de Amsterdamse el in gebruik voor onbewerkt laken. Brugse el: 0, 7 m. (*De oude Nederlandse maten en gewichten. Meertens*) [77.19 rprk]

- bruijlofftsfolck = bruiloftsvolk. Oudere benaming voor bruiloftsgasten. (*Gtb*) [77.20 rprk]

- bruijlijftsferfal = bruiloftsverval. [77.21 rprk]
Zie: farfal. [76.23 lplk]

- bruilliftsstijck = bruiloftsstuk. Hetzelfde als bruidsstuk. (*Gtb*); (regionaal)
Huwelijksgeschenk. (*Van Dale.nl*) [76.23 rprk]
Var. bruijlliftsstijck. [76.24 rprk]; bruijlliftsstijck. [76.28 lprk]
- bruijn = van voorwerpen die gewreven, geschuurd, geboend zijn. Blinkend, glimmend (met donkere gloed). (*Gtb*) [76.29 rprk]
- bruijstmaijsens = bruidsmeisens. Bruidsmeyden. (Noot: het gaat om de (dienst)meiden van de bruid.) De dienstboden van de bruid staan de bruid tijdens de bruidsdagen bij. (*Van vrijen en trouwen: bijdrage tot de geschiedenis van oud-vaderlandsche zeden Door Nicolaas de Roever, 1891, p. 219*) [76.10 lplk]
Var. bruijstmaijt. (ev) [76.24 lplk]; bruytsmaijt. (ev) [76.28 lprk]
- bruijtschoetge = bruidshoedje (vk). Bruidskrans. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 120. Dbnl. PDF*) [76.10 lplk]
- bruijtsielor (*of bruijts tielor?*) = bruidstelloor. Bruidsbord, bord van de bruid. [76.10 lplk]
- brulloft = ook bruloft. Bruiloft. Huwelijksfeest. (MNW) (*Gtb*) [76.4 lplk]
Var. bruijloft. [76.24 lplk]; bruijllift. [76.33 rplk]; brullift. [77.3 lplk]; brulliften. (mv) [77.41 lplk]
- Brulloft van Kana Galyleen = Bruiloft te Kana in Galilea. Johannes 2:8. (*statenvertaling.net*) [76.4 lplk]
Var. die Bruijloft van Kanane. [76.33 lplk]
- buelingen = beulingen (mv). Darm, volgestopt met gehakt varkensvlees, op een bepaalde manier bereid; worst. (*Gtb*) [76.11 rprk]
- buelingen stoppen = beulingen stoppen. Worsten stoppen, of die maken door een darm stevig met vlees of andere eetbare stoffen te vullen. (*Gtb*) [77.11 lprk]
- (Maddeleen) buer = (Maddeleen)- buur. Buur. In verbinding met eigennamen, hetzij al dan niet om iemand aan te spreken. (*Gtb*) [76.17 lplk]
- bueren = beuren. Gebeuren. Voorvallen, plaatsvinden. (*Gtb*) [77.5 lprk]
- bueren = beuren. Gebeuren. Te beurt vallen, lukken. (*Gtb*); Het (niet) kunnen doen. (*Bredero's Spaansche Brabander, Volume 1 Door G.A. Bredero, 1895, p. 192*) [77.7 lprk]
- buers = beurs. Fonds, gesticht of bijeengebracht om met de renten daarvan ondersteuning te verlenen. (*Gtb*) [76.27 rplk]
Var. burs. [77.9 lprk]
- buert = beurt. Gebeurt, voorvalt, plaatsvindt. (*Van Dale.nl*) [76.14 rprk]
- buijffelse = buffelse. Van buffel. Een grove wollen stof, hetzelfde als of verward met duffel. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.17 lprk]
Var. buffels. [76.45 rplk]; buiffels. [77.31 rprk]

- bul = oorkonde. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- buliu = baljuw. Ambtenaar, vroeger door de landsheer of de heer van een heerlijkheid belast met de rechtspraak in een landstreek. (*Van Dale.nl*) [77.26 lprk]
- bultge = buultje (vk). Buidel. Geldzak, beurs. (*Gtb*) [76.14 lprk]
Var. buil. [76.30 rplk]; bul. [76.38 rprk]; buijltge. [77.4 rprk]; buijl. [77.4 rprk]; buielen. (mv) [77.2 rplk]
- burvrijsters = buurvrijsters. Meisjes of ongehuwde vrouwen die men als buur heeft; dienstmeisjes van de bureu. (*Gtb*) [76.32 lprk]
- butterfatten = botervaten (mv). Botervat. Houten vat om boter in te bewaren en te verzenden. (*Gtb*) [77.36 lprk]
Var. butterfatge. (mv) [77.41 lprk]
- butterfierendel = botervierendeel. Benaming voor een vierendeel (ton of vaatje) van de inhoud, voor boter. [77.4 lprk]
Var. butterferrindels. (mv) [77.22 rprk]; fierendelen butterfatten. (mv) [77.36 lprk]; fierendels butterfatge. [77.41 lprk]; butterfierendels. (mv) [77.45 lprk]
- butterplateltgis = boterplateeltjes. Boterschaaltjes. [77.8 rplk]
- butterspaentge = boterspaantje (vk). Plat houten gereedschap om boter mee uit een vat, ton of pot te halen. (*Gtb*) [76.25 rprk]
- Butterstraet = Boterstraat. Genoemd naar de Botermarkt, die er destijds werd gehouden (naar aantekeningen van Roose, hoek Langestraat of daar vlakbij.) Daarvoor heeft de straat Molenstrate geheten. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 49*) [77.4 rprk]
Var. Butter Straet. [77.12 rplk]
- butterwijf = boterwijf. Boterverkoopster. (*Gtb*) [76.20 lplk]
- by provijsij = bij provisie. Voorlopig. (*Van Dale.nl*) [77.33 rprk]
Var. bij prijfijsij. [77.36 rprk]
- collecteur = inzamelaar, belastingontvanger. (*Etymologiebank*) [76.57]
Var. colecteur. [76.55]
- dachflebbetgens, nachtflebbetgens = flebbetjes voor overdags, ‘s nachts. Fleb, flep. Driehoekig lapje dat onder de muts op het achterhoofd van een klein kind werd gelegd. (*Gtb*) [76.56]
- dachsluetel = dagsleutel. Sleutel die men overdag gebruikt om de deur te openen en te sluiten. Tegenstelling nachtsleutel. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [77.45 rprk]
- daechs = daags. Iedere dag, per dag. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.4 rprk]
Var. dachs. [77.69]
- daechs = daags. Op de dag. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.5 lprk]

Var. dachs. [76.42 rplk]

– daechs daeraen = daags daaraan. Op de dag daarna. [77.3 rplk]

Zie: daeraen. [76.29 rplk]

– daechs na maij = daags na mei. De dag na 1 mei, dus 2 mei. [77.7 lprk]

– daenvan = bedoeld is daervan (daarvan). [76.41 lplk]

– daer = daar. Waar. (*Gtb*) [76.3 rplk]

– daer = daar. Er. (*Gtb*) [76.10 lplk]

– daeraf = daaraf. Daarvan. (*Gtb*) [77.37 lplk]

Var. daeraff. [77.55]

– daerafter = daarachter. [77.31 rplk]

– daeraen = daaraan. Daarna. (*Gtb*) [76.29 rplk]

– daer Argus in het slaep gespelt worde ende daer Io in een koe verandert was = Mercurius brengt Argus in slaep. (*Boijmans.nl*) [76.26 lprk]

– daer die 3 Koningen in staet = waar de drie koningen in staan. Aanbidding der koningen. Mattheüs 2:11. (*statenvertaling.net*) [76.4 lplk]

– daer die enggelen bij Jacop komen = De droom van Jakob. Genesis 28:12. (*statenvertaling.net*) [76.10 lprk]

– daerenboven = daarenboven. Bovendien, behalve dat. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.13 rplk]

– daer Godt in sijn begrafdoeck laijt = De graflegging van Christus. Marcus 15:46. (*statenvertaling.net*) [77.28 rplk]

– daer half man, half paert in staet, een vrou geschackt heeft = Ontvoering van een vrouw door een centaur. [76.4 lplk]

Zie: geschackt. [76.4 lplk]

– daer Jacop sijn sonen om koren uutsent = Jakob stuurt sijn zonen naar Egypte om koren te kopen, waar zij hun broer Jozef ontmoeten. Genesis 42. (*statenvertaling.net*) [76.7 lprk]

Var. die soone van Jacop die om koren te kopen gijngen. [76.7 rprk]

– daerin gerekent = daarin gerekend. Daarin begrepen. (*Gtb*) [77.11 lplk]

– daerna = daarna. Daarnaar. (*Gtb*) [76.9 rplk]

– daerof = daaraf. Daarvan. (*Gtb*) [76.11 rprk]

- daer Onse Lieve Frou in sijt met haer lieve kint op haer schoot die Sinte Katrijn die trouwing aensteckt = Het mystieke huwelijk van de heilige Catharina. (Noot: van Alexandrië of van Siena?) Verhaal uit de Legenda Aurea. [76.10 rplk]
- daer Onse Lieven Heer onder die leraers is = Jezus bij de schriftgeleerden. Lukas 2:46. (*statenvertaling.net*) [76.12 rprk]
- daer Onse Lieven Heer vertont wort daer hij gekruijst is = Kruisiging. Johannes 19. (*statevertaling.net*) [76.12 rprk]
- daer Ons Lieve Heer aen die kalom gegesselt wort = De geseling van Christus. Johannes 19:1. (*statenvertaling.net*) [77.22 lprk]
- daerop estaen = daarop gestaan. [77.14 rprk]
- daerop past = daarop past. Erop let, er de nodige aandacht aan geeft, ervoor zorgt; daarvoor zorg draagt; daarop acht geeft. (*Gtb*) [77.18 lprk]
- daer Moysis op die stien smit, daer water uut komt = Mozes slaat water uit de stenen. Exodus 17:6. (*statenvertaling.net*) [77.28 lprk]
- daer Salomon sijn eerste recht doet = Het oordeel van Salomo. (Noot: ook bekend als Salomo's eerste rechtspraak.) 1 Koningen 3:25. (*statenvertaling.net*) [77.33 rprk]
- daer Sijnt Jan in die woestijn in staet = St. Johannes de Doper in de woestijn. Mattheüs 3:1-6. (*statenvertaling.net*) [76.8 lprk]
- daeruutte = daerute. Daaruit. (VMNW) (*Gtb*) [77.10 lprk]
- dagelijckxse = dagelijkse. Op gewone dagen, op werkdagen gebruikt wordende; daagse. (*Gtb*); Alledaagse. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977, p. 45*) [77.5 lprk]
Var. dagelickse. [77.26 rplk]
- dalf = half. [76.4 lprk]
Var. dallijf. [76.9 rprk]; dalliffen. [76.26 lprk]; dallijffe. [77.5 lprk]
- damaste = damasten. Van damast. (*Gtb*); Damast. Weefsel van zijde, wol of linnen waarin figuren geweven zijn. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.7 rprk]
- damastwercker = damastwerker. Damastwever. (*New complete dictionary of the English and Dutch languages, Volume 1 Door Isaac Marcus Calisch, 1890, p. 185*) [76.4 rprk]
- dan = maar. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- dan = daarna, vervolgens. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- danckbaerheijt = dankbaarheid. Erkentelijkheid. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.32 lprk]

- darde = derde. Ranggetal. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911)* –J. Verdam, p. 132. *Dbnl. PDF*) [76.12 rprk]
- darde regel = derde regel. Derde orde, gemeenschap van mannen en vrouwen die aangesloten zijn bij een kloosterorde (franciscanen, dominicanen, karmelieten). Het zijn geen eigenlijke kloosterlingen, want zij leven gehuwd of ongehuwd in de wereld; wel beleven ze de kloosterregels op een wijze die is aangepast aan hun staat in de wereld. (*Zelfstudie. Ensie*) [77.6 rplk]
- dartichste pennienck = dertigste penning. De dertigste penning (3 1/3%) is een belasting, die werd geheven bij verkoop van onroerend goed bij de collaterale successie enz. (*De briefwisseling van P.C. Hooft. Deel 1 (1976)*–P.C. Hooft, p. 261. *Dbnl*) [76.27 rprk]
- dat = omdat. Verkorting uit omdat. (*Gtb*) [76.11 rplk]
- dat = toen. (*Gtb*) [77.8 rplk]
- datelijck = datelijk. Dadelijk. Direct; meteen; onmiddellijk. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.27 rprk]
Var. datelick. [77.11 lplk]
- datem = datum? Dattem? [77.39 rplk]
- dat volck = die mensen? (*eWND*) [77.38 rprk]
- Davijt in Abijgel = De ontmoeting van David en Abigail. 1 Samuël 25:24. (*statenvertaling.net*) [76.7 rprk]
- de = dee. Deed. [77.5 rplk]
- deckelis = dekkelis. Deksel. (In het zgn. strandhollands.) (*Warenar: Met inleiding en aant. van J. Bergsma, Pieter Corneliszoon Hooft, J. Thieme, 1918, pagina xii*) [77.4 rplk]
Var. deckelissis. (vk, mv) [77.31 lplk]
- deckelse = deksel. [77.39 rprk]
- declaracie = declaratie. Rekening van een advocaat. (*Vreemd Nederlands. Ensie*) [77.4 lplk]
- declaratie = declaratie. Opgave van terug te ontvangen uitgaven, rekening. (*Vreemd woordenboek. Ensie*) [77.59]
- deder = deed er. (*Verklarende lijst van verouderde woorden, uitdrukkingen, vormen, enz. uit de ...Door Willem Augustus Hecker, 1852, p. 11*) [77.38 lplk]
- deel = een vrij aanzienlijke hoeveelheid, een vrij groot aantal. (*Gtb*) [76.8 lprk]
Var. del. [76.43 lprk]
- degelicke = degelijke. Stevige, dit is zware; flinke. (*Gtb*) [76.38 lprk]
- delachtich = deelachtig. Deelhebbend aan; in het bezit van. (*Gtb*) [77.14 rplk]

- delden = deelden. Deelden rond, deelden uit. (*Gtb*) [76.27 rplk]
- d' elle = de el. Per el, voor de el. [76.6 lprk]
Var. d' el. [76.6 rprk]
- Dellifse = Dellefse, Delfse. Delftse. [77.8 rplk]
- Dellifse aert = Delftse aarde. Bepaalde soort rode, kneedbare aarde. (Noot: aarde als grondstof voor aardewerk. (*Gtb*)) [77.41 rprk]
- Dellift = Delleft. Delft. [77.40 lprk]
Var. Dellijft. [77.44 rplk]
- deltge = deeltje (vk). Plank. (*Gtb*) [77.22 rprk]
Var. delen. (mv) [77.10 lplk]; deel. (ev) [77.11 rprk]; dels. (ev) [77.12 lprk]
- Den Boos = Den Bosch. 's-Hertogenbosch. [76.5 lprk]
Var. Ten Bos. [76.8 rprk]; Den Bos. [76.34 rprk]
- den Dick = de Dijk. Straat tussen de Voordam en de Torenburg. (*Google Maps*) [77.22 rplk]
- den Ees = bedoeld wordt de Nes. Straat in Amsterdam. [76.12 lprk]
Var. den Es. [77.37 lplk]
- den Hoek = de Hoek. Haarlemse kloppengemeenschap. Statie van de Maagden van De Hoek. Hun vergaderplaats was de kerk De Hoek bij de Begijnebrug aan de Bakenessergracht. (*Beknopte geschiedenis van Haarlem door mej. dr. G.H. Kurtz, 1942*); Gesticht op initiatief van priester Nicolaas Wiggers Cousebant. Onder andere Jacob Cornelisz. Nobel kocht huizen in de Hoek en stelde die beschikbaar aan de klopjes om in te wonen. (*De Levens der Maechden: Het verhaal van een religieuze vrouwengemeenschap in de eerste helft van de zeventiende eeuw Door Joke Spaans, 2012, p. 60*) [77.6 lprk]
- der = er. Toonloze bijvorm van daar. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- derdalf = derdehalf. (telwoord) Twee en een half. (MNW) (*Gtb*) [76.5 rprk]
Var. dardalf. (= dardehalf) [76.8 rprk]; dardal. [76.35 lplk]; dardallif. (= dardallef) [76.40 lplk]; dardalfe. [76.44 lplk]
- derdendel = derdendeel. (Een) derde. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. dardendel. [76.19 lprk]
- derelick = deerlijk. Op een deerniswekkende, droevige, jammerlijke wijze; beklagenswaardig, ongelukkig. (*Gtb*) [77.30 lplk]
- der Sielen Bogaert = Hortulus Animae, dat is Der Sielen Bogaert. Gebedenboek uit 1608 met daarin de Litanie van Alle Heiligen. (*Roomsche Woorden, A. W. Stellwagen, 1902, p. 159*)
[76.11 lprk]

- desgelickx = desgelijks. Op dezelfde wijze; net zo. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.14 lprk]
- Deventerkoeck = Deventerkoek, Deventer koek. Lange, smalle kruidkoek uit Deventer. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.6 rprk]
- devocijboekis = devotieboekjes (vk, mv). (rooms-katholiek) Boekwerk met religieuze praktijken en oefeningen die buiten de officiële eredienst vallen. (*Gtb*) [77.9 rplk]
- dickmael = dikmaal. Menigmaal, vaak. (*Gtb*) [76.41 lprk]
- dicten = dichten. Verstellen. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche talen Door Isaac Marcus Calisch Duitsch- Nederlandsch, 1890, p. 33*) [77.18 lplk]
- die bueren hebben 60 gulden gehadt van te kerken te dragen = de burenen hebben 60 gulden gekregen voor het naar de kerk dragen van de kist. Buurtbewoners als lijkdragers bij een begrafenis. (*Gtb*) [76.26 rprk]
- Die devote oeffeningen op die seven bloetstortijngen = Devote oeffeninghe ende contemplatie op de seven principale bloedstortinghen Onses Heeren Jesu Christi door Cornelis Donthers, 1608? [77.6 lprk]
- die Duijffes = naam van een pand of winkel waar Maria haar erwten koopt. [76.35 rprk]
Var. die Duijffis. [76.35 rprk]
- die feste = de vest. Vestingwal; vesting. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 33*) [77.9 rplk]
- die Heuijl = de Heul. Een in de 19de eeuw gedempte gracht. Straat in het verlengde van de Laat tussen de Koorstraat en de Bagijnenstraat. [76.11 lprk]
Var. die Heuil. [76.40 lplk]; die Heul. [77.3 lplk]
- die Hoef = de Hoef (in de volksmond). Egmond aan den Hoef. Dorpje in de Noord-Hollandse gemeente Egmond-Binnen. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [77.4 rplk]
- die kers die voergaet, die licht aldermest = ‘die kaars die voorgaet, licht het best.’ Gezegde. Een goede daad, een goed voorbeeld helpt meer dan een goed woord, een goede vermaning. (*Etymologiebank*); Geef steeds het goede voorbeeld, want voorbeelden trekken. (*Ensie. Spreekwoordenboek*) [77.8 lplk]
- die kinderen met die profet Elias geckte ende sij worden van die wollefen verscheurt = Kinderen die de profeet Elisa bespotten worden door beren verscheurd. ‘En hij ging van daar op naar Beth-el. Als hij nu den weg opging, zo kwamen kleine jongens uit de stad; die bespotten hem, en zeiden tot hem: Kaalkop, ga op, kaalkop, ga op! 24 En hij keerde zich achterom, en hij zag ze, en vloekte hen, in den Naam des Heeren. Toen kwamen twee beren uit het woud, en verscheurden van dezelve twee en veertig kinderen. 25 En hij ging van daar naar den berg Karmel; en van daar keerde hij weder naar Samaria.’ 2 Koningen 2: 23-25. 23. (*statenvertaling.net*) (Noot: Het verhaal gaat niet over de profeet Elias, maar over zijn vriend en leerling Elisa. De kinderen worden door beren en niet door wolven verscheurd.)

[76.18 rplk]

Zie: geckte. [76.18 rplk]

– die kroning van Onse Lieve Frou = De Kroning van Maria. Maria, die bij haar aankomst in de hemel door de Vader en de Zoon in de Heilige Geest tot koningin wordt gekroond. (*heiligen.net*) [76.34 lprk]

– die Kuijnder = de Kuinder. Kuinre. Plaats in Overijssel. [77.48 lplk]

– die Leet = de Laat. Voormalige gracht, in 1872 gedempt. Straat die vanaf de Koorstraat oostelijk opgaat tot aan de Limmerhoek. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 14. PDF*) [76.14 lprk]

Var. die Let. [77.22 rprk]

– die mirakelen van Onse Lieve Frou van Scharpenheuvel = de mirakels van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel; Mirakel, bovennatuurlijk feit; = wonder. (*Van Dale.nl*) [76.29 lplk]

Zie: Onse Lieve Frou van Scharpenheuvel. [76.29 lplk]

– die mis dient = de mis (be)dient. Gezegd over een misdienaar die de priester de benodigdheden voor de H. Dienst aanreikt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.37 rplk]

– Die nafolleging Kristij = De navolging van Christus van Thomas à Kempis? [77.6 rplk]

– diende 't mijn niet = diende het mij niet. Stond mij niet aan. (*Gtb*) [77.33 lplk]

– die Nort = de Noort. De Noord in Schagen. [77.11 rplk]

– dienst = handeling waarmee God geëerd wordt, te weten godsdienstoefening (eredienst, kerkdienst). (*Gtb*) [76.5 lprk]

Var. dinsten. (mv) [76.5 lprk]; dinest (verschrijving). [77.7 rplk]; dinst. (ev) [77.19 rplk]

– dienstgewilligen = dienstwillige. Tot dienst bereid, gebruikelijk in het onderschrift van brieven: uw dienstwillige (dienaar). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.54]

Var. dienstwillige. [77.60]

– dienst in stijtge = dienst in stilte. Stille Mis, (ook: private mis), een vorm van celebreren, waarbij niets gezongen wordt en slechts één misdienaar het volk vertegenwoordigt en de priester assisteert. (*Katholieke Encyclopaedie 25 delen. Ensie*) [77.19 lprk]

– dient. [77.43 lprk]

Zie: die mis dient. [76.37 rplk]

– diepwatersharing = diepwaterharing. Verse haring, steurharing, in het Diepwater ter hoogte van Yarmouth gevangen. (*Gtb*) [77.43 lplk]

– dier = verbuigingsvorm van het aanwijzend voornaamwoord die. Met dier verwees je vroeger naar vrouwelijke personen en naar meervouden. (*onzetaal.nl*) [77.17 lprk]

- die Ramen = de Ramen. Straat tussen de Lombardsteeg en het korte deel van de Gedempte Nieuwesloot. (*Google Maps*) [77.13 lplk]
Var. die Ramme. [77.17 lprk]; die Raemme. [77.19 rplk]
- dierder = duurder. In prijs gestegen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.18 rplk]
- dieselste = diezelfde. [77.45 lprk]
- die Sijp = de Zijpe. Vroeger een meer, nu een ingedijkte polder in N.-Holland, waarin Schagerburg (hoofdplaats), Sint Maartensburg, Burgerbrug, 't Zand en Oudesluis liggen. (*Vivat. Ensie*) [77.16 lplk]
- die Sillick = De Zilk. Dorp in de provincie Zuid-Holland, in de regio Bollenstreek, gemeente Noordwijk. (*plaatsengids.nl*) [77.4 lplk]
- die Slafernij van Onse Lieve Frou = Orde van de Servieten van Maria. Rooms-katholieke bedelorde, opgericht in 1233 in Florence. (*Wikipedia*) [77.14 lplk]
- Die Spiegel der Maechden = Spiegel der Maagden. Speculum virginum, een 12de eeuwse tekst voor nonnen in Duitsland, vermoedelijk geschreven door een Benedictijnse monnik. (*The Virgin Mary's Book at the Annunciation: Reading, Interpretation, and ... Door Laura Saetveit Miles Laura Saetveit Miles, 2020, p. 29*) [76.24 rplk]
- diessack = dieszak. Dijzak. Zak die men op de dij draagt. (*Gtb*); Losse vrouwenzak, die met banden om het middel wordt vastgemaakt en onder de bovenrok wordt gedragen. Ook wel: zak aan de binnenzijde van een rok. (*eWND*) [77.5 lplk]
- die stan = die staan. Die staat. [76.41 rprk]
- die storij is van Rebecce = het verhaal is van Rebekka. [76.10 lplk]
Zie: storij. [76.10 lplk]; Rebecce. [76.10 lplk]
- Die temtacij van Sinte Antonis = De verzoeking van de heilige Antonius. Verhaal uit de Legenda Aurea. [76.8 lplk]
- die twe krijsluij in die schorstien = het gaat hier waarschijnlijk om haardachterwandtableaus. Vergelijk de tegeltableaus van elk 36 tegels (12x3; 153 x 38 cm) met de Carthaagse generaal Hannibal en de Romeinse generaal Scipio ten voeten uit in de collectie van het Rijksmuseum (BK-NM-5290 en BK-NM-5291) [76.18 lplk]
Zie: krijslui. [76.18 lplk]; Hanijbal ende d' ander Schiepijon. [76.18 lplk]
- Die trost der siecken = Troost der zieken, geschreven door de katholieke priester Jan van Gorcum, 1614? (*Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek. Deel 6(1924)–P.J. Blok, P.C. Molhuysen, p. 607. Dbnl*) [77.3 lprk]
- dievlaijers = diefleider(s). Diefleider. Dienaar van de schout, belast met het aanhouden en naar de terechtstelling brengen van dieven en andere misdadigers of overtreders. (*Gtb*) [76.17 rplk]
Var. dievflaijers. [76.18 lprk]; dieflaijers. [76.36 rprk]; diefflaijers. [76.43 rplk]

- die vort = voort. Voord, voorde. De oorspronkelijke betekenis is overgang, doorgang. Doorwaadbare plaats in een beek of rivier. (*Van Dale.nl*) (Noot: zou daarmee het Ritsevoort bedoeld kunnen zijn? [77.42 lplk])
- die Wijck = de Wijk. Beverwijk? (*Lijst der gebruikelijkste zelfstandige naamwoorden, beteekend door hunne ... Door David van Hoogstraten, 1759, p. 498*) [77.33 lprk]
- dinenst = bedoeld is dienst. [77.7 rplk]
- dissypelen = discipelen. (bijbel) Leerlingen van Jezus. (*Van Dale.nl*) [77.17 rplk]
- dobpis = doppies, dopjes (vk, mv). Dop. Versiersel in de vorm van een halve bol, of, bij uitbreiding, van een schijf of cirkel. (*Gtb*) [76.12 lplk]
Var. doppen. [76.13 rprk]
- docht = doogt. Deugt. Goed, geschikt of bruikbaar is. (*Gtb*) [77.39 lplk]
- (haer) dochte = (haar) dunkte. Voorkwam, toescheen. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- (haer) dochte = (hen) dunkte. [76.27 rplk]
- (sij) dochten = (sij) dachten. (*Gtb*) [76.27 rplk]
- dochter = bedoeld zal zijn docter (dokter). [76.35 lprk]
Var. docter. [76.38 lprk]
- doctoren van die haijlijge kerck. [77.41 lprk]
Zie: 4 doctoren van die haijlijge kerck. [77.41 lprk]
- doeck ... daer het hoofd van Fronika in staet = Het hoofd van Veronica. De zweetdoek van de heilige Veronica (met daarop het gezicht van Christus). [77.21 rprk]
Zie: Fronika. [77.9 rplk]
- doekenhuijfen = doekenhuij of doekenhuijen. Doekhuij. Uit een doek gevormde huij of kap. (*Gtb*) [77.26 rprk]
- doen = toen. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. doe. [77.18 rprk]
- doende = als koers hebbende, kostende, geldende. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- doender = doe er. (*De keuken van de late Middeleeuwen (1998)–R. Jansen–Sieben, Johanna Maria van Winter, p. 84. Dbnl*) [76.25 rplk]
- doennen = doenen. Doen. (*Proeve over de werkwoorden van herhaling en during in de Nederduitsche taal Door Arie de Jager, 1844, p. 176*) [76.31 lprk]
Var. [d]oenen. [77.3 lplk]
- doer ongeluick = door (een) ongeluk. Bij ongeluk, door een ongunstig toeval. (*Gtb*) [76.21 rprk]

- does = ? [76.36 rprk]
- doetter = doet er. [76.27 lplk]
- domenis = dominee's. (*Onze volkstaal, tijdschrift gewijd aan de studie der ...*, Volumes 1-3, p. 1882, p. 83); Domenis: aanspreekvorm van Latijn dominus: heer. In het Middelnederlands komt domine ook voor als aanspreking: mijnheer. (*stichtingbehoudvanoud.nl*) [77.38 rprk]
- domphooren = domphoorn. Dompertje, waarmee iets uitgedoofd wordt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.37 rprk]
Zie: karsdompertgis. [76.20 rplk]
- doncker = donker. Het zwart naderend; bruin, zwart. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.13 lplk]
Var. donkre. [77.37 rplk]
- donckissaedt = daucis of daucuszaad? Zaad van de een bepaalde soort wilde peen, ook vogelnest genaamd. (*Burger huys-schat, of Heylzaame waarneemingen wegens de nuttigheid ...*, door Ludeman, Volume 1, 1757, p. 20) [77.55]
- dootklet = dood(s)kleed. Kleed over de doodkist; lijkkleed. (*Gtb*) [76.42 rplk]
- dop = sieraad, bestaande uit een ronde steen, in een rand van edel metaal gevat. (*Gtb*) [76.24 rprk]
Var. doppen. (ev of mv) [76.45 lprk]; doppe. (ev) [77.29 rprk]
- dopen = doen ondergaan, te weten in een vloeistof, dompelen. Met betrekking tot niet-vloeibare, pap- of deegachtige stoffen. (*Gtb*); Aan te lengen. (*eWND*) [76.43 lplk]
- doppen ... in = indopen. Iets in een vloeistof in- of onderdompelen. (*Gtb*) [77.40 rplk]
(Noot: of wordt hetzelfde als: dopen. [76.43 lplk] bedoeld?)
- dore = dooren of doren. Dooiers. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- dorlochte = doorluchte. Een afkorting van doorluchtig. (Locht = lucht.) Doorschijnend. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- dornickx = doorniks. Van, uit Doornik; uit Doornik afkomstig. (*Gtb*) [77.45 lprk]
- Doryeta = heilige Dorothea van Caesarea, martelares uit de 4de eeuw na Chr. (*heiligen.net*) [76.14 lplk]
- dosis = doosies, doosjes (vk, mv). Doos. (*eWND*) [76.9 rplk]
Var. dose. (ev) [76.44 lprk]; dosse. (ev) [77.11 rplk]; dosen. (ev) [77.19 rplk]; dos. [77.24 lplk]
- douwen = duwe of duwt. (*Gtb*) [76.21 lprk]
- d' Tauuelieresen ABC = winkel van boekbinder Jacop Willebortse. [77.2 rplk]

- dra = spoedig, gauw. (*Wiktionary. Ensie*) [77.65]
- drachlon = draagloon. Draagloon. Draaggeld, betaling voor het dragen van iets. (*Gtb*) [77.22 rprk]
- draet = draad. Spinsel van een vezelachtige stof. Als bestanddeel van een weefsel. (*Gtb*) [76.37 lprk]
- draijen = draaien. Het bewerken van hout (schaven, schuren, snijden) in een draaibank. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- dregen = dragen. (*Gtb*) [76.5 lprk]
- dregers = dragers. Personen die bij een begrafenis het lijk dragen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.39 rplk]
- drillen = drijlen. Garen voor de schering van een weefsel op klossen winden. (*Gtb*) [76.6 rprk]
- drinckeskan = drinkenskan. Drinkkan. (*eWND*) [77.44 rprk]
- droch = drooch. Droog, niet nat; ook: gedroogd. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 153. Dbnl. PDF*) [76.21 lprk]
- drochde = droochde. Gedroogde. [76.27 lprk]
- drochde schol = gedroogde schol. [76.44 rprk]
- droch suartsel = droog zwartsel. Zwartsel (roet), niet gemengd met olie. [76.29 rprk]
Var. droech suartsel. [77.3 lprk]
- drocht leer = droog leer. Het bovenleer van een schoen, corduaan. (*Le grand dictionnaire françois-flamen, gedrukt door Jean Waesbergue, 1618*); Cor-du-aans leer. Af-ge-leid van de naam van de stad Cór-do-ba. Fijn glanzig leer van geiten- of bokkenvel, met gladkorrelige oppervlakte. (*Van Dale.nl*) [76.3 rprk]
- drocht leren schoenen = droogleren schoenen. Schoenen met corduaanleer als bovenleer van de schoen. [76.3 rprk]
- droechgeldoecken = drogeldoeken (mv). Droogdoek. In de oudere opvatting: handdoek. In de jongere opvatting: theedoek, vaatdoek. (*Gtb*) [76.20 lprk]
- droechscherer = droogscherer. Droogscheerder. Iemand die het ambacht van droogscheren (laken in droge toestand scheren) beoefent. (*Gtb*); Lakenbereider. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 153. Dbnl. PDF*) [76.12 rplk]
- droeschuijeren = droogschuren. Schoon of blinkend maken door het schuren of wrijven met poeder of een andere droge stof. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.13 rprk]

Var. droechschuieren. [77.34 lplk]

– drommen = 1. dromen. 2. dringen. (*Gtb*) [77.30 rprk]

– Dronkennort = Dronkenoord. Verdronkenoord. Gracht die van de Limmerhoek en de Bierkade westelijk opgaat tot aan de Mient. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 24. PDF*) [76.34 lplk]

Var. Dronckennort. [77.18 lprk]; Dronkenort. [77.31 rprk]

– droplepel = drooplepel. Druiplepel. Een lepel om een gerecht met vet of vocht te bedruipen. (*Gtb*) [76.40 rprk]

– druemele = dreumelen (mv). Dreumel. Draad, die van de schering overblijft. (*Etymologiebank*); Eind draad of touw. (*Gtb*) [76.37 rplk]

Var. druemelen. [77.24 rplk]

– druijckte = drukte. Vermoedelijk wordt bedrukt bedoeld. [76.16 rplk]

Var. gedruijckt. [76.17 lprk]; gedruijckte. [76.44 lprk]; gedruijcktte. [76.45 rplk]

Zie: met die plat gedruickt. [76.33 rprk]

– duaielgoed = dweilgoed. Stof waarvan dweilen gemaakt worden, dweildoek. (WFT) (*Gtb*) [76.20 lplk]

Var. duailgoed. [76.35 rplk]; duaijlgodt. [76.44 rprk]

– duaijlen = dweilen. Handdoeken, doeken. (In de oudere taal.) (*Gtb*) [77.3 rprk]

Var. duailen.[77.32 lplk]; duaijllen. [77.17 lplk]

– duars laken = dwars doorgesneden of - geknipt laken? [76.5 lprk]

– dubbelde = (streektaal) dubbele. (*eWND*) [76.6 rprk]

Var. duibbelde. [76.22 lplk]

– dubbele egelantier = zeer oude, vermoedelijk middeleeuwse, dubbelbloemige, welriekende, min of meer klimmende roos. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.19 lplk]

– dubbelt blijk = dubbeld blik. Dubbel blik. Een van de verschillende soorten ijzerblik. Het is veel dikker dan enkel blik en zwaarder vertind. (*Beknopte handleiding, behoorende bij de platen voor het klassikaal aanschouwelijk klassikaal onderwijs Door H.J. van Lummel, 1878, p. 140*) [77.34 lprk]

– dubbelt gelt = dubbeld geld. Dubbel geld. De dubbele prijs. (*Gtb*); Twee keer zo veel geld. (*Woordenboek der Nederlandsche taal, Volume 4, 1889, p. 1060*) [77.43 lprk]

– dubbelt taf = dubbel taf. Een soort taf, die sterker geweven en met meer zorgvuldigheid geappretereerd (noot: glad en glanzend gemaakt) wordt dan de gewone taffen; zware taf. (*Nederlandsch handelsmagazijn, of algemeen zamenvattend woordenboek voor Handel en Nijverheid, 1843, p. 1400 en p. 1403*) [76.25 rprk]

– duchten = ? [76.41 rplk]

- duende = deunde. Deunen. Met iemand deunen, met hem sollen, hem voor de gek houden. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) (Noot: vermoedelijke verschrijving voor diende. Dienstig; behulpzaam, van dienst, bruikbaar was. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*)) [77.42 rprk]
- duer = door. Door toedoen van, dankzij. (*Gtb*) [76.13 lplk]
- duer = deur. Bij overdracht voor: huis. (*Gtb*) [77.33 rplk]
- duer most = deur moest. Door of weg moest. (*Gtb*) [77.43 rprk]
- duerdien = deurdien. Doordien. Omdat. (*A Compleat Dictionary English and Dutch, to which is Added a ..., Volume 1, 1766, p. 184*); (verouderd) Doordat. Synoniem: aangezien. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [76.22 rplk]
- dueren = duren. Goed blijven, niet bederven. (*Gtb*) [77.43 lplk]
- duergedelt = doorgedeeld. In tweeën gedeeld. (*Gtb*) [76.28 lplk]
- duerichger = duriger. Duurzamer; langer aanhoudend. (*Gtb*) [76.41 lprk]
- duer last van = deur last van. Op last van. In opdracht van. (*Gtb*) [77.37 lprk]
- duerluchtige = deurluchtige. Doorluchtige. Van weefsels. Licht doorlatende, doorschijnende. (*Gtb*) [76.9 lplk]
Var. duerluchtijge. [76.10 rprk]; duerluchtijchge. [76.24 rprk]; duerluchtijchge. [76.28 rprk]; dorlochte. [77.21 rprk]; durluchtichge. [77.26 rprk]
- duer malkander = door mekaar. Door elkaar genomen, gemiddeld. (*Pannekeet. Westfries Woordenboek. 1984. Ensie*) [76.14 lplk]
Var. dor malkander. [76.19 rprk]
- duer oorsaeck = door oorzaak. Omdat, om reden van. (*Gtb*) [76.47 lprk]
- duerpen = deurpen. Dorpen. [76.28 rprk]
- dues gertgis = deuse geertje(n)s. Soort zoete broodkoekjes die met drie of vier tegelijk in de pan gebakken worden. (*De verstandige kock (ed. 1669): woordenlijst op Kookhistorie.nl*); Zoete Geertjes. (Geertje als meisjesnaam.) (*The Sensible Cook: Dutch Foodways in the Old and New World geredigeerd door Peter G. Rose, 1998, p. 75*) [76.36 rprk]
- duijchgen = duigen. Gebogen platte stukken hout waaruit de wand van een vat of kuip is samengesteld. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.37 rplk]
Var. duijch. (ev) [77.10 lplk]
- duijewen = duien. Duwe of duwt. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 2, Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1889, p. 485*) [77.38 lprk]
Hetzelfde als: douwen. [76.21 lprk]

- duijm = duim. Oude lengtemaat. De exacte lengte is streek-afhankelijk; bijvoorbeeld, de Engelse duim is 2.54 cm (inch), de Amsterdamse duim is 2.573 cm (*Wiktionary. Ensie*) [76.4 rplk]
- duijndoeck = dundoek. Zeer dun, fijn doek. (*Gtb*) [76.11 lplk]
- duijnne = dunne. [76.7 rplk]
Var. duijne. [76.8 rprk]; duyne. [76.26 rprk]
- duijnsant = duinzand. Duinzand werd in woningen als strooisel voor houten vloeren gebruikt. (*Landschappelijk Nederland: de fysisch-geografische regio's Door H. J. A. Berendsen, 2005, p. 224*) [76.16 lplk]
- duijvekatertgens = duivekatertjes (vk, mv). Duivekater. Duivekater is een licht zoet witbrood dat vooral in de omgeving van Amsterdam gemaakt en gegeten wordt. Het brood is langgerekt en ovaal en is ook wel bekend als deuvekater. Duivekater is een zogenaamd vloerbrood, wat inhoudt dat het niet een bakvorm wordt gebakken, maar op de plaat. Men eet het brood vooral tijdens feestdagen als Kerst, Pasen en Pinksteren. (*Maj de Bruijn. Schrijver op Ensie*) [76.20 rprk]
Var. duijvekatertgis. [76.25 rplk]; duivekatertgis. [76.28 rplk]; duijfekatertgis. [76.39 rprk]; duvekatertgis. [76.39 rprk]; duijvekater. [76.43 rplk]
- Duits = 1. Nederlands. In de 16de en 17de eeuw het woord voor de Nederlandse taal. Soms vindt men Duits verbonden met Nederlands, Brabants of Vlaams. 2. Uit of van Duitsland. (*Gtb*) [76.34 lplk]
- dus = zulk, dergelijk. (*Gtb*) [77.41 lplk]
- duske = dussche, dusse. Zodanige, zulke. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- ebbenhout = ebbenhout. Naam van verschillende harde, zware en kostbare houtsoorten, die zich goed laten bewerken en polijsten; echt of zwart ebbenhout is zeer hard en van een diepzwarte kleur. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.12 lplk]
- ebbenhouten = van ebbenhout. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.6 lplk]
Var. ebben. [76.12 rprk]; ebbehouten. [77.5 rprk]
- ebwercker = ebbe(n)werker. Ebbenhoutwerker. Kunstdraaier, schrijnwerker in ebbenhout. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.20 lprk]
- eeck = eek. Azijn. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- eecken = eiken, eikenhouten. (*eWND*) [76.12 lplk]
Var. eekenhouten. [77.24 lplk]
- eekvatgen = eekvaatje. Azijnvaatje. [76.5 rplk]
Var. eekvatge. [76.8 lprk]; eekvaetge. [76.12 lplk]; eekfate. (= eekvat) [76.21 lprk]; eekfatge. [76.25 lprk]; eekfatge. [77.15 lplk]; eekfate. (= eekvat) [77.30 lplk]; eekfage. [77.42 rplk]

- eel = elf. [76.20 rplk]
- eelhondert = elfhonderd. [77.9 lprk]
- eel sacken = elf sacken. Elf zakken. [76.20 rplk]
- een 1-8-0 in een appel = een munt ter waarde van 1-8-0 in een appel? (Noot: Op het schilderij van Jan Steen ‘Het Sint-Nicolaasfeest’ in het Rijksmuseum is onder andere een appel afgebeeld waar een muntstuk in gestoken is. Zie voor details van het schilderij op van eetverleden.nl met een beschrijving van het bakgoed erbij: *eetverleden.nl/sinterklaas-snoepgoed-in-17-en-18e-eeuw*); ‘...een groote appel waar een daalder in gestoken is.’ Met een interpretatie van wat zich op de voorstelling afspeelt. Zie: *De Oude Tijd: geschiedenis, maatschappelijk en huiselijk leven ..., Volume 3 Door J. ter Gouw, 1871, p. 325/326*) [76.43 lprk]
- eenderhant = eenderhand. Eender, gelijk, van dezelfde soort, hetzelfde. (*Gtb*) [77.25 rplk]
- een heele hoep = een hele hoop. [76.41 lprk]
- een in ander = een en ander. [77.24 lprk]
- een mens = één mens, persoon? [77.25 lprk]
- eenpastaj = verschrijving? Het woord ‘een’ per abuis dubbel, dus ‘een pastei?’ Of eendenpastei? [77.46 lprk]
- eent = ent. End, stuk. (*Gtb*) [77.6 rprk]
- eer = eerder. (MNW) (*Gtb*) [77.37 rprk]
- eetgroetskas = etgroede kaas. (Gras)kaas uit nagras. Etgroed, etgroen. Tweede grasgewas dat na het maaien van de eerste (ook wel na de tweede snede) opschiet, nagras. (*Gtb/Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.23 rplk]
- eevanielijttgis = evangelietjes. [76.16 rprk]
Var. eevenielittgis. [77.29 lprk]; eevenielijttgis. [77.36 rprk]
Zie: Sint Jans eevanielijttgis. [76.16 rprk]
- eevenallens als = evenalleens, evenaleens als. Eveneens als (- gelijk), juist als, net als. (*Gtb*) [76.26 lprk]
- eevenelijboecke = evangelieboek. [77.30 rprk]
Var. eevenelijtgisboeckis. (vk, mv) [77.30 rprk]; eevenelijboecke. [77.30 rprk];
evanlijboecke. [77.30 rprk]
Zie: Sint Jans eevanielijttgis. [76.16 rprk]
- efter = echter. Later, daarna; wederom. (*Gtb*) [77.12 rplk]

- Egmont Binnen = Egmond-Binnen. Dorp in de provincie Noord-Holland, in de streek Kennemerland, gemeente Bergen, Noord-Holland. (*plaatsengids.nl*) [76.15 lplk]
Var. Egmont. [76.28 rprk]
- elckeen = elkeen. Iedereen. (*Gtb*) [77.21 rprk]
- elcken raijs = elke reis. Elke keer. (*Gtb*) [77.22 lplk]
- elck met een half jaer of = elk met een half jaar af. Ieder kan de huur na een half jaar opzeggen. [76.3 rprk]
- elck voer sijn hoofd = elk voor zijn hoofd. Ieder voor zich; persoonlijk; individueel. (*Gtb*) [76.14 lplk]
- elckx = elks, elk. Ieder. (*eWVD*) [76.3 rprk]
Var. eelckx. [76.17 lprk]
- Elias, daer die engel bij hem quam, die hem hiete opstaen omdat hij noch een forde wech hadde te gaen = De profeet Elia gewekt door de engel. 1 Koningen 19:5. (*statenvertaling.net*) (Noot: het verhaal gaat niet over Elias, maar over Elia.) [76.26 lplk]
- elle = ellen. El. Lengte-eenheid waarvoor de menselijke onderarm de grondslag vormt. Ca. 69 cm. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. el. [76.6 rprk]
- elsen houten = elzen houten. Stammen, planken of brandhout uit elzen. (*Gtb*) [77.2 lplk]
Var. elsten houten. [77.10 lprk]
- Emaus = De Emmaüsgangers. Twee discipelen van Jezus aan wie hij na zijn verrijzenis verscheen toen zij op weg waren naar Emmaüs; onderwerp van vele schilderijen en prenten. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*); Avondmaal te Emmaüs. Lukas 21:34. (*statenvertaling.net*) [76.12 lprk]
Var. Eemaus. [77.17 rplk]; schilderijtje van Onsen Lieve Heer die na Emaus ging. [76.18 lprk]; Eemause. [76.18 rplk]
- emause = volgens Willem van den Berg (historisch kadaster Alkmaar) is een emaus een gastenverblijf of logeerkamer. [76.15 rprk]
Var. eemause. [77.24 rprk]
- Emders laken = laken uit het Noord-Duitse Emden. [76.44 lplk]
Var. Emders lijnne lijnnen. [76.46 lplk]
- Emmender maijt = meid uit Egmond. Meid. (Meisje, maagd) Algm. jonge, ongehuwde vrouw. (*Jozef Verschueren. Ensie*) (Noot: als visverkoopster) [77.25 lprk]
- Emmerder op Seeën = Egmond aan Zeese. [77.25 lplk]
- emmergelt = emmergeld. Omslag ten behoeve van brandemmers. (*Gtb*); Belasting voor het onderhoud van brandgereedschap en het herstel van brandschade. (*westfriesarchief.nl. Inventaris. 1107 Stede en gemeente Grootebroek, 1364-1949*) [76.13 lplk]

– en = woord van ontkenning. Net als de Fransen twee ontkenningswoorden ‘ne – pas en ne – point’ hebben, zo hadden wij vroeger ‘en – niet, en – geen’. (*Bijdrage tot een Middel-en Oudnederlandsch Woordenboek Door A. C. Oudemans, 1871, p. 239*) [76.3 rprk]

– enboven = erbovenop. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 2 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1889, p. 636*) [76.12 lplk]

– enkele sole scoenen = enkele zolen schoenen. Schoenen met een enkele zool. (*Gtb*) [76.3 rprk]

Var. enkelde soele schoenen. [76.7 rplk]; enkelde sole schoenen. [76.17 lplk]; enkelde soole schoenen. [76.43 rprk]; schoenen van [...] enkelde soelen. [77.7 lprk]

– ende = einden. Boorden (mv). (*Gtb*) [77.28 lprk]

Var. enden. [77.28 rplk]

– endegelen = bedoeld zal zijn engelen. [77.31 lplk]

– endetgis = eindjes (vk, mv). Ende, einde. De punt van een voorwerp. (MNW) (*Gtb*) [76.45 lprk]

– Engelse bockens = Engelse bokken(s) (mv). Bokking is ge-rook-te ha-ring. Engelse bokking, spekbokking, is eerst gepekeld en daarna koud gerookt. (*Groot Synoniemenwoordenboek. Ensie*) [77.11 lprk]

– Engelsche = engelse. Van een engel of van engelen afkomstig, uitgaande. (*Gtb*) [76.4 rprk]

– Engelsche groet = Engelengroet. Groet van -, begroeting door een engel, voornamelijk in toepassing op de begroeting van Gabriël aan Maria. (*Gtb*); Annunciatie is de gebruikelijke term voor de verkondiging aan Maria dat ze binnenkort door de Heilige Geest bezwangerd zou worden van een bijzonder kind. De boodschap werd overgebracht door de aartsengel Gabriël. Hij begroette Maria volgens Lukas met de woorden "Wees gegroet, gij begenadigde; de Heere is met u; gij zijt gezegend onder de vrouwen. Lukas 1:28. (*statenvertaling.net*) [76.4 rprk]

Var. Enchgelse groet. [76.24 lprk]; Enggelse groet. [76.35 lplk]; Engelse groet. [76.35 lprk]; Engelse groetenis. [77.30 rplk]

– enggelis. [76.33 rplk]

Zie: hengelse. [76.20 lprk]

– enggels = engels. Gewichtseenheid, gebruikt bij het wegen van goud en zilver, ter grootte van 1/20 oud-Hollands ons. (*Gtb*); 32 aas of 1,54 g. (*eWND*) [76.7 rplk]

Var. engels. [76.7 rplk]

– Enggelse aert = Engelse aarde. Zeer fijne en lichte delfstof van een donker-asgrauwe of bruinachtig grijze kleur, die bij het polijsten van metalen gebruikt wordt. (*Gtb*) [77.21 lplk]

– Engmonder op Seeër wijf = Egmond aan Zeese visverkoopster. [76.24 lprk]

Var. Emmender op Seer wijf. [76.38 rprk]; Emmender op Seeën wijf.

[76.39 lplk]; Emmender wijf. [76.39 rplk]; Emmerder wijf. [76.43 lplk]; Emgmender wijf.

[77.4 lprk]; Engmerder wijf. [77.4 lprk]; wijf van Engmont op See. [77.36 rprk]

– Engmont op See = Engmond op Zee. Egmond aan Zee. (*Verzameling der meest voorkomende moeilijkheden, gallicismen en germanismen ... Door Jacob Muyltermans, 1893, p. 226*) [76.36 rplk]

Var. Engmont op Se. [77.9 lplk]; Egmont op Se. [77.7 rprk]; Emmont op See. [77.22 rprk]

– ent = end. Ook eindje. Stuk, stukje, gedeelte. (*Etymologiebank*) [76.10 lprk]

Var. entge. [76.38 rplk]

– enttge = eentje. [76.28 rplk]

– entgis = eindjes. Eindjes, stukjes kaars; kaarseindjes. (Via kaars.) (*Gtb*); De kaarsstompjes werden verzameld en omgesmolten om hergebruikt te worden. [77.24 lprk]

– erbaerheijt = eerbaarheid. Eergevoel, fatsoen; eerbied, beleefdheid. (*Gtb*) [77.9 lplk]

– erfgoet = erfgoed. Goed dat bij een nalatenschap hoort. (*Gtb*) [77.41 rprk]

– es = is. [77.54]

– eskenhout = essenhout. (*Gtb*) [77.45 rplk]

– essis = esjes (vk, mv). S-vormige haakjes; dubbele haakjes, om iets op te hangen of om kettingen mee te sluiten of te herstellen; lusjes. (*Gtb*) [76.21 lprk]

Var. esse. (ev) [77.5 rprk]; essen. (mv) [77.12 rprk]

– essis = esjes. Benaming die vroeger in toepassing was op een weefsel, blijkbaar naar de vorm van het patroon. (*Gtb*) [77.37 lplk]

– etten = eten. (*Gtb*) [76.7 lprk]

– evenlens = evenleens. Eveneens, hetzelfde. (*Nederduitsch taalkundig woordenboek, Volume 3, Door Pieter Weiland, 1802, p. 35*) [76.30 lprk]

– Exse Home = Ecce Homo. ‘Zie, de mens’ (Jo. 19: 5), heet in de christelijke kunst de uitbeelding van Christus met de doornenkroon en de purperen mantel, soms vergezeld van twee soldaten, of met Pilatus, die hem aan het volk toont. (*Katholicisme encyclopedie. Ensie*) [76.27 lprk]

Var. Exxe Home. [77.29 rprk]; Exsse Homo. [77.41 lprk]

– exsis = excise. Excijns. Verbasterde vorm van accijns. Belasting, die geheven wordt op levensmiddelen en andere waren van dagelijks gebruik; hetzij al meteen bij de vervaardiging, hetzij als ze verbruikt zullen worden. (*Gtb*) [76.11 rprk]

Var. ecxsijs. [76.20 rprk]; excis. [77.26 lplk]

– fabrick = fabriek. Uitvoering van een bouwwerk, het bouwen; fabricaat, product; maaksel, makelij. (*Gtb*) [77.17 rplk]

– faem = vaam. Vadem. Inhoudsmaat voor hout: een stapel van 6 voet hoog en breed. (*Gtb*)

[76.18 rplk]

– faem = vaam. Vadem. Lengtemaat, afstand tussen de rechter- en linkerhand, wanneer men de armen zo ver mogelijk zijwaarts gestrekt heeft; lengte van 6 voet (= 1,83 m). (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.14 rprk]

– faendragertgis = vaandragertjes. Vaandeldragertjes. (*Gtb*) [76.22 rprk]

– faen in het gelach = vaan in het gelag. [76.26 lprk]

Zie: vane. [76.14 lplk]; gelach. [76.26 lprk]

– fafelissertge = wafelijzertje. [77.39 lplk]

– fafelkoecken = wafelkoeken. Wafels. (*Gtb*) [76.43 lplk]

– faijlinch = veiling. [77.26 lprk]

– faijnster = venster. Raam. (*Gtb*) [76.30 rplk]

– faijstajjn = festein. Fustein. Ontleend aan verouderd Fr. fustaine, van de aardrijkskundige eigennaam Fostat, naam van een voorstad van Kaïro. Soort halflinnen of katoenen stof. (MNW) (*Gtb*); Bombazijn. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 176. Dbnl. PDF*) [77.14 lprk]

– falijfoude = falievouwen? Mooi gevouwen, geplooid? Falievouwen betekent eigenlijk iemands falie (mantel) mooi vouwen, plooiën. Later werd dat een uitdrukking voor iemand vleien. (*Stoet. Nederlandse spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden. Ensie*) [76.9 lprk]

– fallen = vallen. Gebeuren, geschieden, plaatshebben. (*Gtb*) [77.39 rplk]

– falywacij = valuwatie. Valuatie. Waardebepaling, met name van de munt; de waarde ervan, muntkoers. (*Gtb*) [77.38 lprk]

– fare = bedoeld zal zijn farse (verse). [76.28 rprk]

– farfal = verfal. (ver-za-mel-naam; ver-ou-derd) Toe-val-li-ge in-kom-sten, fooi-en. (*Van Dale.nl*) [76.23 lplk]

Var. verfal. [76.46 lprk]; (bruijlijfts)ferfal. [77.21 rprk]; verfal. [77.47 rprk]

– fars = vars. Vers. Nieuw, onbedorven. (*Gtb*) [76.11 lprk]

– fars = vars. Vers. Nieuw, pas. (*Gtb*) [76.20 rprk]

– farse = varse. Verse. (*Gtb*) [77.19 lplk]

Var. fare. (verschrijving) [76.28 rprk]

– fars laijt = vers gelegd. Pas gelegd. [76.20 rprk]

Var. varse laijde. [76.27 lplk]

- fartegaelijn = fardegelij. Ondersteuningen in de vorm van hoepels of gewatteerde rollen, die onder een rok werden gedragen om deze uit te doen staan; een type dat in de 16de en 17de eeuw werd gedragen. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*); Verdegaaal. (*Gtb*) [77.20 lprk]
Var. fartagelij. [77.28 rplk]; fartalijn. [77.32 lplk]; fartegelij[n]. [77.37 lprk]
- fasoen = fatsoen. Vorming, bewerking (voornamelijk bij goud en zilver). (*Van Dale 1898. Ensie*); Maakloon van een platina, gouden of zilveren voorwerp. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.5 rplk]
- fasoen = fatsoen. Vorm, model, met name van kledingstukken, snit. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.35 lplk]
- Fechter = ook Vechter. Mannennaam. (*De Navorscher: Een middel tot gedachtenwisseling en letterkundig ...*, Volume 39, 1889, p. 424) [77.11 rplk]
Zie: Wechterson. [76.30 rplk]
- feerder = veerder. Verder. (*Gtb*) [76.18 rprk]
- fet = vet. [77.4 rplk]
Var. feet. [77.43 lplk]
- fefen = weven. [76.40 rplk]
- fefer = wever. [76.39 lprk]
- fegevier = vegevier. Vagevuur. (*Gtb*) [76.8 rprk]
- feijtelgens = feiteltjes. Slabbetjes. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.56]
- felt = veld. Hier bleekveld. [76.31 rplk]
- felt = veld. Hetzelfde als gront (grond)? [77.4 lprk]
Zie: gront. [76.9 rprk]
- felu doeck = velum doek. Bedoeld is velum. Doek ter bedekking of omhulling; voornamelijk in de rooms-katholieke liturgie; van ciborie of kelk (dit laatste wordt meestal kelkkleedje genoemd); doek of doekje waarmee liturgische voorwerpen worden aangepakt; lange, versierde doek die de schouders en armen van de priester bedekt en met welke uiteinden deze de monstrans of de pixis voor de zegening aanvat. (*Gtb*) [77.3 rplk]
Var. felu. [77.15 rplk]; felum. [77.15 rplk]
- Fenlo = Venlo. [77.47 lprk]
- fent = vente. 1. Het verkopen, verkoping, verkoop, te weten op de markt of in een winkel. 2. Keer dat er vente gehouden wordt. (*Gtb*) [77.43 lplk]
- ferhemelt = verhemelte. Overkapping, gewelf, bovenkant. (*Gtb*) [77.3 lprk]

- ferhemelt = verhemelte. Overkapping, gewelf, bovenkant, baldakijn, ook: bovenzijde van een gebouw, een kamer e.d.; plafond, zoldering; hemel. (*Gtb*) [77.11 rprk]
Var. verhemelt. [77.18 lprk]
- ferlies = verlies. Geldelijk nadeel. (*Gtb*) [77.20 lplk]
(Noot: vermoedelijk wordt hetzelfde soort verlies bedoeld als bij lecka[s]ie. [77.12 rprk])
- fermatten = vermatten. Van een nieuwe matten zitting e.d. voorzien, opnieuw matten. (*Gtb*) [76.33 lprk]
Var. vermatten. [77.33 rprk]
- ferreket = ferket. Verket, vorket. Eetvork, tafelvork. (*Gtb*) [77.12 rplk]
- ferrijgen = vergen. Vragen, bij iemand informeren naar iets. (*Gtb*) [77.41 lplk]
- ferruwer = verruwer. Verver. Ambachtsman wiens werk het is wol, linnen, katoen, zijde e.d. en de daaruit vervaardigde weefsels door onderdompeling in een verfbad met een kleur te doortrekken. (*Gtb*) [77.22 rplk]
- ferrv = verf. [76.16 lplk]
- fersettge = verzette. Van verzet (fersette of fursette), een zachte soort zijde? (*Taalkundig woordenboek op de werken van P.C. Hooft, gered. door A.C. Oudemans, 1868, p. 386*)
Of:
– verzette = verpande? (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.11 lprk]
- fertge = veertje. [76.15 lplk]
Var. feertge. [76.18 rprk]; fertgen. [76.31 lprk]
- ferval = verval. Dat wat vervallen is? [76.21 rplk]
- ferwiele = ferwielen. Fluwelen. Ferwiel is een gewestelijke variant van fluweel. (*eWND*) [76.3 rprk]
Var. ferwielen. [76.6 rprk]; verwiele. [76.8 rplk]; verwielen. [76.9 rplk]; feruelen. [76.42 lprk]; feruiele. [77.14 lprk]; veruele. [77.30 rprk]; feruielen. [77.38 lplk]
- ferwillift = verwelf. (re-gi-o-naal; ver-ou-derd) Ge-welf. (*Van Dale.nl*) [77.11 rprk]
Var. verwillift. [77.11 rprk]
Zie: willift. [77.11 rplk]
- festajnen = festeinen. Fusteinen, van fustein. Stof met een linnen schering en een katoenen inslag. (*Van Dale.nl*) [77.13 lprk]
Var. faijstajnen. [77.39 rprk]
- fick = fik, fijk. Hetzelfde als fijt. Ontsteking aan de nagelkant van de vingers of tenen, met name aan de uiteinden. (*Encyclopedie.medicinfo.nl*) [76.20 rprk]
- ficktorij bran[.]en = victorie brandde. Overwinningsbranden, vreugdevuren van overwinningsbranden ontstak. (*Een bloemhof van allerley lieflijkheid sonder verdriet geplant door ...Door Adriaan Koerbagh, 1668, p. 645*) [77.42 rplk]

- fiel [...] in het bet = viel [...] in het bed. Te bed vallen. Van een zieke, die geen macht heeft om op de been te blijven. (*Gtb*) [77.33 lplk]
- fier = vier. Vuur. Als benaming van verschillende ontstekingsverschijnselen. (*Gtb*) [76.15 lplk]
- fier = vier. Vuur. Stookplaats, kachel, (open) haard. (*Gtb*) [76.28 rprk]
- fier onder ende boven = vuur van onderen en van boven. Van beide kanten verhit. (*De verstandige kock (ed. 1669): woordenlijst op Kookhistorie.nl*) [76.31 lprk]
- fierdagen = vierdagen (mv). Vierdag. (ver-ou-derd) 1. gods-dien-sti-ge of ker-ke-lij-ke feest-dag
2. feest-dag in het al-ge-meen, rust-dag. (*Van Dale.nl*) [77.14 rplk]
Var. fierdach. (ev) [77.14 rplk]
- fierderlaj = vierderlei. Van vier soorten. (*Ensie*) [76.38 lprk]
- fierendel = vierendeel. Kwart. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- fierendel butter = vierendeel boter. Vaatje boter van 40 kilo. (*eWND*) [76.7 lprk]
Var. fierendelen butter. [76.14 rprk]
- fierendel van 3 gulden die ton = vierendeel (kwart vat) met bier dat 3 gulden per ton (heel vat) kost. [77.45 rprk]
Zie: 3 guldens bier. [77.48 lprk]
- fierpan = vuurpan. Pan of pot met vuur erin, ter verwarming of verlichting. (*Gtb*) [77.23 rplk]
- fierrendelen = vierendelen (mv). Vierendeel. Een vierde van een vat of een ton. (*Gtb*) [77.17 rplk]
- fiersaet = vierzaad. Bepaalde lekkernij, suikergoed. In de 16de eeuw bestaande uit de vier (geconfijte) zaadsoorten “koriander, venkel, karwey en anijszaed;” misschien hetzelfde als suikererwten of zoiets als studentenhaver. (*Gtb*) [76.5 rprk]
- fijgekorrijffe = vijgenkorf. Korf voor of met vijgen. (*Gtb*) [77.39 rprk]
- fijlijmort = filimort. Feuillmort. (textielindustrie) De kleur hebbend van herfstblad: donker oranje-bruin, donkerrood, donkergeel. (*Gtb*) [77.7 rplk]
- fijnael = finaal. Een einde aan iets makend, het slot of besluit vormend. Vooral met betrekking tot afrekeningen of beslissingen. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- fijnger = vinger. [76.20 rprk]
Var. finchger. [76.20 rprk]
- fijngerhoet = vingerhoed. [76.11 rplk]

Var. fyngeroet. (= vingeroed.) (*eWND*) [76.21 rplk]; fijngeroet. [76.33 lplk]; fijngerhoet. [76.33 lprk]; fijngerhoettge. (vk) [76.35 lplk]; fingerhoet. [77.22 rplk]; vingherhoet. [76.53]

– fijnhout = algemene benaming voor fraaie en meer kostbare overzeese en Europese houtsoorten, zoals teak, palissander, coromandel, eiken, noten, esdoorn, essen enz. (*Gtb*) [76.32 rprk]

– fingeren = vingeren, vingers (mv). Vinger. (als maat) De breedte, de lengte of de dikte van een vinger. (*Van Dale.nl*) [77.31 lprk]

– fisdagen = visdagen (mv). (rooms-katholiek) Visdag, onthoudingsdag waarop men geen vlees, wel vis mag eten. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.16 lplk]

– fisnettge = visnetje (vk). Net om vis in thuis te brengen. (*Gtb*) [77.2 rplk]

– flacke = vlak of vlakken (ev of mv). Vlak is een wisselvorm naast vlek; vermoedelijk een Hollandse (schrijftaal)vorm. (*Gtb*) [77.40 rplk]
Var. flack. [77.40 rplk]; flacken. (mv) [77.40 rplk]

– flaijs = vlees. [76.16 rprk]

Var. vlaijs. [76.19 rprk]; vlais. [76.28 lplk]; fles. [76.31 lprk]; flays. [77.24 rprk]

– (tot die) flaihouwers = (bij de) vleeshouwer. Slager, voornamelijk runderslager. (*Gtb*) [76.31 lprk]

Var. flaijshouwers. (= van de) [77.38 lplk]; vlaijshouwers. (= van de) [77.7 rprk]

– flaisketel = vleesketel. Ketel of grote pot waarin vlees gekookt wordt. (*Gtb*) [76.41 lplk]

– fleer = vleur. Vlier(bloesem). (*Gtb*) (Noot: om er vlierazijn van te maken.) [76.44 rprk]

– flepkap = kap uit een flep. Flep is de verouderde naam voor een soort van vrouwenhoofddoek. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.45 lplk]

– ferwil = verwiël. West-Friese verbastering van fluweel. Andere verbasteringen zijn verweel en ferweel. (*Gtb*) [76.8 rplk]

Var. ferwel. [76.32 lplk]; ferwiël. [77.4 rprk]

– flieger = vlieger. (historisch) Vrouwenkledingstuk, een lang bovenkledingstuk met hoge staande kraag en van boven wijde mouwen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); “...naam, die ontleend schijnt aan de vliegende beweging, welke door den wind aan een wijd gewaad gegeven wordt.” Na de 17de eeuw verouderd. (*Gtb*) [76.14 lprk]

– flierinch = vliering. [77.34 rprk]

– flijckerdillen = frikkedillen. Frikadellen. Ballen gehakt. (*Gtb*) [76.31 lprk]

– floers = dunne, doorschijnende wollen of zijden stof, krip (crêpe). (*Gtb*) [76.12 lplk]

– floijte = fluit. Hoog, smal, naar de voet spits toelopend drinkglas. Naar de vorm. (*Gtb*)

[76.12 rprk]

Var. floijjt. [76.34 rplk]

– Florens armosij = armozijn uit Florence. (*Van Dale 1898. Ensie*); (*Handel tussen Rusland en de Nederlanden, 1560-1640: een netwerkanalyse van ...Door Eric H. Wijnroks, 2003, p. 143*) [76.46 rplk]

Zie: armesij. [76.6 lprk]

– floret = benaming van het spinsel, waarmee de zijdewormen hun cocons beginnen te maken, voordat zij behoorlijke draden spinnen, die afgehaspeld kunnen worden. Het floret wordt gekamd en gesponnen en bij het weven van grove zijden stoffen gebruikt. (*Winkler Prins 1870. Ensie*) [77.41 rplk]

– florette = floretten. Van floret. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.18 rplk]

– florette lint = floretten lint, floretlint. Grof zijden lint. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, 1793, p. 265*) [76.18 rprk]

Var. florette lijnt. [76.19 lprk]; florettge lijnt. [77.37 lplk]; lijnt van floret. [77.41 rplk]; florette lijnt. [77.41 rplk]

– flotge = vloodje (vk). Vloot. Lage, wijde tobbe; wijde kuip. (*Gtb*) [77.47 lplk]

– fluuel = fluweel. Zach-te, glan-zen-de, uit zij-de, ka-toen of wol ver-vaar-dig-de ge-we-ven stof waar-van al-thans één zij-de op-staan-de dra-den, nop-pen of lus-sen ver-toont. (*Van Dale.nl*)

[76.12 lprk]

Var. fluwel. [76.12 rplk]; flewel. [76.21 lplk]

– fluwelen = van fluweel, uit fluweel bestaande. (*Gtb*) [76.9 lplk]

Var. fluuelen. [76.24 lprk]

– Fnetse = Veneetse. Venetiaanse. Van, uit, betreffende, als in Venetië. (*Van Dale.nl*) [76.31 lplk]

– Fnijssen = Fnidsen. Het Fnidsen is de straat die van de Mient oostelijk opgaat tot aan de Bierkade. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 25. PDF*) [76.15 lprk]

Var. Fnisse. [77.47 lplk]; Fniesse. [77.47 rplk]

– foer = voer. Ging; vertrok. (*Gtb*) [76.33 rprk]

– foerden = voerde. Vervoerde; reed. (*Nieuw Nederduitsch-Fransch en Fransch-Nederduitsch woordenboek Door Dirk Bomhoff (Hz.), 1835, p. 235*) [77.22 rprk]

– foeren = voeren. Aanbrengen als voering. (*Gtb*) [76.12 rplk]

– foering = voering. Binnenbekleding van een kledingstuk of hoofddeksel van een afwijkende, meestal effen, gladde stof, als afwerking en voor grotere bescherming. (*Gtb*) [76.6 rprk]

Var. foerijng. [76.7 lprk]; forinch. (= voring) [76.42 lplk]; foring. [76.43 rprk]; foeringg. [77.38 lplk]

Hetzelfde als: voer. [76.4 rprk]

– foete = voeten. [76.22 rprk]

Var. foet. (ev) [76.22 rprk]

– foijtge = fooritje (vk). Fooi. Drinkgeld. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.42 lplk]

– foldoen = voldoen. Vullen; aanvullen. (MNW/VMNW) (*Gtb*) [76.21 lprk]

– foldoen = voldoen. Wat men verschuldigd is geheel betalen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.12 lplk]

– folgeset = volgezet. Opgevuld. (*Gtb*) [77.21 rprk]

– folij = folie. Foelie. Specerij uit het vlies van de nootmuskaat. (*Gtb*) [76.11 rprk]

Var. solij. (verschrijving) [76.25 rplk]

– folij = folie. Zeer dun uitgeslagen metaal; bladmetaal. (*Gtb*) [77.17 lplk]

– folle las[t] = volle last. Het uitdrukkelijk bevel. Last = bevel, gebod, te weten om iets uit te voeren, toe te passen, te verwezenlijken. (*Gtb*) [77.46 lprk]

– follen = vollen. Vullen. Volstoppen, opvullen. (*Gtb*) [76.10 rprk]

– follen = vollen. Vullen. Vol maken. (*Gtb*) [76.12 lplk]

– follen oflaet = volle aflaat. Volkomen kwijtschelding van alle tijdelijke straffen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.14 lplk]

Var. follen aflaat. [77.14 lprk]

– follick = vollik. Bezoek, gasten. (*Gtb*) [77.25 lplk]

– follick hebben = volk hebben. Bezoek, gasten hebben. (*Gtb*) [77.25 lplk]

– (het) follick = vollik. Volk. (De) mensen. (*eWND*) [77.25 lplk]

– follick = volk. Mensen. (*eWND*) [77.47 rprk]

– foobj = vooi. Strook van stof e.d. ter bekleding van de schoorsteenmantel; schoorsteenval. (*Gtb*) [76.4 rprk]

Var. foijen. (mv) [76.4 rprk]; foij. [76.24 rplk]; foijtge. (vk) [76.32 lplk]; foijtge. (vk) [77.42 lprk]

– fondamet = fundament, fundament. Fundering. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.32 lprk]

– forde = vorde. Verre. (*Gtb*) [76.26 lplk]

- forden = vorden. Voerde. (*Oudvlaemsche gedichten der XIIe, XIIIe en XIVe eeuwen, Volumes 1-2, 1838, p. 126*) (Noot: voerde ze = voer de wagen.) [76.30 rplk]
- Foresteen kinderen = Foreesten kinderen. De kinderen van (de heer of van de familie Van) Foreest. [77.7 lprk]
- forket = eetvork, tafelvork. (*Gtb*) [76.7 rprk]
Var. ferreket. [77.12 rplk]
Zie ook: forrijcke. [76.7 rprk]
- forman = voorman. Bijvorm van voerman. Koetsier. (*Gtb*) [77.32 rplk]
- for met een afterbout = voor- en een achterbout. [77.22 lprk]
- forrijcke = vorke. Vork. Pas vanaf de 18de eeuw zo goed als volledig ingeburgerd als benaming voor het bekende stuk eetgerei. (*Gtb*) [76.40 lprk]
Zie: forket. [76.7 rprk]
- fort = voort. Verder. (*Gtb*) [76.41 rprk]
- fouwen = vouwen. Plooien. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- fransijne = fransijnen. Fransijnse. Fransijn is een bepaald soort fijn perkament, oorspronkelijk uit Frankrijk ingevoerd. (*Vreemde woorden. Ensie/ Gtb*) [77.5 rprk]
Var. fransijn. [77.30 rplk]
- fref sij voer = wreef zij voor. Voorwrijven. Het wasgoed voor het wassen wrijven, vermoedelijk met zeep om de was witter te maken of om vlekken voor te behandelen. (*Gtb*) [77.25 rprk]
- fremde = vreemde. Buitenlandse; uit een andere plaats of streek afkomstige. (*Gtb*) [77.21 rplk]
- Friese Port = Friese Poort. Na het beleg werd de in 1528 gebouwde Friese poort afgebroken en kwam er een bolwerk met twee poorten voor in de plaats: de Friese Binnenpoort (1588) en Buitenpoort (1614), een kasteelachtige poort met vier hoektorens. De binnenpoort werd in 1802 afgebroken; de buitenpoort in 1830. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 154*) [77.38 rprk]
- frifer = wrijver. Borstel waarmee meubels e.d. gewreven worden. (*Gtb*) [76.15 rprk]
Var. frijver. [76.41 lprk]
- frijer = vrijer. Ongetrouwde jonge man; jongeling. (*Gtb*) [77.5 lplk]
- froijtelarijsses = ? [77.22 lplk]
Wordt daarmee hetzelfde bedoeld als met fluettelarijssis? [77.45 rplk]
Definities van beiden zijn onbekend. Het gaat vermoedelijk om een bepaald soort tegeltjes.
- froijtge = froiten. Fruiten. In boter stoven. (*Van Dale.nl*) [77.3 lplk]

- from = vroom. Onnozel, dom; stout? (*Gtb*) [77.9 lprk]
Var. vrom. [77.34 lplk]
- from = vroom. Eerlijk; fatsoenlijk; loyaal. (*Gtb*) [77.47 rplk]
- frong = wrong. Haarwrong; oorijzer. Ook wel ijzertje. (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 59*) [76.9 rprk]
Var. vrong. [76.45 lplk]
- Fronika = Veronica. Volgens de christelijke legende vrouw uit Jeruzalem, die bij de kruisdraging van Jezus diens gezicht met een doek afwiste (6e statie in de kruisweg); op deze doek bleef het gezicht van Jezus afgedrukt. Veronica wordt vooral in de vroeg-Nederlandse schilderkunst (Meester van Flémalle, Memling) afgebeeld met de zweetdoek in haar hand. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.9 rplk]
Var. hoofd van Fronika. [77.21 rprk]; doeck van Fronika. [77.23 lprk]; Fronijka (...) met die suetdock. [77.46 rplk]
- frouwen = vrouwen (mv). Vrouw. Meesteres. Ter aanduiding van de vrouw des huizes in betrekking tot de dienstboden. (*Gtb*) [76.41 lplk]
- frouwenhemden = vrouwenhemden. Onderkleding voor vrouwen. (*Spelevaart der Mode, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 46*) [77.31 lprk]
- frouwen houten stoelen = houten vrouwenstoelen. Waarschijnlijk was de vrouwenstoel kleiner van formaat dan de mannenstoel. (*Huisraad van een molenaarsweduwe: gebruiksvoorwerpen uit een 16de-eeuwse boedelinventaris, 1986*); Mogelijk had de vrouwenstoel een lagere zitting. (*Vertrouwd bezit: materiële cultuur in Doesburg en Maassluis ... Hester Catherine Dibbits, 2001, p. 19*) [76.13 rprk]
- fuegelkorriffe = vogelkorf. Gevlochten of tenen vogelkooi, vogelmand. (*Nieuw Nederduitsch-Fransch en Fransch-Nederduitsch woordenboek Door Dirk Bomhoff (Hz.), premier volume (français-hollandais), 1835, p. 159*) [76.26 lplk]
- fuijllisback = vuilnisbak. Vuilnisbak. (*Gtb*) [76.13 lplk]
Var. fullisback. (= vullisbak) [76.37 rprk]
- fulaker = vulaker. Vulemmer? [77.4 rprk]
- fyioletten = violette. Paarse. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.6 rprk]
Var. fijolette. [76.10 rprk]; fijolettge. [77.15 rprk]; fijolet. [77.41 rprk]; fijoletten. [77.44 lprk]
- fyselstocke = vijzelstok. Vijzelstamper. (*Gtb*) [76.31 rplk]
- gaet [...] te boven = gaat [...] te boven. Overtreft. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- gaffer = gaf er. [77.42 lplk]
- gaijnefaer = genever? Jenever(bes). (*Etymologiebank*) [77.11 lprk]

- galijsa = galiga. Galanga, galigaan. Een gemberachtige specerij. (*De keuken van de late Middeleeuwen (1998) – R. Jansen-Sieben, Johanna Maria van Winter, p. 171. Dnbl*) [76.37 rplk]
- galon = weefsel van goud- of zilverspinsel in de vorm van lint, boordsel of koord ter versiering van kledingstukken. (*Woordenboek der Nederlandsche taal, Volume 4, 1898, p. 195*) [76.4 rprk]
- ganssenoogen of ruijtens = ganzenogen of ruiten (mv). Ganzenoog of ruit zijn andere benamingen voor kraanoog. Kraanoog is een manier waarop een stof kan worden geweven. Het is een samenstelling van spitskepers in de ketting- en de inslagrichting. Bij deze binding ontstaan ruitvormige patronen in de stof, die soms voorzien zijn van een stip in het midden. (*Wikipedia*) [77.39 lprk]
- gordijnenfooij = gordijnval. Val, afhingende strook of zoom; rabat. Aan de bovenkant van een gordijn, om de ringen en de roede te bedekken. (*Gtb*) [76.4 rprk]
Zie: fooij. [76.4 rprk]
- gordijnroet = gordijnroede. (*Gtb*) [76.24 lprk]
- gordijnsackis = gordijnzakjes (vk, mv). Zakken om bedgordijnen hangende in op te bergen. [77.21 lplk]
Hetzelfde als: sacken. [76.4 rprk]
- garen = gaderen. Vergaderen, verzamelen, bijeenbrengen; inzamelen, innen. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 176. Dbnl. PDF*) [77.3 rplk]
- garen = gaarne. Graag. (*Woordenboek der Nederlandsche taal, Volume 4, 1889, p. 109*) [77.26 rplk]
- gars = gras. Grasveld, grasperk; ook in de zin van weide, grasland; veld in het algemeen met of zonder gras; gars (geers) als landmaat, 1/3 morgen of 200 roeden. (*Gtb*) [77.40 rplk]
- garstengort = gerstengort. Gepelde gerst. (*Nieuw Hollandsch-Hoogduitsch handwoordenboek, Volume 1, H.C. A. Thieme en J. Allart, 1809, p. 204*) [77.44 lprk]
- gasthuis = godshuis, liefdadig gesticht, voornamelijk tot huisvesting en verzorging van ouden van dagen ingericht, en dan hetzelfde als oude-mannen- of -vrouwenhuis, of wel, proveniershuis; ziekenhuis ter verpleging van onvermogenen; hospitaal. (*Gtb*) [76.6 rprk]
Zie: Middelhof. [76.36 rprk]
- gateplattel = gatenplateel. Platte aarden schotel met gaten of openingen, waardoor men water van groenten, vis of ander voedsel laat weglopen. Het huidige vergiet. (*Gtb*) [76.12 rprk]
- geaijst = geëist. In of als betaling verlangd, gevorderd. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.42 lplk]
- geamelijerde = geameliëerde. Geëmailleerde. Met email beklede of versierde. (*Gtb*); Emailleren, ‘met email bedekken,’ is in het Middelnederlands amelieren. (*Etymologiebank*) [76.15 lprk]

Var. geameliert. [76.19 lprk]; geamelierde. [77.12 rprk]

– gebacke glazen = gebakken glazen (mv). Gebrandschilderd raam, vensterruit. (*Gtb*); Gebakken glas, glas waarop bij hoge temperatuur een tekening en kleuren zijn ingebrand. (*Bouw- en Vastgoedlexicon Door Hendrik Leurs, 2015*). (Noot: in dit geval worden glas-inlood ramen bedoeld waarin geslachtswapens zijn aangebracht- wapenramen, wapenglazen.) [77.13 lplk]

– gebelt = gebeeld. Van ingeweven figuren voorzien; met beeldwerk doorweven. (*Gtb*) [76.6 rplk]

Var. gebelde. [76.28 rprk]; geblede. (verschrijving) [77.15 rprk]

– geben = gebeên. Gebeden. Gevraagd, verzocht. (*Gtb*) [77.35 lprk]

– geben = gebeên. Gebeden. Uitgenodigd. (*Gtb*) [77.37 lprk]

– gebenedit = gebenedijd. Gezegend. (*Etymologiebank*) (Noot: wellicht wordt zegent bedoeld.) [77.17 rplk]

– gebent = gebeent. Gebeente. Beenderen, botten. (*Encyclo*) [76.34 rprk]

– gebesicht = gebezigd. Gebruikt. (*Gtb*) [76.33 lprk]

– gebete = gebet, gebede. Gebed. (*Gtb*) [77.28 rplk]

Var. geben (= gebeên, mv). [77.42 lprk]

– gebetert = gebeterd. Beter geworden: aan de beterende hand, hersteld. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.19 rprk]

– Gebet sonder Ent = Gebed zonder End. Steeg in Amsterdam aan het zuidelijke eind van de Nes. (*Oorsprong en afleiding van de namen der grachten, Jan ter Gouw, 1859, p. 26*) [77.37 lplk]

– gebicht = gebiecht. (*eWND*) [77.5 rprk]

Var. gebieckt. [77.23 rplk]

– geblekt = gebleekt. Een materiaal wit of lichter van kleur gemaakt door oxydatie met behulp van chemicaliën of door blootstelling aan zonlicht. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [77.44 rplk]

– geblomde = gebloemde. Van bloemvormige versiersels voorzien; met bloemen doorweven, bewerkt of versierd. (*Gtb*) [76.9 rprk]

Var. geblomt. [76.10 rprk]

– geblomt = gebloemd. Verbloemd. Verbloeming noemt men de afscheiding van op bloemen lijkende zoutkristallen op boter. (*Gtb*); Sterk gezouten boter bedekt zich vaak na enige tijd met een korst van regelmatige zoutkristallen. (*Het water: wat het is, wat het doet en waartoe het dient, Volume 1 Door E.A. Rossmässler, 1858 p. 31*) [77.41 rprk]

– geblust = geblutst. Afsplinterd, door aanstoten beschadigd. (*eWND*) [76.18 lplk]

- geboen = geboden. (*Reusel, naar de archieven van Postel's abdij Door Theodoor Ignatius Welvaarts, 1877, p. 51*) [76.30 lprk]
Var. gebon. = geboên. (*Nederduitsch rijmwoordenboek waarin ruim 20.000 bruikbare rijmwoorden uit de ... Door Petrus Gerard Witsen Geysbeek, 1865 p. 65*) [76.34 lprk]
- gebonnen = gebonden. In een band gezet. (*Gtb*) [77.6 rplk]
Var. gebonden. [77.7 lprk]
- geborsten = gebarsten. Gescheurd, gespleten. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.32 lplk]
- gebort = geboord. Omboord, omzoomd, met een boord, een rand van de ene of andere stof voorzien. (*Gtb*) [76.14 rprk]
- Gebortge = De geboorte van Christus. Lukas 2:7. (*statenvertaling.net*) [76.4 lplk]
Var. Geborte. [76.4 lprk]; Gebortte. [76.4 rprk]
- gebroet = gebroeid. Gebrand, geschroeid. (*Gtb*) [76.18 rplk]
Var. gebroeijt. [77.20 lplk]
- geckte = gekten. Voor de gek hielden, de spot dreven met. (*Gtb*) [76.18 rplk]
- gecoft = gekoft. Gekocht. (*Gtb*) [76.2 rp]
Var. gekoft. [76.3 rplk]
- gedachtich = gedachtig. Gedenkende, aan iets of iemand denkende. (*Gtb*) [77.42 lprk]
Zie: in haer geben gedachtich. [77.42 lprk]
- gedaen = gedaan. Ten uitvoer gebracht, volbracht, uitgevoerd; klaar, af. (*Gtb*) [76.5 rplk]
- gedaen = gedaan. Gemaakt. (*Gtb*) [76.7 lprk]
- gedaen = gedaan. Gehouden. (Via dienstdoen.) (*Gtb*) [76.8 rprk]
- gedaen = gedaan. Gegeven. (*Gtb*) [76.13 rplk]
- gedaen = gedaan. Vervaardigd, gemaakt. (*Gtb*) [76.15 lplk] (Noot: of hetzelfde als: gedaen. [76.5 rplk]?)
- gedaen = gedaan. Gegeven, verschaft, ter hand gesteld. (*Gtb*) [76.19 rprk]
- (aen) gedaen = (aan) gedaan. Eraan bevestigd. (*Gtb*) [76.20 lprk]
- gedeldige = vermoedelijke verschrijving voor geweldige. [77.46 rprk]
Zie: geweldijge. [76.20 lplk]
- gedelt = gedeeld. Zodanig gesplitst, dat ieder van een aantal personen een deel krijgt; verdeeld. (*Gtb*) [77.20 rprk]
- gedenckenis = gedenkenis. Gedachtenis. Herinnering, aandenken. (*Etymologiebank*) [76.24 rplk]

- gediend = gediend. Als dienstbode, ter verrichting van huishoudelijke werkzaamheden, in betrekking geweest. (*Gtb*) [77.44 rprk]
- gedist = getist? Tissen, titsen. Aanhitsen, ophitsen, prikkelen; stoken, uitlokken; prikken. (*Gtb*) [77.47 rplk]
- gedot = gedood. Van het aardse leven beroofd. (MNW) (*Gtb*) [77.36 lplk]
- gedriecht = gedreigd. Voornemens of van plan was; het als voornemen te kennen gegeven had; gepoogd had. (*Gtb*) [77.28 rprk]
- gedroecht sout = gedroogd zout. Pekelzout, dwz. keukenzout? (*Gtb*) [76.35 lprk]
- gedroegen = gedragen. [76.18 rplk]
- gedruicht = gedrukt. [76.43 lprk]
- gedut = geduwd. [77.17 lplk]
- geele koperen = geelkoperen. Van geelkoper, messing. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.3 lplk]
Var. geelkoperen. [77.29 rprk]
- geelt = gelt. Geld. (MNW) (*Gtb*) [77.8 rprk]
- geen meer = niet meer. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. gheen meer. [76.27 rprk]; geen mer. [77.5 lprk]
- geen onder gelaijt = niets onder gelegd. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- gefaijliert = gefailleerd. Failliet, bankroet gegaan. (*Gtb*) [77.34 lplk]
- gefaijlt = geveild. Te koop aangeboden. (*Gtb*) [77.4 rprk]
- geferrijcht = gevergd. Gevraagd, verzocht. (*Gtb*) [77.43 rplk]
- geferrvt = geverfd. [76.16 lprk]
Var. geferrijft. [77.7 lprk]; geferrift. [77.11 rprk]; geferruft. [77.45 rplk]
- geflamt = gevlamd. In de te-ke-ning of in de om-trek gol-vin-gen ver-to-nend die aan de ton-gen van flik-ke-ren-de vlam-men doen den-ken. (*Van Dale.nl*) [76.33 lplk]
- gefoeren = gevaren. Gegaan; vertrokken. (*Gtb*) [77.47 rprk]
- geformt = gevormd. (rooms-katholiek) Het vormsel ontvangen hebbend; geconfirmieerd. (*Gtb*) [76.13 rprk]
- gefouden = gevouden. Gevouwen. Geplooid? (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [77.42 lprk]

- gefrijsert = gefriseerd. Gekruld, gekapt. (*Kramers woordentolk. Ensie*) [76.30 rprk]
- gefroijsert = gefruit. In boter gestoofd. (*Van Dale.nl*) [77.3 lplk]
- gegaen heeft = gegaan is. In behandeling had. (*Gtb*) [77.20 lplk]
- gegesselt = gegeseld. [77.22 lprk]
- gegeven = betaald. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- geglen = gegleên. Gegleden. [76.39 lprk]
- gegonnen = gegund. Vergund, toegestaan. (*Gtb*) [77.24 rprk]
- gegouwen = gegolden. Gekost. Vervoeging van gelden. Vooral op het platteland gebruikt. (*Proeve van Bredaasch taal-eigen (1836)– Jacob Hendrik Hoeufft, 1836, p. 173*) [76.18 rplk]
- gegravert = gegraveerd. M.b.t. geweven stoffen: het aanzien hebbend van gegraveerd, geëtst te zijn. (*Gtb*) [77.32 rplk]
- geguijnt = gegund. [76.23 rplk]
- geheten = opgedragen. (*Gtb*) [77.15 lprk]
- geheuijrt = gehuurd. Huren, (een persoon) voor zekere tijd in dienst nemen tegen geldelijke vergoeding. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.3 rprk]
Var. geheuirt. [76.5 rplk]. Hetzelfde als: gewonnen. [76.3 rprk]
- gehouwen = gehouden. Verplicht. (*Gtb*) [77.3 lplk]
- gekapt = stukgebeten, kapot geknaagd. (*Gtb*) [77.7 rprk]
- gekeven = gekijfd. Uitgevaren, tekeer gegaan. (*Gtb*) [76.43 lprk]
- gekloft = gekloofd? Gesplitst? (*Gtb*) [76.7 rprk]
- gekomen = (mij) toegekomen. [77.24 lprk]
- gekonfijtge = gekonfijte. In suiker ingelegde. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.19 lplk]
Var. konfijtge. [77.46 rprk]
- gekorsent = gekorstend. Gekerstend. Gedoopt, christen gemaakt. (*Gtb*) [77.42 rprk]
- gekost = bedoeld is gekoft (gekocht). [76.41 lplk]
- gelach = gelag. Eet-, drinkpartij. (*Van Dale.nl*) [76.26 lprk]
- gelaijt = geleid. Dialect voor gelegd. (*Gtb*) [76.10 rprk]

Var. gelaeidt. [76.53]

– gelalst = verschrijving van gelast. [76.46 rprk]

Zie: gelast. [76.41 rprk]

– gelast = als las (tussenzetsel of opgezet stuk) ingevoegd of erop aangebracht. (*Gtb*) [76.41 rprk]

– gelden = kosten, zoveel waard zijn. (*Gtb*) [76.4 lplk]

– gelden = betalen, vergoeden. (*Gtb*) [77.3 lplk]

– geleck = geleek. Gelijk was aan; evenaarde; overeenkwam, min of meer gelijk was, meestal leek. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.10 lprk]

– gelen = geleên. Geleden. [76.42 rprk]

– gelesen = gelezen. Gebeden. (*Gtb*) [76.35 lprk]

– gelesen = gelezen. De mis gedaan, met name zonder zang opgedragen (een gelezen of stille mis). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.5 rprk]

– gelickelick = gelijkelijk. Tegelijk. Tegelijkertijd. (*Gtb*) [77.23 rprk]

– gelicken een soo fis = gelijk een zo vis. Net als een zoi vis. Zoi = hoeveelheid voedsel die tegelijk gekookt wordt, die geschikt is voor een maaltijd; een kleine hoeveelheid, een maaltje. Zoi vis is ook een gewestelijke benaming voor een visgerecht. (*Gtb*) [76.44 rplk]

– gelicken men saijt = gelijk men zegt. Zoals men zegt, zoals men dat formuleert (qua woordgebruik, zinswending, uitdrukkingen enz.) (Noot: via zeggen.) (*Gtb*) [77.8 rplk]

– gelijck = gelijk. Tegelijk, tegelijkertijd. (*Gtb*) [76.9 rplk]

– gelijcken = gelijk, gelijken. Net als, zoals. (*Gtb*) [76.7 lplk]

Var. gelicken. [76.12 rplk]; gelijken. [76.21 lprk]

– geliefen = gelieven. Believen. (*Gtb*) [76.30 lplk]

– gelieft = geliefd. Belieft. (*Gtb*) [77.6 rplk]

– gelocht = geloogd? Met loog geschuurd. (*A Large Dictionary English and Dutch: In Two Parts. 1e deel. Door William Sewel, 1749, p. 200*) [77.38 rplk]

– gel of worden = geel van worden. [76.27 lplk]

– gelost = ingelost, teruggekocht. (*Gtb*) [76.31 lplk]

– gelt = geldt. Kost. (*Gtb*) [76.28 lplk]

– gelt = geld. Bepaalde hoeveelheid geld; een geldsom. (*Gtb*) [76.41 lprk]

- geltge = geelte. Geelheid. [77.46 rprk]
- gemackt = gemaakt. Vermaakt, nagelaten. (*Gtb*) [77.29 rprk]
- gemaect = gemaakt. Vermaakt. Vervaardigd of nagelaten. (*Gtb*) [76.20 lplk]
- gemaect = gemaakt. Overeengekomen. (MNW) (*Gtb*) [76.20 rplk]
- gemaect = gemaakt. Geld gemaakt, verkregen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.22 lplk]
- gemaect ende gedaen = gemaakt en gedaan. Kant en klaar? (*eWND*) [77.17 rprk]
- gemenne = gezamenlijke, gemeenschappelijke, algemene. (*Gtb*) [76.30 rplk]
Var. gemen. [77.4 lplk]; gemene. [77.41 rplk]
- gemogen = gekund. (*Gtb*) [77.18 rprk]
- gemuenicht = gemunigd. Het Heilige Avondmaal toegediend. (Via monigen.) (*Gtb*) [77.46 lprk]
- gemuunsttert = ? [77.25 rprk]
- genay = genaai. Telkens of voortdurend naaien. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.4 lprk]
- gender = geender. Gener. (*Spreekwoorden en gezegden. Ensie*) [77.36 rprk]
- genderlaije = geenderlei. Geen enkele. (*Gtb*) [77.23 lprk]
- geneijt = genaaid. [77.64]
- (weer) genonen = verschrijving voor (weer) genomen. [76.17 lprk]
- genijge = genig. Geen enkel, geen een. (*Woordenboek op de gedichten van G. Az. Bredero. Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1857, p. 213*) [77.35 rprk]
- genoch = genoeg. Ter aanwijzing van een toereikende, voldoende hoeveelheid. (*Gtb*) [76.5 rprk]
- genoch = genoeg. Vrijwel, nagenoeg, zo goed als. (*Gtb*) [76.20 rprk]
- genoch = genoeg. Gaar of klaar. (*De keuken van de late Middeleeuwen (1998) – R. Jansen-Sieben, Johanna Maria van Winter, p. 172. Dbnl*) [76.28 rprk]
- genoet = genood. Uitgenodigd. (*Gtb*) [76.28 rplk]
Var. genot. [77.19 lplk]
- genomen = aangeschaft of verschaft, voorzien. (*Gtb*) [77.25 lprk]
- geoffert = geofferd. Geschonken. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [76.24 lprk]

- geparfessit = geprofessied. Geprofest. Een ordegelofte afgelegd hebbend, gewijd en ingekleed; geproteste begijntjes. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.6 rplk]
- geplacht = geplakt. [77.46 rplk]
- gepolijfijt = gepollevijd. Van een pollevij of pollevie, een hoge (soms ook lage) hak van een schoen, voorzien. (*Gtb*) [76.30 rplk]
Var. gepolijfijte. [76.37 lprk]
- gepresentert = gepresenteerd. Aangeboden. (*Gtb*) [77.12 lplk]
- gepresentert = gepresenteerd. Overhandigd, ter hand gesteld; aangeboden, geschonken. (*Gtb*) [77.33 lplk]
- gequest = gekwest. Gekwetst. Gewond, verwond. (*Gtb*) [77.30 rplk]
- gerechte = gerechten. De Heilige Sacramenten der stervenden. (*Gtb*) [76.26 rprk]
- gerekommandert = gerecommandeerd. Aanbevolen, aangeprezen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.8 rplk]
- geren = mv van geer. Schuin toelopend pand van een kledingstuk; schuin toelopende, driehoekige lap stof. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.25 lplk]
Var. geer. (ev) [77.31 lprk]
- geresen = gerezen. In waarde gestegen, meer waard geworden, duurder gemaakt. (*Gtb*) [77.44 lprk]
- geret gelt = gereed geld. Contant geld. (*Gtb*) [77.30 lprk]
- gerif = gerief. Voordeel, dienst, genot, gemak. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.32 lprk]
- gerijft = gerijfd. Geraspt, gewreven. (*Etymologiebank*) [76.21 lprk]
- ger^o kent = bedoeld is gerekent (gerekend). Geschat, beraamd, begroot. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.18 rprk]
- geruijlt = geruuld. Ingewisseld. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.4 lprk]
- gerust = gestorven. (*Gtb*) [76.42 lprk]
Hetzelfde als: gesturwen. [76.47 lprk]; gestroven. (verschrijving) [77.8 rplk]
- gesaijt = gezeid. Gezegd. (*eWVD*) [76.10 lplk]
Var. gesait. [76.35 lprk]
- gesaijt = gezeid. Gezegd. Mondeling overeengekomen, afgesproken? (*Gtb*) [76.33 lprk]
- geschackt = geschaakt. (Een meisje of vrouw) met geweld ontvoerd. (*Koenen. Ensie*) [76.4 lplk]

- geschent = geschend. Geschonden. Beschadigd. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- gescheurt = gescheurd. Verscheurd. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- geschicktheijt = geschiktheid. Zedigheid, ingetogenheid, eerbaarheid. (*Gtb*) [77.44 rplk]
- geschiffert = vermoedelijke verschrijving voor geschilfert (geschilferd). [76.4 lplk]
- geschildert = geschilderd. Beschilderd. (*demuseumfabriek.nl*) [76.33 rprk]
- geschildert tafereltge met duertgis = geschilderd tafereel met deurtjes. Vermoedelijk wordt een drieluik (ook: triptiek) bedoeld. Schilderstuk dat uit drie met scharnieren onderling verbonden panelen bestaat. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.25 rprk]
Zie: taferel. [76.6 lplk]
- geschoren = de opstaande of uitstekende draden of haren van een weefsel (laken, fluweel) zijn gelijk afgesneden. (*Gtb*) [76.30 lprk]
- geschoren fluwel = geschoren fluweel. Poolweefsel waarbij het patroon na inpersing blijvend gemaakt wordt door de opstaande, door de patroonrol niet geraakte, poolharen af te scheren. Brengt men daarna, bijvoorbeeld door stoom, de ingeperste haren weer in staande stand terug, dan steekt het aanvankelijk verdiepte patroon hoger uit boven de geschoren pool. (*Antiek encyclopedie. Ensie*) [76.30 lprk]
- geschoten = gegraven. (*Gtb*) [76.22 lplk]
- geschuijmt = geschuimd. Van schuim ontdaan. (*Gtb*) [76.21 lprk]
- geschuirt = geschuurd. Met zand of een ander scherp poeder of met een ruw of hard oppervlak glad of glanzend gemaakt. (*Gtb*) [76.13 rplk]
Var. geschuijrt [76.13 rprk]; geschuiert. [77.38 rplk]; gescheurt. [77.38 rplk]
- geschurt = gescheurd. Gebarsten. (*Gtb*) [76.23 lprk]
- geset = gezet. Bepaald, vastgelegd, vastgesteld. (*Gtb*) [76.6 rplk]
- gesicht = gezicht. Gezichtsvermogen; oog. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911)*)
–*J. Verdam, p. 209. Dbnl. PDF*) [77.29 lprk]
- gesien = gezien. Toezicht gehouden, gelet heeft op. (*Gtb*) [76.9 rplk]
- gesierde = versierde, mooie. (MNW) (*Gtb*) [76.4 rprk]
Var. gesiert. [76.13 lprk]
- geslegen = geslagen. In elkaar gedraaid. (*Gtb*) [76.4 rprk]
- geslegen = geslagen. Door herhaalde slagen met elkaar vermengd, geklopt. (*Gtb*)
[76.15 lplk]

- gesloegen = geslagen. (*eWND*) [76.20 lplk]
- gesneen = gesneên. Gesneden. Uit een lap stof geknipt of gesneden en de vereiste vorm eraan gegeven. Bij uitbreiding ook in toepassing op de gezamenlijke bewerkingen voor het vervaardigen van een genaaid kledingstuk. (*Gtb*) [76.5 lprk]
Var. gesnen. [76.39 lplk]
- gesnen = gesneên. Gesneden. Gegraveerd. (*Gtb*) [77.6 rprk]
- geson = gezoôn. Gezoden. Gekookt. (*Gtb*) [76.26 lplk]
- geson garen = gezoôn garen. Gezoden garen. Gekookt garen. Garen werd gekookt om het wit te maken. (*Huishoudelijk woordenboek, Volume 2 Door Noel Chomel 1769*) [76.26 lplk]
- gesouten = gezouten. Zouten. Bij wijze van conserveringsmethode (overvloedig) met zout bestrooien, inwrijven, vermengen enz.; pekelen. (*Gtb*) [77.42 lplk]
- gespet = gespeet. Aan een braadspit geregen. (*Gtb*) [77.35 rprk]
- gespijnt = gespind. Gesponnen. Uit lange vezels door draaien een draad gevormd. (*Gtb*) [76.37 lprk]
- gespouwen = in de lengterichting verdeeld, gesplitst, gespleten. (*Wiktionary. Ensie*); Gekloofd.. (*Gtb*) [76.49]
- gestadich = gestadig. Gestaag. Steeds; voortdurend, aanhoudend. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Zie: staech. [76.9 rplk]
- gesteken = gestoken. [76.31 rplk]
- gesteken = gestoken. [76.36 lplk]
Zie: in die kleren gesteken. [76.36 lplk]
- gesteken = gestoken. Gestikt, geborduurd. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- gesteken = gestoken. Gestopt. (*Van Dale.nl*) [77.7 rplk]
- gestelick = geestelijk. Op een geloof of kerk betrekking hebbend (tegenstelling: wereldlijk). (*Van Dale.nl*); Kerkelijk. (*Beknopt Nederduitsch taalkundig woordenboek, Vol. 2 E–K Door Petrus Weiland, 1828, p. 82*) [76.30 lplk]
- gestelick referajinboeck = geestelijk refereinboek. Boek met strofische op een geloof of kerk betrekking hebbende gedichten. [77.6 lplk]
Zie: gestelick. [76.30 lplk]
- gestelt = gesteld. Aangesteld. (*Gtb*) [77.8 lplk]
- gestickt = gestikt. Genaaid met een stiksteek, waarbij elke volgende steek telkens door de opening van de voorgaande wordt gehaald; geborduurd. (*Gtb*) [77.38 rprk]
Hetzelfde als: gesteken. [76.36 rprk]

- gestiert = gestierd. Gestuurd. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- gestijckt lijf = gestikt lijf. Doorgestikt stijf keurslijf; stiklijf. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. stijckt lijf. [76.4 rplk]
- gestopt. [76.5 lplk]
Vermoedelijk hetzelfde als: gesteken. [76.36 rprk]
- gestopt = gepropt. Worst stoppen, worst maken door een darm of iets dergelijks stevig met vlees of andere eetbare stoffen op te vullen. (*Gtb*) [76.11 rprk]
- gestoten = gestampt. (*Koenen. Ensie*) [76.11 lprk]
- gestrecken = gestreken. Van textiel. [77.22 lprk]
- gestreken = aangebracht, gesmeerd. (*Gtb*) [76.15 lplk]
- gestreken = van snijgereedschappen: scherpen door ze over een voorwerp heen en weer te bewegen. (*Gtb*) [76.41 rplk]
- gestroijt = gestrooid. Verloren, kwijtgeraakt. (*eWND*) [76.12 lplk]
- gestroven = bedoeld is gestorven. [77.8 rplk]
- gesturwen = gestorven. [76.47 lprk]
- gesuart = gezwart. Zwart gemaakt, geverfd. (*Gtb*) [77.41 rprk]
- gesudert = gesoudeerd. Gesoldeerd. (*Gtb*) [77.42 rplk]
- geswelge = bedoeld zijn gezwollen. [76.7 lplk]
- getarrent = getarnd. Getornd. Losgemaakt wat genaaid is, de steken uitgehaald of doorgesneden. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.15 rprk]
Var. getarnt. [77.15 rprk]
- getelt = geteld. Neergeteld, gegeven, betaald. (*Gtb*) [76.46 lprk]
- getijboeck = getijdenboek. Een boek dat aangeeft welke heiligen de Roomse kerk vereert op de achtereenvolgende dagen van het jaar, en daarbij de gebeden, die bij verschillende gelegenheden op verschillende uren gebeden worden, met de daarbij behorende psalmen enz. (*Christelijke encyclopedie. Ensie*) [77.12 rprk]
- getralit = getralied. Van tralies voorzien. (*Gtb*) [76.45 rplk]
- getvijnt garen = getwijnd of getuind garen. Gedubbeld of ineengedraaid garen. Van twijnen, tuinen. (*Gtb*) [76.38 rprk]
- geven = gegeven. (*eWND*) [76.3 rplk]

- gevoeren = gevaren. (*Morfologische Atlas Van de Nederlandse Dialecten Door Marc van Oostendorp, 2013, p. 80*); Gegaan. Weggegaan, vertrokken. (*Gtb*) [77.47 lplk]
- gevraacht = gevraagd. [77.14 rplk]
- gewaijt = geweid. Vetgemest, vetgeweid. Door weiden, laten grazen, vet doen worden. (*Gtb*) [76.14 rplk]
- gewassen allewe = gewassen aloë. ‘Pillen van gewasschen aloë: Aloës, in het sap van roode roosen ontbonden en daarna wederom verdikt zijnde [...]’ (*Londonsche apotheek van het Koninglyke genootschap der geneesheeren, Volume 1, 1745. p. 210*) [77.32 lplk]
- gewelde melck = gewelde melk. Lichtjes opgekookte melk. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 2 Door Petrus Weiland, 1844, p. 682*) [76.36 rprk]
- geweldijge = geweldig. Zeer, uiterst. (*Gtb*) [76.20 lplk]
Var. geweldichge. [76.21 lprk]; geweldige. [77.19 lplk]
- gewicht = gewiekt. In de volkstaal geweekt. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, Volume 2, Pieter Marin 1793, p. 325*) [76.44 rplk]
- gewit = gewijd. (rooms-katholieke kerk) Gezegend door er bepaalde gebeden over uit te spreken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.39 lplk]
- gewit = wit gemaakt door ze met witkalk te bestrijken. (*Gtb*) [77.47 lplk]
- gewonden = gevonden. [77.29 lprk]
- gewonnen = in dienst genomen, gehuurd. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- gewonnen = gewonden. Ineengedraaid. (*Gtb*) [76.6 lprk]
- gewonnen = verdiend. (*eWVD*) [76.13 rprk]
- gewonnen = gewonden. Gewikkeld. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- gewont = gewoond. Ook: gediend. Van dienstboden, knechten e.d.: gehuisvest zijn bij iemand, om daar tegen betaling dienst te verrichten), vandaar ook wel voor: dienen (bij). (*Gtb*) [76.13 rplk]
- gewossen = gewassen. Gespoeld. (*Gtb*) [76.28 rprk]
- gewossen = gewassen. Gegroeid. (*Gtb*) [76.33 rprk]
- gewrocht = gemaakt, vervaardigd. (*Gtb*) [76.4 rprk]
Var. ghewrocht. [77.69]
- ghestatueert = gestatueerd. Vastgesteld, bepaald. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.55]

- gietten = gitten (mv). Git. Een uit verkoold hout ontstane delfstof die enige overeenkomst vertoont met steenkool. Het werd in bewerkte vorm veel gebruikt voor rouwsieraden vanwege de gitzwarte kleur. (*Funerair Lexicon. Encyclopedisch woordenboek over de dood (2002). Ensie*) [76.4 rprk]
- gijl = gist die zich vormt in het eerste tijdperk van de gisting van het bier. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.45 rprk]
- gijnnen = ginnen. Beginnen. (*Gtb*) [76.20 lprk]
- gijst = gist. [76.36 rprk]
- gincg = ging. [77.11 lprk]
Var. ginck. [77.11 lprk]; ginch. [77.26 rplk]; ginchg. [77.28 rplk]
Hetzelfde als: gon. [76.28 lprk]
- ging ... aen = ging ... aan. Begon het; ging het verder; nam het in kracht of hevigheid toe. (*Gtb*) (Noot: volledig- ‘ging het kijven onder haerluij aen’) [77.43 rprk]
- gistkoper = verkoper van gist. (*Beroepen van toen*) [77.31 lprk]
Var. gistverkopers. (ev) [77.48 lprk]
- glas = glazen plaat. Van spiegels, gravures, tekeningen enz. (*Gtb*) [76.8 lplk]
Var. glasse. [76.13 lprk]; glaesse. [76.40 rprk]
- glas = spiegel. (*Gtb*) [76.18 lplk]
- glasse parelen = glazen parels? Glasparels, onechte, valse parels. (*Gtb*)
Of:
– glasse parelen = verglaasde parels? Met glazuur bedekte parels. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 621. Dbnl. PDF*) [76.45 rplk]
- glaseknecht = glazenknecht. Verkoper van glas. (*Gtb*) [77.33 rplk]
- glaseloot = glaslood. (Via vensterlood.) Dunne staven van gegoten lood, met of zonder groeven, die worden gebruikt in openslaande ramen of gebrandschilderde ramen om de verschillende stukken glas op hun plaats te houden. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.22 lplk]
- glaseman = vermoedelijk verkoper van glas. [76.34 lplk]
- glasen = glazen (mv). Vensterruit; venster, raam. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- glasewasser = glazenwasser. Glazenspuit. Spuit van hout of koper om de vensterruiten mee te reinigen. (*Gtb*) [76.15 rprk]
- glasis tot het fuegelkorriffe = glaassies voor de vogelkorf. Vogelglasjes, drinkbakjes aan de vogelkooi. (*Gtb*) [76.26 lplk]
Zie: fuegelkorriffe. [76.26 lplk]

- gnuiden = ? Vermoedelijk een verschrijving. [77.35 lplk]
- goelcken = ? [76.7 rprk]
- goelick = goelijk. Nagenoeg, ongeveer, bijna; juist, net, op de kop. (*Gtb*) [76.34 rplk]
- goet = goed. Benaming voor linnen, katoenen, van laken gemaakte stoffen en daaruit gemaakte voorwerpen. (*Gtb*) [76.4 rplk]
- goet = goed. Bezittingen. (*Gtb*); Eigendom; geld. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 226. Dbnl. PDF*) [76.13 rplk]
- goet = goed. Als benaming voor een stof die men niet nader kan of wil aanduiden; in verschillende toepassingen. (*Gtb*) [76.17 lplk]
- goet = goed. Benaming van allerlei gelijksoortige of ongelijksoortige voorwerpen of van een grondstof. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.36 lprk]
- goetduicht = goeddukt? Nodig, nuttig, wenselijk voorkomt. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.5 rplk]
- goetspenning weergebracht = godspenning weergebracht. De godspenning teruggebracht. Het terugbrengen van de godspenning geldt als bewijs dat men de dienst niet wil aanvaarden. (*eWND*) [76.12 lprk]
- gon = gong. Ging. Vervoeging van gaan in de platte spreektaal. (*Gtb*) [76.28 lprk]
Var. gong. [76.32 rprk]; gongc. [76.41 lprk]; gonch. [77.26 lprk]
- gon = gong. Ging. Vervoeging van gaan in de platte spreektaal. Gaan, een zekere waarde hebben, gelden. (*Gtb*) [77.30 lprk]
- gooten = goot (ev). 1. Afvoerkanaal voor water; ook overdekte afvoerbuis; afvoerkanaal voor vloeibare vuilnis, als: het spoelwater uit de huizen of van de straat. Soms ook: overdekt, onderaards afvoerkanaal, riool. 2. Kanaal langs de gevel van een huis om het van het dak stromende hemelwater op te vangen; dakgoot. 3. Soms wordt goot ook gebruikt voor: holle buis, pijp. Evenzo in de betekenis van: gootpijp (loden of zinken afvoerbuis van een dakgoot). (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. goets. [76.11 lplk]; goeten. [76.11 lplk]; goet. [76.18 lplk]; got. [76.28 lprk]; goodt. [76.52]
- gorrelis (of gorre lis?) = garentouw? (Noot: woord zonder definitie bij *Gtb*); Gorre = garen. (*eWND*); Lis = lus. Touw, riem, lint of iets dergelijks, tot een oog omgedraaid, gewoonlijk om iets daarin te kunnen steken of het om iets heen te kunnen doen. (*Gtb*); Gorre, gorrel = gordel. (*eWND*) [77.24 lplk]
Var. gorlis. [77.64]
- gort = gepelde gerst. (*Van Dale.nl*) [76.11 rprk]
- goddelijcken dienst = goddelijke dienst. Mis. (*Etymologiebank*) [77.8 rplk]

- gotgat = gootgat. Het gat waardoor het vuile water in de goot of in de zinkput loopt. (*Gtb*) [77.3 rprk]
Var. gotgate. [77.21 rprk]

- goteling = ketel van gegoten metaal. (*Gtb*) [76.28 rplk]

- gotspenning = godspenning. De godspenning wordt overhandigd als onderpand bij het winnen (in dienst nemen) van een knecht of meid. De godspenning moet worden teruggegeven als de verbintenis door de knecht of dienstbode wordt verbroken. (*Agrarisch. Ensie*) [76.3 rprk]
Var. goetspenninck. [76.12 lplk]; gotspenninck. [76.12 lprk]; goetspennijnck. [76.33 lprk]; gotspenninck. [76.44 rplk]

- gou = gouw. Gold. Kostte. Vervoeging van gelden. (*eWND/ Gtb*) [76.21 rprk]

- Goutse aert = Goudse aarde. Aardewerk uit Gouda. [76.40 lprk]

- gout te leggen = goud te leggen. (Blad)goud aan te brengen. (*Gtb*) [77.11 rprk]

- goutwichgen = goudwichtje. Goudgewicht. 1. Toestel waarmee goud gewogen wordt, schaalte met gewichten, goudbalans, goudschaal. 2. Schalen en gewicht om goud mee te wegen. (*Gtb*); Goudwicht, om de te ontvangen goudstukken te wegen. (*Hoofdpersonen uit de geschiedenis der nederlandsche letterkunde: eene ...Door L. Leopold, 1882, p. 30*) [76.5 rplk]
Var. goutwichge. [77.46 rprk]

- gracij = gratie. Genade, gunst van God. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 2 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1889, p. 2089*) [76.39 lprk]

- grafemaker = grafmaker. Grafdelver. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.34 rprk]

- grafwe = grauwe. [77.19 lplk]
Zie: grau tijent. [76.19 rprk]

- graijen = greien. (regionaal) Huilen. (*Van Dale.nl*) [77.33 lprk]
Var. gegraijt. (vervoegd) [77.43 rprk]

- graijn = chagrijn? Segrijn. Soort van ruw gelooid leer, gekorrelde leer. (*De vreemde woorden. Ensie*) [77.6 lplk]

- grau = grauw. Donkergrijs; vaalzwart. (*Gtb*) [76.4 lplk]
Var. grauue. (= grauwe) [76.8 rplk]

- grau oorrijtgen = grauwerwten. Grauwe erwten. Gedroogde kapucijners. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 2 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1889, p. 732*) [76.5 lplk]
Var. grau orrijtten. [76.28 lplk]; grau erretten. [76.32 lplk]

- grau pampier = grauwpapier. Grof, grauwkleurig papier. (*Gtb*) [76.27 lplk]

- grau tijent = grauwe tenen. Van grauwe teen. Wilgenteen in haar oorspronkelijke staat, met de bast er nog omheen. Ze wordt afgesneden en verwerkt. Grauwe teen wordt vaak gebruikt voor aardappelmanden, eendenfuiken en dergelijke. (*Mandwerk Wilgentenen. Wikiwijs. PDF*) [76.19 rprk]
Var. grafwe tiende. [77.19 lplk]
- grijndels = greindels (mv). Grendel. (*Gtb*) [76.29 rprk]
- groenmaijt = groenmeid. Meisje dat groente verkoopt. (*Gtb*) [77.39 rprk]
- grofgraijn = grofgrein. Grof wollen of haren weefsel. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.41 rprk]
- grofgraynnen = grofgreinen. Van grofgrein. [76.11 rprk]
Var. grofgraijnen. [77.4 rprk]
- groen = groene (kaas). 1. Texelse schapenkaas; deze is groen gekleurd, doordat er vóór de bereiding een aftreksel van verse schapenmest aan de melk wordt toegevoegd; 2. Magere Friese kaas. Deze heeft van nature een groenachtig zuivel en werd vroeger wel groene kaas genoemd. (*Agrarisch. Ensie*) [76.19 rprk]
- groenen = groen verven, met een groene kleurstof bestrijken. (*Gtb*) [76.37 rprk]
- groente = blad, loof, gebladerte; groen. (*Gtb*) [77.17 lprk]
- grofste = dikste, grootste, breedste. (*Gtb*) [76.9 rplk]
- gront = grond. Ondergrond van een weefsel: (bij fluweelachtige stoffen, tapijten enz.) het weefsel waar de overeind staande draadjes (de pool) in worden aangebracht, ingeklemd of geknoopt, (bij piqué) het weefsel dat de rechte kant vormt, (bij weefsels met een patroon) het effen weefsel in tegenstelling met de daarin geweven figuren. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.9 rprk]
- gront = grond. Benaming voor het vlak van zekere kleur waarop figuren van andere kleur of tint zijn aangebracht; Fr. fond.; de achtergrond waartegen een kleur of een kleurig voorwerp afsteekt. (*Gtb*) [77.48 lplk]
- gronwif = groenwif. Groenteboerin, kweekster en verkoopster van groente en fruit. (*beroepenvantoen.nl*) [77.43 rprk]
- groofachtich = grofachtig. Een beetje grof, niet bijzonder fijn. (*Gtb*) [76.20 rprk]
- groon = groen. [76.3 rplk]
Var. gron. [76.39 rplk]
- grossiers = groothandelaars (mv). Grossier. Koopman die zijn waren alleen bij grote hoeveelheden verkoopt, voornamelijk aan winkeliers (slijters). (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.55]
- grotachtichge = grootachtige. Tamelijk grote. (*Gtb*) [77.37 rprk]

- grote letanij = grote litanie. De li-ta-nie van al-le hei-li-gen. Li-ta-nie bij be-paal-de plech-tig-he-den ge-zon-gen, zo-als bij het wij-den van het wa-ter in de paas-nacht en bij diaken-, pries-ter- en bis-schops-wij-din-gen. (*Van Dale.nl*) [77.6 rplk]
- grotemoer = grotemoeder. Grootmoeder. (*Gtb*) [76.35 lplk]
Hetzelfde als: bestemoer. [76.7 rprk]
- grote nueten = grote neuten. Grote noten. Walnoten. (*De koninglycke hovenier aanwyzende de middelen om boomen: bloemen en kruyden ...Door Hendrik Causé, 1626, p. 15*) [76.36 lprk]
Var. grote noten. [76.36 lprk]
- grote nueten ende klajntgis = grote en kleine noten. Walnoten en hazelnoten. (*De koninglycke hovenier aanwyzende de middelen om boomen: bloemen en kruyden ...Door Hendrik Causé, 1626, p. 15*) [76.36 lprk]
- grotge = grootte. [77.38 rplk]
- grotgemaect = grootgemaakt. Grootgebracht. (*Gtb*) [77.40 rprk]
- gues = geus. Scheldnaam voor protestanten, met name calvinisten. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.3 rplk]
Var. gus. [77.16 lplk]
- guese predikant = geuse predikant. Een protestantse of calvinistische predikant. [77.42 rprk]
Zie: gues. [77.3 rplk]
- guldelijnnen = guldelingen (mv). Guldeling. Benaming van een, naar zijn goudachtige kleur genoemde appel, die in verschillende variëteiten voorkomt. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- Gulden Mis = de mis, die op quatertemperwoensdag van de advent plechtig ter gedachtenis van Maria Boodschap wordt opgedragen. (*De Kleine Winkler Prins. Ensie*) [77.12 lprk]
- gytten = gitten. Met gitten, echte of valse, bezet, gegarneerd. (*Gtb*) [76.9 rprk]
Var. gijttten. [76.9 rprk]
- haddet = had het. (*De werken van Vondel. Deel 1. 1605–1620 (1927), [p. 790] –Joost van den Vondel– Auteursrecht onbekend. Dbnl*) [77.43 rplk]
- hadt = had. Verl. tijd enkelvoud van hebben. [76.6 rprk]
Var. hadde. [76.8 rplk]; had. [76.8 rplk]; hadden. [76.20 rplk]; ha. [77.38 lprk]
- hadt = gehad. Volt. deelw. waar ge- van af gevallen is. (*Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Jaargang 61 (1942)*) [77.45 lprk]
- haeckes = haken. [76.6 rplk]
- hael = halen. [76.43 rplk]

- haelde (...) in = haalde in. Haalde naar binnen, bracht ... naar binnen. (*Middelnederlandsch woordenboek, Volume 3 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, p. 872*) [77.43 rprk]
- haelder = haalder. Haler. Iemand die iets haalt, halen komt, ook bijvoorbeeld tegen betaling in de winkel. (*Gtb*) [77.7 rprk]
Var. halers. (mv) [77.25 rprk]; haelders. (mv) [77.26 lprk]
- hael faten = half vaten, halfvaten (mv). Halfvat. Vat of ton, half zo groot, of half zoveel kunnende bevatten, als een vat (opgevat als een ton van bepaalde inhoud). Bij uitbreiding. Zoveel als er in een halfvat gaat, of wel: een halfvat met zijn inhoud. (*Gtb*) [77.48 lprk]
- haer (m.b.t. meerdere personen) = haar. Hun. In de hele 16de eeuw en in hoofdzaak ook in de 17de eeuw worden haar en hun (hen) zonder onderscheid door elkander gebruikt. (*Gtb*) [76.5 rplk]
- haer = hare. De hare. [76.14 rplk]
- haer = haar. Zich. (*eWND*) [76.31 lplk]
- haerbarsteltge = haarborsteltje. [76.5 rprk]
- haer bedrif = haar bedrijf. Zij was daar de oorzaak van. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [77.29 lprk]
- haer iaer = vermoedelijk wordt hael iaer (half jaar) bedoeld. [77.22 lprk]
- haerluij = haarlui. Haarlieden. Hen. (*Gtb*) [76.33 rprk]
- haerluijer = haarlieder. Hun, bez. vnw. (*Gtb*) [76.24 rplk]
- haer versijnt = haar verzind. Zich vergist. (*Gtb*) [76.37 lprk]
- haer volck = haar volk. Haar familie, verwanten. (*Gtb*) [77.3 rprk]
- haer wolck = hun volk. Hun familie, verwanten. (*Gtb*) [76.26 rprk]
- haer wort niet en hier = haar woord niet hield. (Noot: hier = vermoedelijke verschrijving voor 'hiel' (hield)) [77.12 rplk]
- haer wort om myn niet en behoefde te eeten = haar woord vanwege mij niet hoefde te eten. Zijn woord eten: weer intrekken wat men gezegd heeft. (*Beknopt Nederduitsch Taalkundig Woordenboek, Volume 2 Door Pieter Weiland, 1828, p. 27*) [77.47 rplk]
- haferen gort (of haferengort) = haveren gort (of haverengort). Havergort. Gepelde haver, gort van haver gemaakt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.40 lplk]
- haijlichdom = heiligdom. Iets heiligs. Een voorwerp van godsdienstige verering, van godsdienstig gebruik, enz.; bij de rooms-katholieken. Iets gewijds; soms met collectieve zin:

gewijd goed; overblijfsel (ook in collectieve zin) van een heilige of van iets heiligs. (*Gtb*) [77.14 rprk]

Var. haijlichdommen. (mv) [77.29 lplk]; haijlichdammen. (mv) [77.29 lplk]; haijlichdam. [77.30 rprk]; haijlichdam. [77.43 lplk]

– haijlich gebent = heilig gebeente. Beenderen van heiligen, welke als relikwieën bewaard worden. (*Gtb*) [77.14 rprk]

Var. gebente. [77.29 lplk]; haijlichge gebente. [77.29 rplk]; haylijge gebentge. [77.30 rprk]

– haijlich oolij = heilige olie. Het Heilig oliesel ontvangen. In de rooms-katholieke kerk het sacrament der stervenden. (*Funerair Lexicon. Encyclopedisch woordenboek over de dood* (2002). *Ensie*) [77.30 lplk]

– Haijlige 3 Foudicheijt = Heilige Drievoudigheid. De Heilige Drie-eenheid, Drievuldigheid. Fundamentele leer van het christendom van de eenheid van de drie goddelijke personen God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest. (*Ikonen Lexicon Geschreven door Karin Braamhorst, 2004. Ensie*) [76.35 rplk]

Var. Haijlijge 3 Foudicheijt. [77.5 rplk]

– Haijlich Bloet = Heilig Bloed. Reliek van het Heilige Bloedwonder. [76.47 lplk]

Var. Haijlich Bloet. [77.19 lprk]

– Haijlich Bloetskasse = een kas (beschuttend omhulsel), kist of kast voor de Heilig Bloed-relikwie. (*Gtb*) [76.28 rplk]

Var. Haijlich Bloetskasse. [77.17 rplk]; Haijlijck Blotskasse. [77.18 rplk]; Haijlich Bloetskassis. (vk) [77.19 lprk]

– haijlichge (vk) = heiligje. Prentje dat een heilige voorstelt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.16 rprk]

Var. haylichge. [76.24 lprk]; haijlichgis. (mv) [76.27 rplk]; haylichgis. (mv) [76.31 rplk]; haijlichgen. [76.32 rprk]; haijlichgis. (mv) [76.42 rprk]; haijligis. (mv) [77.7 lprk]; haylichgis. (mv) [77.10 lprk]

– haijlijge dage = heilige dagen (mv). Heilige dag. In de rooms-katholieke kerk de dag, die aan een bepaalde heilige is toegewijd, hetzij deze als zondag of alleen als feestdag wordt gevierd. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [77.14 rplk]

– haijlijgen geessen = heilige geest. Gesymboliseerd door een duif? [76.5 rplk]

Var. Haylijgen Geese. [77.26 rprk]

– Haijlijge Sakrament = Heilige Sacrament. De bij de katholieken gebruikelijke benaming voor de geconsacreerde (gewijde) H. Hostie. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.34 rprk]

Var. Haijlich Sacrament. [76.41 rplk]

– Haijlo = Heiloo. Dorp in Noord-Holland, ten zuidwesten van Alkmaar. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [77.3 lplk]

Var. Aijlo. [77.12 lprk]

– haijninch = heining. Schutting. (*Gtb*) [77.39 lprk]

- haijnst appelen = hynsteap[p]els? Oud appelras. (WFT) (*Gtb*); Hynstekop? Zeker soort grote zure appel (WFT) (*Gtb*) [76.22 rplk]
- haijnstestront = hengstenstront. In de Germaanse talen betekent hengst ruin, paard in het algemeen; of: ongesneden mannelijk paard; het Nederlands. kent alleen die laatste betekenis. (*Gtb*) [76.40 lplk]
- hal = half. [76.25 lprk]
Var. hael. [76.46 lplk]
- half ancker (of halfancker) = halfanker. Inhoudsmaat voor wijn. 1 anker = 38,8 liter, 16 stoop. (*Meertens Knaw.nl. De oude maten en gewichten*) [77.28 rprk]
- half best = half beest. Geslacht vee werd per heel of half beest gekocht. [76.14 rplk]
- halfe maen = halve maan. Lunula. (rooms-katholiek) Hal-ve-maan-vor-mi-ge hou-der in de mon-strans, waar-in de hos-tie wordt ge-plaatst. (*Van Dale.nl*) [77.29 rplk]
- halfemaens = halvemaans. Sikkelvormig of als een hoorntje. (*Gtb*) [77.6 lplk]
- half fat (of *halffat*) = half vat, halfvat. Vat of ton, half zo groot, of half zoveel kunnende bevatten, als een vat. (Opgevat als een ton van bepaalde inhoud). (*Gtb*) [76.33 rplk]
Var. hael faten. [77.48 lprk]
- half genoch = half genoeg. Vermoedelijk half gaar. [76.31 lprk]
Zie: genoch. [76.28 rprk]
- half jaren = halfjaren (mv). Tijdperk van een half jaar of zes maanden. (*Gtb*) [77.9 lprk]
- halfmel = halfmeel. Middelveel? ‘Waarschijnlijk grof gebuild (gezeefd).’ (*Gtb*) [76.16 rprk]
- half kinnijttgen (of halfkinnijttgen) = halfkinnetje. Een houten vat of ton van bepaalde inhoud. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- halfponts = halfponds. Van een half pond. [76.3 rprk]
- half ronden = de vorm van een halve cirkel hebbende; met een afgeronde bovenkant. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- halse = hals of halsje. Gewestelijke benaming van een vrouwenkledingstuk dat de hals bedekt; halsdoek; boord, losse kraag. (*Gtb*) [76.6 lplk]
Var. hals. [76.6 lprk]; halsse. [76.28 lprk]; halsis. (vk, mv) [76.34 lplk]
- hanchdoeck = hangdoek. Handdoek. Doek voor de handen, te weten om de handen mede af te wissen, af te drogen; doek om zich aan tafel de handen mee af te wissen; servet. (*Gtb*) [77.19 lplk]
- hancht = hangt. [76.10 lprk]
Var. hanckt. [76.6 lplk]; handt. [76.11 lprk]

- hanckge = handje. Verkleinwoord voor ‘hand’ met nasaal uitgesproken klinker. In de oudere (Hollandse) volkstaal of de plaatselijke tongval. (*Gtb*) [77.3 lplk]
Var. hanttge. [77.21 lplk]
- hanckt ... over = hangt ... over. Hangt ... over of boven het vuur. (*Gtb*) [76.28 rplk]
Var. hangen ... over. (mv) [77.11 lprk]
- hangertgis = hangertjes (vk, mv). Afhangend sieraad aan een ouderwetse pronkbijbel. (*Gtb*) [77.6 rprk]
Var. hangertge. (ev) [77.65]
- hangisser = hangijzer. IJzer, stang waaraan iets hangt; (in het bijzonder) haal of heugel; ook: hangtreeft, een rooster dat met een groot hengsel aan de heugel boven het haardvuur wordt gehangen, om er een pot of pan op te plaatsen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.32 lplk]
- Hanijbal = Hannibal Barkas, Carthaagse veldheer, 246-183 v. C. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [76.18 lplk]
- Hanijbal ende d’ ander Schiepijon = bedoeld zullen zijn Hannibal en Scipio. De respectievelijk Carthaagse en Romeinse generaals uit de tweede Punische Oorlog (218–201 v. Chr.), één van de grootste oorlogen van de Oudheid. (*Isgeschiedenis.nl*) [76.18 lplk]
Var. krijslui. [76.18 lplk]; die mannen. [76.18 lplk]; die mansis. (= mannetjes) [76.19 lplk]
- hantbret = handbreed. De breedte van een hand; geringe breedte. (*Van Dale.nl*) [77.48 rprk]
- hantfaetsel = handvat. Oor, handvat, greep. (*Gtb*) [76.19 rplk]
Var. hantfaetselen. (mv) [77.16 lprk]; hantfaseltge. (vk) [77.16 rplk]; hantfatsel. [77.29 rprk]
- hantge = haantje (vk)? Haan. Tapkraan. (*Gtb*) [76.24 lplk]
- hant opseggen = wordt huur (de dienst) opzeggen bedoeld? [76.44 rplk]
- harberch = herberg. [76.8 lprk]
Var. harberchgen. [76.30 rplk]
- harder ende een harderin = herder en een herderin. (*Gtb*) [77.29 rprk]
- harentwegen = harentwege. Namens haar, uit haar naam. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.8 lplk]
- hart = pomphart. Cilindervormig stuk hout, dat in de pomp wordt geschoven boven de sluitklep, en waarboven de zuiger werkt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.32 rplk]
- hart = hard. (verouderd) Streng, fel. (*Van Dale.nl*) [77.44 lplk]
- hartfynger = hartvinger. Verouderde naam voor de ringvinger, daaraan gegeven, omdat men vroeger meende dat de ‘ader’ van deze vinger rechtstreeks met het hart in verband stond. (*Gtb*) [77.34 rprk]

- hartge = hartje (vk). Hart. Naam voor een beursje. (*Gtb*); Naaldenkoker. (*Middelnederlandsch woordenboek, Volume 3 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1894, p. 393*) [76.21 lplk]
Var. harte. [77.14 rprk]
Zie ook: speldehartge. [76.21 lplk]
- haspelaer = haspelaar. Iemand die haspelt, garen afwindt. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.10 rplk]
- haufasse = houvast. Benaming van verschillende soorten van haken, krammen, klampen en bouten. (*Gtb*) [76.20 rprk]
Var. houfasten (mv). [77.7 lplk]; houfasse. [77.21 lprk]; houfassis (vk, mv) [77.45 rprk]
- heb = ben. Hebben als vervoeging van zijn. (*Gtb*) [76.5 rplk]
- hebben = krijgen. (*Gtb*) [76.4 rprk]
- hebben die bueren van dragen gehadt = hebben de bureen voor het dragen (van de kist) gekregen. Buurtbewoners werden ingezet als lijkdragers bij een begrafenis. (*Gtb*) [76.27 rplk]
- hebber = heb er. (*Verklarende lijst van verouderde woorden, uitdrukkingen, vormen, enz. uit de uit de Staten-Vertaling des Bijbels Door Willem Augustus Hecker, 1852, p. 20*) [76.19 rplk]
- hechte = hechte. Losjes vastnaaide; met draden aan elkaar hechte; vastmaakte, bevestigde. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.29 rplk]
Hetzelfde als: hefte. [77.29 rplk]
- heck = koorhek? In vele kerken de afsluiting van het koor naar het schip. Het koorhek, dat uit een borstwering van paneelwerk met daarboven gesneden houten of gegoten spijlen bestaat en in het midden een dubbele deur heeft, is sinds de gotiek in gebruik. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.24 lprk]
- heel = zeer, bijzonder, erg. (*Gtb*) [77.44 lprk]
- heem = hem. [77.33 rprk]
- heerneef = neef die rooms-katholiek geestelijke is. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.8 rprk]
Var. heernef. [77.19 lplk]
- heerom = heeroom. Oom die rooms-katholiek geestelijke is. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.35 lprk]
- heert = heerd. Haard. (*Gtb*) [76.10 rprk]
- heet = heet water. (*Neues deutsch-holländisches Wörterbuch, worinnen alle Wörter und Redensarten ... Door Matthias Kramer, 1768, p. 62*) [76.10 rprk]
- heft = heeft. [76.37 lplk]

- hefte = heftte. Heften is een (oudere) bijvorm van hechten. (*Gtb*) [77.29 rplk]
Hetzelfde als: hechte. [77.29 rplk]
- heften = mv van heft. Handvat van een mes. (*Wiktionary. Ensie*) [76.7 rprk]
Var. heffis. (vk, mv) [76.24 rprk]; heft. (ev) [77.12 rplk]; heeft. (ev) [77.33 rprk]; heffen. (ev) [77.47 lprk]
- hefter = heeft er. [76.31 rprk]
- hekelster = hekelaarster. Vlaskamster, hennepkamster. Vrouw, die hekelt d.w.z. die vlas of hennep door de hekel haalt. (*Oude beroepen.nl*) [76.28 rplk]
Var. hekelster. [76.29 lprk]; kekelster. (verschrijving) [76.47 lprk]
- helderre doeck = heldere doek. Schone doek. (*Gtb*) [76.29 rprk]
- hel en al = (ge)heel en al. Helemaal. (*Gtb*) [77.17 lplk]
Var. heel en al. [77.17 lplk]
- hellebaert = hellebaard. Antiek wapen bestaande uit een lange stok met aan het uiteinde een verticale metalen piek en zijdelings een bijl en een steekwapen. (*Wiktionary. Ensie*) [76.33 lprk]
- helle dosijnen = hele dozijnen. (I.t.t. halve.) [77.19 rplk]
- hellift = helft. [76.4 rplk]
Var. hellijft. [76.10 lplk]
- hem = zich. (*Gtb*) [76.18 rplk]
- hem gebrant = zich gebrand. [76.18 rplk]
- hemt = hemd. Een ruim en lang, soms tot op de knieën reikend onderkleed van linnen enz., vroeger op het blote lijf gedragen. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- hengelissen = hengelessen, hengersels (mv). Hengsel. Geheng van een deur, luik enz.; hangsel. (*Gtb*) [76.6 rplk]
Var. hengelijssen. [77.17 rplk]; hengelissen. [77.46 rplk]
- hengelise = hengeles. Hengsel. De (beweegbare of vaste) beugel waar men een mand, een (ijzeren) pot, een ketel enz. aan kan dragen, optillen, ophangen; hangsel. (*Gtb*) [76.20 lprk]
Var. enggelis. [76.33 rplk]; hengelis. [76.45 rprk]; hencgelis. [77.32 lplk]; henchgelis. [77.34 lprk]
- hennenaij = hennenei. Kippenei. (*Gtb*) [76.20 rprk]
- hennepen = van hennep gemaakt. (*Gtb*) [76.20 lplk]
- hennepen linnen = uit hennepgaren geweven stof, hennepplinnen. (*Gtb*) [76.20 lplk]

- heremijt = heremiet. Iemand die uit godsdienstige beweegredenen vrijwillig van de wereld afgezonderd leeft; gewoonlijk: een kluizenaar. (*Gtb*) [76.8 lplk]
- herensaij = herensaai. Bepaalde (goede) soort van saai. (*Gtb*) [76.23 lprk]
- Herental = Herentals? Stad in de Belgische provincie Antwerpen. (*Wikipedia*) [77.28 rprk]
- Herodes = Herodes Antipas (4 voor-39 na Christus), heerser over Galilea. Het was deze Herodes voor wie Christus moest verschijnen na zijn arrestatie. (*Rijksmuseum. Ensie*) [77.3 lplk]
- herrustkassen = herfstkazen (mv). Herfstkaas. Kaas die in de herfst gemaakt is. (*Van Dale. Ensie*); Herust = herfst. (*Bijdrage tot een Middel- en Oudnederlandsch woordenboek: Uit vele ..., Volume 3 Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1872, p. 107*) [76.20 lprk]
Var. herrustkassen. [76.25 rplk]; herriustkas. (ev) [76.31 rplk]
- Hester = Ester, Esther of Hester is de hoofdfiguur van het gelijknamige bijbelboek. Zij is de Joodse heldin die als koningin aan het Perzische hof haar volksgenoten van de ondergang redt. (*kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*) [76.4 rplk]
- hestorij = hestorie. Historie. (Geschiedenis)verhaal. (*Gtb*) [77.47 lprk]
Hetzelfde als: storij. [76.10 lplk]
- het = platte vorm voor heeft. [76.3 rplk]
- het (Jakes Danijs) = heet. [76.4 rprk]
- het = heeft. Krijgt. (*eWND*) [76.12 lprk]
- Het Hofken van die Hemelscher Wellusten = Lusthof der Hemelse Wellusten. ‘Het hofken der geestelycke wellusten, ofte godvruchtighe Oeffeningen etc.’ veropenbaard aan de Heilige Geertruyd, abdisse van Leuven door pater Antonius Balinghem, priester der Sociëteit Jesu. Volume 1, 1667.’ (*Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus ou notices ..., Volume 1 Door Augustin Backer, 1869, p. 388*)? [77.19 rplk]
- Het Kamenette der gebeden = Het kleyn kabinet der gebeden? Vlaams kerkboek. (*Catalogue der boekwerken, te bevinden by Adolphe van der Meersch, 1842, p. 6*) [76.9 lplk]
- het Kruijswerck = het Kruiswerk. Vanaf de 15de tot de 20de eeuw stond het stuk Langestraat bij de kruising met de Boterstraat en de Houttil bekend als ‘het Kruiswerk.’ (*Erfgoedalkmaar.nl. De Burg en de rijke burgerij. RAMA-15. PDF*) [76.30 rplk]
- Het Lantwif = Het Landwif (1597). Huis op de hoek Kapelsteeg en de Laet. (*Alkmaarsche Courant, 7 november 1936, p. 9*) [76.34 lplk]
- het mijn allelens is = het is mij alleleens. Het is mij om het even. (*Etymologiebank*) [77.8 lprk]
- het ooch op gehadt = het oog op gehad. Gade geslagen, bewaakt, in het oog gehouden. (*Gtb*) [77.34 lprk]

- het ooch op wilden hebben = het oog op zou willen hebben. Acht zou willen geven op. (*A New Dictionary of the English and Dutch Languages, Volume 1 Door I.M. Calisch, N.S. Calisch, 1875, p. 233*) [77.8 rplk]
- hetter = heeft er. (*Gtb*) [76.32 rprk]
- hetter = heeft er. Is er. [77.21 lprk]
- het volck = het volk. De mensen. (*Gtb*) [77.20 lplk]
Var. het follick. [77.25 lprk]
- heuir = huur. Dienstbetrekking. Uitsluitend van dienstboden. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. heur. [76.23 lplk]; huur. [76.29 rplk]
- heuir = huur. Loon, salaris. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. heur. [76.46 lprk]
- heuir = heure. Hare. (*Gtb*) [76.5 rprk]
- heuir = haar. [76.10 lplk]
- heuir gemaect = huur gemaakt. Een huurverbintenis aangegaan. (*Gtb*) [77.30 rplk]
- heuirman = huurman. Huurder. Ook in de zin van pachter. (*Gtb*) [77.38 rprk]
- heuirwyf = huurwif. Vermoedelijk huurster; pachtster. (Noot- analoog aan huurman.) [77.2 rplk]
- hielen = mv van hiel. Het deel dat de hiel omgeeft; de verhoging onder de hiel, de hak. (*Gtb*) [76.5 rprk]
- hiellen = hielen. Hielden. (*J. van Vondels Lucifer: treurspel Door Joost van den Vondel, 1856, p. 84*) [77.7 rplk]
- (haer wort niet en) hier = hier is vermoedelijk een verschrijving voor hiel (hield). [77.12 rplk]
- hierof = hiervan. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 3 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1894, p. 427*) [76.25 lplk]
- hierover = tegenover deze plaats (dit huis enz.). (*Gtb*) [76.41 rprk]
- hiete = heette. Beval, opdroeg. (*Gtb*) [76.26 lplk]
Var. hieten. [77.29 lprk]
- hiete = heette. Werd genoemd. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.31 rplk]
- hieten = heten. Noemen. (*Gtb*) [77.39 lprk]

- hijelp = hielp. [77.29 rprk]
- hijlijck = hijlijk. Bijvorm van huwelijk (*Gtb*) [77.20 rplk]
Var. heijllick. [76.28 lprk]
- hijlijckse ferrewaert = huwelijksvoorwaarde(n). Vóór het sluiten van een huwelijk overeengekomen bepaling ten aanzien van de wederzijdse goederen die bij het huwelijk worden ingebracht of daarna verworven zullen worden. (*Gtb*) [77.20 rplk]
- hillickt = hijlikt. Huwt, trouwt. (*Gtb*) [76.16 rprk]
- hoechachtichge = hoogachtige. Tamelijk hoge. (*Gtb*) [76.41 rprk]
- hoechge = hoekje? [76.40 lplk]
- hoechtijt = hoogtijd (houden). De Heilige communie (hostie) ontvangen. (*Gtb*) [76.46 rprk]
Var. hochtijt. [77.5 rprk]
- Hoechtwout = Hoogwoud. Dorp in de provincie Noord-Holland, in de streek West-Friesland, gemeente Opmeer. Het was een zelfstandige gemeente t/m 1978. (*plaatsengids.nl*) [77.44 rplk]
- hoecken = hoeken (mv). Hoek. Bekleedsel, bezetsel van de hoek van een boekband. (*Gtb*); Hoekbeslag, metalen versterking van een hoek (aan een koffer, een boekband.) (*Gtb*) [76.11 lprk]
Var. hoeckens. [76.11 lprk]; hoeckis. (vk, mv) [77.6 lplk]; hoeckgis. (vk, mv) [77.6 rprk]; hoeckes. (mv) [77.51]
- hoeckgis ende plate = hoekjes en plaat (of platen). Boekbeslag in de vorm van beschermende hoeken en een centrale bovenplaat (of – platen). [77.6 rprk]
- hoecktge = hoektje. Hoekje. [77.40 lplk]
- hoefel = hoeveel. [77.5 lplk]
- hoeijtgis maken = hoetjes maken. Een hoedjesmaakster is een kransenvlechtster bij een begrafenis. (*Gtb*) [76.32 lprk]
- hoenderesoop = hoendersop. Bouillon van kippen. (*Gtb*) [76.25 rplk]
- hoenderman = hoenderverkoper. Poelier, koopman in gevogelte, voornamelijk in geslachte vogels. Bij uitbreiding ook in ander wild, als hazen en konijnen. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- hoeneer = hoeneer. Wanneer. (*Gtb*) [77.42 rprk]
- hoep = effen, gladde ring. (*Van Dale.nl*) [76.19 lprk] (Noot: mogelijk staat hier hoep-, dus eigenlijk: hoepingetgen.)
Var. hoepis. (vk, mv) [76.24 rprk]
- hoep = hoop. Een grote hoeveelheid. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.41 lprk]

- hoep = ring diende om de rokken van een vrouw te doen uitstaan. (*Gtb*) [77.32 lplk]
- hoepen = hoepels. De houten of ijzeren banden om vaatwerk. (*eWND*) [76.5 rplk]
Var. hoepens. [76.20 rprk]; hoepis. (vk, mv) [76.42 lplk]?
- hoepringgetge = hoepringetje. Hoepring, een gladde vingerring, zonder steen. (*Gtb*) [76.8 lprk]
Var. hoepring. (ev) [76.25 rprk]
- hoetgis = hoedjes (vk, mv). Hoed. Krans, bloemenkrans. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 252. Dbnl. PDF*) [76.28 rplk]
Var. hoeijtgis. (= hoeitjes) [76.32 lprk]; hoete van bloemen. (= hoed of krans van bloemen) [77.25 lplk]
- hoffis = hooffies. (Spijker)hoofdjes, (spijker)kopjes. (*Gtb*) [77.16 rplk]
- Hof Straet = Hofstraat. Straat tussen de Laat en de Oudegracht. (*Google Maps*); Volgens een akte van aankoop door de stad was de straat er in 1582; de naam komt van de nabijgelegen tuinen en boomgaarden. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 81*) [76.41 lplk]
- hoftgelt = hoofdgeld. Geld (te weten een schatting, tol of belasting) door of wegens ieder 'hoofd,' iedere persoon, verschuldigd. (*Gtb*) [76.41 lplk]
Var. hooftgelt. [76.42 rprk]
- hoftpille = hoofdpillen. Tegen hoofdpijn en ter versterking van het hoofd. (*Nieuw groot woordenboek der nederlandsche taal Door D. Bomhoff, 1858, p. 363*); Om te purgeren. (*Den cleyne herbarius ofte Kruydt-boexken inhoudende die kracht ende operatie van ghemeene kruyden ende bekende vruchten etc Door Heyman Jacobi 1603, p. 33*) [77.8 lprk]
- hogelick = hogelijk. Hooglijk. In hoge mate, ten zeerste, bijzonder. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*); Zeer, hartelijk, vriendelijk. (*De Taalgids: tijdschrift tot uitbreiding van de kennis der ..., Volume 1, 1859, p. 112*) [77.9 lplk]
- hogerhant = hogerhand. Rechterzijde, ereplaats. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.47 rplk]
- hoijck = huik. Dit kledingstuk was een capevormige mantel zonder mouwen, dat zowel door vrouwen als door mannen werd gedragen. De vrouwen droegen de huik op het hoofd, waartoe de ruimte van de stof bijeen gerimpeld was en met behulp van baleinen een handvat vormde, waardoor men de huik gemakkelijk kon aan- of afdoen. Dit kledingstuk was vooral in Duitsland en de Nederlanden algemeen in de zestiende eeuw en hield stand tot in het midden van de zeventiende eeuw. Men kende ook een kraam- en een rouwhuik. Als begrafenismantel had de huik een langer leven, op Wieringen zelfs tot het begin van de twintigste eeuw. Aan dit kledingstuk is de term "onder de huik trouwen" ontleend, dat wil zeggen, trouwen terwijl de vrouw reeds moeder was, waarbij het kind onder de huik van de bruid werd gehouden om gewettigd te worden. (*beroepenvantoen.nl*) [76.9 lprk]

- hoijckepars = huikpers. Pers om opnieuw plooiën in zijn huik te kunnen persen. (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 64*) [76.27 rprk]
Var. hoyckepars. [76.31 rplk]
- hoijckemaectsters = huikenmaakster, huikmaakster. Vrouw die huiken maakt. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p. 620*) [76.23 lprk]
Var. hoijckemaekster. [76.25 rplk]; hoijckemaechster. [77.38 rprk]; hoijkemaeckster. [77.40 rprk]
- holhouten = van hol hout. ‘De Coniferen en zekere soorten met hol hout, de Kastanjeboom de wilde Kastanjeboom, de Notelaar, de Tulpeboom, mogen niet afgetopt worden.’ (*Woordenboek der voornaamste heesters en coniferen die in Nederland gekweekt worden, Vol. 1., C. de Vos, 1867, p. 44*) [77.45 lplk]
- Hollantse tuijn = Hollandse Tuin. Het symbool van het goed verdedigde Hollandse gebied, afgebeeld als een omheining (tuin), waarbinnen de Hollandse Maagd (de Tuinmaagd) of de Hollandse Leeuw met de vrijheidshoed op de speer. (*Woordverklaring Dr. L.M. Metz – 1937. Ensie*) [77.9 rplk]
- hollijp = hollip. Holp. Hielp. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 1 Door Petrus Weiland, 1845, p. 373*) [77.44 lprk]
- honde[r]en = hoonderen. Hoenderen. Hoenders, kippen. (*eWND; Gtb*) [77.19 lplk]
- honthouwen = bedoeld zal zijn onthouwen (onthouden). [77.66]
- hontschot saij = saai uit Hond(s)cho(o)te. Hond(s)choote. Franse stad in het departement Nord. Behoorde tot Vlaanderen; kwam 1688 aan Frankrijk. Sinds de 14de eeuw gespecialiseerd in de zgn. ‘lichte draperie’ (baai, saai, serges e.d.): beleefde in de 16de eeuw haar hoogtepunt (1565- 68 ca. 100000 stuks). (*Geschiedenis Lexicon H.W.J. Volmuller (1981). Ensie*) [77.5 rplk]
Var. hontschot saijen. [77.7 lplk]; hontschoten. [77.37 lprk]
- hoftissertge = hoofdijzertje (vk). Hoofdijzer. Oorijzer, gouden of zilveren, meestal breede band om het hoofd, onder de vrouwenkap. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.5 lplk]
Var. hooftissertge. [76.22 lprk]
- het Hooge Huis = stadskasteel Het Princenhof in Alkmaar, vanwege de toren ‘t Hooge Huys genoemd. (*Regionaal Archief Alkmaar*) [77.44 lplk]
- hoftman van Krijstijns = Christus en de hoofdman van Kafarnaüm. Lukas 7. (*statenvertaling.net*) [76.4 lplk]
- Horen = Hoorn. Nederlandse gemeente in de provincie Noord-Holland. (*Oosthoek 1985. Ensie*) [76.4 lplk]
- horens parckement = hoornperkament. Glad kalfsperkament. (*Gtb*) [77.32 rplk]
- horlinch = ? [77.13 lplk]

- hortgis = horretjes (vk, mv). Horde, hor. Een, van latwerk of traliën, vlechtwerk of gaas voorzien raampje dat men voor de ramen of in de vensteropening zet tot bescherming van het glas, om het inkijken te beletten, het inwerpen van vuil te verhinderen enz; mat van gevlochten tenen. (MNW) (*Gtb*) [77.46 lprk]
- hout = houdt. Bevat. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.8 lprk]
- houkoper = houtkoper, houthandelaar. (*Gtb*) [77.17 rplk]
Var. houtkoper. [77.40 rprk]; houtcoper. [77.59]
- houte = hout, houtje. Kruis van Jezus? (*Gtb*) [76.14 lplk]
- hout en al = hout en alles. [76.7 lprk]
Var. hout in al. [76.7 rprk]
- houten bom = houten boôm. Houten bodem. Zitting van een stoel. (*A new dictionary of the English and Dutch language Door Derk Bomhoff, 1851, p. 95*) [77.35 rplk]
- Houtil = Houttil. Straat vanaf de Langestraat tot aan de Pieterstraat. (*Google Maps*) [76.41 rplk]
Var. Houttil. [77.10 lplk]; Houttijl. [77.11 rprk]; Hautil. [77.18 rplk]
- houtwerck = houtwerk. Timmerwerk. (*Gtb*) [77.3 rplk]
- houwen = houden. Bevatten, vermelden. Van een ambtelijke tekst: bepalen, voorschrijven. (VNMW) (*Gtb*) [77.21 rprk]
- hou werruwen = hout verven. [76.22 rplk]
Var. hout ferruwen. [76.26 lprk]
- huegeltge = heugeltje (vk). Heugel. Haal. Getand ijzer, ketting of platte ijzeren staaf met gaten, door middel waarvan de pot of ketel naar believen hoger of lager over het vuur gehangen kan worden. (*Gtb*); Hangijzer. (*Etymologiebank*) [76.40 rprk]
Var. heuichgeltge. [77.31 rprk]; heuchgeltge. [77.32 lplk]; heugeltge. [77.34 lplk]; heuicheltge. [77.44 lprk]
- huenich = heunig. Honing. (*Gtb*) [76.28 rprk]
Var. heunich. [76.28 rprk]; hueninch. [76.35 lprk]
- huerde = huurde. In dienst genomen tegen geldelijke vergoeding. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [77.44 lplk]
Var. heurde. [77.47 rprk]; heurden. [77.47 rprk]
- hueren = huren (mv). Dienstbetrekking. Van dienstboden. (*Gtb*) [76.46 lprk]
- huieren = huren. In dienst te nemen. (*Gtb*) [77.26 lplk]
- huijf = huif. Hoofddeksel voor vrouwen, kap, tuit, muts. (*Gtb*) [76.7 rprk]

Var. huijffen. (mv) [76.9 lprk]; huijffen. (vk, ev); huijffis. (= huiffies) (vk, mv) [76.20 rplk]; huijffens. (mv) [76.21 lprk]; huijffe. (mv) [76.21 lprk]; huiffe. (ev) [76.22 lplk]; huijfen. (mv) [76.33 lplk]; huffen. (mv) [76.35 lplk]; huif. (ev) [76.35 lplk]; huifen. (mv) [76.35 lplk]; huijfe. (ev) [77.23 rplk]

– Huijgebrouwers Stech = Huigbrouwersteeg. Op 25 november 1908 is de naam gewijzigd in Huigbrouwerstraat, wat wel meer met steegnamen is gebeurd vanwege het geringere aanzien dat de aanduiding steeg nu eenmaal gaf. (*Alkmaar binnen de veste*, R. Ruijsendaal, 1998, p. 84); Straat tussen de Laat en het Verdronkenoord. (*Google Maps*) [76.19 lprk]

Var. Huijgebrouwer Strch. (verschrijving) [77.18 lprk]

– Huijsduijnen = Huisduinen. Dorp in de gemeente Den Helder in de Nederlandse provincie Noord-Holland. (*Wikipedia*) [77.5 rplk]

– huijslock = huislook. Een kruidachtig gewas, behorend tot de vetplanten, waarvan het sap, naar men beweert, genezend werkt bij ontstekingen in den mond en bij kinkhoest. Vroeger was huislook een veel gebruikt geneesmiddel tegen scheurbuik. Men kweekt het meestal op daken; ieder dak had vroeger wat huislook. (*Woordverklaring. Ensie*) [77.38 lprk]

Var. huijsgenloock. [76.53]

– huijspot = huispot. Hutspot. Gerecht bestaande uit verschillende dooreen gemengde en tezamen gekookte, in de regel deels klein gehakte bestanddelen, waaronder vlees doorgaans het voornaamste is. Vaak met de betekenis van dagelijkse pot, eten in het algemeen; vlees bestemd of geschikt voor hutspot. (*Gtb*); Potharst, een in een pot gebraden lendestuk; ook: hutspot. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 473. Dbnl. PDF*) [76.17 lplk]

Var. huspot. [77.4 lprk]

– huijsraet = huisraad. Collectieve benaming voor hetgeen tot de inrichting van een huis vereist wordt: de meubelen, het keukengerei enz. (*Gtb*) [76.27 rplk]

– huis = het steelgat (oog) bij hamers en mokers; de voor de steel bestemde buis, koker of schacht bij bijlen, grepen, spaden enz. (*Gtb*) [76.17 lprk]

– huijsvrouw = huisvrouw. Echtgenote (van de heer des huizes), gemalin. (*Gtb*) [76.7 rprk]

Var. huisfrou. [77.20 rplk]; huijsvrouw. [76.50]

– huisheuir = huishuur. De prijs of som voor het huren van een huis. (*Gtb*) [76.47 lprk]

– hulletgens = hulletjes (vk, mv). Hul. Soort kindermutsje. (*New dictionary of the English and Dutch language: to which are ..., Volume 2, 1851, p. 337*) [76.56]

– husgesingen = huisgezinnen (mv). Huisgezin noemt men de gezamenlijke in dezelfde woning gevestigde bloedverwanten met het dienstponeel. (*Winkler Prins 1870. Ensie*); De gezamenlijke huisbedienden, (het) dienstponeel van een huis, van een huishouding. (*Gtb*) [76.14 lplk]

Var. huisgesijn. (ev) [76.16 rplk]; huysgesin. [76.55]; huysghesin. [76.57]

– hyet = hiet. Heette. (*eWND*) [76.3 rprk]

Var. hiet. [76.9 lplk]; hiete. [76.31 rplk]

- icht = jicht. [77.34 rprk]
- ick heb = ik ben. In het Middelnederlands werd het werkwoord *zijn* nog doorgaans met *hebben* vervoegd. (*Gtb*) [76.5 rplk]
- ienhorrentge = eenhoortje. [76.31 rplk]
- ienis armesij = Indisch armozijn? Chaul. Fijn zijden weefsel uit Chaul, ten Zuiden van Bombay, gelijksoortig met armozijn. (*PDF VOC Glossarium. Instituut van Nederlandse Geschiedenis. 2000*) [76.6 lprk]
- Iesissis = Jezusjes. [76.43 lplk]
Var. Iesusse. (ev) [77.28 rplk]; Iesisse. (ev) [77.30 rplk]
- Iesuswieche = Jezuswieg(je). Kerstwieg(je), wiegje, vroeger in de Roomse Kerk gebruikt, toen de gewoonte om in de kerstnacht het kerstkindje in de kerken te wiegen nog bestond; in plaats daarvan is later de kerstkribbe gekomen. (*Gtb*); Kerst is een bijvorm van Christ. Christus. (*Gtb*) [77.35 lprk]
- ifs appeltgis = ? [77.43 lplk]
- ijets = iets. [76.46 lprk]
Var. its. [77.29 rprk]
- in = en, ende. (*eWND*) [76.3 rplk]
- in als = in alles. In het geheel, in het gezamenlijke bedrag. (*Gtb*) [76.4 lplk]
- in arbajjt gaen = in arbeid gaan. Barensweeën krijgen. (Via laboured.) (*Van Dale.nl/Engels-Nederlands*) [76.45 lprk]
- inboelshuis = boelhuis. Ook erfhuis. Verkoop van goederen van een nalatenschap. (*Oud-nederlandsch Erfhuisrecht, Volume 1 Door Cornelius Catharinus Nicolaas Krom, 1878, p. 93*) [76.15 lprk]
- inbrengen = naar binnen brengen. (*Gtb*) [76.39 rprk]
- inbrocht = inbracht. Naar binnen bracht. (*Gtb*) [77.23 rplk]
- in [..e] broeck = in de broek? De (eerste) broek is het kledingstuk dat jongens onderscheidt van meisjes en van kleine kinderen, het teken van de beginnende jongensleeftijd; vandaar uitdrukkingen als: in de broek zijn, gaan; een jongen in de broek steken (hetgeen vanouds meestal feestelijk, met een traktatie enz., gebeurde.) (*Gtb*) [77.3 lplk]
- in die kleren gesteken = in de kleren gestoken. Gekleed. (*New complete dictionary of the English and Dutch languages, Isaac Marcus Calisch, 1890, p. 348*) [76.36 lplk]
- in die kram lach = in de kraam lag. Bevallen was. (*Gtb*) [76.36 rplk]
Var. in die kraem lach. [77.40 lprk]

- in die ste = in de stee. In de plaats. (*Gtb*) [76.16 rplk]
- in drogen geschuirt = droog geschuurd. Schoon of blinkend gemaakt door het schuren of wrijven met poeder of enige andere droge stof. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.3 lprk]
Var. in drogen schueren. (= droog schuren) [77.33 rprk]; in droechgen schuren. (idem) [77.37 rprk]
- in een vierendel = en een vierendel. [76.3 rplk]
- in genderlajje maniere = op geenderlei manier. Op generlei, op geen enkele manier. (*Gtb*) [77.23 lprk]
Var. in gender manieren. [77.36 rprk]
- ingelajjt = ingelegd. Van dranken. Als voorraad opgedaan, ingeslagen, opgeslagen. (*Gtb*) [76.29 lprk]
- ingelajjt = ingelegd. Van geld. Ingebracht, bijgedragen. (*Gtb*) [77.4 lprk]
Var. ingelayt. [77.40 lprk]
- ingelajjt = ingelegd. Op kunstvaardige smaakvolle wijze stukjes, aderen enz. anders gekleurd hout, ivoor enz. ingelijmd. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.7 lprk]
- ingelajjt = ingelegd. Ingeslagen, korter of nauwer gemaakt? (*Gtb*) [77.11 lprk]
- ingerekent = ingerekend. (gewestelijk) Inbegrepen, meegerekend. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.18 lprk]
- ingeslegen = ingeslagen. Naar binnen geslagen, naar binnen toe omgeslagen, omgevouwen. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. ingeslagen. [77.32 rprk]
- ingesteken = ingestoken. Ingestopt, ingedaan. (*Van Dale.nl*) [76.44 rplk]
- ingestiert = ingestuurd. Toegezonden. (*Gtb*) [77.28 rprk]
- in gotsse naem = in god zijn naam. In godsnaam. (*Etymologiebank*) [77.11 lprk]
- in haelden = in haalde. Naar binnen haalde, trok. Van iets dat uit- of oversteekt. (*Gtb*) [76.29 lprk]
- in haer geben gedachtich = in hun gebeden gedachtig. Iemand in zijn gebeden gedachtig zijn, voor hem bidden. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.42 lprk]
- in het heet sette = in het heet zette. Broeide, in heet water zette of het met water begoot. Van (vuil) linnengoed; om het makkelijker schoon te wassen. (*Gtb*) [76.31 rplk]
- inkaraitspekkel = inkratspekkel. Pekel waarin het inkrat of inkret (afval van een geslacht varken) werd bewaard. [76.27 lprk]

Zie: inkraet. [76.27 lprk]

– inkernaet = inkarnaat. Hoog-ro-de kleur, kleur tus-sen kers- en ro-ze-rood. (*Van Dale.nl*) [76.8 lplk]

Var. inkernate. [76.11 rprk]; ingkernaet. [77.9 rplk]; inkernaetdijn. [77.37 rplk]; inkernatge. [77.39 rplk]; ingkernate. [77.40 rprk]

– in koop = in koop. Als koop. (*Gtb*) [77.12 lprk]

– inkomt = binnenkomt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.22 lprk]

– inkraet = inkrat. Ook inkret, inkruit, inkruid. Afval van een geslacht varken, zoals de kop met oren en kinnebak (kaak, onderkaak, wang), de poten, de nieren, de lever enz., hetgeen bij elkaar in een kuip onder de pekels bewaard werd. (*eWND*) [76.27 lprk]

– inkrech = inkreeg. Thuisbezorgd, thuisgeleverd kreeg. (*Gtb*) [77.8 lprk]

– in (...) steken = insteken. Iets ergens in stoppen of doen. (*Van Dale.nl*) [76.13 lprk]

Var. insteken. [76.13 lprk]; insteeken. [77.39 rprk]

– inne = enne. En. (*Warenar Door Pieter Corneliszoon Hooft, Samuel Coster, Volumes 9–11 of Zwolsche herdrukken onder redactie, Foeke Buitenrust Hetteema, z.j., p. 155*) [77.2 lplk]

– inploijeren = inployeren, imployeren. Employereren. Aanwenden, gebruiken, gebruik maken van. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.8 lprk]

– inpost = impost. Belasting, met name op consumptieartikelen; accijns. In de Nederlanden waren imposten vanaf de middeleeuwen tot het eind van de 19de eeuw indirecte stedelijke en provinciale belastingen op levensmiddelen en andere eerste levensbehoeften. (*Geschiedenis Lexicon. H.W.J. Volmuller (1981). Ensie*) [76.5 lprk]

Var. ijmpost. [77.70]

– in zijn wagentge geslagen = in zijn wagentje geslagen. Ingespannen, aan of voor zijn wagen gespannen. (*Gtb*) [77.10 rplk]

– inslachgaren = inslaggaren. Los gedraaid garen? (*Gtb*); Garen voor de inslag bestemd. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.39 rprk]

– insluijten = insluiten. Wegsluiten, in een gesloten ruimte (veilig) opbergen. (*Gtb*) [77.16lprk]

– instekers = ? [76.4 lprk]

Var. insteker. (ev) [76.9 rplk]

– in stijlichey = stilligheid. Stilheid, stilte. (*Gtb*) [77.4 lplk]

Var. stijlijcheijt. [77.10 lplk]

Zie: dienst in stijltge. [77.19 lprk]

– in stijltge = in stilte. [77.19 lprk]

Var. in stiltge. [77.22 rplk]; in styltge. [77.25 rprk]; in stieltge. [77.31 rprk]; stylte. [77.48 lplk]

Zie ook: stijllicheyd. [77.4 lplk]; dienst in stijltge. [77.19 lprk]

– in sullen halen = in zullen halen. Inhalen. Bij zich in huis halen (doen komen, brengen, voeren). (*Gtb*) [76.5 lprk]

– in vald = ? [77.60]

– invallen = invallen. Naar binnen toe vallen; in elkaar vallen, instorten; inzakken, inzinken. (*Gtb*) [76.24 lprk]

– Io = een dochter van de riviergod Inachus en kleindochter van Oceanus. Zeus veranderde haar in een koe, om haar voor Hera's jaloezie te redden. Deze gaf haar de honderdogige Argos als bewaker. (*Kleine mythologie der Grieken en Romeinen Door Friedrich Nösselt, 1852, p. 12*) [76.26 lprk]

– ionge hoendertgis = jonge hoendertjes, hoentjes. Kuikens. (*Etymologiebank*) [77.22 lprk]

– ionste = jongste. [76.36 lplk]

– ipen = iepen. Van iepenhout. (*Gtb*) [77.48 lplk]

– iepenhout = iepenhout. (*Gtb*) [77.46 lplk]

– isbocken = ? [77.31 rprk]

– isse = is ze. [76.28 rprk]

– isebelle = izabelkleurige. Kleur tussen geel en wit. (*Etymologiebank*) [77.25 lprk]

Var. issabelde. [77.47 rplk]

– isop = hysop of hyssop. Heestersoort. (*Hyssopus officinalis*) (*Etymologiebank*) [76.20 lplk]

– issuer = ijzer. Haardijzer? Een haardplaat, ook wel haardijzer genoemd (met of zonder ornamenten), is een gegoten ijzeren plaat tegen de achterwand van de stookplaats en vervangt in de 17de eeuw de gebakken haardstenen. Een haardplaat beschermt de muur en eventueel de tegels tegen de hitte van het vuur. (*Agrikwiki.nl*); Hangijzer? IJzer waaraan iets over het vuur hangt of gehangen wordt. (*Gtb*) [76.6 rplk]

– issuer = is er. (*eWND*) [77.18 rprk]

– issertge = ijzertje. Vermoedelijk gaat dit om een wafelijzer. [77.33 lplk]

– issertgis = ijzertjes (mv). IJzer. Veelal ter aanduiding van een ijzeren voorwerp waarvan men geen bijzondere naam kent. Het verkleinwoord ijzertje is in dit gebruik zeer gewoon. (*Gtb*) [76.6 lplk]

Var. issuer. [76.6 rplk]

- issertge = ijzertje (vk). IJzer. Als kortere benaming voor het doorgaans gouden of zilveren hoofd- of oorijzer, dat in verschillende streken door de boerinnen enz. gedragen wordt. (*Gtb*) [76.10 lprk]
Hetzelfde als: hoftissertge. [76.5 lplk]
- isser van gout = ijzer van goud. Bedoeld zal zijn een hoofd- of oorijzer. [76.19 lprk]
- isserwerck = ijzerwerk. Allerlei ijzeren voorwerpen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.3 rplk]
- iuden = jeud(e), jeuden. Joden. (*Gtb*) [77.30 rprk]
Var. jueden. [77.30 rprk]
- iuesye = juche, juus. Jus, soep, bouillon. (MNW) (*Gtb*) [77.45 lprk]
- iust = juist. Net, precies, met name. (*Gtb*) [77.22 rplk]
- iuuelen = juwelen. [76.24 rprk]
- jacht = trek-of jaagschuit. (*Gtb*) [77.20 rplk]
- jacke = jak, jakje. Wijdvallend hes (gewoonlijk katoen), vroeger de gewone daagse dracht van sommige vrouwen en meisjes. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.3 rprk]
Var. jackge. [76.33 rplk]; iacke. [77.18 lplk]; iack. [77.26 lplk]
- jaergetij = jaargetijde. De tijd (het tijdstip) waarop iets een jaar geleden is, waarop het jarig wordt of verjaart; de verjaardag van iets; jaarlijkse gedenkdag. In de rooms-katholieke kerk: jaarlijkse dienst of mis voor een of meerdere overledenen. (*Gtb*); De mis op die dag voor de ziel van de overledene te lezen. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 275. Dbnl. PDF*) [76.3 rprk]
- Jariktus = iemand met de naam Jarich, Jarichs, Jarichus of Jaricus? (Friese namen.) [77.77 en 77.78]
- Jelis om = oom Jelis. [76.16 lplk]
- jodijn = jodin. [77.33 lplk]
- joffrou = juffrouw. (vroeger) Titel van iedere vrouw uit de deftige stand; (later) benaming voor een ongehuwde vrouw van bepaalde leeftijd. (Tegenwoordig nauwelijks meer gebruikt.) (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.9 rprk]
- joffrou = juffrouw. Maagdelijke vrouw, maagd, jonkvrouw. (*Gtb*) [76.38 rplk]
- joffrou Apolonia = juffrouw Apollonia. De heilige maagd Apollonia van Alexandrië? Egyptische martelares; † 249. Sint-Apollonia wordt sinds de 16de eeuw afgebeeld met een tang en een kies als attribuut. (*kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*) [76.40 rprk]
- jongbest = jongbeest. Jong rund, tussen koe en kalf. (*eWND*) [76.19 rprk]

- jonge = jongen. Kind van het mannelijk geslacht; leerling (bij ambachten); boodschappenloper, loopjongen; mannelijke bediende. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.26 rplk]
- jonge son = jonge zoon. Pasgeboren kind van het mannelijk geslacht. (*Gtb*) [77.37 lprk]
- jongkint = jongkind. Een pasgeboren kind; een jongetje of meisje in de allereerste levensjaren. (*Gtb*) [77.29 lplk]
- jonckvrouwsaedt = zaad van het jonkvrouwkruid? Moederkruid (parthenium). (*wildeplanten.nl*) [77.55]
- juetswercke = jeudwerk. Joodwerk, zekere fijne naaisterssteek, of kantsteek. (*Gtb*) [76.16 rplk]
Var. iuetswerck. [76.19 lplk]
- Jut = Juda. Hebreeuwse naam. De betekenis is onbekend, volksetymologisch wordt hij wel verklaard als 'de prijzende'. Judas is de Griekse vorm. Judas Thaddeus, apostel (Matteüs 10, 3). (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.48 rprk]
Zie: Sinte Sijmen ende Judendach. [76.5 lprk]
- juuelier = juwelier. Handelaar in juwelen; soms is deze tevens goudsmid en/of juweelzetter, iemand die edelstenen, parels enz. in goud en zilver zet. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.24 rprk]
- kadenet kant = ? [76.10 lplk]
- kaersaij = karsaai. Grof gekeperd laken. In de Engelse taal Kersey, de plaats in Suffolk waar de stof oorspronkelijk vandaan kwam. (*Etymologiebank*) [76.33 lplk]
- kaertsaijen = karsaaien. Van karsaai, een grove, gewoonlijk gekeperde, wollen stof. (*Gtb*) [77.26 lplk]
Var. karsaije. [77.37 rprk]; karsaijen. [77.40 lplk]
- kaeses = bedoeld zijn kaarsen. [77.43 rprk]
- kaeswaij = kaaswei. Groenachtige gele, zoetsmakende vloeistof, die bij de kaasbereiding van de melk overblijft (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); Zoetwei. (*Woordenboek der Nederduitsche en Fransche Taalen ... Door François Halma, 1710, p. 287*) [77.42 lprk]
- kaf = kaffa. Zeker zijden weefsel; gebeeld of gebloemd fluweel. Er bestonden verschillende soorten van deze stof. (*Gtb*) [76.9 rprk]
- Kaijser Straet = Keizerstraat. De straat die uit de St. Annastraat oostelijk opgaat tot aan de Bierkade. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 26. PDF*) [77.26 rprk]
- kalant = klant. [77.8 lprk]
- kalendier = kalender. (*Gtb*) [77.6 rplk]

- kalfsborst = vlees van het borststuk van een kalf. (*Koenen. Ensie*) [77.46 lplk]
- kalfsooren = kalfsoren. Een met appel gevuld zoet gebak. (*Eetverleden.nl*) [76.36 rprk]
- kallijffeleer = kaliffeleer. Kalfsleer. [77.5 lplk]
- kalom = kolom. Zuil, pilaar. (*Koenen. Ensie*) [77.22 lprk]
Var. kalommattgis. (vk, mv) [77.47 rplk]; kolomme. (mv) [77.52]
- kam = aan een weefgetouw, de weefkam, riet en ook de schacht, of de gezamenlijke schachten; houten of (licht)metalen raamwerk waarop de hevels worden geregen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.26 lplk]
- kamdoek = ook wel kapmantel. Los kleed, vroeger gedragen door vrouwen tijdens het kammen van het haar. (*Trendy item: de (kamer)jas door de tijd. Modemuze.nl*) [77.15 rprk]
- kamelot = kamelot. Oorspronkelijk de naam van een uit het Oosten afkomstige, fraaie en kostbare stof, en vervolgens voor allerlei nabootsingen en surrogaten daarvan, van telkens verschillende samenstellingen. Of er in het weefsel ooit kameelhaar is gebruikt, is niet uitgemaakt; in de 16de en de 17de eeuw werd het van angorawol vervaardigd. (*Gtb*) [76.3 rprk]/ [76.4 lplk]
Var. kameloot. [76.4 rprk]
- kamelotten = van kamelot gemaakt. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. kamelotte. [76.10 rprk]
- kamelsheeren = kameelharen. Uit kameelhaar bestaande; van kameelhaar gemaakt. (*Gtb*) [77.7 rprk]
- Kamenette = kamenet. Oudere benaming voor kabinet. (*Gtb*) [76.9 lplk]
- kamer = klein huisje, woninkje van één verdieping en dat in hoofdzaak (behalve een portaaltje en een vlierinkje) slechts uit één kamer bestaat. (*Gtb*) [76.16 lprk]
- kamerijckx = kamerijks. Van kamerijks doek gemaakt; kamerdoeks. (*Gtb*) [76.5 lplk]
Var. kamerijckx. [76.6 lplk]; kamerijckse. [77.24 lprk]
Hetzelfde als: kamerijckx doeck. [76.17 rprk]
- kamerijckx doeck = kamerijks doek. De naam van een fijn linnen weefsel. In Kamerijk (Cambrai, Noord-Frankrijk) gesponnen, geweven, vervaardigd; uit Kamerijk afkomstig. (*Gtb*) [76.17 rprk]
- kamijn = komijn. [76.19 rprk]
- kanaerse = kanaardse. Kanaarden. Van kanaarde, potaarde. (*De Maasgouw - Volume 3, Nummers 106-158 1881 - Pagina 476*); Potaarde. Aarde of klei die geschikt is om er potten van te bakken. (*Gtb*) [76.21 rprk]
Var. kanaertse. [77.18 rprk]

– Kana Galyleen = Kana in Galileë (Galilea). Kana. In de oudheid Palestijns plaatsje, vermoedelijk ten noorden van Nazareth gelegen. Gewoonlijk wijst men daarvoor Kefr Kenna aan, ca. 8 km ten noordoosten van Nazareth. Het wordt als Kana in Galilea van het Tyrische Kana onderscheiden. Een van Jezus' volgelingen, Nathanaël, kwam er vandaan (Joh.21,2). Jezus veranderde er op een bruiloft water in wijn (Joh.2,1) en genas er een beambte uit Kapernaüm (Joh.4,46). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.4 lplk]

– kanefas = canevas. Canvas. Canvas is een zeer sterk en stevig weefsel van linnen of katoen, bijvoorbeeld. voor tassen, meubelbekleding en vroeger tenten. (*Lexicon voor de kunstvakken. Ensie*) [76.4 lprk]

– kanefassen = canvassen. Van canvas vervaardigd. [76.9 rplk]
Zie: kanefas. [76.4 lprk]

– kannebortge = kannenbordje (vk). Kannenbord. Een plank waarop kannen (schenk- en drinkgerei) gezet, geplaatst —, of waaraan aan haken, kannen (schenk- en drinkgerei) opgehangen worden of zijn; bergplaats voor kannen, aan de wand. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. kannebort. [77.8 rplk]

– kannen = mv van kan. Kan van bepaalde inhoud als maat voor natte en vroeger ook voor droge waren. Eigenlijk. Het vat, het maathoudende voorwerp waarmee men meet. In het algemeen, als naam van een, naar tijd, gewest en plaats verschillende vochtmaat. (*Gtb*) [76.27 rplk]
Var. kanne. (ev) [77.17 lprk]

– kannen = vermoedelijk is kunnen of konnen bedoeld, gewestelijk voor kunnen. (*Gtb*) [76.40 lprk]

– kannewasser = kannenwasser. Soort van (cylindervormige) borstel om het inwendige van kannen en dergelijk vaatwerk van binnen schoon te maken. (*Gtb*) [77.20 lprk]

– kant = (stof-naam) fijn, licht weefsel van linnen garen, zijde, ook goud- of zilverdraad, met opengevoerd te partonieren en opgelegde tekeningen, dat tot versiering van randen en boorden en als tussenzet dient. (*Van Dale.nl*) [76.4 lplk]
Var. kanten. (ev) [76.5 lprk]; kantge. (vk) [76.6 lprk]

– kanten = het behakken van steen. (*Gtb*) [76.18 lplk]

– kantijn = kannetin. Ook wel keurtin genoemd. Onfijn tin met een hoog percentage lood. Hiervan werden slechts goedkope gebruiksvoorwerpen gemaakt. (*Antiek encyclopedie. Ensie*) [77.20 lplk]

– kantor = kantoor. Kist, kast of schrijn, voor berging en bewaring van geld, kostbaarheden, bescheiden, brieven enz. (*Gtb*) [76.10 rplk]
Var. kantoer. [77.17 lprk]

– kantoor = ? [76.13 rplk]
Var. kantor. [76.27 lprk]

– kantorgoet = kantoorgoed. [76.35 lplk]

Zie: goet. [76.4 rplk]

– kantoorklete = kantoorkleed. Beschermend kleed dat over een kantoor (kast of kist) werd gelegd. (*Materiële cultuur in de Krimpenerwaard in de zeventiende en achttiende eeuw Door Johan A. Kamermans, 1999, p. 93*) [76.18 lprk]

– kap = als naam voor een hoofddekse. In het bijzonder. Naam voor het hoofdtooisel van de vrouwelijke bevolking in verschillende gewesten, hetzij onderdeel, hetzij enig overblijfsel van een bijzondere klederdracht; hetzij tot de vrouwen en meisjes uit boerenstand of tot die uit de volksklasse beperkt, maar in sommige streken vroeger ook door (de) hogere standen gedragen. In de engere zin, te weten als naam voor de eigenlijke kap of muts, of, bij uitbreiding, in toepassing op de volledige vrouwelijke hoofdtooi met al zijn toebehoren. (*Gtb*) [76.8 rprk]

Var. kappe. (mv) [76.12 lplk]; kappis. (vk, mv) [76.46 rplk]

– kap = pij. Monnikengewaad met hoofdbedekking. (*Gtb*) [77.6 rplk]

– kapdoecken = kapdoeken (mv). Kapdoek. Een stuk van het luiermansgoed. Witte kanten doek die men vroeger over het hoofd van kinderen hing, wanneer zij ten doop gebracht werden. (*Gtb*); Soort hul (kindermutsje). (*T daghet in den Oosten: Limburgsch tijdschrift voor taal- en ..., Volume 3, 1890, p. 99*) [76.56]

– kapel = dakkapel. (*Gtb*) [77.34 rprk]

– Kapelstech = Kapelsteeg. Genoemd naar de voormalige O.L. Vrouwekapel (Mariakapel) of St. Janskapel op de hoek van de laat en het steegje. De kapel werd in de late middeleeuwen gebouwd, misschien in de 15de eeuw, voor het O.L. Vrouwen-gilde. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 87*); Steeg vanaf de Laat tot aan de Platte Stenenbrug. (*Google Maps*) [76.24 lprk]

Var. Kapel Stech. [76.27 rplk]

– kapissertgis = kapijzertjes (vk, mv). Hetzelfde als oorijzertjes? [76.44 lprk]

Var. kapisser. (ev) [76.45 lplk]

– kapkantgis = kapkantjes (vk, mv). Kapkant. Stof gebruikt bij het maken van een kap. (*Gtb*) [76.44 lprk]

– kappers = kappertjes. (*Gtb*) [77.19 lplk]

– kappetaijn = kappetein. Kapitein. Vroeger aanvoerder, bevelhebber in het algemeen; bevelhebber op een groot oorlogsschip; scheepsgezagvoerder in het algemeen: op een koopvaardij-schip, ook bij passagiersschepen voor de binnenvaart. (*eWND/ Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.32 lprk]

– kappetorij = kappetorie. Kapitorie. Boekomslag, kaft. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.5 rprk]

Var. kapetorij. [77.6 rprk]

– kapijttelstocken = kapittelstokken (mv). Kapittelstok. Soort snoep bestaande uit een met een ruwe suikerlaag overdekt staafje anijs, stukje amandel of deel van een oranjesnipper enz. (*Gtb*) [76.8 rplk]

Var. kapijttelstocken. (ev) [76.26 rprk]; kapittelstocken. (mv) [76.43 lprk]

– kapittelstock = kapittelstok. Aan het eind van een lint of dun kettinkje bevestigd metalen staafje ter aanwijzing van het hoofdstuk waar men gebleven was. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.14 lplk]

Var. kapyttelstocke. (ev) [76.16 rprk]; kapittelstoeckgis. (vk, mv) [77.9 rplk]; kapijttelstock. [77.18 lplk]; kapittelstocken. (mv) [77.23 lprk]; kapyttelstock. (ev) [77.23 lprk]; kapittelstocke. [77.40 rprk]

– kaproentge = kaproentje (vk). Kaproen. Bepaald soort hoofddekseel voor vrouwen en voor vrouwelijke kloosterlingen. (*Gtb*) [77.45 lprk]

– kaptefilder = bedoeld zal zijn kattefilder. [77.7 rplk]

Zie: katfiller. [76.44 rplk]

– karch = ? [77.4 lplk]

– karenten = krenten. (*Gtb*) [77.4 rprk]

Var. korenten. [77.22 lprk]

– karmelck = karmelk. Karnemelk. (*Gtb*) [76.18 rprk]

– karmelijtgen = karmelieten (mv). Karmeliet. Naar kerkelijk Lat. Carmelites. Naam voor de leden van een kloosterorde (de Orde onzer Lieve-Vrouwe van de Berg Karmel), een bedelorde, in de 13de eeuw ontstaan uit een in de 12de eeuw op den berg Karmel gestichte kluizenaarskring. Karmelietes(se), vrouwelijke Karmeliet. (*Gtb*) [77.14 lplk]

Var. karmelijten. [77.14 lplk]

– karmesijroot = karmozijnrood. De rode kleur van karmozijn hebbende; karmijnrood. (*Gtb*); Karmozijn. Purperrode verfstof of kleur (uit cochenilleluis). (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.3 rplk]

Var. karmesijen roo. [76.4 rprk]; karmesijen root. [76.7 rprk]

– karnarijsuicker = kanarijsuiker. Kanariesuiker. Suiker van de Canarische Eilanden. (*Gtb*) [76.31 lprk]

– karsdompertgis = kaarsendompertjes (vk, mv). Kaarsendomper. Metalen kapje om kaarslicht onder te doven. (*Gtb*) [76.20 rplk]

Hetzelfde als: domphooren. [77.37 rprk]

– karsoffel = kazuifel. Het liturgisch oppergewaad van de priester bij het opdragen van de H. Mis. (*Gtb*) [77.15 rplk]

Var. kersoffel [77.15 rplk]

– karstaijniers = karstanjers. Ook karstanjes. Volkstaal voor kastanjes. (*Gtb*) [76.3 rprk]

Var. karstaijniers. [76.5 rplk]; karstaijnijers. [76.23 lprk]; karstanne. [77.19 lplk]

- karstijck = bedoeld zal zijn karstijt (kersttijd). [77.37 lprk]
Zie: karstijt. [76.25 rplk]
- Karstijn = voornaam, vermoedelijk Christina. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.39 lprk]
- kartier = karteel of kwarteel. Verouderde benaming van bepaalde maten voor droge en natte waren en van vaten die zulke maten inhouden. (*Gtb*) [76.5 lprk]
- kartieren = kwartieren (mv). Kwartier. Term in de wapenkunde. Een van de vier vakken van een gekwartileerd (gevierendeeld) wapenschild. (*Gtb*) [76.35 rplk]
- kartoes = kardoos. Ontleend aan het Fr. ‘cartouche.’ De naam voor bepaalde steun- of draagklampen. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- kartspullen = kaartspullen. Kaartspellen. (*Gtb*) [76.10 lprk]
Var. kartspel. (ev) [77.25 rprk]
- karwaj = karwij. Wilde komijn. Karwijzaad is een keukenkruid en wordt ook wel aangeduid met kummel. [76.5 rprk]
- kas = kast. Gesloten berg- en bewaarplaats voor kleren, huisraad enz. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- kas = kaas. [76.19 rprk]
- kas = benaming, vaak in de verkleinvorm kasje, voor een soort van in een nis of tussen de beren van een (kerk)gebouw ingesloten, ingebouwd winkeltje. (*Gtb*) [77.6 lprk]
- kasbrotgis = bedoeld zijn broodjes die in de kas gekocht (en/of gebakken) zijn. [77.37 lplk]
Zie: kas. [77.6 lprk]
- kas om mijnne spiegel = kas om mijn spiegel. Spiegelkas, de omtimmering van een spiegel. (*Gtb*); Spiegellijst. (*Nieuw Nederduitsch en Fransch woordenboek Door Philippe Olinger, 1828, p. 549*) [76.4 lprk]
Var. spiegelkas. [77.17 lprk]
Hetzelfde als: rant. [76.4 lprk]
- kassijne = een afleiding van kas in de zin van kistje, kastje of reliekschrijn? [76.8 lplk]
- Kasterkom = Castercom. Castricum. (*oud-castricum.nl. Castricum, herkomst van de naam (Jaarboek 23, 2000, p. 15)*) [76.34 rplk]
Var. Kastercom. [77.16 lprk]
- katalicken = katholieken. [77.33 lprk]
- kategissemis = catechismus. Een geschrift waarin de rooms-katholieke godsdienst en zedenleer beknopt, in de vorm van vragen en antwoorden zijn uiteengezet, ten dienste van het godsdienstonderwijs. (*Gtb*) [77.6 rplk]
- katfiller = kattenvilder. Vilder of viller van katten, om het vel of de vacht. Beroep of naam.

[76.44 rplk]

Var. kattefilder. [77.3 lprk]; kaptefilder. (verschrijving) [77.7 rplk]

– katoentge = katoentje (vk). Kaarslont of – pit, draad van gesponnen of gedraaid katoen. (*Gtb*) [77.11 lplk]

– kelck = kelk. Miskelk, vat van bepaalde vorm dat in de mis wordt gebruikt voor de consecratie van de wijn; in toepassing op of als benaming voor de ciborie (een sierlijk vat, doorgaans kelkvormig met gewelfd deksel, waarin, in de rooms-katholieke kerk, de gewijde hostiën worden bewaard.) (*Gtb*) [76.36 lprk]

– kekelster = bedoeld is hekelster. [76.47 lplk]

– kelt = verschrijving voor klet. [77.34 lplk]

Zie: klet. [76.5 lprk]

– kennen = kunnen. (*Gtb*) [77.13 rplk]

– kenninckge = vermoedelijke verschrijving voor penninckge (penninkje). (*Gtb*) [77.9 rplk]

– kepers = mv van keper. (weverij) Weefpatroon waarbij de inslag één of meer draden verspringt en zodoende de ketting in delen splitst die regelmatig afwisselend een verschillend aantal draden bevatten, waardoor diagonaal voortlopende, brede, verheven strepen en smallere groeven in het weefsel ontstaan. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.21 rplk]

– kepert lijnt = gekeperd lint. Lint met een ingeweven keper; keperlant. (*Gtb*); Gekeperd, met een keper geweven, te weten zodanig, dat de draden van de inslag zich niet rechthoekig, maar schuins vertonen, in tegenstelling tot effen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.5 rplk]

Var. gekepert lijnt. [77.48 lprk]

– kerckebidders = kerkebidder (mv). Hetzelfde als aanspreker. (*Beschrijving der schilderijen enz., in het burger-weeshuis, Cornelis Willem Bruinvis, 1870, p. 56*); Iemand die de familie en vrienden van een overledene ter begrafenis nodigde, diens dood aan de huizen aanzegde en verder met de bediening van de begrafenis belast was. (*Van Dale.nl*) [76.27 rplk]

– kerckegoet = kerkgoed. Collectieve benaming voor zaken voor kerkelijk gebruik. (*Gtb*) [77.16 rplk]

Of:

zie: goet. [76.4 rplk]

– kercken = kerken. Naar de kerk gaan; de godsdienstoefening in de kerk bezoeken; daaraan deel gaan nemen. (*Gtb*) [77.15 rprk]

– kerckmesters = kerkmeester. Iemand wiens ambt of taak het is te zorgen voor de belangen van de kerk, te weten van het kerkgebouw en wat daartoe behoort. 1. Bewaarder, bewaker van het kerkgebouw; koster. 2. Titel van de personen (leken) die de stoffelijke belangen van een kerk hebben te verzorgen. (*Gtb*) [76.11 lplk]

– kerckstoeffen = kerkstoof. Stoof, vrouwenvoetstoof om mee naar de kerk te nemen, van een beugel of hengsel voorzien. (*Gtb*) [76.20 lprk]

- kerfstock = kerfstok. Lang, plat, ge-schaafd stok-je, on-ge-veer als een li-ni-aal maar wat dik-ker, waar-op door kerf-jes of in-snij-din-gen aan-ge-we-zen werd hoe-veel bro-den, pin-ten melk enz. de hou-der van de kerf-stok bij een win-ke-lier op kre-diet ge-kocht had; gewoonlijk in stel-len van twee, één voor de win-ke-lier en één voor de ko-per, waar-van de ker-ven over-een moesten stem-men. (*Van Dale.nl*) [76.5 lprk]
- kermille = kamille. (*Gtb*) [76.38 lprk]
- kermis = jaarlijks plaatselijk volksfeest en jaarmarkt, oorspronkelijk ter gelegenheid van het feest van kerkwijding (d.w.z. gedenkdag van de wijding van de parochiekerk). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.45 rprk]
- kermisenavent = kermisavond. Avond van de dag vóór de (eerste) dag van de kermis. (*Gtb*) [76.42 lprk]
- kermisse = kermissen. Aan de feestdis zitten eten en drinken. (*Gtb*) [77.19 lplk]
- kermoes = bedoeld is kermis. [77.4 rplk]
- kerremis = kermis. [76.19 rprk]
Hetzelfde als: mart. [76.4 lplk]
- kernoelje bomp (of *kernoelijebomp*?) = kornoeljeboompje. Kornoelje (*Cornus L.*) is de naam van een plantengeslacht uit de familie der Corneën (*Corneae*). (*Winkler Prins 1870. Ensie*) [76.20 lplk]
- kerrefen = kerven (mv). Inkeping, groef. (*Gtb*) [77.2 rprk]
Var. kerffis. (vk, mv) [77.10 lplk]
- kersemakers = keers- of keerse-maker. Kaarsenmaker. (*Gtb*) [77.4 rplk]
- kesel = kezel. Kiezel. Kei, keisteen; keitje, kiezel(tje). (*Gtb*) [76.37 rprk]
- kettenen = ketenen. Met een keten of ketens aan elkaar bevestigen, koppelen. (*Gtb*) [76.43 lplk]
- ketting = als sieraad om de hals, met of zonder daaraan of daarvan afhankelijk juweel (bagge, kruis, ordeteken, medaillon) of ambtsteken; halsketen; halsketting. Kettinkje; bundel kettinkjes; sierband. (*Gtb*); Chatelaine? Band, ketting of bundel kettinkjes aan een ceintuur bevestigd, waaraan dames sleutels e.d. kunnen dragen. (*Gtb*) [76.10 lplk]
- keurs = (regionaal) Vrouwenrok; oorspronkelijk een kleed ten voeten uit; om het bovenlijf sluitend kledingstuk voor vrouwen, zowel over- als onderkleed, lijfje, respectievelijk rijglijf. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) (*Gtb*) [76.4 lplk]
Var. kuers. [76.4 lprk]; keursis. (vk, mv) [77.37 rplk]
- kicken = kikken of kieken. Middelnederlandse bijvorm en streektaal voor kijken. (*Gtb*) [77.12 lplk]

- kieftenaijeren = kiefteneieren. Kievitseieren. (*Gtb*) [77.38 rprk]
- kijmmens = kimmen (mv). Kim. Een uitstekende of opstaande rand; kuipersterm. (*Gtb*) [77.10 lplk]
Var. kimmen. [77.28 rplk]
- kijjn = kin. [77.45 lplk]
- kijven = te-gen el-kaar uit-va-ren met stem-ver-hef-fing en vlugge tong. Synoniem ruziemaken. (*Van Dale.nl*) [77.43 rprk]
Var. kijfen. [77.43 rprk]
- kindergoet = kindergoet. (ver-za-mel-naam) Lui-er-goed, kle-ding-stuk-ken voor klei-ne kin-de-ren (*Gtb*) [76.56]
- kinnijttgen = kinnetje. Inhoudsmaat; houten vat of ton van bepaalde inhoud, vaak een kwart van een vat. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. kijnnijttgen. [76.7 rplk]; kinnijttge. [76.8 lprk]; kinnijtte. [76.11 rplk]; kinnyttge. [76.11 rplk]; kijnnijttge. [76.22 rplk]; kinnijttg. [76.22 rprk]; kinnijttgis. (vk, mv) [76.32 rplk]; kinnittgis. (vk, mv) [77.22 rprk]; kinnittge. [77.22 rprk]; kinnyttgis. (vk, mv) [77.36 lprk]
- kissen = kist. (*Gtb*) [76.15 lprk]
Var. kisis. (vk, mv) [76.34 rprk]; kisse. [76.41 lprk]
- kistemakers (jonge) = (jongen van de) kistenmaker. Schrijnwerker, kastenmaker. (*Gtb*) [76.26 rplk]
Var. kistemaker. [76.38 lprk]; kistemaken. (verschrijving) [77.15 rplk]
- kistentge = kistent. Gesteente. Als verzamelnaam voor edele, kostbare stenen. Bij overdracht ook als voorwerpsnaam, ter aanduiding van een enkele steen. (*Gtb*) [76.11 rprk]
Var. kastenten. (mv) [77.29 rplk]
- klaeijn bier = klein bier (ook kleinbier). Naam voor een goedkope, lichte soort bier met een laag alcoholgehalte. (*Nederlandsebierecultuur.nl*); Minderwaardig bier. (*Gtb*) [77.24 lprk]
Var. klaijn bier. [77.31 lplk]
- klaerissen = clarissen (mv). Claris. Kloosterzuster, vrouw die lid is van een kloosterorde die gesticht is door de Heilige Clara van Assisi. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.7 lplk]
- Klaerijssse van Den Boos = Clarissen van Den Bos. [76.14 lplk]
- klarijssen te Bockxtel = zusters clarissen in Boxtel. Tussen 1390 – 1719 woonden de clarissen in Boxtel in klooster Sint-Elisabethsdal. (*bhic.nl*) [76.8 rprk]
Var. klaerijssen van Boeckstel = clarissen van Boxtel. [77.17 lprk]
Hetzelfde als: sustertgis van Bochtstel. [76.27 rplk]
- klafsharst = bedoeld wordt kalfsharst. Kalfsgebraad. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- klaijnachtijchge = kleinachtige. Tamelijk kleine. (*Gtb*) [77.45 rprk]

- klajne getijtgis = kleine getijden. [77.14 lplk]
Zie: Lieve Frouwengetijboeck. [77.5 rprk]
- klajne radissis = kleine radijsjes. Kleine lange radijsjes, of de bekende kleine ronde. [77.22 lprk]
- klajngefrewen = kleingewreven. Door wrijven klein en fijn gemaakt; fijngewreven. (*Gtb*) [76.35 lprk]
- klajngerijft = kleingewreven. In kleine stukjes gewreven. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [76.21 lprk]
- klajngestoten = kleingestoten. Fijngestampt. (*Gtb*) [76.9 rplk]
Var. cleijngestooten. [77.55]
- klajjn goetge = ? [77.40 lprk]
- klajjnmoedighe = kleinmoedigen. Mensen die kleinmoedig zijn? Kleinmoedig, klein van moed, van durf of vertrouwen, kleinhartig; daarvan blijkt gevend. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); Bevreesd, bedeesd, terneergeslagen. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 293. Dbnl. PDF*) [77.7 lprk]
- klajjnne kramertgen = kleine kramertje (vk). Kleinkramer. Verkoper van waren in het klein. (*Oude beroepen.nl*) [76.35 lplk]
- klajjnne noten = kleine noten. Hazelnoten. (*De koninglycke hovenier aanwyzende de middelen om boomen: bloemen en kruyden ...Door Hendrik Causé, 1626, p. 15*) [76.43 lprk]
- klajjnsden = kleinsde. Zeefde, ziftte. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977, p. 106*) [77.40 rplk]
- klajjnstooten = kleinstoten. Fijnstampen. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- klajjntgis = kleintjes. Fijntjes. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- klampis = klampies (vk, mv). Klamp. Verbindingsstuk tussen uiteenstaande of uiteenliggende delen. Aan- of opgespijkerd stuk hout. Een regel, lat of klos tot steun, ondersteuning of bedwang enz. (*Gtb*) [76.21 rprk]
- klamp onder die boom = klamp onder de bodem. Bindlat over de planken van de bodem (zitting) van de stoel, aan de onderkant, om ze bijeen te houden. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- klap = het leren deel van de blaasbalg. (*Gtb*) [76.16 lplk]
- klap = klep? (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.42 lplk]
- klapgelt = klapgeld. Beloning voor de klap- of nachtwaker, klepperman. (*Gtb*) [77.4 rprk]

- klapkan = klepkan. Kan met een klap of klep, een scharnierend deksel, dat met een klappend geluid dichtgaat. (*Gtb*) [76.10 lprk]
- klapluij = klaplieden. Klapperlieden of -luiden (-lui). Mv van klapperman. Nachtwaker met een klapper of klap. (*Gtb*) [77.32 lplk]
- klepkap = ? [77.45 lprk]
Verschrijving voor flepkap? [77.45 lplk]
- klautge = klauwtje (vk). Een soort hark- of vorkvormig werktuig. (*Gtb*) [77.3 rprk]
- klen = kleden? [76.37 lplk]
- klers = kleren. [77.25 rprk]
- klet = kleet. Een stuk, lap, reep, strook geweven stof in het algemeen; als technische benaming voor een strook stof van zekere of van een bepaalde breedte: een baan; bij kledingstukken. Baan, als bijvoorbeeld van een vrouwenrok. (*Gtb*) [76.5 lprk]
- kletge = kleetje. [76.32 lplk]
- klier = ? Mogelijk dit: een trechtervormig hoedje of kapje waaraan de huid met nette plooitjes aan bevestigd is. In plaats van aan een hoedje is de huid soms ter ter hoogte van het achterhoofd verbonden aan een stijf vierkant boordje, dat op het hoofd liggende naar voren tot op het voorhoofd lopende smaller wordt. (*Ons voorgeslacht: in zijn dagelyks leven geschilderd, Volume 5 Door Willem Jacob Hofdijk, p. 318*) [76.9 lprk]
Var. klieren. (mv) [76.9 lprk]; klierte. (vk?) [76.33 rplk]
- klijckers = klikkers (mv). Muil met houten hiel, die bij het lopen een kleppend geluid maakte. (*Gtb*) [76.8 rplk]
Var. klijckerde. [76.8 rplk]; klijckerden. [76.19 lprk]
- klijnckant = klinkant of klinkkant. Uit Fr. clinquant. Zeer dun uitgeslagen goud of zilver, bladgoud of bladzilver; bij namaak ook: zeer dun uitgeslagen geelkoper, klatergoud; uit de genoemde stoffen vervaardigde versierselen, bijvoorbeeld lovertjes. (*Gtb*) [77.15 rplk]
Var. klijneckant. [77.25 rplk]
- klijster = klisteer. Middel om iets door de anus in de darmen te brengen; darmspoeling, lavement, klysm. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal: bevattende: de meest gebruikelijke ...Door Isaac Marcus Calisch, Nathan Salomon Calisch, 1864, p. 613*) [76.38 lprk]
- kloecke = kloeke. Grote, flinke. (*Gtb*) [77.37 lprk]
- klonters = klonten, klompen. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- kloppe = klopje. (in-for-meel) Vrouw die in de pe-ri-o-de dat het ka-tho-lie-ke ge-loof in Ne-der-land niet open-lijk be-le-den mocht wor-den, hand-en-span-dien-sten ver-richt-te voor pries-ter en ge-lo-vi-gen en met name de laat-sten waar-schuw-de als er-gens de mis werd op-ge-dra-gen. (*Van Dale.nl*) [76.34 lplk]

Var. kloppis. (= kloppies) (mv) [77.21 lplk]

– kluerde = kleurde. Gekleurde. Een bepaalde kleur hebbende en dus niet kleurloos of wit, zwart of grijs gekleurde stof. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.6 rprk]

Var. gekluerde. [76.30 lplk]

– kluer de nacker = kleur de nacre? Parelmoer. (*Technisch woordenboek. Ensie*); Nacaraat. Fr. nacarat: parelmoerkleurig, naar het oranjegeel zwemende. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*); Helder oranje-rood. (*Vreemde woorden. Ensie*)

Of:

– kluer den acker = kleur den akker. Coleur den acker = bruin. (*De geschiedenis van de leidsche lakenindustrie ... Nicolaas Wilhelmus Posthumus, 1939, p. 262*) [77.22 rplk]

Var. klu[er] den acker. [77.23 lprk]

– kluer die manij = ? [77.28 rprk]

Var. kluer die manije. [77.42 lprk]

– kluijtesilfer = Spaans kluitzilver. [77.44 lprk]

– knap = knaap. Standaard of steun voor lampen of kaarsen. (*Gtb*) [76.19 rplk]

Var. knape. [76.20 rplk]

– knapblaker = knaapblaker. Vermoedelijk blaker (kaarshouder) die op een standaard of steun voor lampen of kaarsen (een knaap) staat. [76.19 rplk]

– kne = knee. Knie. (*eWND*) [76.34 lplk]

– knel = kneel. Kaneel. (*eWND*) [76.25 rplk]

Var. kanel. [76.31 lplk]

– knijnnen = knijnen (mv). Konijn. (*Gtb*) [76.7 rprk]

Var. knijn. (ev) [76.7 rprk]; kninnen. (mv) [76.16 rplk]; koninnen. (mv) [76.27 rprk]; konin. (ev) [76.32 rplk]; konijn. (ev) [76.36 rplk]; konijnnen. [76.45 lprk]; koninen. [77.24 rprk]; koning. (ev) [77.35 rprk]; koningen. [77.35 rprk]; kij. (vermoedelijke verschrijving, ev) [76.40 lprk]

– knijn in die korst = konijn in de korst. Konijnenpastei. (*Gtb*) [76.7 rprk]

Zie: korst. [76.7 rprk]

– knijnsfellette = konijnsvelletje. Konijnvelletje. Vel van een konijn. Vel, vacht, pels – een van bont vervaardigd kledingstuk. (*Gtb*) [76.9 rplk]

Var. koninsfel. [76.36 rplk]

– knijnspijt = konijnenspit. Braadspit om konijnen aan te braden. [76.45 lprk]

– knijp = knip. Sluiting met een veer. Slot, vaak van goud of zilver vervaardigd, op een boek, in het bijzonder een bijbel of een kerkboek; krap. (*Gtb*) [77.5 rprk]

– knolbroeck = knolbroek? [76.17 lprk]

- knor = been, kraakbeen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.45 lprk]
- knuijflock = knuiflook. Knoflook. (*Gtb*) [77.38 lprk]
- knuijnlock = vermoedelijk knoflook. [77.38 lprk]
- kock = koek. [77.45 lplk]
- kockmes = kok(s)mes. Lang mes. (*Middelnederlandsch woordenboek, Volume 3 Door Eelco Verwijs, 1894, p. 1693*) [76.19 lplk]
- koecken ... op = kookt... op. Opkoken. Van vloeistoffen en hetgeen daarin gekookt wordt. Gedurende enige tijd laten koken, vooral om iets zacht te laten worden of toe te bereiden. (*Gtb*) [77.46 rprk]
- koeckgen voer die pest = koekje of koeken tegen de pest. Pil(len) tegen de pest? Koek = tablet, pastille. (*Gtb*) [76.5 lplk]
Var. koekis voer die pest. [76.37 rplk]
- koeckkuekentgen = kookkeukentje (vk). Vertrek, uitsluitend ingericht om te koken. (*eWND*) [76.6 rplk]
Var. koeckkueken. [76.17 lprk]; koeckkueken. [76.17 lprk]
- koeck van een schellinck = koek ter waarde van een schelling. [76.7 rplk]
- koeijenkaeswaj = ? [77.42 lprk]
- koep = koop. [77.12 lprk]
- koeppis = koopjes. Koopjes. Dat wat men tegen een buitengewoon voordelige prijs kopen kan. (*Gtb*) [77.35 lplk]
- koer = koor. De ruimte in een kerk waar zich het altaar bevindt. (*Gtb*) [76.39 lprk]
- koetswagen = koets. (*Gtb*) [76.42 lplk]
- koft = verschrijving voor kost. [76.18 lprk]
- koft = kocht. (*eWND*) [76.24 rprk]
- koft = gekocht. [77.36 rprk]
- kofte = kochte. Kocht. (*Nederlandsche spraakleer - Volume 1, D. de Groot, 1873, p. 300*) [77.3 lplk]
- kofter = koffer. [76.34 lplk]
- koijenkaes = koeienkaas. [76.37 rprk]
- koijsffe = kuif. Een soort van gesteven vrouwenmuts. (*Gtb*) [76.26 rplk]

- kockten = bedoeld wordt kochten. [77.26 lprk]
- kokens = keukens. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- koker = een naalden- of messenkoker. [76.22 lplk]
- kolijck kompas = coliek compas. Colicompas. Verbastering van ‘colica passio.’ d.i. ingewandslijden. Koliek, pijn in de onderbuik, kramppijnen. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 3 Door Verwijs, Verdam, 1894, p. 1701*) [76.38 lprk]
- kolck = kolk. Askuil onder de haardplaat. (*eWND*) [77.45 rprk]
- koltge fier = kooltje vier. Kooltje vuur. Een gloeiend kooltje. (*Gtb*) [77.26 rplk]
- kombasse = kombaars? Grove wollen deken. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.45 lprk]
- komens = kooplieden. Komen, koopman. (Klein)handelaar; winkelier, kruidenier. (*Gtb*) [76.14 rplk]
- kommesarese = commissarissen. [77.31 lprk]
Var. kommesarijse. [77.31 rplk]
- komt = kost. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- komt in als = komt in alles. Kost in het geheel, in het gezamenlijk bedrag. (*Gtb*) [76.4 lplk]
- komt ... te staen = komt ... te staan. Kost. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- kom wol = kom vol? (Noot: vermoedelijk een kom vol brij of brou.) [77.32 lprk]
- Konings Stechge = Koningssteegje. De steeg die vanaf de Koorstraat oostelijk tot aan de Schoutenstraat loopt heette eerst Koningssteegje, daarna Oudenstijnsteegje. Nu Augustijnsteeg. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 8. PDF*); (*Wonen op Niveau, Archeologie, bouwhistorie en historie van twee percelen aan de Langestraat, Peter Bitter, Juke Dijkstra, Rob Roedema, Rob van Wilgen, 1997, p. 16. rama-5. PDF*) [76.37 lplk]
Var. Konings Stecge. [77.43 lprk]
- konterfaijt = gekonterfeit. Afgebeeld, uitgebeeld, geportretteerd. (*Gtb*) [77.38 rprk]
- konterfaijtsel = konterfeitsel. Portret. (*Van Dale.nl*) [76.19 lprk]
Var. konterfaijtsel. [76.35 rplk]
- koop = kop. [76.9 rplk]
- koop gemaect = koop gemaakt. Tot overeenstemming gekomen over de koop. (*Gtb*) [76.20 rplk]
Var. kop gemaect. [77.26 lplk]

- kop = ciborie. (*De sekere onfeylbaarheyt der Roomsche kerk en pausen, etc. tegens Menso ... Door Matthaeus Dolmans, 1714, p. 106*) [77.17 rprk]
Hetzelfde als: munijkop. [77.17 rprk]; seborij. [76.9 lplk]
- kop = koop. [76.14 rplk]
- kopbier = koopbier. Bier dat voor de verkoop bestemd is. (*Gtb*) [76.28 rplk]
- kopbutter = kopboter. Een stuk boter van een bepaald, naar plaats en tijd verschillend, gewicht, dat in een houten kop zijn vorm heeft gekregen. (*Gtb*) [77.19 rplk]
- kopen = bedoeld is koken. [76.31 lprk]
- koperslager = ambachtsman, die in koper werkt; vervaardiger van koperen voorwerpen. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.13 lplk]
- koppen = bloed laten aftappen met behulp van een laatkop. (*Gtb*) [76.31 lplk]
- koraelde = gekoraalde. Kralen. (*The Collected Letters of Antoni Van Leeuwenhoek - Volume 16, geredigeerd door Lodewijk C. Palm, 2014, p. 248*) [77.7 lplk]
- korale = koralen. Koraal. Bolletje van meestal rode koraal, en vandaar kraal in het algemeen. (*Gtb*) [76.33 rplk]
Var. koraelle. [76.37 rplk]; koraellen. [77.7 lplk]; koraeltgis. (vk, mv) [77.16 rplk]; korael. (ev) [77.16 rplk]
- kordetgis = koordetjes (vk, mv). Koorde, koord. (*Gtb*) [76.36 lplk]
- Koriijn = eigenaam, in het Latijn Quirinus. (*Westvlaamsch idioticon, Volume 2 Door Leonard Lodewijk de Bo, 1892, p. 491*) [76.22 rplk]
Var. Krijn. [76.4 rplk]
- Korlanse houten = Koerlandse houten. Hout afkomstig uit een gedeelte van Letland ten zuiden van de Golf van Riga. (*Collectie Nederland. Ensie*) (Noot: het gaat hier om planken.) [76.3 rplk]
- korper = karper. (*Gtb*) [77.20 rprk]
- korperaeldos = corporaaldoos. Doos waarin de corporaaldoek bewaard werd. (Via corporaalbus.) (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, 1793, p. 187*) [77.15 rplk]
Var. korperaeldoos. [77.65]
Zie: korperraeltgis. [77.46 lplk]
- korperraeltgis = korporaaltje (vk). Corporaal. Een gewijde linnen doek, waarmee in de rooms-katholieke kerk het altaar tijdens de mis wordt bedekt en waarop kelk en hostie geplaatst worden. (*Gtb*) [77.46 lplk]
- korrijtge sij = koordje zijde. [77.16 rplk]

- korst = van pasteien, taarten en dergelijke: het omhulsel of de bedekking daarvan. (*Gtb*) [76.7 rprk]
Var. korts. [77.22 lprk]
- kort = koord. Glad, sier-lijk snoer van in-een-ge-draai-de bun-dels zeer fij-ne dra-den van zij-de, wol, zil-ver- of goud-draad enz., voor-al als be-leg-sel, pas-se-ment ge-bruikt. (*Van Dale.nl*) [76.3 rprk]
Var. kortgis. (vk, mv) [76.8 rplk]; kortge. (vk) [76.16 lprk]; korrijttge. (vk) [77.16 rplk]
- (van) Kortekeesen wijf = de vrouw van Kortekees. [76.22 rprk]
- kortois = cortoise. Kolf. (*Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen ... Door Karel Frans Stallaert, J-P, z.j., p. 85*); Wapen bestaande uit een zware stok met verdikt uiteinde, knots; slaghout bij het kolfspel. (*Gtb*) [77.21 rprk]
- korts = koorts. (*eWND*) [76.35 lprk]
- korts = korst. (verschrijving) [77.22 lprk]
- kosijnte = kozijn. Houten of stenen rand van een putopening. (*Gtb*) [76.6 rplk]
- kost = dagelijks verstrekte voeding, eventueel met inbegrip van inwoning. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.32 rplk]
- kost = kon. Vervoeging van kunnen. (*Gtb*) [77.17 lprk]
- kost = eten. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- kostelick = kostelijk. Kostbaar, duur. (*Verklarende lijst van verouderde woorden, uitdrukkingen, vormen, enz. uit de ... Door Willem Augustus Hecker, 1852, p. 25*) [77.44 lplk]
- kosten = konden. (*Gtb*) [77.41 rplk]
- kostgelt = kostgeld. Geld dat men voor kost (en inwoning) betaalt aan degene die daarvoor zorgt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.4 rprk]
- kostris = kosteres. Vrouw van een koster. (*Gtb*) [77.33 rprk]
- kot = bedoeld zal zijn komt. [77.7 rprk]
- kous = bedoeld is kout (koud). [77.46 rprk]
- kousebanden = banden om kousen op te houden, boven of onder de knie gedragen; vroeger met een riempje bevestigd of gestrikt. (*Gtb*) [76.34 lplk]
- Kouster = mogelijk wordt hier het huis Ter Coulster in Heiloo bedoeld, waar de familie Cuyck van Mierop (heer en vrouwe van Calslagen) woonde (vermoedelijk als huurder) (zie ook fol. 60v).
[77.13 lplk]
Var. Kauster. [77.16 lplk]

- kout = koud. Koude, kou. (*Gtb*) [76.32 rprk]
- kouwen = kouden. Koud worden. (*Gtb*) [76.21 lprk]
- krachgitten = ? [76.40 lplk]
- kraech = kraag. [76.4 lprk]
Var. krach. [76.6 rprk]
- kraembewaersters = kraambewaarster (ev). Kraamverzorgster. (*Etymologiebank*) [76.36 rplk]
Var. krambewarster. [76.42 rplk]
- kram = kraam. Kraambed, kinderbed, bed waarin een vrouw bevallen is. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.36 rplk]
Var. kraem. [77.40 lprk]
- krambewaren = kraambewaren. Bakeren. (*eWND*) Een pasgeboren kind verzorgen. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.44 rprk]
- krame = kraam. Marktkraam. (*Gtb*); winkeltent. (*Middelnederlandsch woordenboek, Volume 3 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1894, p. 2037*) [76.44 lprk]
Var. kramen. [76.45 rplk]; kramme. [77.7 lplk]; kram. [77.18 lplk]; krammen. (mv) [77.22 lprk]
- kramertgen = kramertje (vk). Kramer. Kleinhandelaar die zijn waren in een verplaatsbare winkel (kraam), op een wagen of in een draagbare mars meeneemt. (*Handelslexicon. Ensie*) [76.35 lplk]
Var. krammer. [77.21 lplk]; kraemmers. (ev of mv) [77.41 rplk]
- krammen = met een kram vastmaken of – zetten. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- krammen = mv van kram. Benaming voor een hoefijzervormige bout of draad van ijzer of koper (enz.), waarvan de beide uiteinden in het hout gedreven of ergens tussen bevestigd kunnen worden; het zo gevormde oog dient tot het inhangen van voorwerpen (bijvoorbeeld deuren), het vastzetten of omvatten van ijzerwerk (bijvoorbeeld de klink aan een deur), enz. (*Gtb*) [77.30 lplk]
Var. kram. (ev) [77.34 lplk]; krammettgis. (vk, mv) [77.46 rplk]
- Krane Broeck = Huis Cranenbroek in Heiloo. Afgebrand in 1573. [77.17 lprk]
- krappen = mv van krap. Kram waarmee boeken gesloten werden; boekslot. (*Gtb*) [77.5 rprk]
Var. krappis. (vk, mv) [77.6 rprk]
- krappis ende platgis = krapjes en plaatjes (vk, mv). Kram en plaat. Boekslot en dekstuk van een slot. (*Gtb*) [77.6 rprk]

- kraproo = kraprode. Kraprood. De rode kleur van de natuurlijke, rode kleurstof gewonnen uit de wortelstokken van de meekrap (*Rubia tinctorum*). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.12 rplk]
- krebbelakens = lakens voor de krebbe, d.w.z. krib. [77.39 lplk]
- Krebbestechge = Krebbesteeg. Steeg in twee delen tussen de Laat en de Langestraat. (*Google Maps*); Het derde deel van de steeg, die tussen de Langestraat en de Gedempte Nieuwesloot lag, heet sinds de jaren dertig de Van den Bosschstraat. [77.36 rprk]
- kreck = krek. Kruk. (*Gtb*) [76.43 rprk]
Var. krecken. (mv) [77.32 lplk]
- krep = kreb. Krebbe, kribbe of krib. Eenvoudig ledikant voor jonge kinderen; ook: slaappleats van een kind, aangebracht in de bedstede van de ouders. (*Gtb*) [77.39 lprk]
Var. krebbetge. (vk) [77.41 rprk]
- kriecken = kriecken (mv). Bepaalde soort late, zoete, zwartrode kers. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.30 rprk]
- kraijnselis = krensels, krinsels? Krense. Afval van graan. (*Van Dale.nl*) [76.6 lprk]
- krijckichge = kreukige? Kreukelige, gekreukte. (*eWVD*) [76.13 rprk]
- krijsluij = krijgslui. Krijgslieden. Militairen. (*Gtb*) [76.18 lplk]
- krijstalijnen = kristallijnen. Kristallen. Uit kristal vervaardigd. (*Gtb*) [76.10 lprk]
Var. krystalijnnen. [76.21 rprk]; kristalijnnen. [76.26 lplk]
- krijstel de montajnie = kristal de montagne. Bergkristal. Benaming voor een zeer zuivere soort kwarts, meestal kleurloos, maar ook wel in verschillende kleuren. (*Gtb*) [77.15 lplk]
- Krijstijjs = Kristis. Christus. [76.4 lplk]
- krijtwijt = krijtwit. Uit krijt bereide stof, o.a. gebruikt bij het bereiden van stopverf. (*Gtb*) [76.44 lprk]
Var. krijtwyt. [76.44 lprk]
- kristalijn = kristallijn. Kristal. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p. 755*) [76.45 rprk]
- Krommenier = bedoeld zal zijn Krommenie. Dorp in de gemeente Zaanstad. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.24 rplk]
- kron = kroon. Kerkkroon. Kroonluchter, lichtkroon voor een kerk. (*Gtb*) [77.6 rplk]
- kron van inperialen = kroon imperiaal. Keizerskroon, benaming voor een uit Perzië afkomstige sierplant, de *Fritillaria imperialis*. (*Gtb*) [77.17 lprk]

- krontge van dornen = kroontje van doornen (vk). Doornenkroon. (bijbel) De van doorntakken gevlochten krans die de soldaten te Jeruzalem Jezus op het hoofd drukten om hem als koning te bespotten. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.29 rprk]
- krontgis = kroontjes (vk, mv). Kroon. Krans. In toepassing op de krans die door meisjes bij feestelijke gelegenheden, vooral door bruiden (in andere landen ook wel door bruidegoms) wordt of werd gedragen. (*Gtb*) [76.10 lplk]
Var. krontge. (vk, ev) [77.26 rprk]
- kroplappis = kroplappies, kroplapjes (vk, mv). Kroplap. Borstlap, een fijne linnen of katoenen lap die de boezem en een deel van de rug bedekt en meestal onder het jak gedragen wordt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*); Hetzelfde als neerstuk. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, 1793, p. 516*) [77.48 rprk]
- kruijen = kruie. Kruiden. (*eWND*) [76.20 lplk]
- kruijen = kruien. Op een handwagen vervoeren of ergens brengen. (*Gtb*) [76.45 rprk]
- kruijmen der = kruime der. Verkruiemele of verkruimelt er. (*Woordenboek der frequentatieven in het Nederlandsch Door Arie de Jager, 1875, p. 334*) [76.7 lplk]
- kruijnen = ? [77.10 lprk]
- kruijnwerken = ? [76.5 rprk]
- kruijsdrager = kruisdrager. Een voorstelling van de kruisdraging. In de iconografie is de traditionele voorstelling: de geboeide Christus draagt, al of niet geholpen door Simon van Cyrene, het kruis op zijn schouder. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.10 lprk]
Var. kruijsdragertge. (vk) [77.29 rprk]
- kruijsharing = kruisharing. Haring gevangen na het feest van de Kruisvinding (3 mei). (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.42 lprk]
- [k]ruijssebaijen = kruisebaaien, kruisbeien. Kruisbessen. (*Gtb*) [77.3 lplk]
- Krutgis = verschrijving voor Krintgis of Krijntgis? [77.47 rplk]
- Kuelen = Keulen. [76.31 rplk]
- Kuelse art = Keulse aarde, Keuls aardewerk. Geglazuurd steengoed uit het hele gebied rond Keulen. (*Historierijnmond.nl*) [76.24 rplk]
- kuer = keur. Keus. (*Gtb*) [76.34 lplk]
Var. keur. [77.7 lprk]
- kuer = keur. Wet of verordening. (*Gtb*) [77.23 lprk]
- kuijper = kuiper. Beroepsnaam van een vaten- en tonnenmaker. (*Leendert Brouwer CBG/Familienamen. Ensie*) [76.37 rplk]

- Kuipers Brech = Kuipersbrug. De Kuipersbrug ligt in het verlengde van de Achterdam en dankt zijn naam aan de vele kuipers die daar hun bedrijf hadden. (*Regionaalarchiefalkmaar.nl/bruggen*) [77.42 rprk]
- kupijdotge = cupidootje (vk). Cupido. (ro-mein-se my-tho-lo-gie) God van de lief-de, voor-ge-steld als een ge-vleu-geld jon-ge-tje met pijl-en-boog (in de Griek-se my-tho-lo-gie Eros ge-noemd). (*Van Dale.nl*) [77.36 lplk]
- kussenblatgis = kussenblaadjes (vk, mv). Kussenblad. Bovenkant van een kussenovertrek. (*Historische vereniging Westelijk Voorne, Struinen 2013-4. PDF*) [76.15 rplk]
Zie: blatgis. [76.9 rplk]
- kussenkas = kussenkast. Kast met dikke, kussenvormige deurpanelen. (*Gtb*) [76.34 lprk]
- kussensteckts = kussenstijken of kussenteken. Van kussentijk gemaakt. (*Woordenboek van de Limburgse dialecten: Algemene ... H.H.A. van de Wijngaard, 1983, p. 89*); kussentijk. Kussensloop, overtrek van een beddenkussen. (*Woordenboek der Groningsche volkstaal in de 19de eeuw Door Helmer Molema, 1887, p. 232*); in de volkstaal wordt tijk uitgesproken als teek of teekt. (*Onze volkstaal, tijdschrift gewijd aan de studie der Nederlandschen tongvallen, Taco H. de Beer, 1882, Volumes 1-3, p. 43*) [76.4 lprk]
Zie: teekt. [76.8 lplk]
- kusting = betaling van de koopsom van een onroerend goed, voor zover die niet bij de overdracht is uitbetaald, op vastgestelde dagen, in bepaalde termijnen; vervolgens: verbintenis om te betalen, ook door hypotheek versterkt; en vandaar vervolgens: hypotheek; betalingstermijn van een kusting. (*Gtb*) [77.13 lprk]
- kuyp = kuip. Waarschijnlijk gaat het hierbij om een pekelkuip, pekelvat. [77.24 rprk]
- late = lade. Voorwerp om iets in op te bergen en weg te sluiten; kast; kist; koffer. (*Gtb*) [76.44 rplk]
- labberdanen = mv van labberdaan. Gezouten kabeljauw. (*Gtb*) [76.22 lplk]
- lach en sturf = lag en sturf. Lag en stierf. Lag te sterven. (*Noord en zuid: tijdschrift ten dienste van onderwijzers, bij de ..., Volume 15 geredigeerd door Taco Hajo de Beer, Cornelis Herman den Hertog, Jan Bergsma, 1892, p. 379*) [77.30 lplk]
- laestmael = laatstmaal. De laatste maal, laatst, onlangs. (*Gtb*) [77.12 rplk]
- lafassat = lavaszaad. Zaad van de lavasplant. *Levisticum officinale*, een kruid dat zowel in de keuken als in de geneeskunde gebruikt wordt. Een modern synoniem is maggikruid. (*Wiktionary. Ensie*) [76.36 lplk]
Var. lavassaedt. [77.55]
- lafember = lavendel? [76.28 rplk]
- Laijen = Leiden. [76.33 rprk]

Var. Laije. [77.30 rplk]

– laijt = leit. Ligt. (*eWND*) [76.10 rprk]

– laij water = water uit een lei. (regionaal) Sloot. (*Van Dale.nl*) [76.40 lplk]

– laken = dicht wollen, effen weefsel met viltachtig oppervlak. (*Ensie*) [76.3 rplk]

– lakense = van laken gemaakte. (*Gtb*) [76.7 lprk]

Var. lakes. [76.29 rprk]; laeckes. [77.7 lprk]; lakesse. [77.23 rplk]

– lakenkoper = lakenverkoper. Lakenhandelaar. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, p. 533*) [76.26 lprk]

Var. lakenkopers. [77.40 rplk]

– lamfert = lamfer. Een soort fijn gaas. (*Van Dale.nl*) [76.13 rplk]

– Lammijttge Goets = Lammetje Gods (vk). Lam Gods. Jezus Christus, symbolisch aangeduid als een lam, waarbij het beeld verwijst naar zijn onschuld, zuiverheid en zijn kruisdood, vergelijkbaar met het slachten van een paaslam. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*); (Lat). Agnus Dei. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.31 rplk]

Var. Lammetge Gots. [77.7 lprk]

– lamoen = limoen of citroen. (*Gtb*); lamoen = limoen. Ingezouten vrucht van de citroenboom. (*Nederduitsch taalkundig woordenboek. E-H. I-L, P. Weiland, 1802-1803, p. 752. PDF*) [76.31 lprk]

Zie: soute lamoenen. [77.22 lprk]

– lampet = waskan, waskom. (*Etymologiebank*) [76.3 rplk]

– lan genoch = lang genoeg. [76.29 rprk]

– lanachtijch = langachtig. Meer lang dan breed, langwerpig. (*Gtb*) [76.18 rplk]

Var. lanchachtich. [76.25 rprk]; langachtichge. [76.33 lplk]; lanachtich. [76.41 rprk]

Zie: langwerptge. [76.4 lplk]

– landewaers = landwaarts. Naar het (platte)land; op het (platte)land. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 320. Dbnl. PDF*) [77.26 lprk]

Var. landewaerts. [77.37 lplk]

– Langedick = Langedijk. [76.23 rplk]

– Lange Feerstraet = Lange Veerstraat. Straat in Haarlem. [77.8 rprk]

– lange garsijnen = lange garzijnen. Lange rozijnen. Calabrische of Malaga rozijnen. Langwerpig van vorm, blauw van kleur, nog aan trossen zittende. (*Gtb*) [76.43 lprk]

– langte = lengte. (*Gtb*) [76.21 lprk]

Var. lanchte. [76.38 rprk]; lanckte. [77.25 rplk]

- langwerptge = langwerpte. Langwerpige. Een lange vorm hebbend, meer lang dan breed. (*Van Dale.nl*) [76.4 lplk]
Var. langwerpt. [76.4 lprk]
- lantsman = landsman. Landgenoot; persoon uit dezelfde streek. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.9 rplk]
- lappen = worden hiermee borstlappen bedoeld? [76.20 rprk]
- lappen = door opzetten of inzetten van één of meer lappen herstellen; verstellen, repareren, opknappen. (*Gtb*) [76.45 rplk]
- lappis met gefrijsert haer = lapjes met gekruld of gekapt haar. Haarstukjes. [76.30 rprk]
Var. mijn lappis die ick op mijn hoft draech. [77.19 lplk]
- las = (de) mis deed, zonder zang op te dragen (gelezen of stille mis). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.21 lplk]
- lassen = mv van las. Ingezet stuk, tussenzetsel ter verbinding, versterking, verlenging of verruiming. (*Gtb*) [76.46 rplk]
Var. laske. (mv) [77.45 rplk]; lassis. (vk, mv) [77.47 rplk]; lasse. (ev) [77.19 rprk]; las. (ev) [76.49]
- laske = lasken (mv). Lask. Verouderde vorm van las (tussenzetsel). (*eWND*) [77.45 rplk]
- latet = late het. Laat het. (*Spreekwoordenboek der Nederlandsche taal of Verzameling van ..., Volume 3 Door Pieter Jacob Harrebomée, 1858, p. 378*) [77.26 rplk]
- lavoer = lavoer. Wasbekken, wasbassin, wasbak. (*Gtb*) [76.36 lplk]
Var. lavor. [76.38 lplk]; lafoer. [77.21 lplk]; lafortge. (vk) [77.30 lprk]
- lech = leeg. Gewestelijk voor laag. (*Gtb*) [76.18 lplk]
- lecka[s]je = lackage. Lekkage. Het berekende smeltverlies. (*François en Pieter Hemony: stadsklokken- en geschutgieters in de Gouden Eeuw Door Heleen van der Weel, 2018, p. 168*) [77.12 rprk]
- leden set = leden zet. Ledenzetter. Vroeger de benaming voor personen die er hun werk van maakten, de ledematen van kreupelen of misvormde mensen recht te zetten. (*Gtb*) [77.9 rplk]
- leenstoeltgen = leunstoeltje (vk). Leunstoel. (*Gtb*) [76.30 lplk]
- (tot die) leertouwers = (bij de) leertouwer. Iemand die het leertouwen als bedrijf uitoefent. Leertouwen is gelooiden huiden (leer) naar gelang van de soort op verschillende wijzen bewerken voor ze in de handel te brengen. (*Gtb*) [76.34 rplk]
- leerwerck = le(d)erwerk. Wat van leer gemaakt is. (*Gtb*) [77.7 lplk]
- lefterhant = linkerhand. (*Nederduitsch taalkundig woordenboek, Volume 11 Door Petrus Weiland, 1803, p. 705*) [77.11 rplk]

- legaturen = van legatuur vervaardigd. Legatuur is een soort stof die op brokaat of goudlaken lijkt, geweven uit zijde, garen en wol. (*Gtb*) [76.4 lplk]
Var. legatueren. [76.10 rplk]
- (te) leggen = aan te brengen. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- leggen = aanbrengen; doen ontstaan, maken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.4 rplk]
- leggen= (men) legge. [76.7 lplk]
- leggen = liggen. Hebben liggen, in voorraad hebben, maar op het ogenblik niet gebruiken. (*Koenen. Ensie*) [76.9 lplk]
- leggende = liggende. Afhangende. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- leggen in = liggen en. Liggen te. (*Gtb*) [76.18 rplk]
Var. lach en. (verl. tijd) [77.30 lplk]
- leiaertse = ? [77.39 lplk]
Var. Leioerse? [77.42 lprk]
- leijent boeck = ? [77.9 lplk]
- Lekouterop = Lutke Outerop. Luttik Oudorp. Gracht in Alkmaar. [77.31 lplk]
Var. Lakouterop. [77.35 lprk]
- lelittge = lelietje. [76.28 rplk]
- lemmet = lemnet. Het scherpe gedeelte van een mes. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.7 rprk]
Var. lemmenden. (mv) [76.41 rplk]
- lemmetgis = lemmetjes (vk, mv). Lemmet, pit van een lamp of kaars. (*Gtb*) [77.25 lprk]
Var. lemmetgis. [77.31 rplk]
- lentgis = leentjes (vk, mv). Leuning. (*Gtb*) [76.30 lplk]
- leren = mv van leer. Stuk leer (als voorwerpsnaam). (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. leers. [76.4 lprk]; ler. (ev) [77.35 lplk]
- lertgis = leertjes (vk, mv). Veter. (*Gtb*) [77.6 lplk]
Var. lertge. (vk, ev) [77.25 rprk]
- lesen = lezen. (De) mis lezen, mis doen, met name zonder zang opdragen (gelezen of stille mis). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.4 lplk]
- lesen = lezen. Bidden. (*Gtb*) [77.5 rprk]

- lesent = licent. Ver-lof-geld dat ge-he-ven werd voor het li-cent (in de Re-pu-bliek der Ver-enig-de Ne-der-lan-den ver-lof om met on-der-da-nen van een vij-an-de-lijk land han-del te drij-ven, te-gen be-ta-ling van een ze-ker recht). (*Van Dale.nl*) [76.3 rplk]
- lest = laatst. Onlangs. (*Gtb*) [77.13 rprk]
- leste = laatste. (*Gtb*) [77.55]
- let = leet. Laat. (*eWND*) [76.36 lplk]
- leu = leeuw. [76.34 lprk]
Var. leutigis. (vk, mv) [76.35 rplk]; leutge. (vk, ev) [77.46 rplk]; leuwen. (mv) [76.41 rplk]
- letanij = litanie. (rooms-katholiek) Reeks van smeekbeden of verheerlijkingen, door een priester uitgesproken, afgewisseld door korte antwoorden van koor of gemeente. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.6 rplk]
Var. letanijtge. (vk) [77.19 lprk]
- levendichge kluer = levendige kleur. Van kleuren, afbeeldingen, en dergelijke. Fris, helder, opgewekt, niet dof en eentonig. (*Gtb*) [77.11 rprk]
Var. levendichge koleur. [77.28 rplk]
- licht = lichtopening in muur of dak; venster, deel ervan. (*Gtb*) [76.29 lprk]
- licht = een lichtgevend voorwerp (een brandende kaars, lamp, en dergelijke). In toepassing op waskaarsen, in de rooms-katholieke kerk gebruikt. (*Gtb*) [77.18 lprk]
- lichten = iets wegnemen, nemen, halen, verwijderen, t.w. door het op te tillen en te verplaatsen. (*Gtb*) [76.40 lprk]
- lief vROUTGE = lief vrouwtje. Vermoedelijk een kleine afbeelding van Onze Lieve Vrouw, Maria.
[76.30 lplk]
- Lieve Frouwengetijboeck = Het kleine officie (Lat. officium parvum) van de H. Maagd; Mariagetijden, gebedenboek. [77.5 rprk]
Var. Lieve Frouwengetijboeckken. [77.5 rprk]; boeck van die Lieve Froufegetijen. [77.6 lplk]; Lieve Frouwengetijboeckge. (vk) [77.6 rprk]; Lieve Frouengetijboeck. [77.6 rprk]; Lieve Frouengetijboeckgis. (vk, mv) [77.6 rprk]
- lijcht = licht. Geeft licht, verspreidt licht. (*Gtb*) [77.8 lplk]
- lijf = vanaf de 17de eeuw het bovenstuk, met of zonder mouw, van een jurk of ander kledingstuk voor vrouwen. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.4 lplk]
Var. lijffen. [76.4 rprk]; lijffe. [76.36 lplk]; lijffis. (vk, mv) [76.42 rplk]; lijfe. [77.11 lplk]; liffe. [77.17 lplk]
Hetzelfde als: borst. [76.17 lplk]

- Lijmme = een oude naam voor Limmen. Limmen is een dorp in de provincie Noord-Holland, in de streek Kennemerland, gemeente Castricum. Het was een zelfstandige gemeente t/m 2001. (*plaatsengids.nl*) [77.34 rplk]
Var. Lijmmen. [77.39 lprk]; Limmen. [77.41 lplk]; Lymmen. [77.41 rprk]
- lijmwater = water waarin lijm is opgelost. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.44 lprk]
- lijnckermantge = linkermantje (vk). Linkermant. Hengselmant. (*Gtb*); boodschappenmant. Van een verouderd werkwoord linkerarm voor boodschappen doen. (*Groot lied-boeck; Bredero. Dbnl*); een mant aan de linkerarm gedragen. (*Woordenboek op de gedichten van G. Az. Bredero Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1857, p. 213*) [76.33 rplk]
Var. linckermantge. [76.45 rplk]
- lijnden = linden. Linnen. (ver-za-mel-naam) Lin-nen-goed. Ar-ti-ke-len die van lin-nen (bij uit-brei-ding ook van ka-toen of an-der weef-sel) ver-vaar-digd zijn, met name kle-ding, on-der-goed en bed-den-goed. (*Van Dale.nl*) [77.37 lprk]
- lijndenhout = lindenhout. Lindehout. Hout van lindebomen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.18 rplk]
- lijnnen = linnen. [76.37 lplk]
- lijnnenschar = linnenschaar. [76.42 rprk]
- lijnnesse = linnense. Van linnen. [76.10 lprk]
- lynsaetoolij = lijnzaadolie. Een veelgebruikte, drogende olie die als oplosmiddel in verf wordt gebruikt. Hij verhardt in de loop van enkele weken wanneer delen van de olie polymeriseren en een onoplosbaar bindmiddel vormen. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.38 lplk]
- lijnt = lint. [76.4 rprk]
- lijntwerckertge = lintwerkertje (vk). Lintwerker. Lintwever. (*Woordenboek der Nederduitsche en Fransche taalen, Door François Halma, 1729, p. 384*) [77.13 lplk]
Var. lijntwerckkerde. [77.26 lprk]
- lijppen = lippen. Aan een schaar, een tang, een bankschroef en dergelijke: ieder van de beide delen die samen iets vastzetten. (*Gtb*) [76.43 rplk]
- lijsten = mv van lijst. Zelfkant aan een stuk laken of wollen stof; een rand, ter versiering op een kledingstuk aangebracht. (*Gtb*) [76.18 lplk]
- lijst = lit. Lid. Deksel of klep. (*Gtb*) [76.8 lprk]
Var. littge. (vk) [76.19 rplk]; lit. [76.43 rprk]; lyttge. (vk) [76.47 lplk]; lijttge. (vk) [77.20 lprk]
- limmen = lijmen. Met lijm vasthechten; – herstellen, repareren. (*Gtb*) [76.10 rplk]

Var. lijmmen. [76.21 rprk]

– lissenis = bedoeld zal zijn lissens (lijsten). [76.21 rprk]

– list = lijst. Lijst. Rand. (*Gtb*) [76.3 rplk]

– listen = lijsten. (Noot: van schilderijen.) [76.3 rprk]

Var. lissens. [76.10 rplk]; lijsten. [76.15 rprk]; lissis (vk, mv) [76.18 rplk]; lissen. (ev) [76.19 lplk]

– loeferen = loveren. Het oude meervoud van loof. Bladeren, gebladerte. (*Gtb*) [76.10 lplk]

– loijwagen = looiwagen. Luiwagen. Schrobber op een lange steel. (*Wiktionary. Ensie*); looi = lui. (*eWND*) [76.47 lplk]

– lommen = mv van lom. Tot de ka-bel-jau-wen be-ho-ren-de zee-vis. (Brosnius brosmie) (*Van Dale.nl*) [76.24 lprk]

Var. lom. (ev). [77.10 lprk]; lommetgis. (vk, mv) [77.36 rprk]; lommijttgis. (vk, mv) [77.48 rprk]

– lommert = lommerd. Bank van lening; pandhuis. (*Wikionary. Ensie*) [76.31 lplk]

– lonen = loon geven voor verrichte arbeid of een bewezen dienst, betalen. In het bijzonder: iemand zijn vastgestelde loon geregeld uitbetalen, hem salariëren. (*Gtb*) [77.26 lplk]

– loof = (verzamelnaam) gebladerte, bladeren, groen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.7 lplk]

Hetzelfde als: loeferen. [76.10 lplk]

– loon = loôn. Loden. Van lood vervaardigd, uit lood bestaande. (*Gtb*) [76.3 rplk]

– Loot, daer hij uut die stat van Sodome ende Gomore ging met sijn kinderen = Lot verlaat met sijn dochters het brandende Sodom. Genesis 19:24. (*statenvertaling.net*) [76.26 lplk]

– looper = bode, koerier. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [77.21 lplk]

– lophoijck = ? [76.22 lprk]

– liep binnen = ? [76.8 lprk]

Var. loopt binnen. [76.12 lprk]; liep bijnnen. [76.20 rplk]; binnengelopen. [76.38 rplk]

– loot = lood. Licht- of huisgewicht; 1 lood = 4 wichtjes; 14,6 g; waaggewicht; 1 lood = 10 engels of sterling; 15,44 g. (*Meertens. Knaw*) [76.4 rprk]

Var. lot. [77.8 rprk]; loo. [77.40 lplk]; loet. [76.53]; loodt. [77.55]

– lots = lood. [76.36 lplk]

– lootwit = loodwit. Benaming voor een verbinding van koolzuur, loodoxyde en loodoxydehydraat, dat voor verschillende doeleinden, in de eerste plaats als verfstof, wordt gebruikt. (*Gtb*) [76.38 lplk]

– lost = verlost. Bevrijdt. (*Gtb*) [76.8 rprk]

– loterij van het gasthuis (van Egmond aan Zee) = loterij ten bate van het gasthuis. In maart 1615 is een octrooi van de Staten van Holland en West-Friesland aan ‘de Huisarmmeesters en Gasthuisvaders’ voor een loterij verleend, om ‘zoo doende in de grooten nood der velen armen te voorzien, die nu nyet en hadden het genoth ende behulp van de aelmoesen van de rijke Abdye van Egmont ...’ Er werden meerdere loterijen voor het gasthuis gehouden. (*Geschiedenis der loterijen in de Nederlanden: eene bijdrage tot de kennis ... Door Gerrit Adriaan Fokker, 1862, p. 85*)/(*De Nederlandsche geschiedenis in platen: 100 B.C.-1702 A.D Door Frederik Muller, 1863-1870, p. 163*) [77.4 lplk]

– lotge = loodje. Stukje lood. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) (Noot: Vermoedelijk wordt een stuk glaslood bedoeld.) [77.17 rplk]

– lotssen = loods? [76.4 rplk]

– loven = bieden. De handeling van de koper die zegt een bepaalde prijs voor de koopwaar te willen geven. (*Gtb*) [77.7 lprk]

– loven = voor zekere prijs te koop aanbieden. (*Gtb*) [77.41 rplk]

– lub = lob, geplooid halskraag; soort manchet. (*Gtb*) [76.34 lplk]

– lubbetgis = lubbetjes (vk, mv). Lub of lob. Losse geplooid boord van de mouw, een soort manchet. (*Gtb*) [76.30 lplk]

– lui = luur. Doek, windsel of lap. (*Gtb*) [76.28 lprk]
Var. lueren. (mv) [77.37 rprk]; luier. (ev) [77.37 rprk]; luijeren. (mv) [77.39 lprk]

– luergoet = luurgoed. Luiergoed. Stof waarvan luiers gemaakt worden. (*Gtb*) [76.22 lprk]
Var. luiurgoet. [76.41 rprk]; lurgoet. [77.11 lplk]; luergoet. [77.37 lprk]

– luermant = luurmand. Luiermant. Mand om daar-in de lui-ers en klee-tjes van een ba-by te be-wa-ren. (*Van Dale.nl*) [76.33 rplk]
Var. luijrmant. [77.15 rprk]; luirmant. [77.39 lprk]

– (die) luij = (de) lui. Lieden. De lieden wordt gezegd voor: de mensen van de wereld waarin iemand zelf leeft, en tot wie hij in allerlei betrekking staat; in toepassing op ondergeschikten; in toepassing op gasten, bezoekers, personen met wie iemand omgaat. (*Gtb*) [76.9 lprk]

– luij = lui. Lieden. Mensen, personen. (*Gtb*) [76.15 lplk]

– luijckes voer die glazen = luiken voor de glazen. Vensterluiken. (*Gtb*) [77.38 lprk]

– luij die hier tuislagen = lui of lieden (d.w.z. mensen, personen) die hier thuislagen. Logeerden, overnachtten. (*Bastaardwoordenboek door Jan Broeckaart, VIe reeks, Nummer 10, 1895, p. 241*) [76.24 lplk]

- Luijckx saijen = luik(s)saaien. Uit Luiks saai. Saai is een lichte, gekeperde wollen stof. (*Gtb*) [76.17 rplk]
- luijers = luiiders. Klokkenluiiders luidden de kerkklokken tijdens een begrafenis. (*Gtb*) [76.39 rplk]
- luste = lustte. Smaakte, beviel. (*Gtb*) [77.44 lprk]
- lustich = lustig. Flink. (*Gtb*) [76.38 rprk]
- lustkort = lutskoord. Luskoord. Om vetergaatjes mee dicht te rijgen. (*Gtb*); galon. (*Compleet Fransch en Nederduitsch woordenboek Door Pieter Marin, 1720, p. 591*); Zilveren of gouden koord om knoopsgaten mee te beleggen. (*Dictionnaire francois et hollandois. Comprenant tous les mots de l ..., Volume 2 Door P. Marin, vierde druk, 1768, p. 557*) [76.19 rplk]
- lutsel = lutse? Lus; lint; band? (*eWND*) [77.13 rprk]
- lutte = luttel. Een beetje. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- luttel = weinig. (*Gtb*) [77.8 rplk]
- luttge = lutje. Een beetje. (*Gtb*) [76.43 lplk]
Var. luijttge. [76.35 lprk]
- Ma (Everlijngsen) = verkorting van Maria of Margaretha. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.15 rplk]
- mach = mag. Kan. Van kunnen, t.w. ter aanduiding van een mogelijkheid. (*Gtb*) [76.7 lprk]
- machaijer = machaier. Machaai, mochaai. Soort gewezen stof. Gebloemd damast, dat in verschillende kleuren en patronen verkrijgbaar was. (*eWND*) [77.41 rprk]
Var. maechhaijerse. [77.41 rprk]
- mackgelicker = gemakkelijker, makkelijker. [77.14 rplk]
- maddalieven = madelieven. [76.7 lplk]
- maechdendans = maagdendans. Dans der maagden; dans der deugden. De parabel van de wijze en de dwaze maagden? (*Geheugen. Delpher*) [77.10 lprk]
- maechdenwassen = maagdenwassen. Van maagdenwas. Oude benaming voor zuivere was, was van de beste soort. (*Gtb*) [76.25 rplk]
Var. maechdewassen. [76.25 rprk]; maechdenwasse. [76.29 lplk]; magdewassen. [77.7 rprk]
- maegdepalm = maagdepalm. Maagdenpalm. Ge-slacht van al-tijd-groe-ne plan-ten met leer-ach-ti-ge, glan-zen-de bla-de-ren en fraaie licht-blau-we bloe-men (Vin-ca). (*Van Dale.nl*) [76.28 rplk]
- mach ick = mag ik. Kan ik. (*Gtb*) [76.7 rprk]

- maeckloon = maakloon. Datgene wat men als loon ontvangt voor het eigenlijke maken van een product, in tegenstelling tot onkosten voor het materiaal. (*Gtb*) [76.8 lprk]
Var. maecklon. [76.15 lprk]; macktlon. [77.25 rprk]

- maen = man. [77.5 rplk]

- manen = herinneren, aansporen (tot betaling). (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal: bevattende: de meest gebruikelijke ... Door Isaac Marcus Calisch, Nathan Salomon Calisch, 1864, p. 756*) [76.42 rprk]

- maent = maand. [76.13 rplk]
Var. mant. [77.43 rprk]

- maent kleren = een mand met kleren of een maand (aan) kleren? [77.26 rprk] (Noot: op [77.28 rplk] komt 5 weken kleren voor.)
Var. mant kleren. [77.44 lprk]

- maentstont = maandstond. (rooms-katholiek) Mis voor een overledene een maand na zijn overlijden. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.27 rplk]

- maer = maar. Slechts (alleen maar, alleen). (*Gtb*) [76.5 rprk]

- maertsbier = maartsbier, maarts bier of maartbier. Gebrouwen uit mout die in maart (het voorjaar) bereid is. (*Gtb*) [76.27 lplk]
Var. martsbier. [76.33 rplk]; maerse bier. [77.17 rplk]; maertse bier. [77.24 lprk]

- maetstock = maatstok. Maatstaf, regel, duimstok, ter bepaling van een lengtemaat of een strijkstok van een koren- of meelmaat. (*Gtb*) [76.12 lplk]

- majj = mei. Mei als een gewone termijn bij het huren van land, huizen of dienstboden. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. may. [76.4 lprk]
Hetzelfde als: majjedach. [76.10 rplk]

- majjavent = meiavond. De avond vóór de 1ste mei, de laatste dag van april. (*Gtb*) [77.7 lprk]

- majjedach = meiendag. Meidag, 1 mei. (*Gtb*); De eerste mei als contractdatum en betaaldatum in onze streken is al heel oud. (*Wikipedia*) [76.10 rplk]

- (tot die) majjeurs = (bij de) majeure. Majoor. (*eWND*) [77.7 lprk]

- majjkasen = meikazen (mv). Meikaas. Een soort van zeer zachte, vette kaas, in mei gemaakt. (*Gtb*) [76.20 lprk]

- majjsens = meisens (mv). Meisen. Meisje, hetzij kind of volwassene; vrouwelijke dienstbode, meid. Meisen is een verkleinwoord voor meid. (*Gtb*) [76.8 lplk]
Var. majjse. (ev) [76.17 rprk]; majjsen. (ev) [76.22 lprk]; majjsis. [77.24 rplk]; majjses. [77.30 rprk]; massens. (mv) [77.46 rplk]

Zie ook: maijt. [76.13 lplk]

– maijt = meid. Een bijvorm van maagd, in het bijzonder als gelijkstaand met dienstmaagd. Een ongehuwde vrouwelijke dienstbode. (*Gtb*) [76.13 lplk]

Var. mayt. [76.34 lprk]; meijt. [76.50]

– maijtijt = meitijd. Lentetijd, rond mei. (*Gtb*) [77.33 rprk]

– maij wesen = mei zijn. Met mei wordt 1 mei bedoeld. (Noot: 1 mei 1645 viel op een maandag. (*Datum.nl*)) [77.39 lplk]

– makelaer = makelaar. Tussenhandelaar. (*Gtb*) [76.24 lprk]

– maken = vervaardigen; herstellen. (*Gtb*) [76.3 rplk]

– makrons = mv van makron, makaron, macaron. [Fr. macaron, van Venetiaans macarone]. Koekje van meel, eiwit, amandelen en suiker, op een dunne ouwel gebakken; ook: bitterkoekje. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.24 rprk]

– malijttgis = malietjes (vk, mv). IJzeren ring. (*Gtb*) [76.4 rprk]

– malkander = elkaar. (*Gtb*) [76.4 lplk]

Var. malker. [76.6 rplk]

– mandelen = amandelen. [76.25 lprk]

Hetzelfde als: mangleen. [76.5 rplk]

– manendaechs = manendaags. ‘s Maandags. Maandag is een samentrekking van manendag. (*Taaldacht.nl*) [76.23 lplk]

– manfolck = manvolk. De mannen. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.39 lprk]

Hetzelfde als: manpersoenen. [77.46 rplk]

– mangleen = mangelen. Amandelen. (*Gtb*) [76.5 rplk]

Var. mangelen. [77.46 lplk]

– mangeltoert = mangeltaart. Amandeltaart. [76.7 rprk]

Var. machgeltoert. (verschrijving) [76.42 lprk]; manchgeltoertge. (vk) [77.6 lplk];

manchgeltoert. [77.19 lplk]; mancgeltort. [77.37 rprk]; mangeltort. [77.46 lplk]

Hetzelfde als: amandeltoert. [76.27 rprk]

– manier = stijl. (*Gtb*) [76.16 lprk]

– manier = gewoonte, gebruik. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.31 rplk]

– manijste = maniste. Meniste. (bnw.?) Doopsgezinde. (*Van Dale.nl*) [76.3 rprk]

Var. maniste. [76.5 rplk]; manijst. [76.11 rplk]; nanijst. (verschrijving) [76.32 lplk]; manist.

[77.25 rplk]; manyste. [77.48 rplk]

Zie: benijste. [76.6 rprk]

- manijste fluwelen = mennisten fluwelen. ‘... broederen Doopsgezinden eigen. Zij plachten zich eenvoudig, maar tevens deftig en met duurzame stoffen te kleeden. Er was zelfs eene bijzondere, sterke stof van ouder-wetsch-goede makely bij hen in zwang, welke men ‘Menniste caff’ noemde.’ (*Elseviere Geïllustreerd Maandschrift. Jaargang 18(1908) p. 395*); Meniste kaffa [fluwelen] mouwen. (*Nederlands kunsthistorisch jaarboek Deel 46, 1995, p. 241*) [76.17 lprk]

- manijste koeck = mennistenkoeck, menniste koeck. Een soort peperkoeck. (*Moortje (1984) – G.A. Bredero, p. 236. Dbnl*); ‘Mennistenkoeck’ was een extra-zoete koeck.’ (*Elseviere Geïllustreerd Maandschrift. Jaargang 18 (1908). Dbnl*) [76.3 rprk]
Var. maniste koeck. [76.5 rplk]

- manijpel = manipel. Lat. manipulus. (rooms-katholiek) Dubbelgevouwen strook stof die gedurende de mis om de linkeronderarm bevestigd gedragen wordt door de priester. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.15 rplk]

- man (in het huise) = dienstman. Bediende. (*Gtb*) [77.45 rplk]

- mankisperen = mankjesperen (vk, mv). Mandjespeer. Een bepaald soort stoofpeer. (*inflora.nl*) [77.35 rprk]

- mannegasthuis = mannengasthuis. Vanaf 1598 werd het mannengasthuis ondergebracht in de gebouwen van het St.-Elisabethgasthuis in de Paternosterstraat. (*650 jaar ziekenzorg in Alkmaar: 1341 – 1991 Door G. N. Vis, 1991, p. 37*) [76.42 lplk]

- mannijttge = mannitje (vk). Mannetje. Poppetje, figuurtje. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal: bevattende: de meest gebruikelijke ... Door Isaac Marcus Calisch, Nathan Salomon Calisch, 1864, p. 757*) [76.20 rprk]
Var. mannijttgis. (vk, mv) [76.34 lprk]

- mannijttgis = mannetjes (vk, mv). Jongens, jonge mannen? [77.38 lprk]

- mannyttge = mannitje. Mannetje. Klein manspersoon, kort en dik ventje? (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal: bevattende: de meest gebruikelijke ... Door Isaac Marcus Calisch, Nathan Salomon Calisch, 1864, p. 757*) [77.18 rplk]
Var. mannijttge. [77.24 rprk]

- manpersoenen = manpersonen. Manspersonen, mannelijke personen, personen van het mannelijk geslacht. (*Gtb*) [77.46 rplk]
Hetzelfde als: manfolck. [76.39 lprk]

- mans = mannen. (*Gtb*) [76.12 lplk]

- mansstoelen = mannenstoelen (mv). Mannenstoel. Stoel bestemd, ontworpen voor mannen. (*Gtb*) [76.13 rprk]
Zie: vrouwen houten stoelen. [76.13 rprk]

- mant = mand. [76.5 lplk]
Var. mantgen (vk). [76.16 lprk]; mante. [76.19 rprk]

- mant = maand. [77.43 rplk]
- mantelkort = mantelkoord. Galon. (*A large dictionary English and Dutch. To which is added, a grammar, Volume 1 Door Willem Sewel, 1735, p. 189*) [76.22 lprk]
Zie: galon. [76.4 rprk]
- Mari = als vrouwelijke naam een verkorting van Maria. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.31 lplk]
Var. Marij. [76.34 lplk]
- Maria Maddalena = Maria Magdalena. Nieuwtestamentische figuur, vrouw uit Magdala, door Jezus van demonische machten bevrijd; Maria Magdalena was één van de vrouwen aan het graf van Jezus (Joh.20,17). De traditie heeft haar vereenzelvigd met de zondares die Jezus' voeten zalfde (Luc.7,38). In de schilderkunst was zij een geliefd motief, evenals in de literatuur. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.13 lprk]
Var. Maria Maddalene. [76.34 lprk]
- marling = marlijn. Soort dun uit twee draden gevlochten touw. (*Etymologiebank*) [77.48 rplk]
- mart = markt. Markt of kermis. Dienstboden ontvangen met kermis en nieuwjaar een zeker percentage van hun jaarloon als kermis- en als nieuwjaarsfooi, d.w.z een gift in geld of geldgeschenk. (*Gtb*) [76.4 lplk]
- martemmertge = marktemmertje (vk). Emmer waarmee de vrouwen naar de markt gingen. (*Gtb*) [76.13 lplk]
Var. marchtemmertge. [77.10 rplk]
- maseur = zuster, schoonzuster. Uit Fr. ma sœur. (*Bastaardwoordenboek Door Jan Broeckaert, 1895, p. 253*) [76.5 lprk]
- materen = ? [76.5 lprk]
- matte = mat. Gevlochten kleed uit riet, bast, stro enz. (*Gtb*) [77.33 rprk]
- maut = tol. (*Gtb*) [77.28 lplk]
- mautgis = mouwtjes. [77.37 rplk]
- medegedelt = medegedeeld. Meegedeeld. Aan iemand een aandeel in iets gegeven, hem gegeven van wat men heeft. (*Gtb*) [77.20 rprk]
- medetacijtge = meditatietje (vk). Meditatie. Godsdienstige bespiegeling of overdenking; (rooms-katholiek) een stelselmatig, methodisch en geconcentreerd nadenken over een gegeven van het geloof, dat gericht is op het nemen van praktische besluiten en het eigen zieleleven. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.19 lprk]
- meen = voorheb. Menen. Het voornemen hebben iets te doen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.35 lplk]

- meerbladen = mv van meerblad (ook: plompeblad, Fries: pompelblad), embleem in heraldiek en banistiek in de vorm van het blad van de gele plomp, doorgaans met de inkeping naar boven gekeerd, zonder of met steel. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.35 rplk]
- meerder = meer. (*Gtb*) [76.15 lprk]
- me is = mee is. (Er) ook is. (*Gtb*) [77.36 rplk]
- Memellijck = Memelik. Medemblik. (*Vaderlandsch woordenboek; 23ste deel Door Jacobus Kok, 1790, p. 2*) [77.44 rprk]
Var. Memelijck. [77.46 rplk]
- memorie = herinnering; geschreven stuk waarin bepaalde zaken vermeld worden; hetzij een lijst, een opsomming, een opgave, een beschrijving enz. (*Gtb*) [76.2 rp]
Var. memorij. [77.8 lprk]; menorij. (verschrijving) [77.60]; memorije. [77.65]
- memori kas = ? [77.39 rplk]
- men = meen. Menen. Denken, vermoeden, oordelen, het ervoor houden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.10 lplk]
Var. meen. [76.10 lplk]; mende. (o.v.t.) [77.6 rprk]
- menden = meende. Het voornemen had om. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.4 rprk]
- mens = iemand; persoon, individu. (*Gtb*) [77.25 lprk]
- mengelen = mengel. Benaming van een vroegere vochtmaat. (*Gtb*); 1 mengel = 1,8 l. (*eWND*); vochtmaat met de inhoud van 2 pinten, dus ruim een liter. (*De keuken van de late Middeleeuwen, R. Jansen-Sieben, Johanna Maria van Winter, 1998, p. 179. Dbnl*); circa 1,2 liter, onderverdeeld in 8 mutsjes. (*Huygens. Knaw. VOC Glossarium*) [76.5 rplk]
Var. menchelen. [76.43 rprk]; mengelen. [77.34 lprk]
- (anderhalf) mengespot = een pot die een (noot: hier anderhalf) mengel kan inhouden. [76.41 lplk]
Var. mengelispot. [77.41 rprk]
- menich = menig. Veel meer dan één. (*Van Dale.nl*) [76.31 lprk]
- menijgens = menige. Vele, verscheidene. (*Gtb*) [77.26 lprk]
- menen = gemeend. Gedacht. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.26 rprk]
- mening = plan. (*Gtb*) [76.33 lprk]
- mensen = bedoeld zal zijn menen. Denken, vermoeden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.24 rprk]

- mensen = mensen. In toepassing op gasten, bezoekers, personen met wie men omgaat. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- merder = meerder. Meer. (*Gtb*) [76.20 rplk]
- messelaer = messelaar. Metselaar. (*eWND*) [76.13 rprk]
- mester = titel voor iedereen die niet zomaar met zijn naam kon worden aangeduid maar ook niet met ‘here’; ook in toepassing op geestelijken die binnen de clerus een verantwoordelijke positie bekleden, zoals pastoor, koordeken. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- met = met, samen met; bij, in de nabijheid van; vergezeld van; tegelijk met. Ter uitdrukking van een samengaan. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. mit. [76.3 rprk]
- (ick het) met = (ik het) meet. [77.11 rplk]
- met den eersten = in het begin. (*Woordenboek op de gedichten van G. Az. Bredero Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1857, p. 100*) [77.7 rplk]
- met die plat gedruickt = met een (druk)plaat bedruikt. (*Geschiedenis van de techniek in Nederland. De wording van een moderne samenleving 1800–1890. Deel III(1993)– H.W. Lintsen, p. 58*)
[76.33 rprk]
- meteen = tegelijkertijd. (*Gtb*) [76.24 lprk]
- met geweld = met geweld. Per se, beslist, volstrekt. (*eWND*) [77.19 lplk]
- metterwon = metterwoon. Om te wonen. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*)
[76.13 lplk]
- mettgis = metjes (vk, mv). Metje als inhoudsmaat voor droge waar. Alkmaar (Kennemerland, Noord-Holland) aardappels: metje 2,6 liter; fruit metje: 3,3 liter (*Meertens. Knaw*) [76.5 lplk]
Var. mette. (ev) [76.11 rprk]; mettge. (vk, ev) [76.14 rplk]; mettes. (mv) [76.46 lplk]; metgis. [77.36 rplk]
- nicht = bedoeld is nicht. [76.27 rprk]
- middelbrot = middelbrood. Van middelmeel (dat het midden houdt tussen fijne bloem en zemelen) gebakken brood. (*Gtb*) [77.40 lprk]
- Middelhof = na de reformatie werden de gebouwen rond de zuidelijke binnenplaats gebruikt als St. Elisabeth of Vrouwengasthuis; die rond de noordelijke binnenplaats als het stedelijke Mannengasthuis. (*‘De gebouwen van het oude stadsziekenhuis in Alkmaar’ van Harry de Raad. RAA/verdieping/blog*) [76.36 rprk]
- Mient = straat in Alkmaar. [76.27 rprk]
Var. Nient. [76.33 lprk]

– mijde = midde. Het midden. (*Gtb*) [77.38 lplk]
Var. mijdde. [77.65]

– mijn = mij. ‘Mijn’ in plaats van ‘mij’ is eigenlijk een uit bescheidenheid omschrijvende vorm voor ‘mijn persoon.’ (*Nederlandsche spraakleer. Deel I. Klankleer, woordvorming, aard en verbuiging der woorden (1849) – Willem Gerard Brill. Dbnl*) [76.3 rplk]
Var. min. [76.12 rplk]

– mijn = min. Minus. (*Gtb*) [76.4 lplk]
Var. min. [76.5 rprk]

– mij beraen = mij beraden. Raad in-win-nen; bij zich-zelf te rade gaan. (*Van Dale.nl*) [77.38 lprk]

– mijn man = ? [77.42 lplk]

– mijnnebroer = minnebroeder. Vervorming van minderbroeder. Benaming van een lid der Franciscaner-orde, Franciscaner monnik. (*Gtb*) [76.5 lprk]
Var. minnebroers. (ev) [76.5 lprk]; mynnebroers. (mv) [77.8 lplk]; mijnnebroers. (mv) [76.8 rprk]; minnebroers. (mv) [76.8 rprk]; minnebroer. (ev) [76.9 lplk]; minneboer. (verschrijving, ev) [76.17 lplk]

– mijnste = minste. Op zijn minst. (*Gtb*) [76.4 lplk]

– mijn straet = mijn straat. Iemands straat, het weggedeelte langs zijn pand of grond; het weggedeelte waarvoor hij aansprakelijk is. (*Gtb*) [76.28 lprk]

– mijn tijen = mijn tin. Het was gebruikelijk om bij de aankoop van nieuwe tinnen voorwerpen zijn oude, versleten spullen in te leveren, wat verrekend werd met de materiaalkosten van de nieuwe set. (*Nederlandse tinvereniging. PDF Eerlijk tin van deze eeuw*) [77.8 rprk]

– min = mijn. Bez. vnw. van de eerste persoon enkelvoud. (*Van Dale.nl*) [76.11 lplk]

– min = minder. (*Gtb*) [76.17 rprk]

– minnebroeskort = minderbroederskoord. Een gordel van touw die de minderbroeders om hun middel knoopten. (*Gtb*) [76.45 lplk]
Var. minnebroeskorden. (mv) [77.48 rprk]

– missael = missaal. Lat. missale. Misboek, altaarboek, met de Lat. gebeden van de mis. (*Koenen. Ensie*) [77.21 lplk]

– mnder = bedoeld wordt minder. [76.41 lplk]

– moechte = mocht. Kon. Vervoeging van moegen. Mogen, kunnen. (MNW) (*Gtb*) [77.25 lplk]
Var. moecht. [77.47 rplk]

- moeder salijgers = moeder zaligers. Van moeder zaliger. [76.4 rplk]
- moer = volkstaal voor moeder. (*Gtb*) [76.6 rprk]
- Moeriaens = herberg ‘t Moeriaenshoofd. [76.18 lprk]
- moer van het knijn = moerknijn. Moerkonijn, moederkonijn. Wijfjesdier dat jongen heeft voortgebracht. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*); vrouwtjeskonijn. (*eWND*) [76.40 lprk]
- moesschuttel = moesschotel. Groenteschaal. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 366. Dbnl. PDF*) [76.6 lplk]
Var. moesschutteltge. (vk) [77.8 rprk]
- moet = moede. Moe. Iets of iemand niet meer kunnen uitstaan, beu of zat zijn. (*Gtb*) [77.20 lprk]
- moet = moed. Vertrouwen, hoop op een goede uitslag. (*Gtb*) [76.54]
- moeten = vrijheid, vergunning tot iets hebben, mogen. (*Gtb*) [77.42 rplk]
- moeyten = moeite. Arbeid, inspanning; last. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*); Het zich moeien, de zorg, de inspanning die men aan iets besteedt. (*Gtb*) [76.10 lplk]
Var. moeijten. [76.12 lplk]; moijtge. [76.34 lplk]; moijten. (mv) [76.39 rplk]; moeytge. [76.44 rplk]; moeten. (mv) [77.11 lprk]; moijte. [77.28 rprk]; moeiten. [77.58]
- mof = kokervormige bedekking voor de handen die vaak aan beide uiteinden open is en die ter verwarming gedragen worden. (*Arts and architecture Thesaurus. Ensie*) [76.9 rplk]
Var. moffen. (mv) [76.24 rplk]
- mogebet = meugebet. Iemand die zich leent tot iets dat door een ander is afgeslagen. (*Gtb*); Voetveeg. (*Onze volkstaal, tijdschrift gewijd aan de studie der Nederlandschen tongvallen, 1882, Volumes 1-3, p. 39*) [77.47 rplk]
- mogen = kunnen. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- moij = mooi. (van han-dels-waar) Van goe-de kwa-li-teit, een goe-de smaak e.d. heb-bend (*Van Dale*) [76.5 lplk]
Var. moeij. [76.28 rprk]
- moij = mooi. Lekker. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977*) [76.20 lplk]
Var. moeij. [76.28 rprk]; moy. [77.46 rplk]
Zie: wondermoij. [76.20 lplk]
- moij = moei. Tante. (*Gtb*) [76.44 rprk]
Zie: muet. [76.32 rplk]
- moijtgis = mooitjes. Mooi, aardig. (*Kluchten (1971) – G.A. Bredero. Dbnl*) [76.10 rprk]
Var. moytgis. [76.43 rprk]

- molenen = molen? Molene: molen. (MNW) (*Gtb*) (Noot: vermoedelijk wordt malen bedoeld. [76.5 lprk]
Var. molene. [76.7 lprk]
- molsemen = vermolmen. Tot molm vergaan; wormstekig worden; de stevigheid verliezen. (*Gtb*) [77.47 lplk]
- mon frere = monfrere. Mijn schoonbroer. Uit Fr. mon frère- mijn broeder. (*Bastaardwoordenboek Door Jan Broeckaert, 1895, p. 267*) [76.4 rplk]
- mon freris = mon frère 's. Die van mon frère. [76.27 rprk]
- Monica = St.- Monica, de moeder van Augustinus, geboren in 332 in Tagaste in Noord-Afrika; kerkelijke feestdag: 4 mei. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.12 lprk]
- monnikesaj = monnikensaa. Molton. (*Deutsch-Niederländisches Taschenwörterbuch, enthaltend alle ..., Volume 1 Door Johannes Cornelis de Wilde, 1843, p. 383*); Molton is een grove, geweven stof in effen- of keperbinding, die aan beide zijden is geruwd. Oorspronkelijk gemaakt van wol, later ook van katoen. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [77.31 rprk]
- mop = soort vrouwenmuts, ook als nachtmuts. (*Gtb* [77.16 rprk]
- morten = mv van mort. Kledingstuk van vrouwen. (*Gtb*) [76.6 rplk]
Var. morte. [76.14 lprk]; mortge. [77.17 rprk]
- mosoerdoecken = ? [76.21 lplk]
- mosortge = ? [76.6 lprk]
Var. mosorte. [76.21 lplk]
- most = moest. Verl. tijd van moeten in de volkstaal. (*Gtb*) [76.4 lprk]
- mouten = mout. Dialect voor moude. Mouw(e). Langwerpige houten bak waarin men melk laat romen (d.w.z. room worden). (*Gtb*) [76.25 rprk]
- mouwen = gevormde bedekkingen voor de arm die oorspronkelijk afzonderlijk van de belangrijkste kleding werden gemaakt en eraan werden bevestigd door middel van veters door oogjes die bij de schouders vastzaten. Later vaak gemaakt als onderdeel van kledingstukken. (*Mode & Kostuums. Thesaurus voor Mode & Kostuums. Ensie*) [76.4 lplk]
Var. moutgis. (vk, mv) [77.17 rprk]; mauwen. [77.23 rplk]
- mouwen met die poffis = pofmouwen. [76.8 rprk]
Zie: poffis. [76.8 rprk]
- Moysis = Moyses. Mozes. (*Gtb*); Leider van de Israëlieten bij de uittocht uit Egypte, auteur van de eerste vijf boeken van het Oude Testament. (*Bijbels Lexicon. Ensie*) [77.28 lplk]
- mueken = meuken. Door en door murw laten worden; zachtjes stoven. (*Vlaemsch en Fransch woorden-boek, Volume 1 Door Jean Des Roches, 1805) p. 539*) [76.28 rplk]

Var. muecken. [77.11 lprk]

– muet = meut. Tante. (*Gtb*) [76.32 rplk]

Var. muetge. (vk) [77.30 rprk]

Hetzelfde als: moij. [76.44 rprk]

– muetgis = meutjes. Van tantetjes. [77.31 lprk]

Var. mutgis. [77.41 rprk]

– muet over staet = meut over staat. Peettante over is. (*Gtb*) [77.13 lplk]

– muijlen = muilen. Soort pantoffels met open hiel. (*Gtb*) [76.3 rprk]

– muijlen met die trijppen = muilen van trijp; van meerdere soorten trijp. [76.3 rprk]

Var. muijlen van trijp. [76.37 lprk]

Zie: trijptge. [76.5 rprk]

– Muijnckedam = Muinckedam. Monnickendam. Stad in de provincie Noord-Holland, in de streek en gemeente Waterland. (*plaatsengids.nl*) [77.17 lplk]

– muijnkop = communiekop, ciborie. (*Gtb*) [77.17 rprk]

Var. muijnij. [77.19 lplk]; muenijkop. [77.44 lprk]; muenichkop. [77.44 rplk]; mueninchkop. [77.46 lplk]; kommuijnijkop. [77.47 rplk]

Zie: seborij. [76.9 lplk]

– muijsschuijtbacters = (bij een) beschuitbakker. (*Gtb*) [77.3 rplk]

– munnijckis = munnikies. Monnikjes. (*Gtb*) [76.18 rplk]

– murrv = murw. Zacht. (*Etymologiebank*) [76.25 rplk]

Var. mur. [76.36 rprk]

– muskuiten = meskuiten (mv). Beschuit. In de volkstaal gaat de b soms in m over. Ontleend aan Fr. biscuit, en in vroeger eeuwen meer overeenkomstig die afleiding gespeld: de ‘sch’, die nu wordt uitgesproken, is voor ‘sk’ in de plaats gekomen. Een soort van tarwebrood (soms ook roggebrood) dat tweemaal gebakken wordt (Fr. biscuit), en dat daardoor hard en soms bros is geworden. (*Gtb*) [76.19 rprk]

Var. muijsschuijten. [76.20 rprk]; muskuijten. [76.36 rprk]; musschuijten. [76.43 lplk]; muijsskuten. [77.2 rprk]; muiskuyten. [77.36 lplk]; musschuit. (ev) [77.46 lplk]

– musschaet = muskaat. Muskaatnoot. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.31 lprk]

– na = na of naar. Zoals, gelijkend op. (VMNW) (*Gtb*) [76.8 rprk]

– na = naar. (*Gtb*) [76.13 rplk]

– na = later, vervolgens, daarna. (*Gtb*) [76.13 rplk]

– na avenhant = na avenant. Fr. ‘à l’avenant.’ Naar avenant, naar advenant, navenant. Naar verhouding. (*Gtb*) [76.47 lplk]

Var. na aventshant. [77.26 lplk]

– nabij uitgemaect = nabij uitgemaakt. Bijna voltooid; afgemaakt; soms ook afgewerkt, uitgewerkt. (*Gtb*) [77.14 rprk]

– naborst = stuk vlees van de koe achter de voorpoten. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.31 lprk]

– nachtkaesers = nachtkaesers (mv). Kaars die men op zijn nachtblaker brandde, kaars waar men mee naar bed ging. (*Gtb*) [76.45 lprk]

– nachtmanteltgis = nachtmanteltjes (vk, mv). Nachtmantel of nachthalsdoek. Kledingstuk voor in bed, bij het maken van het ochtendtoilet, maar ook als informeel kledingstuk voor overdag. (*Marieke de Winkel, 'The Interpretation of Dress in Vermeer's Paintings' in Vermeer Studies, edited by Ivan Gaskell and Michiel Jonker, National Gallery of Art, Washington DC, 1998, p. 329*)

[76.9 lprk]

Var. nachtmanteltge. (ev) [76.10 lplk]

– nachttabbertge = nachttabbaardje (vk). Nachttabbaard. Avondgewaad, gekleed kostuum; ook: nachtjapon. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 373. Dbnl. PDF*); Kamerjas. (*Nieuw Nederduitsch en Fransch woordenboek Door abbé Philippe Olinger, 1822, p. 401*) [76.17 lprk]

– nadat = al naar gelang, overeenkomstig. (*Gtb*) [76.10 rprk]

Var. nadatten. [77.46 rprk]

– nadencken = nadenken. Achterdocht, kwaad vermoeden, bezorgdheid. (*Gtb*) [77.8 lprk]

– naeckent = nakend. Naakt. (*eWND*) [77.35 lprk]

– naeldekokertgen = naaldenkokertje (vk). Naaldenkoker. Langwerpige koker om er naalden in te bergen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.41 lplk]

Var. naeldekokertge. [76.45 rplk]

– naelten = naald. Haarnaald, gouden speld met versierde knop, een onderdeel van de vrouwenkap, (aan weerszijden sluiten zich bij het oorijzer de poten aan) met die de kap zelf door twee grote gouden spelden of naalden, van min of meer kostbare stenen voorzien, verenigd is. Men heeft een voornaald, over het voorhoofd, en twee zijnaalden. (*eWND*) [76.7 rplk]

Var. naelt. (ev) [76.19 lprk]; nelt. (= neeld) [76.41 lplk]

– naen = naden (mv). Naad. De met naald en draad bewerkte verbinding van twee stukken stof; kan in het algemeen een versiering aanduiden die met de naald is gemaakt, zoals bijvoorbeeld opnaaisel, bies, galon, borduursel. (*Gtb*) [76.5 lplk]

Var. nat. (ev) [77.13 rprk]

– naen = namen (ev). Naam. [77.5 rprk]

– na gehaelt = na gehaald. Later gehaald. (*Gtb*) [76.39 rprk]

- nagelen = kruidnagelen. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- nagelen = nagels. Spijkers. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [77.29 rprk]
Zie: Onse Lieven Heers nagelen. [77.29 rprk]
- na het leven = naar het leven. Levensecht. (*Wiktionary.org*) [77.26 rprk]
- naijkussentge = naaikussentje (vk). Naaikussen: om het naaigoed op vast te spelden. (*Gtb*) [76.8 lplk]
- naijsij = naaizijde. Zijde om mee te naaien. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.41 rplk]
- nakopeijeren = nakopiëren. Synoniem van kopiëren, eigenlijk een pleonastische constructie. (*Verhandelingen - Nummers 22-24, Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Schone Kunsten, 1969, p. 331*) [76.7 lprk]
- nanijst = bedoeld is manijst. [76.32 lplk]
- Napels = uit, als in Napels. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.46 lplk]
- naquam = nakwam. Nabijkwam. Bijna evenaarde. (*Gtb*) [77.14 lplk]
- naquam = nakwam. Later kwam. (*Gtb*) [77.46 lplk]
- naschrijven = overschrijven, kopiëren. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.34 rprk]
- nawerck = nawerk. Werk dat naderhand nog gedaan moet worden, omdat het niet direct goed gedaan is. (*eWND*); werk, dat of nog uitstel lijden kan, of dat na iets anders dient gedaan te worden. (*Nederduitsch taalkundig woordenboek. M, N, O, P. Weiland, 1804-1806, p. 249. Dnbl. PDF*) [77.25 rprk]
- neerlajjt = neergelegd. Vermoedelijk in de zin van afgelegd. [77.11 lprk]
Zie: nerleggen. [77.11 lprk]
- neerlijf = nederlijf. Onderlijf. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 380. Dnbl. PDF*) [77.34 lplk]
- neer te laijen = neer te leiden. Naar beneden te leiden. Af te voeren. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p. 146*) [76.11 lplk]
- (tot) nefen = (bij de) neef. [77.30 rplk]
- nefen gelt = het geld van de neef. [77.16 rprk]

- neffens = nevens. Naast; tezamen met een persoon of zaak (*Gtb*) [76.21 rplk]
- nelt = neeld. Naald. Haarnaald. [76.41 lplk]
Zie: naelten. [76.7 rplk]
- nemer = neme er. (*Glossarium op Maerlants Rymbybel Door Jan-Baptist David, 1861, p. 477*) [76.26 rprk]
- nerleggen = neerleggen. Neerleggen, wegleggen, namelijk iets, waarvan men of voor een tijd of voorgoed geen gebruik maken zal. (MNW) (*Gtb*) [77.11 lprk]
- nerstijckes = neerstikken (mv). Neerstuk. Met sierlijke bloemen geborduurde of gestikte borstlap voor vrouwen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.35 lplk]
Var. nerstijckis. (vk, mv) [76.36 rprk]; neerstijcken. [76.39 lplk]; nerstijck. (ev) [77.11 rplk]; nerstyck. (ev) [77.18 lplk]
- net = sierlijk, keurig, netjes; in de oudere taal ook wel: deftig. (*Gtb*) [76.35 lplk]
- net van een schap = net van een schaap. Schapenvlies. Buikvlies van een schaap o.a. gebruikt om er te braden voorwerpen in te wikkelen. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.31 lprk]
- niemmermer = nimmermeer. Nooit, niet, nooit meer. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- niet = niets. (*Gtb*) [76.14 rplk]
- Nient = verschrijving voor Mient (naam van een straat). [76.33 lprk]
- nient = niets. (MNW) (*Gtb*); Niets = nieuws. (*eWND*) [77.7 rprk]
- niet al te schalos = niet al te schaloos. Niet al te zeer of al te veel beschadigd. (*De Zaaansche volkstaal: bijdrage tot de kennis van den woordenschat in Noord ... Door Gerrit Jacob Boekenoogen, 1897, p. 873*) [77.22 rprk]
Zie: schalos. [77.22 rprk]
- niet binnen mijn duer = niet binnen mijn deur. Niet in mijn huis. (*Gtb*) [77.46 lplk]
Zie: binnen. [77.33 rplk]; duer. [77.33 rplk]
- niet een sier = geen zier. Volstrekt niet(s). (*Gtb*) [77.34 lplk]
- niet te pijn vaert = niet de pijn waard. Niet de moeite waard. (*Gtb*) [77.39 lplk]
- niet van sin = niet van zin. Niet van plan. (*Taaladvies.net*) [77.22 rplk]
- nieut = nieuw. [76.5 rplk]
Var. nijeut. [76.21 lplk]
- nieut speck = nieuw spek. Vers spek- ongezouten en ongerookt. [76.22 lprk]

- Nieuwe Port = Nieuwpoort. De buurtschap Nieuwpoort ligt in het zuiden van de stad Alkmaar, ingeklemd tussen de Alkmaarderhout en de wijk Overdie. (*Wikipedia*) [76.32 rplk]
Var. Nieuweport. [77.5 rplk]; Nieuueport. [77.26 lprk]
- Nieuwe Slot = Nieuwesloot. De Nieuwesloot werd in de 14de eeuw gegraven als afwatering van het Doelenveld. In 1863 werd hij gedempt. (*Pers. Alkmaar.nl*) [77.34 lprk]
Var. Nieuweslot. [77.36 rprk]
- nieuwe turf = turf die hetzelfde jaar gewonnen was. (*PDF Jaarboek De oranjeboom 33 (1980), Etten en de turf, p. 58*) [76.5 lplk]
- nieuwicheijt = nieuwigheid. Noviteit; iets dat nieuw (bedacht) is. (*Wiktionary. Ensie*) [77.26 rprk]
- niet uut = niet uit. Niet op, leeg of verbruikt. (*Gtb*) [77.40 lprk]
- noch = nog. Bovendien, daarenboven, ook, zelfs. (Via noch). (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 386. Dbnl. PDF*) [76.3 rplk]
- nochal = hetzelfde als alnoch. Alnog. Toen nog. (Van het verledene.) (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 386. Dbnl. PDF*); modern: alsnog. (*Gtb*) [77.45 lprk]
- nocte = noch. En (ook) niet. (*Gtb*) [77.12 lplk]
- nochteren = nuchteren. Nuchter. (*Gtb*) [77.32 lprk]
- noden = uitnodigen. (*Van Dale.nl*) [77.36 lplk]
- nomen = noeme of noemt. Een naam noemen of uitspreken. (MNW) (*Gtb*) [77.14 lprk]
- nommere = nommer. Nummer. Cijfer, getalmerk, ook getal. (MNW) (*Gtb*) [76.35 rplk]
- norgende na = nergens na. Bij lange na niet. (Via nergen.) (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 383. Dbnl. PDF*) [77.39 rplk]
- Nortent = het Nordeinde van Graft bij de Rijk? Noordeinde, een dorp in de gemeente Alkmaar, in de Nederlandse provincie Noord-Holland. (*Wikipedia*) [77.42 rprk]
- notemeschaet = nootmuskaat. (Noot: hier mogelijk als nootmuskaattonnetje (houder en tegelijkertijd rasp) in de vorm van een muskaatnoot.) [76.20 rprk]
Hetzelfde als: musschaet. [76.31 lprk]
- nuecklate = neuklade. Lade om ‘neuckjens’, d.w.z. kaarsstompjes in te bewaren; ‘Neuckjen. Klein eindje (stukje) kaars.’ (*Bijdrage tot een Middel- en Oudnederlandsch woordenboek: Uit vele ..., Volume 4 L-N Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1873, p. 581*) [77.22 lplk]
- nueckpippis = neukpijpjes (mv). Kaarspijpje. (*Gtb*); zuinigje, profijtertje, voorwerp dat op een kandelaar geplaatst wordt om er het laatste eindje kaars op te laten branden. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.42 rplk]

Var. nueckpijpe. (ev) [77.45 rplk]

Zie: nuecklate. [77.22 lplk]

– nuedoecken = neusdoeken (mv). Neusdoek. Zakdoek; (gewestelijk) Doek die de vrouwen om hals en schouders geslagen dragen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*)

[76.6 rplk]

Var. nusdoeck. (ev) [77.16 rprk]

– nueteboemenhout = notenbomenhout. [76.34 rplk]

Var. nuettenbomenhout. [77.7 lprk]

– nuetebolsterwater = neutenbolsterwater. Notenbolsterwater. Water waarin notenbolsters geweeft zijn, kleurstof. (*Textielmuseum.nl*); Notenbolster noemt men de buitenste groene schil of bast, die de harde kern omsluit van sommige nootvruchten. (*Gtb*) [76.34 rplk]

– oblijgacij = obligatie. Verplichting; met name schuldbrief met vastgestelde rente. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.9 rprk]

– octaef = octaaf. Achtdaagse periode, periode van acht dagen die volgt op sommige rooms-katholieke feestdagen, inclusief de feestdag zelf, waarop er nog plechtigheden plaatsvinden die verband houden met die feestdag. (*Anw. Ensie*) [77.2 rprk]

Var. octaefe. (mv) [77.14 rplk]

– of = af. (Spreektaal.) (*Gtb*) [76.3 rprk]

– of = af. In toepassing op het afbreken of ophouden van de betrekkingen tussen twee personen of partijen, die het gevolg is van een gesloten overeenkomst- de overeenkomst is vervallen. (*Gtb*) [76.3 rprk]

Zie: elck met een half jaer of. [76.3 rprk]

– of = voor. [76.5 rplk]

– of = als. [77.9 lprk]

– of = indien, als, voor het geval dat. (*Gtb*) [77.29 lprk]

– ofdragen = afdragen. Van kledingstukken. Ze zo lang dragen tot ze versleten zijn. (*Gtb*) [77.39 rplk]

– offegen = afvegen. [77.16 rplk]

– offerhande = offerande. Nagenoeg hetzelfde als offer. (*Gtb*) [76.4 lplk]

(Noot: vermoedelijk dezelfde voorstelling als Abrahams offerhande. [77.48 rplk])

– offiel = afviel. Losging, neerviel. (*Gtb*) [77.22 lplk]

– offerlate = offerlade. Offerkist. Kist waarin aalmoezen worden ontvangen of bewaard. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal*) [77.5 rprk]

Var. offerlaten. (ev) [77.20 lplk]

Zie: late. [76.44 rplk]

– ofgedist = afgetist? Door smeken en vleien afgetroggeld. (*Westvlaamsch Idioticon: A - N, Volume 1 Door Leonard L. de Bo, 1873 p. 38*) [77.32 rplk]

– ofgefrefen = afgewreven. Van stoffen, die aan de oppervlakte van een voorwerp kleven of vastzitten. (*Gtb*) [76.13 rprk]

– ofgegaen = afgegaan. Afgaan. Van een gedeelte van een hoeveelheid. Van het geheel afgenomen of afgetrokken worden, zodat het overblijvende zoveel minder wordt. (*Gtb*) [76.15 lprk]

– ofgegaen = afgegaan. Weggegaan. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977, p. 7*) [77.7 rprk]

– ofgehouden = afgehouden. Afgehakt, in stukken verdeeld. Van een slachtdier. (*Gtb*) [76.39 lprk]

– ofgekoft = afgekocht. Door kopen verkregen. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 1, Door Petrus Weiland, 1843, p. 52*) [76.17 lprk]

– ofgekort = afgekort. Van een bedrag afgetrokken. (*Jozef Verschuieren. Ensie*) [76.15 lprk]

– ofgerekent = afgerekend. In mindering gebracht. (*Gtb*) [76.13 lprk]

– ofgeset = afgezet. Ontslagen. (*Gtb*) [76.23 lprk]

– ofgeset = afgezet. Ingekleurd. Met verschillende kleuren beschilderd. (*Middelnederlandsch Handwoordenboek, J. Verdam, 1911, p. 28*) [76.41 rprk]
Var. ofgesettge. (= afgezette) [77.21 rprk]

– ofgeset = afgezet. Met iets anders van verschillende kleur omgeven, omboord of belegd. Datgene, waarmee iets opgesierd wordt om het verschil van kleuren teweeg te brengen, wordt aangewezen door het voorzetsel met. (*Gtb*) [77.37 lprk]

– ofgeset = afgezet. Het gehalte en de innerlijke waarde van munten, ofwel de koers ervan, lager gesteld. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.38 lprk]

– ofgeslagen = afgeslagen. Afgetrokken. (*Gtb*) [77.11 rplk]

– ofhouwen = afhouden. Afhakken, in stukken verdelen. Van een slachtdier. (*Gtb*) [76.39 lprk]

– of gesproken = van (d.w.z. over) gesproken. [76.47 lplk]

– ofgetarnt = afgetarnd. Afgetornd. [76.16 rprk]
Var. ofgetarrent. [77.31 rplk]

– of ick daer een glas in mijn andere bril brack = voor het geval ik een glas in mijn andere bril zou breken. Of = indien, als, voor het geval dat. (*Gtb*) [77.29 lprk]

– oflaet = aflaat. (rooms-katholiek) Kwijtschelding van die tijdelijke straffen die men na de vergeving der zonden hier of in het vagevuur nog zou moeten ondergaan; zij worden verleend om de overvloedige verdiensten van Christus en de Heiligen (men verwarre aflaat dus niet met vergeving van zonden). (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.5 rprk]
Var. aflaat. [77.14 lprk]

– oflajde = aflegde. Van gedragen kledingstukken, sieraden enz. Ze voortaan niet meer dragen, afdanken. (*Gtb*) [77.20 lprk]

– ofloste = afloste. Aflossen. Een geleend kapitaal, hetzij in termijnen, hetzij ineens, terugbetalen. Een schuld, een obligatie enz. wordt afgelost, een pand wordt ingelost. (*Handelslexicon. Ensie*) [77.34 rprk]

– ofte = of. (verouderd) Voegwoord. (*Gtb*) [76.2 rp]

– of te slaen = af te slaan. Afslaan. (gewestelijk) Het kind slaat af, loopt voor het eerst alleen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.35 lprk]

– ofkorte = afkorte. Aftrok; kortte. Het bij de betaling van het gehele bedrag aftrok; in mindering bracht. (*Gtb*) [77.67]

– olijfant = olifant. De toren in het schaakspel. (*Duitsch woordenboek in twee deelen Door Servaas de Bruin, 1887, p. 186*) [77.10 lplk]

– ofneminch van het kruijs = Kruisafneming. Voorstelling van de afneming van Christus van het kruis. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*); Johannes. 19:38. (*statenvertaling.net*) [76.34 rprk]

– olijt = geolied. In olie gedrenkt, met olie doortrokken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.13 rprk]
Var. ollijt. [76.13 rprk]

– olij van noten = olie van noten. Notenolie. Olie uit walnoten geslagen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.38 lplk]
Var. oolij van noten. [76.38 lprk]

– olij van witte lelijen = olie van witte lelies. Uitwendig gebruikt ter verzachting. (*Woordenboek van droogerijen: bevattende eene uitvoerige beschrijving ..., Volume 3, Martinus Nicolaas Beets, 1850, p. 128*) [77.46 rplk]

– ollijt swarsel = geolied zwartsel. [76.13 rprk]
Var. olijsvarsel. (= oliezwartsel) [76.29 rprk]
Zie: swarsel. [76.13 rprk]

– om = voor. (*Gtb*) [76.10 lprk]

– om = (figuurlijk) ter aanwijzing van de persoon voor of ten behoeve van wie men een handeling verricht. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.21 lplk]

- ombiet = ombiedt. Ombeidt, ontbiedt. Verwacht, laat halen. (*Gtb*) [77.5 lprk]
- omborden = omboorden. Van kledingstukken, tapijten en andere voorwerpen, die van een boordsel voorzien worden. Ze met een boordsel of omgenaaide rand beleggen, er een boordsel om maken. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- ombot = ombood. Ontbood. Liet komen. (*Koenen. Ensie*) [77.8 rplk]
- omdat = opdat. Met het doel dat. (*Gtb*) [76.44 lprk]
- om die kost = om de kost. ‘Om’ in de zin van ‘voor.’ Voor de kost. Tegen dagelijks verstrekte voeding, evt. met inbegrip van inwoning. (*Gtb*) [76.32 rplk]
- om dieswille dat = om de reden dat. (*Gtb*) [77.26 rprk]
- om een gelt = om een geld. Voor een geld. Bepaalde hoeveelheid geld; een geldsom. (*Gtb*) [76.41 lprk]
- om een oortge = voor een oortje. Koperen geldstuk van 1/4 stuiver. (*Ensie*) [76.44 rprk]
- omfangen = omvangen. Ontvangen. (*Spiegel der Letteren, Volumes 18-19, De Sikkels, 1976, p. 70*) [77.68]
- omgedraegen = omgedragen. Rondgedragen, ermee rondgegaan. (*Gtb*) [76.24 lprk]
- omgeroepen = in het openbaar (door de omroeper) bekend gemaakt dat het voorwerp verloren of zoek is. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.29 lprk]
- om geworpen = om gedobbeld. (*Gtb*) [77.26 lprk]
- om gotswillen = om godswil. Als aalmoes die ter wille van God, uit liefde tot God gegeven wordt. (*Gtb*) [76.17 lprk]
Var. om gotswille. [76.34 lplk]; om gotswil. [77.13 rprk]
- om haer = om (de) hare. Voor de hare. (Noot: haar huur.) [76.14 rplk]
- om het merchs wil = omwille van het merg. Vanwege het merg. [77.45 lprk]
- omloop = ? [76.14 lprk]
- ommeslach = omslag. (*Gtb*) [77.6 rprk]
Hetzelfde als: kappetorij. [77.5 rprk]
- ommeslagis = omslagjes (vk, mv). Omslag, ook opslag, overslag. Boord of rand, meestal van verschillende stof of kleur, of met borduurwerk voorzien, aan de hals, de mouwen enz., van kledingstukken bevestigd en bestemd om omgeslagen of omgevouwen te worden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.26 rplk]

- om niet = voor niets. Zonder dat een vergoeding (bijvoorbeeld in geld) gevraagd of gegeven wordt, gratis. (*Gtb*) [77.9 lprk]
Hetzelfde als: voer niet. [76.22 lplk]
- om redenen wil = om redenswil. Om zekere, niet nader aangeduide reden, om goede redenen. (*Gtb*) [77.30 rplk]
Var. om reden wil. [77.32 rprk]
- om oorsaeck = om oorzaak. Omdat, om reden dat, daar; doordat. (*De Nieuwe Taalgids. Jaargang 75 (1982), p. 329. Dbnl*) [77.8 rplk]
Hetzelfde als: duer oorsaeck. [76.47 lprk]
- omroeper = degene die iets omroept. Persoon, die door het gemeentebestuur is aangesteld om zaken, die ter kennis van het algemeen moeten worden gebracht, in het openbaar op de straat om te roepen. (*Gtb*) [77.29 lprk]
- omt = ont. Tot. (*Letterkundige naooft, Volume 1 Door Joost Hiddes Halbertsma, 1810, p. 257*) [77.9 lprk]
- om te keren = een kledingstuk (laten) keren zo (laten) vernaaien dat de binnenkant naar buiten komt, om voortaan de binnenkant naar buiten te dragen. (*Gtb*) [77.16 rprk]
- om verlegen was = behoefte aan had, nodig had. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.13 lprk]
- onbijten = ontbijt. (verouderd) 1. Een lichte maaltijd, op welk moment van de dag ook. 2. De gebruikelijke opvatting. (MNW/WNT) (*Gtb*) [77.37 rprk]
- onbon = onboôn. Ontboden. Besteld. (*Nouveau dictionnaire néerlandais-français, Volume 2 Door Jacob Kramers, 1883, p. 2014*) [77.25 rplk]
- onder = tussen. (*Gtb*) [76.8 lplk]
- onderendden = onderereinden. Delen van een kous die de voet bedekken. [76.32 rprk]
- onder handen = onder bewerking. (*Gtb*) [76.4 lprk]
- onderhuiffens = onderhuiiven (mv). Huif die onder de bovenhuif gedragen wordt. [76.16 rplk]
Var. onderhuijffen. (ev) [76.30 rprk]
Zie: ondermuttse. [76.33 rprk]
- ondermaijzen = ondermeisen. Ondermeid. Eén van de twee dienstmeiden, de laagste in rang. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. ondermaijt. [77.34 lplk]
- ondermatres = ondermaitresse. Ondermeesteres. (*Gtb*) (Noot: hier wordt waarschijnlijk maitresse in de zin van geliefde of bijzit bedoeld.) [76.42 lplk]
- ondermuttse = ondermuts. Gewoonlijk wordt onder de muts een ondermutsje gedragen. Het dient om er de bovenmuts op vast te spelden en ook om deze voor het doorvetten van het haar

te beschermen. (*J.H. der Kinderen-Besier, Spelevaart der mode - De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, 1950, p. 58*) [76.33 rprk]

– onderrock = onderrok. De rok, die men onder de bovenrok draagt. (*Gtb*); Rokken werden naar achteren omgeslagen en op geplooid wijze vastgezet (volant), waardoor de onderrok aan de voorzijde geheel zichtbaar was. (*kunst-en-cultuur.infonu.nl*). [76.17 lprk]

Zie: rock. [76.3 rprk]

– onderstaen = onderstaan. Onderzoeken, proberen iets te weten te komen. (*Gtb*) [77.16 lprk]

– ondersteeksels = ondersteeksels. Kinderluiers. (*Woordenboek der Nederlandsche taal, Deel 10, p. 1467*) [76.56]

– ongefoerde = ongevoerde. Niet van voering voorzien. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.5 lplk]

– ongefolt = ongevoud. Ongevuld. Leeg. (*Gtb*) [76.13 lprk]

– ongeleste = ongebluste. (*Gtb*) [76.26 rprk]

– ongeluick = ongeluk. Een ongunstig toeval. (*Gtb*) [76.21 rprk]

– onggenayt = ongenaaid. Niet genaaid; zonder naad. (*Gtb*) [76.10 rprk]

Var. onggenajjt. [76.49]

– onggekeppert = ongekeperd. Glad, effen. (*Technologische woordentolk in vier talen, waarin de technische termen van ... Door Jacob Kramers, 1874, p. 364*) [76.4 rprk]

– ongemaeckt = ongemaakt. Niet hersteld of in orde gebracht; onopgemaakt, ongetooid; onversierd, eenvoudig. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 408. Dbnl. PDF*)

[76.10 rprk]

– ongeofgeset = onafgezet. Niet afgezet, niet ingekleurd. (Noot: zie voor een voorbeeld van het gebruik van het woord onafgeset: Maandelyke uittreksels, of Boekzaal der geleerde waerelt, Deel 108, 1768, p. 211) [76.41 rprk]

Zie: ofgeset. [76.41 rprk]

– ongepickert = ongepikeerd. Niet gepikeerd? Pikeren. Als term bij kleermakers, naaisters enz. Stikken, doornaaien. (*Gtb*); Met kleine steken vastzetten. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.10 rprk]

– ongepijnde huenich = ongepijnde heuning. Ongeperste honing. Honing die vanzelf, zonder persen uit de honingraten is gevloeid. (*Bijdrage tot een Middel- en Oudnederlandsch woordenboek: Uit vele ..., Volume 5 Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1874, p. 146*) [76.28 rprk]

Var. ongepijnde hueninch. [76.35 lprk]

– ongeschent = ongeschend. Ongeschonden. Niet geschonden, gaaf. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.20 lplk]

- ongebonden = ongebonden. Van boeken. Niet ingebonden. (*Gtb*) [77.6 rprk]
Var. ongebonden. [77.29 lplk]

- ongeschoren = ongeschoren. Laken zoals het van de wever komt; ruw, ongevold.
(*Technologische woordentolk in vier talen, waarin de technische termen van ... Door Jacob Kramers, 1874, p. 583*) [76.9 rprk]
Var. ongeschoren. [77.19 rprk]

- ongeson garen = ongezoden garen. Ongekookt, ruw garen. (*Beredeneerd, chronologisch tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer ... Door W. de Rooy, 1845, p. 23*) [76.26 lplk]
Var. ongeson. [76.37 lprk]

- onklaer = onklaar. Niet in orde. (*Gtb*) [76.44 lplk]

- onkosten = onkosten. Naar de oudere opvatting: de kosten die voor iets worden gemaakt. Naar de jongere opvatting: kosten die men gedwongen is te maken zonder dat men er, schijnbaar althans, voordeel van heeft; extra kosten. (*Gtb*) [76.7 lprk]
Var. onkosten. [76.11 rplk]

- Onse Lieve Frou daer sij Sijnte Lijsbet groete = Bezoek van de H. Maagd Maria aan Elisabeth of Maria Visitatie. Met visitatie wordt meestal bedoeld op het bezoek dat de zwangere Maria volgens Lukas aflegde aan haar eveneens zwangere nicht Elizabeth. Maria was zwanger van Jezus, Elizabeth verwachtte Johannes de Doper. De engel die aan Maria vertelde dat ze een kind kon verwachten, had haar ook verteld dat haar nicht al een half jaar zwanger was. Elizabeth was tegen iedere verwachting in op hoge leeftijd nog zwanger geraakt. Tijdens de begroeting voer de Heilige Geest in Elizabeth en haar kindje. De woorden die Elizabeth daarbij uitspreekt zijn opgenomen in het weesgegroet-gebed. Lukas 1:40. (*statenvertaling.net*) [76.26 lprk]

- Onse Lieve Froukapel = bedevaartsoord Onze Lieve Vrouwe ter Nood in de buurtschap Kapel ten zuiden van Heiloo. Tijdens het beleg van Alkmaar in 1573 werd de kapel vernield. Pelgrims bleven naar de ruïne komen. Op last van de Staten Generaal werden in 1637 de restanten van kapel en waterput afgebroken, maar ook toen bleef de plek pelgrims aantrekken. (*Geschiedenis van Holland, Deel 2, Volume 2 Door Thimo de Nijs, Eelco Beukers, 2002, p. 294*) [77.23 rprk]
Var. Onse Lieve Froukapel. [77.40 rplk]; kapellyttge van Onse Lieve Frou te Lijmmen. [77.46 rplk]; kapellittge. [77.46 rplk]

- Onse Lieve Frou met die 7 suaerden = Onze Lieve Vrouw met de zeven zwaarden. Iconografisch wordt Onze Lieve Vrouw van Smarten weergegeven met zeven zwaarden die haar hart doorboren. (*kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*) [77.15 lprk]

- Onse Lieve Frou van Scharpenheuvel = Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel is de naam gegeven aan Maria, die volgens de rooms-katholieke traditie in de late middeleeuwen verscheen op een eik te Zichem. Sindsdien wordt het beeld in de Basiliek van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel jaarlijks vereerd door duizenden bedevaartgangers. Scherpenheuvel is een van de oudste bedevaartsoorden van België. Tijdens de Contrareformatie was het een populair bedevaartsoord van de aartshertogen Albrecht van Oostenrijk en Isabella van Spanje. Zij schonken verschillende ex voto's aan het genadebeeld. De bloei van Scherpenheuvel piekte in de 17de eeuw. Gelovigen kwamen van heinde en verre

te voet om een gunst af te smeken van Maria. Er zouden zich verschillende wonderen hebben voltrokken. (*Wikipedia*) [76.29 lplk]

Var. Onse Lieve Frou van Scharppenheuvel. [77.9 rplk]

– Onse Lieven Heers nagelen = de heilige nagels van Christus. De spijkers waarmee hij aan het kruis geslagen is. [77.29 rprk]

– Onsen Lieven Heer ontfangen = Onze Lieve Heer ontvangen. Hem tot zich toelaten. In toepassing op de betrekking tussen Jezus en de ziel. (*Gtb*) [77.14 lplk]

Var. Onse Lieve Heer ontfanch. [77.14 lprk]

– onse peet = onze pet. De put, die Maria met de burens deelt. [76.19 lplk]

Var. onse pet. [77.9 rprk]; onse gemene pet. [77.41 rplk]

– onse wolck = ons volk. Onze familie, verwanten. (*Gtb*) [76.30 rprk]

Var. onse volck. [76.40 lprk]

– ontarrent = onttarnd. Onttornd. Losgetornd. (*Gtb*) [76.17 lprk]

Var. omtarrent. [76.35 lplk]

– ontboen = ontboên. Ontboden. Laten komen. (*Van Dale.nl*) [77.37 lprk]

Var. ontboden. [77.25 rplk]

– ontlijmde = losliet. (*Gtb*) [76.4 lprk]

– ontrent = omtrent. Omstreeks, om en bij, ongeveer. (*Gtb*) [76.17 rprk]

Var. omternt. [77.13 rprk]

– oockxhoofd = okshoofd. Houten vat of ton, ongeveer een okshoofd of 6 ankers (tussen de 220 en 232 l) houdende. (*Gtb*)/(*Ensie*) [76.5 lprk]

Var. ockxhoofd. [76.28 lplk]; ockxhoft. [76.42 rprk]; oxhoft. [77.24 rprk]

– ooge = oog. Benaming van verschillende metalen voorwerpen in de vorm van een oog, nl. rond met een opening in het midden, zowel in de betekenis ring, als in die van beugel; bocht, lus, die in enig touw gemaakt en voorgoed bevestigd wordt. (*Gtb*) [76.4 lplk]

Var. ogge. [76.18 lplk]; oech. [76.18 lprk]; ooch. [76.23 rplk]; oge. [77.29 rprk]; och. [77.42 rprk]; ogis. (vk, mv) [77.43 lprk]

– oogis = oogies, oogjes (vk, mv). Oog. Min of meer hoefijzervormige ring waarin een haak wordt bevestigd. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.43 rplk]

– oolicke = olijk. Niet goed, slecht, in toepassing op lichamelijke gesteldheid, en dus: onwel, ongesteld (niet helemaal goed; ziek, maar niet hevig of gevaarlijk.) (*Gtb*); Ellendig, berooid. (Via odelijc, olijc.) (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 389. Dbnl. PDF*) [77.32 rplk]

– oolij van tealtea = olie van dealthea. Dealthea. Een zalf waarvan het actieve bestanddeel heemst (Lat. althea) is. (*Paardengeneeskunde in het Middelnederlands. Studie van een vertaling van Laurentius Rusius' († 1347) 'Hippiatria sive marescalia' in hs. 's-Gravenhage,*

KB, 71 H 44 (15de eeuw), Marjon Peirens, masterproef, 2013, p. 88 ANZDOC. PDF [76.38 lprk]

– oolij van kermille = olie van kermille. Kamilleolie. (*Gtb*) [76.38 lprk]

– ooly de palme = olie de palm. Palmolie. (*Gtb*) [76.38 lprk]

– oorde van die preckhers = orde van de preekheren. Orde der dominicanen of Predikherenorde. (*Vivat. Ensie*) [77.29 lprk]

– oorlepeltge = instrument in de vorm van een lepeltje om de oren te reinigen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); in een naaidoos: om nog ruw garen vettiger en daarmee ook gladder te maken zou volgens oude, mondeling overgeleverde verhalen hiervoor oorsmeer gebruikt zijn. Mogelijk werden oorlepeltjes ook met was gevuld. Zuivere bijenwas is wit en geeft geen verkleuring aan het garen. (*blog.zilver.nl. 'Rijgnaalden met oorlepeltjes, wasklosjes en wasdoosjes – wat deden deze voorwerpen in naaidozen?'*) [77.19 rprk]

– oorijttgen = erwten. (*Gtb*) [76.5 lplk]

Var. orryttgen. [76.22 lprk]; orrijtgen. [76.22 lprk]; orrytten. [76.25 lplk]; orrijtten. [76.27 rplk]; orrijtten. [76.28 lplk]; erretten. [76.32 lplk]; orrijtte. [77.31 rplk]; orrytgen. [77.31 rprk]; oorryttgen. [77.36 rplk]

– oortisser = oortijzer. Oordijzer. Het ijzeren beslag aan het uiteinde van een schede. (*Gtb*) [76.10 lprk]

Var. oortissertge. (vk) [76.22 lplk]

– oos = os. Gecastreerd mannelijk rund. Vroeger ook rund in het algemeen. (*Gtb*) [76.14 rplk]

Var. oosse. [76.28 lplk]

– oosnap = waterschotel. [76.17 rplk]

Var. osnap. [76.25 rprk]

– ooschuyttel = oosshotel. Hetzelfde als ooser. Schepper, hoosvat. (*Bijdrage tot een middel- en oudnederlandsch woordenboek: O. - R. Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1874, p. 412*); Hoosvat = kleine houten schepper met handvat om het water dat zich op de bodem van een sloep enz. in het hoosgat verzamelt uit te hozen; gootvormige schepper aan een lange steel om het linnen op de bleek te besproeien; om turfspecie over het zetveld te spreiden; om water over de te bereiden steenaarde te werpen. (*Gtb*); Vooral werd het hoosvat (osevat) gebruikt bij brand. (Via oser.) (MNW) (*Gtb*)

[76.44 lplk]

Var. osschuttels. (mv) [77.45 lplk]; osschuttel. [77.45 rprk]

– opbinden = binden, inbinden. Van een boek. De losse vellen tot een geheel maken en er een band om leggen. (*Gtb*) [77.14 rprk]

– op die Kauster = op huis ter Coulster. [77.16 lplk]

– op die nieuwe mode = op de nieuwe manier, wijze; naar de nieuwe mode. (*Gtb*) [77.15 lplk]

- opdragen = naar boven dragen, omhoogbrengen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.18 rplk]
- op een ander = bij anderen, elders. (*Gtb*) [77.12 lplk]
- op een nieu = op een nieuw. Opnieuw. (*Gtb*) [76.10 lprk]
- open som = open zoom. Opengewerkte zoom, zoom die men verkrijgt door in de rand van het weefsel een aantal naast elkaar gelegen draden uit te trekken en vervolgens de vrijgelegde breedte - resp. lengtedraden bij wijze van versiering groepsgewijs vast te naaien. (*Gtb*) [76.25 rprk]
- open somt = open gezoomd. [77.13 rprk]
- opgebalyoneert = ? [76.6 rprk]
- opgebracht = opgebracht. Grootgebracht, opgegroeid. (*Gtb*) [77.33 lplk]
- opgedaen = opgedaan. Ingeslagen; aangeschaft, gekocht. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- opgedaen = opgedaan. Opgeborgen, bewaard. (*Gtb*) [77.18 rprk]
- opgedaen = opgedaan. Een persoon aangewezen, aan de hand gedaan, aangeboden, die een betrekking of bediening kan aanvaarden. (*Gtb*) [77.34 lplk]
- opgefolt = opgevold. Opgevuld. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- opgegoten = overgegoten, overgestort. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- opgelaijt = opgelegd. Erop genaaid, erop gestikt. (*Gtb*) [76.9 lplk]
- opgelaijt = opgelegd. Aangebracht. (*Gtb*) [76.40 rplk]
- opgelaijt = opgelegd. (contant) betaald; bijgepast, het eraan ontbrekende aangevuld. (*Gtb*) [77.6 rprk]
- opgelaijt = opgelegd. Hoger of schuin voorover gelegd, zodat het laatste deel van de inhoud van het vat eruit kan lopen. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- op gelegender tijt = te gelegener tijt. Op een geschikt moment; op een tijdstip dat geschikt is; op een passend moment. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [77.4 rplk]
Var. op geleddender tijt. (verschrijving) [77.35 lplk]
- opgelt = opgeld. Geld, dat men boven de waarde van een muntsoort ontvangt of betaalt; geld dat meer dan het verschuldigde ontvangen of betaald wordt, agio, surplus. (*Van Dale 1898. Ensie*); Agio = opgeld boven vaste waarde; meerwaarde van een bepaalde munteenheid boven andere. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.8 lprk]
- opgemaect = opgemaakt. Opmaken. In orde brengen; zonder dat meer aan de eigenlijke betekenis van ‘op’ wordt gedacht. Van zaken die men nieuw laat maken of weer als nieuw

- doet herstellen. In orde maken, afwerken, de laatste hand aan iets leggen enz.; van oude versleten zaken. Oplappen, opflikken. (*Gtb*) [76.32 lprk]
- opgemaect = opgemaakt. Opgeruid, opgehitst. (*Gtb*) [77.13 lplk]
 - opgenomen = opgeraapt, weggenomen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.39 lprk]
 - opgerecht = opgericht. Gesticht, tot stand gebracht. (*Gtb*) [77.7 rplk]
 - opgesaijt = opgezeid. (De huur) opgezegd. Medegedeeld dat men een verbintenis enz. wil doen ophouden of van een recht of dienst geen gebruik meer wil maken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.23 lplk]
 - opgeslagen = in prijs gestegen, duurder geworden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.22 rprk]
 - opgeslogen = opengeslagen. Door slaan geopend. (*Gtb*) [77.38 rprk]
 - opgeson = opgesoôn. Opgezoden. Opgekookt; aan de kook gebracht; met iets of in iets gekookt, zodat het kooksel ermee versmelt of ervan doortrokken wordt. (*Gtb*) [76.35 lprk]
 - opgesteken = opgestoken. Opengestoken, aangestoken. Van vaten. Door het insteken van een kraan een vol vat voor het eerst geopend en begonnen er uit te tappen. (*Gtb*) [77.8 lprk]
 - opgesteken = opgestoken. Aangestoken, doen branden. Van licht en lichtgevende dingen. (*Gtb*) [77.18 lprk]
 - opgewelt = opgeweld. Even opgekookt. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.35 lprk]
 - opgoijen = opgooien. Naar boven, omhooggooien. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.3 lprk]
 - op Haerlem = naar Haarlem. (*Gtb*) [77.19 lprk]
 - op haar rekening = op haar rekening. Zij is uitgerekend. [76.36 lplk]
Zie: rekening. [76.36 lplk]
 - op in of = op en af. [77.29 rprk]
 - op kosten geholpen = op kosten gebracht. (*Gtb*) [77.4 lplk]
 - oplaijde = oplegde. Erbovenop legde, op de prijs toelegde, meer gaf. (*Gtb*) [76.22 lplk]
 - opmaken = uit verschillende delen een geheel vormen, samenvoegen. (*Gtb*) [76.4 lprk]
 - op mijn versocht = op mij verzocht. Aan mij verzocht. [77.8 lprk]
Var. op mijn verschot. (verschrijving) [77.43 lplk]
 - opnaijen = opnaaien. Op iets vastnaaien, door naaien erop bevestigen (*Gtb*) [76.6 rprk]

- opnaijen = opnaaien. Van kledingstukken. Omhoog vastnaaien, een inslag maken en door naaien vasthechten, om het kleed korter te maken; op iets vastnaaien, door naaien erop bevestigen; kleren opnaaien, ze herstellen. (*Gtb*) [77.11 lplk]
- op pene van = op straffe van. (*Gtb*) [76.57]
- oppermaijt = oppermeid. Eerste meid. (*eWND*) [77.33 lplk]
- oppermam = bedoeld is opperman. Helper van een metselaar die het opperwerk doet (die "oppert"), d.w.z. die stenen, kalk, zand e.d. aandraagt en verschillende voorbereidende of afrondende werkzaamheden verricht. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.11 lplk]
Var. opperman. [76.21 rplk]
- op rekening gegeven = als voorschot gegeven. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- opsaij = opzei. De verbintenis, de huur, deed eindigen. (*Gtb*) [77.47 rprk]
- opsaijde = opzei. Afzegde. Afzeggen. Te kennen geven dat het niet doorgaat, dat het afgesteld wordt; van iets dat men besteld heeft, maar dat nog niet geleverd is. Het afzeggen of laten afzeggen, de bestelling te niet doen, herroepen; degene aan wie de levering is opgedragen, laten weten, dat men het niet meer wil. (*Gtb*) [77.12 rplk]
- op see = op zee. Vanouds en oorspronkelijk was het op zee, maar dat is geworden: aan zee. (*Verzameling der meest voorkomende moeilijkheden, gallicismen en germanismen ...Door Jacob Muyltermans, 1893, p. 226*) (Noot: waarschijnlijk wordt hier specifiek Egmont op See (Egmond aan Zee) mee bedoeld.) [76.41 rprk]
- opsieden = opzieden. Opkoken. Zachtjes laten koken; eventjes laten koken; nog eens, opnieuw koken. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.27 lprk]
- op sijn sij = op zijn zijde. Aan zijn kant. [77.26 lprk]
- op sijn uuterste laijt = op zijn uiterste ligt. Stervende is. (*Gtb*) [77.14 lprk]
- opslach = opslag. Verhoging van het loon. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.3 rprk]
- opslaege = opslag. Klep, die aan één kant vastzit. (*Thieme's zakwoordenboekje voor de Nederlandsche taal: bewerkt naar Van Dale ... 1878, p. 233*) [77.22 rprk]
- opslaende = opslaande. Omhoog- of openslaande. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- opsluiten = opensluiten, ontsluiten. Van sloten en grendels. (*Gtb*) [77.19 lplk]
- op te snijen = af te snijden, af te zagen. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 442. Dbnl. PDF*) [76.5 rplk]
- opsteken = aansteken. Aansteken, doen branden. Van licht en lichtgevende dingen. (*Gtb*) [76.36 lplk]
Var. opstecken. [77.44 lprk]

- opsteken = opensteken. Aansteken. Van vaten. Door het insteken van een kraan een vol vat voor het eerst openen en beginnen er uit te tappen. (*Gtb*) [77.34 rplk]
- opstortelse = ? [77.7 rplk]
Var. opstortelisse. [77.15 lplk]
- opstychgen = opstijgen. (ww.) Oplopen, opzwellen. In toepassing op zekere vrouwenziekte, van de baarmoeder gezegd. (*Gtb*); (znw.) Opstijging. Als benaming voor zekere ongesteldheden; opstijging van de (baar)moeder, waarvan opgezetheid en flauwten het gevolg zijn. (*Gtb*) [77.46 lplk]
- op te komen = opgemaakt te worden. Drinkende verbruikt te worden. (*Gtb*) [77.46 rplk]
- opten = op den. [77.59]
- optert = opteert. Verdwijnt, verteert. (*Gtb*) [76.27 lplk]
- op te steken = open te steken. Van een slot. Zonder behulp van de daarbij behorende sleutel met een haak enz. te openen. (*Gtb*) [77.29 lprk]
Var. op te stecken. [77.33 rprk]
- op te slaen = op te slaan. Omhoog te brengen. (*Gtb*) [76.40 rprk]
- optrock = optrok. Met een gewapende schare opmarcheerde. Van de wacht, de schutterij enz.; ook wel: voor een wapenschouwing in het geweer komen. (*Gtb*) [76.26 rplk]
- op vordel = op voordeel. Van tevoren, op voorhand, vooruit. (*Gtb*) [76.13 rplk]
- oraijnge koek = oranje koek. Koek met oranesnippers (gekonfijte (sinaasappelschillen). [76.21 lprk]
- oraijngeschillen. [76.21 lprk]
Hetzelfde als: arranje schillen. [76.8 rplk]
- oranienappelen. [77.22 lprk]
Zie: soete oranienappelen. [77.22 lprk]
- ordonnantie = (Oudned. recht) verordening, wetgevende maatregel; de belastingheffingen werden uitgevaardigd per plakkaat of ordonnantie. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.57]
- orgellist = orgelist. Organist. (*Gtb*) [77.38 rprk]
Var. orgellyst. [77.43 lprk]
- orkussens = oorkussens (mv). Oorkussen. Het kussen, waarop men bij het slapen het oor, en dus het gehele hoofd, laat rusten; hoofdkussen. (*Gtb*) [77.34 rplk]
- ornamet = bedoeld is ornament. Voorwerp dat nodig is voor de kerkelijke eredienst, de uitrusting van het kerkgebouw, enz. Algemene benaming voor de kerkelijke meubelen, sieraden, boeken enz. en voor de staatsieklaren van de geestelijkheid. (*Gtb*) [77.3 rplk]

Var. ornament. [77.3 rplk]; oornament. [77.23 lprk]

– ornamentskas = kast om ornamenten in te bewaren. (*De gids: nieuwe vaderlandsche letteroefeningen, Volume 56, Nummers 3–4, 1892, p. 118*) [77.16 rplk]

Zie: ornament. [77.3 rplk]

– oude botschap = dezelfde boodschap. [76.26 rprk]

Var. ouwe botschap. [76.30 rplk]

– oude voet = (op) dezelfde voet, dezelfde wijze. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.11 lprk]

Var. dieselfde voet. [76.14 lplk]

– oudich = oudig. Door ouderdom bedorven. (*Gtb*) [77.4 lplk]

– outaer = outaar, autaar. Altaar. (*Gtb*) [76.22 rplk]

Var. outaerte. (vk) [76.47 lplk]; outaertge. (vk) [77.10 rprk]

Hetzelfde als: autaar. [76.8 rprk]

– outaergoet = altaargoed. Iets dat aan het altaar gewijd is. Altaragium. (*Handboek van vreemde woorden, uitdrukkingen, enz. [76.26-1908]. Delpher*) [77.18 lprk]

Zie: goet. [76.4 rplk]

– outaerkleet = altaarkleed. Altaarlaken. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 37. Dbnl. PDF*) [76.9 lplk]

– ouwe = oude. Dezelfde. (*Gtb*) [76.5 rplk]

Var. oude. [76.5 rplk]

– ouwers = variant van ouders. (*eWND*) [76.26 rprk]

– ouwe stijl = oude stijl. Juliaanse kalender. Gedurende de 17de eeuw werden in de Republiek twee kalenders gehanteerd die maar liefst tien dagen van elkaar verschilden– de Gregoriaanse kalender (ook wel “Nieuwe Stijl” genoemd) in Holland en Zeeland en de Juliaanse kalender (“Oude Stijl”) in de overige gewesten. De kalenderhervorming van paus Gregorius XIII in 1582, waarbij 10 dagen werden weggelaten, was namelijk nogal omstreden geweest. In het algemeen werd zij alleen door de katholieken aanvaard en door de protestanten afgewezen. [...] Om vergissingen met betrekking tot de juiste datum te vermijden was het in de 17de eeuw gebruikelijk om de datum in beide kalenders te vermelden. (*Kalender en tijdrekening. Digitaal Wetenschaphistorisch Centrum. Knaw*) [77.20 rplk]

Zie: stijl. [77.20 rplk]

– ouwe turf = turf van het vorige graafseizoen. (*A.A.G. bijdragen, Nummer 35, M.A.W. Gerding, Vier eeuwen turfwinning etc, 1995, p. 234. PDF*) [77.7 rplk]

– ouwe vaers = ouwe vaars, oudevaars. Oudevaders = ooievaars. (*Gtb*) [77.33 rprk]

Var. ouwe faers. [77.45 rplk]

– over = opnieuw, nogmaals, en dus dienende om een herhaling uit te drukken. (*Gtb*) [76.5 lplk]

- over = boven. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- over = tegenover, via, aan de andere zijde, nabij, voorbij, naast. (*Gtb*) [77.13 lplk]
- over 2 jaer = voor twee jaar. Twee jaar geleden. (*Gtb*) [77.6 rprk]
- Over die Gest = Over de Geest. De huidige Molenbuurt. [76.28 lplk]
Var. Over die Geest. [76.43 lplk]
- overdwars = dwars, in de breedterichting. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.23 lprk]
- over een iaer = voor een jaar. Een jaar geleden. (*Gtb*) [77.25 lplk]
- overgeblasen = overblazen. Technische term. Van (metalen) voorwerpen die men al blazende met een laagje van een ander metaal overdekt. (*Gtb*) [77.36 lprk]
- overgebort = overgeboord. Vermoedelijk opnieuw geboord. [76.5 lplk]
Zie: gebort. [76.14 rprk]
- overgedaen = overgedaan. Afgestaan, overgedragen, overgelaten, verkocht. (*Encyclo*) [76.13 lprk]
- overgedout = overgedouwd. Overgedouwd. Naar de andere kant geduwd. (*Gtb/ Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.17 lplk]
- overgehadt = overgehad. Iets van iemand in ontvangst genomen, door overgifte in zijn macht gekregen. (MNW) (*Gtb*) [76.20 lprk]
- overgelaijt = overgelegd. Overgebracht, overgedaan. (*Gtb*) [77.12 lprk]
- overgenomen = gekocht van iemand die het enige tijd geleden gekocht heeft, gewoonlijk tegen een lagere prijs. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.6 lplk]
- overgewossen = overgewassen. Opnieuw gewassen. (*Nederduitsch taalkundig woordenboek, Volume 6 Door Pieter Weiland 1806, p. 810*) [76.31 rplk]
- overgelopen = overgeschoten, overgebleven, boven het benodigde aanwezig. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- overhalen = overtrekken. (*Gtb*) [76.26 rprk]
- overhangen = over of boven het vuur hangen. (*Gtb*) [76.9 rplk]
- overhebben. [76.37 lprk]
Zie: overgehadt. [76.20 lprk]
- over het huis = in huis. (*Gtb*) [76.23 lplk]
- overjaer = overjaar. Verleden jaar; een jaar geleden. Vorig jaar. (*Gtb*) [76.7 lplk]

Var. overiaer. [77.31 rplk]

– overlang = voor lang. Lang geleden. (*Gtb*) [77.48 lprk]

– over laten sieden = opnieuw laten zieden of overzieden; de kook over iets laten gaan, doorkoken. (*Gtb*) [76.10 rprk]

– over laten solderen = opnieuw laten zolderen. Van een zoldering voorzien. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.24 rplk]

Zie: voerhemelt. [77.24 rplk]

– overleggen = in iets anders overbrengen, overdoen. (*Gtb*) [77.18 rprk]

– overloop = overloop. Dat wat overschiet, overblijft, te veel is. (*Gtb*) [76.3 rplk]

Var. overloip. [76.46 rprk]; overlop. [77.16 rplk]

– overmits = aangezien, omdat. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p. 1204*) [77.44 lplk]

– overolijen = overoliën. Met olie overgieten, beölien; opnieuw oliën. (*Gtb*) [76.30 rplk]

– overschot = overschoot. Overbleef; resteerde. (*Gtb*) [77.21 lplk]

– oversij = overzij. Op de zij (geplaatst), op zijn kant; terzijde, zijdelings, opzij. (*Gtb*) [77.24 lplk]

– oversij = overzijde. Overkant. (*Gtb*) [77.46 lprk]

– overswarten = overzwarten. Nog eens zwarten, zwart overschilderen. (*Gtb*) [76.10 rplk]

– overtelde = verv. van overtellen. Iemands iets overtellen, het hem toetellen, hetzij om het hem uit te betalen, hetzij om het over te dragen of af te dragen. (*Gtb*) [77.42 rprk]

– overtrecken = overtrekken. Bedekken, bekleden. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.10 rplk]

– oververgult = oververguld. Vermoedelijk nog eens verguld.

Of:

– oververgult = dubbel verguld. (*Nieuw Fransch en Nederduitsch woordenboek Door abbé Philippe Olinger, 1826, p. 1418*) [76.10 lprk]

– oververruwen = oververven. Met verf overdekken, beschilderen, vooral van bestaand schilderwerk; nog eens verven. (*Gtb*) [76.3 rprk]

– overwicht = overgewicht. Wat bij verkoop boven het bepaalde gewicht wordt toegegeven of blijkt geleverd te zijn. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.19 rprk]

– overwitten = met witkalk bestrijken; opnieuw witten, om iets weer op te knappen. (*Gtb*) [77.47 lprk]

- pack = pak. Een stel bovenkleden bestaande uit een wambuis en een broek. (*J.H. der Kinderen-Besier, Spelevaart der mode - De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, 1950, p. 26*) [76.28 rprk]
- paendeloette = pandelotten (mv). Bandelotte. Hanger, oorhanger. (*Van Dale.nl*) [76.50]
- paerelde = paarlen. Van parels gemaakt of met parels versierd. (*Van Dale.nl*) [77.43 rplk]
- paertshoeffis = paardshooffies. Paardenhoofdjes. [77.10 lplk]
- paeskaers = paaskaars. (rooms-katholiek) Grote kaars die op Paasavond gewijd wordt en gedurende de hoogmis brandt op de feestdag van Pasen en op de andere zondagen tot Hemelvaart. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*); Symbool van de opgestane Christus. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.7 lplk]
Var. paskars. [77.28 lplk]
- paesmart = paasmarkt. Markt die omstreeks Pasen gehouden wordt. (*Gtb*) [76.10 lprk]
Var. pasmart. [76.10 lprk]
- padis = de toren in het schaakspel. [77.10 lplk]
- paijgen = mv van paye? Betaling; termijn van betaling. (*Gtb*) [77.70]
- Paijglop = Payglop. Straat die van de Laat noordelijk opgaat tot aan de Langestraat. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 16. PDF*); Deze glop zal zijn naam hebben ontleend aan een bewoner die de mansnaam Paye droeg. Een glop is een reet of spleet, en bij straataanduiding een nauwe doorgang of soms ook slop, die sinds de 17de eeuw als straatnaam wordt gebruikt. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 150*) [76.26 lprk]
- pallemenhout = palmhout. Het hout van een palmboom, zowel dat van de eigenlijke palm als met name van de buksboom. (*Buxus sempervirens.*) (*Gtb*) [77.41 lprk]
- palm = als benaming van het palmboompje, Lat. *Buxus sempervirens*; ook als benaming van andere planten, bijvoorbeeld soms voor de taxus, Lat. *Taxus baccata*. (*Gtb*) [76.28 rplk]
- pampier = papier. (*Gtb*) [76.21 lprk]
Var. bampyer. (?) [77.64]
- pampiertge = pampiertje (vk). (volkstaal) Papier. Een pakje met een bepaalde inhoud. (*Gtb*) [76.37 rprk]
- pan = blaker. Schotelvormige kandelaar met een oor of handvat en een houder om er de kaars in te plaatsen. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [77.17 rprk]
- panckkoeck = pankoeck. Pannenkoek. (*eWND*) [76.23 lprk]
- pandantgis = pandantjes (vk, mv). Pendant. Hangend sieraad. (*Etymologiebank*) [76.24 rprk]

- paneltge = paneeltje (vk). Paneel. Een dunne plank of samenvoeging van planken. Met name van toepassing op een stuk hout dat bestemd is om er in olieverf op te schilderen. (*Gtb*) [76.8 lplk]
- pansen = pensen (mv). Pens. De eerste voormaag van een herkauwer. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.21 rprk]
Var. panse. [76.39 lprk]; pansen. [77.10 rprk]; pans. (ev) [77.31 lprk]
- parckement = perkament. De huid van schapen, geiten, kalveren en soms ook van andere dieren, schoongemaakt en op een bijzondere wijze bereid voor verschillende doeleinden. Als materiaal voor boekbanden. (*Gtb*) [77.6 lplk]
- parelen = paarlen. Parels. [76.24 rprk]
Var. parele. [76.27 lplk]; parellen. [77.43 rplk]
- parelt = gepareld. Gepareld. Met parels of parelvormige versieringen versierd. (*Koenen. Ensie*) [76.10 rprk]
Var. geparelt. [76.14 lprk]
- parrekementgis = perkamentjes (vk, mv). Als voorwerpsnaam. Vellen beschreven of bedrukt perkament. (*Gtb*) [77.5 rprk]
- pars = pers. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- parselajnen = porseleinen. Van porselein. (*Gtb*) [76.42 lprk]
Var. parcelajnte. [76.33 lprk]
- parsen = persen. (*Gtb*) [76.10 rprk]
- parste = geperste. [76.9 lprk]
- parste hoijck = geperste huik. In plooiën geperste huik. De stof werd met een pers in verticale plooitjes gelegd en geperst, zodat de huik beter op het hoofd bleef zitten. (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 63*) [76.9 lprk]
- parsthaer = paardshaar. Paardenhaar. Als stofnaam en bij uitbreiding ook het weefsel enz. dat van zulk haar vervaardigd is. (*Gtb*) [77.48 lplk]
Var. paertshaer. [77.48 lplk]
- pasbortge = paasbordje (vk). Paxtafel. Klein paneel van verzilverd of verguld metaal, hout of ivoor, met een handvat aan de achterzijde. Aan de voorzijde voorzien van een voorstelling uit de heilsgeschiedenis. Wordt na de priesterlijke vredeswens in de misviering door priester en kerkgangers gekust of aangeraakt met de hand en aan elkaar doorgegeven. Het bekrachtigde de eenheid van de priester en zijn parochianen. In de middeleeuwse paxtafel werd een reliek vervat. (*Collectie Nederland. Ensie*) [77.22 rprk]
Var. paesbortge. [77.29 lprk]
- passelijck = passelijk. Passend, behoorlijk; tamelijk, redelijk; passabel. (*Gtb*) [77.7 lprk]

– passement = boordsel, band, snoer gebruikt ter versiering of omzoming van kledingstukken; boordsel van goud- of zilverdraad. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.3 rplk]

Var. passementen. (mv) [77.25 rprk]; passemente. (ev) [77.29 lplk]

– passij = passie. Het lijden, voornamelijk het laatste lijden van Jezus; voorstelling daarvan. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.21 lplk]

– passijboeckis = passieboekjes. [77.46 rprk]

Zie: stomme passis. [76.46 rprk]

– pastaij = pastei. Gebak van fijn deeg, gevuld met o.a. fijngemaakt vlees of vis. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.7 rprk]

Var. pastaijtge. (ev, vk) [76.43 lprk]; bestaijtgis. (vk, mv) [77.6 lplk]; pastaijtgis. (vk, mv) [77.46 rplk]

– pater = (rooms-katholiek) priester die tot een geestelijke orde behoort. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.28 rprk]

– Paternosters = Onzevaders (mv). Paternoster. Het Onzevader (gebed); (rooms-katholiek) Rozenkrans, bepaald lusvormig gebedssnoer. (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.14 lplk]

– paters maechden = maagden van de pater. Geestelijke maagden van de pastoor. Kloppen, ook wel klopjes genoemd, waren niet-kloostergebonden, vrome vrouwen die werk van katholieke priesters overnamen. (*Canon van Nederland*) [77.35 lprk]

– patpen = vermoedelijk wordt pappen (pap) bedoeld. [76.7 lplk]

Var. patge. (vermoedelijke verschrijving voor pagge) [76.28 rprk]

– patroen = patroon. Model, voorbeeld. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.33 rprk]

– patron = patroon. Beschermheilige. Volgens oud-christelijk gebruik stelde men zijn persoon, zijn belangen enz. onder de bescherming van een heilige, die dan bijzonder vereerd werd. Zo heeft iedere christen zijn patroon- of naamheilige, wiens naam hij in de doop heeft ontvangen en wiens feest hij viert op zijn naamdag. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.38 rprk]

– Pauuelis die eerste = St.-Paulus van Thebe. Kluizenaar in de Thebeïsche woestijn; gestorven 341; kerkelijke feestdag: 15 januari. Hij wordt beschouwd als de eerste monnik. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.8 lplk]

– peet = put. (*Gtb*) [76.19 lplk]

Var. pet. [76.22 lplk]

– peet = (rooms-katholiek) peetoom of peettante. (*Van Dale.nl*) [76.36 lprk]

Var. pet. [77.46 rprk]

– pekel = water waarin zout opgelost is en waarin voedsel voor bederf wordt bewaard. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.11 lprk]

Var. peckel. [76.27 lprk]

– pekelflajis = pekelvlees. Ingezouten vlees. (*Koenen. Ensie*) [77.26 rplk]

Zie ook: sprenckt fles. [77.46 lplk]

– pekerde = ? [76.7 rplk]

Var. bekerde? [76.18 rplk]

– pen = knijper, waarmee iets wordt vastgeknepen; puntige metalen stift om in of door iets te steken, om iets te bevestigen of bij elkaar te houden, enz. (*Gtb*) [76.43 lplk]

Var. pennutge. (vk) [77.14 rplk]

– pennienck = penning. Belastingpercentage, bijvoorbeeld de honderdste penning (= 1 %), twintigste penning (= 5%) en de tiende penning (= 10%). (*wiki.muntenenpapiergeld*) [76.27 rprk]

Zie: dartichste pennienck. [76.27 rprk]

– pennincken = penning. Penning in zin van devotiepenning. Algemene benaming voor een geslagen, gegraveerde, gegoten, aan beide zijden versierde metalen penning of plaatje met een afbeelding van God, Christus, Maria, een heilige, een paus, een religieus object of een specifieke religieuze gebeurtenis. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.44 rprk]

Var. penninck. [76.46 lprk]; penningkis. (vk, mv) [77.6 lprk]; pennincke. [77.14 lprk];

penninchkis. (vk, mv) [77.19 lprk]; penninckie. (vk) [77.42 rplk]

– (die) penningen geguijnt = (de) penningen gegund. (uitdrukking) Iemand de pen-ning gun-nen, ge-ven. Hem de klan-di-zie gun-nen. (*Van Dale.nl*) [76.23 rplk]

– pennittge = pennetje. Een veer, een schacht van een veer. (*Gtb*) [77.2 rprk]

– pep = bedoeld zal zijn pet (put). [76.13 rprk]

Zie: petwaterspomt. [76.23 lplk]

– peperwortel = mierikswortel. (*Gtb*) [77.46 rplk]

– perdemart tot Schagen = paardenmarkt te Schagen. De Staten van Holland gaven in 1603 aan Schagen de toestemming om een jaarlijkse paardenmarkt te houden. Deze moest ieder jaar op 17 juni worden gehouden als die datum tenminste op een maandag viel. Anders werd het de maandag na de genoemde datum. (*Hollandsemarkten.nl*) [76.41 rplk]

– Perdiels Stech = Perdielsteeg. Perdiel is volkstaal voor bordeel. (*Gtb*); Bordeelsteeg. De huidige Vrouwenstraat. (*Alkmaar in 1560: voorlezing, gehouden in een der volksvergaderingen van het ... Door Cornelis Willem Bruinvis, 1861, p. 6*); Straat tussen de Clarissenbuurt en het Ritsevoort. (*Google Maps*) [77.28 lprk]

Var. Perdiel Stech. [77.32 lplk]

– perduren = berduren. Andere vorm voor borduren. (*eWND*); Borduren (mv), (fraai bestikte) boordsels van kostbare gewaden. (*Gtb*) [77.3 rplk]

– perduerwerker = berduerwerker. Borduurwerker, borduurder. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 1 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1885, p. 914*); (*Gtb*) [76.7 rprk]

- pestoers = pastoor. Gewestelijke vorm van pastoor. (*eWND*) (Noot: bedoeld is pastoor Jan (Johannes) de Kater.) (*Biografischportaal.nl*) [76.25 rplk]
- petemuet = petemeu. Peetmeu, petemoei. Peettante, ook voor tante in het algemeen, vooral als naam voor een bejaarde tante, peetje. (*Gtb*) [77.7 rplk]
- petemueten gelt = petemeuten geld. Peettante's geld. [76.28 rprk]
- Pette = Petten. Dorp en voormalige gemeente, tegenwoordig onderdeel van de gemeente Schagen, in de provincie Noord-Holland. (*Wikipedia*) [77.31 rprk]
Var. Petten. [77.40 lprk]
- petwater = putwater. Water uit een welput. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie/Gtb*) [76.29 lplk]
Var. petswater. (= putswater) (*eWND*) [77.39 rprk]
- petwaterspomt = putwaterpomp. [76.23 lplk]
- pierijcken = pieriken. Gewestelijke bijvorm van perziken. (*Gtb*) [77.41 rplk]
- pijlaken = vroeger de benaming voor een soort grove wollen stof, zoals die waar men pijpen van maakte. (*Gtb*); (stof-naam; ver-ou-derd) Baai. Dik en grof wol-len weef-sel, op mol-ton lij-kend fla-nel, waar-van on-der-kle-ren, vrou-wen-rok-ken, hem-den wer-den ge-maakt. (*Van Dale.nl*) [77.26 rplk]
- Pijlates = Pilates. Pilatus. Naam van de Romeinse landvoogd van Judaea ten tijde van Jezus Christus, voluit Pontius Pilatus geheten, die, hoewel overtuigd van Jezus' onschuld, deze op aandrang van de Joden ter dood liet brengen. (*Gtb*) [77.3 lplk]
- pijlijaente = pillikaantje. Pelikaantje. [77.28 lplk]
- pijlijaente met sijn jongen = pelikaantje met zijn jongen. Pelikaan. Zin-ne-beeld van de zelf-op-of-fe-ren-de lief-de en van Chris-tus om-dat hij vol-gens een ou-de fa-bel zijn jon-gen met zijn bloed voedt, waar-toe hij zich de borst open-pikt. (*Van Dale.nl*) [77.28 lplk]
- pijlijttgis = pillitjes. Pilletjes. [77.19 rplk]
Var. pilletgis. [77.32 lplk]; pijlijltgis. [77.39 rplk]; pillittgis. [77.44 lplk]
- pijnelick = pijnlijk. Pijn lijdende, lichaamspijn voelende. (*Gtb*) [77.26 rplk]
- pijn = pijn. Moeite, last. Oudere vorm van pijn. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.39 lplk]
- pijn (...) voer haer hart = pijn (...) voor haar hart. Pijn voor het hart = benauwdheid. (*John Holtrop's English and Dutch dictionary: English before the Dutch Door John Holtrop, 1823, p. 387*) [77.25 lplk]
- pijntge = pintje (vk). Pint. Met betrekking tot droge waren. Inhoudsmaat, die naar plaats en bestemming in grootte wisselde. (*Gtb*) [76.6 rprk]

- pijnten = pinten. Pint. Vochtmaat, ca. 0,65 liter. (*De keuken van de late Middeleeuwen (1998) –R. Jansen-Sieben, Johanna Maria van Winter. Dbnl*) [76.7 lprk]
Var. pijntge. (vk) [76.8 lprk]; pintge. (vk) [76.11 lprk]; pijnte. [76.16 rprk]; pint. [76.39 rprk]
- pijpemakers = pijpenmaker. Fluitenmaker; iemand die tabakspijpen maakt. (*Gtb*) [77.11 rprk]
- pijpknél = pijpkneel. Pijpkaneel. De na het schillen tijdens de droging opgerolde bast van de kaneelboom. (*Van Dale.nl*) [76.7 rprk]
Var. pytknel. (vermoedelijke verschrijving) [76.7 rprk]; pijpkníelle. (= pijpkníelen, mv) [76.20 rprk]
- pijs = pis of pies. [76.44 rprk]
- pillegaef = pillegave. Pillegift. Geschenk van iemand aan zijn pille (petekind, doopkind), doopgeschenk. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 465. Dbnl. PDF*) [76.36 lprk]
Var. pijllegaef. [76.36 lprk]; pyllegaf. [76.43 lprk]
- pille rufij = pillen van Rufus of Rufus pillen. Pilulae Rufi (Ruffus). Laxerende pillen van de Griekse geneesheer Rufus van Ephese, samengesteld uit aloë, mirre en saffraan. (*De visie van J.B. van Helmont over de pest (de zwarte dood). PDF via Kringbenelux.nl*) [77.8 lprk]
- pilltge dat gewit is voer die pest = pilletje of pijltje, gewijd tegen de pest. [76.45 lprk]
Var. silferen piltge voer die pest. [77.5 rprk]
- pintspottge = pintpotje (vk). Een pot die een pint kan inhouden. [76.24 rplk]
- plaijster = pleister. Naam voor een mengsel van gips en fijngestampt marmer; soms oneigenlijk voor albast of gipsalbast. (*Gtb*) [76.40 rprk]
- plakaten = plakkaten (mv). Plakkaat. Een decreet, ordonnantie, verordening, bestemd om openbaar gemaakt te worden, opdat ieder er kennis van kan nemen en er zich naar gedragen. (*Gtb*) [77.21 rprk]
Var. Placcaet (ev). [76.57]
- platboemde = platboemde. Platbodemde. Van een platte bodem voorzien. (*Etymologiebank*) [76.12 lplk]
Var. platbomde. [76.33 lprk]
- plateltge = plateeltje (vk). Plateel. Een platte schotel of schaal, van metaal, hout, aardewerk enz; voornamelijk als eetgerei. (*Gtb*) [76.5 rprk]
Var. plateltgis. (vk, mv) [76.7 rplk]; platelen. (mv) [76.7 rprk]
- platgis = plaatjes. (vk, mv). Om het kaarsvet op te vangen. (*Gtb*) [76.25 rplk]
Var. plategis. [77.34 lprk]; plate. (ev) [77.36 lprk]

- platgis = plaatjes (vk, mv). De bekleding of bedekking van sloten, dekstukken. (*Gtb*) [77.6 rprk]
- plat kant = ? [76.8 rprk]
- platse = plaatsen. Plekken. (*Gtb*)
Hetzelfde als: steden. [76.11 lprk]
- platte = plat. Met betrekking tot gebouwen. Een platte afdekking boven op een bouwwerk of een gedeelte daarvan; een vlakke bovenop een huis. (*Gtb*) [77.46 rplk]
- plecht = placht. Gewoon was. De gewoonte had. (*Gtb*) [76.11 rprk]
Var. plech. [76.15 lprk]; placht. [76.44 lprk]; plach. [77.42 lplk]
- plegen = in toepassing op wat als vast gebruik, regelmatig gebeurt. (*Gtb*) [76.27 lplk]
- plegen = pleegt. In toepassing op wat iemand gewoonlijk of bij herhaling doet. (*Gtb*) [77.26 rprk]
- plets = plaid. Schots plaid: (verouderd) Grof laken, grof weefsel. (*Koenen. Ensie*) [76.36 lplk]
- plocken = plokken. Plukken. (*Gtb*) [77.41 rplk]
- ploijen = plooiën. Vroeger was zeer vaak sprake van de plooiën in kragen of mutsen, kanten of lubben. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- plopt = ? [77.11 rprk]
- pluimkussens = pluimkussens. Veren kussens. (*Gtb*) [77.38 rplk]
- pluïjs knopen = pluïsen knopen. Pluisen, van pluche. (*Gtb*) Pluche. (stof-naam) Zwa-re, flu-weel-ach-ti-ge, oor-spron-ke-lijk wol-len, tegenwoordig meest-al ka-toe-nen of kunst-zij-den stof met lan-ge pool. (*Van Dale.nl*) [76.6 rplk]
Var. pluïsknopis. (vk) [76.16 rplk]
- poepelijoene salf = popeljoenzalf. Populierzalf. (*Gtb*); Ge-nees-krach-ti-ge zalf, be-reid uit de blad-knop-pen van de grau-we po-pu-lier. (*Van Dale.nl*) [76.35 lprk]
Var. popelioennesalf. [76.38 lprk]
- poffis = poffies (vk, mv). Pof. Bolstaande plooi in een kledingstuk. (*Gtb*) [76.8 rprk]
- poijnet = ponjet. Fr. poignet. Kleine witlinnen manchet. (*Gtb*) [76.6 lplk]
Var. poijnnetten. (mv) [76.6 lplk]; poijnettgen. (mv) [76.9 rplk]; poeinietten. (mv) [76.17 rprk]; poeijnnetten. (mv) [76.21 rplk]; poeinietten. (mv) [76.23 rprk]; poijnietten. (mv) [77.15 rprk]; poeynetten. (mv) [76.20 rplk]; poynetten. [76.24 lprk]; poïnesse. (vermoedelijke verschrijving) [76.51]
- pomet = pomet, pomet-kant. De term duidt een vroege vorm van kant aan, die voorkwam in de 16de en vroege 17de eeuw. In het Engelse ‘Book of Rates’ (1582) wordt gesuggereerd dat

pomet-kant beschouwd werd als een alternatieve naam voor passement. (*British History Online. Dictionary of Traded Goods and Commodities 1550-1820*) [77.7 rprk]
Var. kant pomet. [77.45 lprk]

– pompe = pomp. Werktuig waarmee men vroeger het water voor huishoudelijk gebruik uit een put of uit een regenbak naar boven bracht. (*Gtb*) [76.11 lplk]
Var. pomt. [76.13 lplk]; pomp. [76.13 lplk]; pampen. (mv, verschrijving?) [76.40 lprk]; pont. [77.32 lplk]
Zie ook: petwaterspomt. [76.23 lplk]; regenwaterspomt. [76.32 rplk]

– pomt = bedoeld is pomp. [76.13 lplk]

– pomt = bedoeld is pont (pond). [77.36 rprk]

– pont = bedoeld is pomp. [77.32 lplk]

– pont groot = pond groot. Naam voor een rekenmunt. In Holland waren vier soorten van ponden in gebruik. Het pond groot (hetzelfde als pond Vlaams) was 6 gulden waard. (*Gtb*) [76.9 lprk]
Var. pont grot. [76.33 rprk]

– popeljoenolij = popeljoenolie. Populierolie. Geneeskrachtige balsem uit populierknoppen. (*Gtb*) [77.46 rplk]

– poppe ansichge = poppenaanzichtje. Poppengezichtje. [77.35 lprk]

– poppis = poppies. Popjes. Propjes. (*Gtb*) [77.38 lprk]

– port = poort. [76.5 lplk]

– posten = deur- of raamljsten. (*Lexicon voor de kunstvakken. Ensie*) [76.29 lplk]

– potdoecken = potdoeken (mv). Potdoek. Vaatdoek; grof linnen dat in de keuken werd gebruikt. (*Gtb*) [76.34 lplk]

– potefras = portefraas. Portefraes. Metalen constructie ter ondersteuning van een grote geplooid kraag. (*Gtb*) [76.4 rprk]
Var. potefraes. [76.6 lprk]; potefrace. [77.19 rplk]

– potefraslijnt = lint om de portefraes mee om te binden? [77.45 lplk]

– poten = bedoeld zal zijn potten. [77.29 lplk]

– potsel = potseel. Potzeel. Pothengsel. Oorspronkelijk van touw (zeel), maar later het ijzeren hengsel waar de pot aan hangt. (*Gtb*) [77.32 lplk]

– potsspis = potspijs. Ook poteten. Gekookt eten. (*Gtb*) [76.7 rplk]

– potsuiker = suiker die in potten gekristalliseerd en daarna door middel van een mengsel van water en klei gezuiverd is; bruine suiker, keukensuiker. (*Gtb*) [77.19 rplk]

- pottebanck = pottenbank. Stellage waarop men tafel- en keukengereedschap, schotels, borden, potten, pannen en keukengerei plaatst. (*Gtb*) [76.41 rprk]
- preckheer = preekheer. Predikheer, dominicaan, lid van de kloosterorde der Dominicanen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.11 rplk]
- preckstoeltge = preekstoeltje. Vouwstoel om op te zitten tijdens de kerkdienst. (*Gtb*) [76.47 lplk]
Var. preckstoel. [77.7 lprk]
- presentacij = presentatie. Aanbod. (*Gtb*) [77.9 rprk]
- presenterde = presenteerde. Aanbod, schonk, overhandigde. (*Gtb*) [77.8 lplk]
- prijén = verschrijving voor prijmen (priemen)? Priem. Breipriem; soort naald. (*Gtb*) [76.11 rplk]
- Prijnne = variant van Petra, Petronella. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.20 rplk]
- prijnsepael = prinsepaal. Principaal. Voornamelijk, vooral. (*Gtb*) [77.6 lprk]
- prijnsessekantge = ? [77.6 rprk]
- print = prent. Afdruk van een gegraveerde of geëtste plaat; gedrukte afbeelding. (*Gtb*) [76.18 lprk]
Var. prijnt. [76.22 rplk]; prijntge. (vk) [76.41 lprk]; printen. (mv) [77.3 lplk]; prijnte. [77.22 lplk]; printe. (ev) [77.22 lplk]; prijntgis. (vk, mv) [77.28 rplk]
- print saij = bedrukt saai? [76.18 lprk]
- probatum est = het is beproefd, het is bewezen, uitmuntend bevonden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.53]
- prockerasy = procuratie. Lastbrief; volmacht. (*Gtb*) [77.46 lprk]
- properhaijt = properheid. Kostelijkheid? (Proper = kostelijk.) (*Gtb*) [77.20 rprk]
- provenhuis = nagenoeg hetzelfde als proveniershuis; hofje. (*Gtb*) [77.38 rplk]
- pruijs haer = Pruis haar? Pruisisch haar? [76.6 lprk]
Var. prus haer. [77.16 rplk]; prushaer. [77.47 lplk]
- puamen = bedoeld is quamen (kwamen). [77.21 lplk]
Var. puam. (verschrijving = quam) [77.21 lplk]; puam. (idem) [77.22 rprk]
- puellulakens = peluwlakens. [77.28 rplk]
Var. puellijlaken. (ev) [77.48 lprk]; pulijlaken. (ev) [77.48 lprk]; puelulaken. (ev) [77.48 rplk]
Zie: pulu. [76.8 rplk]

- puijntge = puntje. Punt. Paragraaf, onderdeel van een verhaal, een les enz. (*Etymologiebank*) [77.6 rplk]
- puijtansij = verschrijving, bedoeld is quitantie. Kwitantie, bewijs van betaling. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.11 rprk]
Var. quijsancij. [77.19 rprk]
- pulleborden = mv van pullenbord. Vermoedelijk hetzelfde als kannenbord. [76.9 rplk]
Zie: kannebortge. [76.3 rplk]
- pullijttgis = pulletjes (vk, mv). Pul. Sierkan, vaas, bierkan met deksel. (*Woordverklaring. Dr. L.M. Metz – 1937. Ensie*) [76.8 lprk]
Var. pullittgis. [77.18 lplk]; pullen. [77.24 lprk]; pullitgis. [77.21 rprk]
- pulu = peuluw, peluw. Langwerpig onderkussen, waarop het gewone, kleinere hoofdkussen wordt gelegd; hoofdkussen in 't algemeen. Bij uitbreiding ook voor: bulster, het bed waarop men rust. (*Gtb*); Bolster = gevulde beddezak, strozak of kussen; dekbed. (*Gtb*) [76.8 rplk]
Var. puelu. [76.10 rprk]
- pumpelgen = pumpeltje (vk). Pumpel, pimpel. Klein glas voor brandewijn of andere sterke drank; als vochtmaat voor sterke drank vroeger in gebruik voor: een kwart mutsje, d. i. dus een zeer kleine hoeveelheid. (*Gtb*) [76.54]
- purgasij = purgasie. Purgatie. Zuivering van maag en darmen door het innemen van een middel daartoe. (*Gtb*) [76.10 rprk]
Var. purgacij. [77.32 lplk]
- purreperren = purperen. Purperkleurige. Paarsrode. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.28 rprk]
Var. purperre. [77.44 rplk]
- pytknel = bedoeld zal zijn pypknel of pijpknel. [76.7 rprk]
Zie: pijpknel. [76.7 rprk]
- quacksalfer = kwakzalver. Iemand die de geneeskunde beoefent met door de wetenschap niet erkende middelen en vaak ook zonder de vereiste diploma's; niet erkende genezer. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [77.7 lplk]
- quae = kwade. Kwaad. In slechte staat; hetzij: niet gezond, ziek; of wel: zwak, slecht. (*Gtb*) [76.21 lprk]
- quae borst = kwade borst. Slechte borst. Hoest. (*De volmaakte Geldersche keuken-meid, 1801, p. 415*); Slechte borst = slepende slijmhoest, een vorm van asthma. (*Handboek der bijzondere pathologie en therapie, of aanleiding tot ..., Volume 1, Martin Wilhelm Plagge, 1836, p. 372*) [76.21 lprk]
- quaer = quader. Kwader. Moeilijker, lastiger, bezwaarlijker; ook: gevaarlijker. (*Via kwaad.*) (*Gtb*) [77.19 lplk]

- quaet = kwaad. Slecht, verkeerd. (*Een glossarium van zeventiende–eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977, p. 144*) [77.30 lplk]
- qualick = kwalijk. Amper, nauwelijks, niet helemaal. (*Etymologiebank/eWND*) [76.13 rplk]
- qualick = kwalijk. Slecht. (*Gtb*) [76.54]
- qualick gestelt = kwalijk gesteld. In een slechte toestand verkerend. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.54]
- qua mach = kwade maag. (Slechte maag.) Last hebben van indigestie. (*Kramers' Woordentolk verkort door Jacob Kramers, 1849 p. 101*) [76.21 lprk]
Var. qua maech. [76.37 rplk]
- (mijn) quam = kwam. (Mij) kwam toe. Het rechtmatig deel van iemand moeten worden of zijn. (*Van Dale.nl*) [77.22 rplk]
- quam ... op het slach = op het slag. Kwam juist op dat ogenblik; op het juiste ogenblik. (*Gtb*) [77.43 rprk]
- quam na = kwam na. Kwam daarna, later, vervolgens. (*Gtb*) [77.33 lplk]
- quamp er = kwamp er. Kwam er. De p is erachteraan gevoegd, om de uitspraak duidelijker te maken. (*Uitlegkundig woordenboek op de werken van Pieter Korneliszoon ..., Volume 3, 1825, p. 196*) [77.20 rprk]
- quansus = qansuis. Kwansuis. Als het ware, quasi. (*Gtb*) [76.30 lprk]
- quast knopen = kwasten knopen. [76.23 lprk]
- quatertemper = eerste dag van een kwartaal; (rooms-katholiek) de woensdag, vrijdag en zaterdag van een bepaalde week in ieder jaargetijde, waarop vasten en onthouding is voorgeschreven. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.5 rprk]
Var. quatertember. [76.43 lplk]; puatertemper. (verschrijving) [77.56]
- queperen = kweeperen. [76.9 rplk]
Var. pueperen. (verschrijving) [77.19 lplk]
- quevlais = kweevlees. Marmelade of jam van kweeperen. (*De verstandige kock (ed. 1669): woordenlijst op Kookhistorie.nl*) [76.9 rplk]
- quijspel = kwispel. (Pluimvormige) kwast; bundeltje haar, in het bijzonder varkensborstels, aan een steel bevestigd, een grof penseel, als gereedschap voor verschillende doeleinden; stoffer. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. quispel. [76.23 rplk]; quspel. [76.44 lplk]; kuijspel. [76.44 lplk]; quijspeltge. (vk) [77.16 rplk]

– quijtgeschouwen = kwijtgeschouden. Kwijtgeschouden. Van een schuld (letterlijk en figuurlijk), die als voldaan, geboet beschouwen, vergeven, geen betaling meer eisen. (*Gtb*) [76.9 lprk]

– quijtschelden. [76.9 lprk]

Zie: quijtgeschouwen. [76.9 lprk]

– quijtscheldinch = kwijtschelding. Een akte die inhoudt dat iets aan iemand wordt kwijtgeschouden; soms ook: dat iemand aan een verbintenis of verplichting heeft voldaan, en dan hetzelfde als: kwijting, kwitantie. (*Gtb*) [77.34 rprk]

– quijtschou = kwijtschold. Iemand kwijtschelden. Vrijverklaren van zijn verplichting. (*Groot Nederduitsch taalkundig woordenboek Door Petrus Weiland, 1859, p. 547*) [77.47 rplk]

– rabat = (historisch) brede, liggende halskraag van linnen of kant, die in de 17de eeuw zowel bij mannen- als bij vrouwenkleding in de mode was. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); Bef (platte kraag). (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, Homepage*) [76.20 rprk]

Var. rbatte. (verschrijving) [76.6 lprk]

– raeptobben = raaptobbe. Een vat, dat van boven wijder is dan van onderen (*Gtb*), om rapen in te bewaren. [76.37 rplk]

– raechgen = ragen. Met de ragebol spinrag en stof wegnemen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.37 lplk]

– raechquaest = raagkwast. Ragebol. (*Gtb*) [76.3 rprk]

Var. raechquast. [76.15 rprk]

– raect = raakt. Raken. Aangaan, betreffen, betrekking hebben op. (*Gtb*) [77.12 lplk]

– raecx = raaks. Ketting. (*Gtb*) [76.11 lprk]

Var. raechxse. [76.21 lplk]; raeckse. [76.21 lplk]; raecxse. [76.21 lplk]; raerckxse. [77.14 rprk]; raechs. [77.43 rplk]

Zie ook: slotelraecx. [76.10 lprk]

– raecx = raaks. Hier: meetketting. Gereedschap van landmeters. (*Gtb*) [76.32 lprk]

– (dese) raet worde ... gesloten = (deze) raad werd ... gesloten. Dit plan werd ... gemaakt. (*Gtb*) [77.47 rplk]

– raiaeme = ? [76.13 lplk]

– Raijnstburchger = uit Rijnsburg, Zuid-Holland. [77.41 lplk]

– raijrs = verschrijving voor raijs. [76.16 lprk]

Zie: raijs. [76.23 lplk]

– raijs = reis. Tocht. (*Gtb*) [76.15 lplk]

- raysen = reizen (mv). Reis. Keer, maal, eens, een keertje. (*Gtb*) [76.15 lplk]
Var. raijs. (ev) [76.23 lplk]; raijsen. (mv) [76.40 lprk]; raijsen. (mv) [77.5 lprk]
- raijsen = (ww.) reizen. [76.30 rprk]
- raijsmanteltge = reismanteltje (vk). Reismantel. [76.10 rprk]
Var. raijsmantel. [77.15 rplk]
- ram = raam. Hier: tafelframe. Draagraam, raamwerk. (*Gtb*) [77.39 rplk]
- rampe = raampje. Raam. Venster, het glas (met het kozijn). (*Van Dale.nl*) [76.29 rprk]
Var. rammen (mv). [77.46 lprk]
- raem = raam. Lijst. (*Gtb*)
Var. rampis. (vk, mv) [76.18 rprk]
- raem = raam. Houtwerk enz. waarin of waarop iets gespannen wordt. (*Van Dale.nl*) [77.15 rplk]
- Rampenbos = Huis te Ramp of kasteel Rampenbosch te Bergen (circa 1500 tot 1775). (*Monumenten in Nederland. Noord-Holland(2006)– Saskia van Ginkel-Meester, Chris Kolman, Ronald Rommes, Elisabeth Stades-Vischer, Ronald Stenvert, p. 227. Dbnl*) [77.20 rplk]
- rampis = raampjes (vk, mv). Lijst. (*Gtb*) [76.18 rplk]
Var. ramtgis. [76.19 lplk]
- rant = rand. Omlijsting. (*Gtb*) [76.4 lprk]
- rant = rand. Boord, zoom. (*Gtb*); Boord (aan kledingstukken), afzonderlijk stuk als afwerking of versiersel om de rand van een kledingstuk, doorgaans van verschillende stof, kleur of bewerking: de boorden van een hemd, aan hals en mouwen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.9 rplk]
- rapier = lange puntige degen. (*Gtb*) [76.33 lprk]
- ras = gekeperde wollen stof. Ras werd in het bijzonder gebruikt voor eenvoudige kleding. (Oorspronkelijk was het vermoedelijk een zijden stof.) (*Gtb*) [77.41 rprk]
- rasijsen = rasijsen. Rasijsen. (*Gtb*) [76.5 rplk]
Var. gorsijne. [76.36 lprk]; garsijnen. [76.43 lprk]; rasijsen. [77.46 lprk]
- ratelwacht = nachtwakers die ‘s nachts uitgerust met een ratel de ronde deden en elk half uur riepen hoe laat het was. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- rbatte = verschrijving voor rabat. [76.6 lplk]
Zie: rabat. [76.20 rprk]

- Rebecce = Rebecca, Rebekka. In de Bijbel, in het boek Genesis komt Rebekka voor als de naam van de dochter van Betuël, de vrouw van Isaäk (Genesis 24), de moeder van Jakob en Esau. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.10 lplk]
Var. Rabecke. (*Oud Holland – Volumes 44–45 – Pagina 185*) [76.18 rplk]
- rech = reg. Rug. (*Gtb*) [77.5 lprk]
- rech = reeg. Verleden tijd van rijgen. [77.29 rplk]
- recht = precies, juist of net. (*Gtb*) [76.34 lprk]
- rechtsdraets = rechtsdraads. Rechtdraads. Van een stuk geweven stof: evenwijdig met de scheringdraad afgesneden. (*Gtb*) [77.34 rplk]
- rechttafel = aanrechttafel. Tafel, waarop het eten wordt aangerecht, bereid. Aanrecht. (*Gtb*) [76.9 lplk]
- recht voerdat = recht voordat. Net voordat. (*Gtb*) [76.34 lprk]
- rechttevoert = rechtevoort. Rechtstreeks; tegenwoordig, nu. (*Gtb*) [76.14 rplk]
- reekent = ? [76.38 rplk]
- reden = verwerken tot het eindproduct; fabriceren. Ook in niet-technische taal, en dan vaak gezegd van kledingstukken en dergelijke; de laatste bewerking aan iets verrichten, de laatste hand aan iets leggen; afwerken, opmaken; van de nodige kleding en dergelijke voorzien. (Via reeden.) (*Gtb*) [77.37 lprk]
- reetgelaijt = reedgelegd. Gereedgelegd. Klaargelegd. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.43 lprk]
- regel = orde; onder een bepaalde regel levende kloostergemeenschap. Ontstaan uit de betekenis regel: reglement, in het bijzonder stelsel van voorschriften waaraan het leven in een klooster of orde onderworpen is. (*Gtb*) [77.6 rplk]
- regenwaterspomp = regenwaterpomp. Ook wel regenpomp. Pomp om water uit een regenbak naar boven te brengen. (*Gtb*) [76.32 rplk]
Zie: pompe. [76.11 lplk]; back. [76.6 rplk]
- rekening = verantwoording, voornamelijk schriftelijk, omtrent gevoerd financieel beheer en beleid. (*Gtb*) [76.2 rp]
- rekening = bepaling van de tijd, wanneer een zwangere zal bevallen. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.36 lplk]
- rekening dede = rekening deed. Rekenschap gaf, zich verantwoordde. (*Gtb*) [77.4 lplk]
- rekommanderen = recommanderen. Aanbevelen. (*Gtb*) [77.44 rplk]

- rellittge = relletje (vk). Rel. Een van onderen ronde houten klos, onder een wieg aangebracht om deze te kunnen doen schommelen. (*Gtb*) [77.35 lprk]
Var. rellittgis. (vk, mv) [77.35 lprk]; reel. [77.38 lplk]; rel. [77.38 lplk]
- remedije = remedie. Methode of middel om ziekte te genezen. (*Gtb*) [76.15 lplk]
- ren = reên. Reden. [77.45 rprk]
- rentemeesters = van de rentmeester. Rentmeester. Oorspronkelijk: hij die de renten in ontvangst neemt; ontvanger. Vandaar: verantwoordelijke voor inkomsten en uitgaven; hij die het zakelijke, voornamelijk. financiële beheer voert over niet aan hem toebehorende vermogensbestanddelen (meestal m.b.t. onroerende goederen); administrateur. M.b.t. het vermogen van (vroeger) de landsheer of (later) andere overheidsinstanties: ambtenaar belast met de administratie van inkomsten en uitgaven en/of het beheer van de domeinen; soms alleen m.b.t. de inkomsten, en dan zoveel als: ontvanger. M.b.t. het vermogen van een (openbare) instelling van algemeen nut. Meestal zoveel als: penningmeester. (*Gtb*) [76.27 lprk]
- ren ... uut = reden uit. Uitrijden. Te paard of met enig voertuig de stad, het huis, de verblijfplaats enz. verlaten; een rit (naar buiten) maken. (*Gtb*) [77.45 rprk]
- repe = reep. Lange en smalle strook. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*); onderdeel van een soort slappe, neerhangende plooi kraag? [76.20 rprk]
- resel = rezel. Reuzel. Uitgesmolten varkensvet. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [76.11 rprk]
- restanten = mv van restant. Het overgeblevene van een schuld. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.4 lplk]
- ret = reed. Gereed. Klaargemaakt; klaar voor gebruik, beschikbaar. (*Gtb*) [77.14 rplk]
- retschap (van zijn kruijs) = reedschap. Gereedschap. Passiewerktuigen, (rooms-katholiek) werktuigen bij Jezus' kruisiging gebruikt: ladder, speer, lans, gesels, doornenkroon, hamer, nijptang enz. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.29 lprk]
- rijbbijttgis = ribbetjes. [77.46 rplk]
- rijchgels = richels (mv). Richel. Zeker soort van dun stuk hout, dunne balk of lat; plat of vierkant stuk hout, dienende om grotere stukken aan elkaar te verbinden. (*Gtb*) [77.7 lprk]
Var. richgel. (ev) [77.38 lplk]
- rijchlijf = rijglijf. Onderkledingstuk vervaardigd uit stevig doek en baleinen en van rijgsluiting voorzien; keurslijf. Later door het korset vervangen. (*Gtb*) [76.43 rprk]
Var. rijchlijffe. [77.41 rprk]; rijchlijffis. (vk, mv) [77.42 rplk]
Hetzelfde als: gestijckt lijf. [76.4 rplk]
- rijem = riem. Band om het middel, gordel. Soms is de riem sierlijk bewerkt, bijvoorbeeld geborduurd of met zilver beslagen. (*Gtb*) [76.21 lplk]
Var. riem. [76.21 lplk]

- rijfter = wrijft of raspt er. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- rijncebel = rinkelbel. Rammelaar. In de 16de eeuw geloofde men dat rammelaars of geluidsamuletten bescherming boden tegen ziektes en rampspoed en dat de rinkelbelletjes en fluitjes boze en kwade geesten konden verdrijven. In die tijd was de vorm van een granaatappel geliefd en versierde men deze met halfedelstenen of met een tand van een roofdier zoals de tand van een wolf, beer of everzwijn, waarbij men geloofde dat deze de kracht van het roofdier zou overbrengen op het kind. (*Antiekenzilver.nl*)/(*Gtb*) [77.47 lplk]
- rijngen = ringen. Hier: gordijnringen. [76.4 rprk]
- (wijn) Rijns = Rijns. Van de Rijn afkomstig(e) (wijn). (*Gtb*) [76.37 rplk]
Var. Rinse. [77.28 rprk]; Rinse. [77.55]
- rijpstijcke = ribstuk. Rib. (*Gtb*) [77.26 rplk]
Var. rijpstijck. [77.45 lprk]; rijpstycke. [77.45 lprk]
- rijrocke = rijrok. Een kledingstuk bij het paardrijden. (*Van Dale.nl*) [76.17 lplk]
- rijs = rijst. [76.16 rprk]
- Rijssevoert = Ritsevoort. Straat tussen de Heilooërbrug en de Oudegracht. (*Google Maps*) [76.37 rplk]
Var. Rijssefort. [76.38 lplk]; Rijssefrot. (verschrijving) [77.32 rplk]
- rijsthaken = haken om rijstbalen mee op te pakken of om mee op te hijsen. (*Gtb*) [77.4 rplk]
- rijstort = rijstoert. Rijst(e)taart. (*Gtb*) [76.31 lplk]
- ringijetgis = ringetjes. [76.11 lprk]
Var. ringnittgen. (vk, ev) [76.11 rprk]; ringetge. (vk, ev) [76.11 rprk]; rijnggettgis. (vk, mv) [76.24 rprk]; rijnggetgis. (vk, mv) [76.45 rprk]; rijnggetge. (vk, ev) [77.8 lplk]; rijnggittis. (vk, mv) [77.15 lplk]; ryngitte. (vk, ev) [77.26 rprk]; rijngch. (ev) [77.30 lprk]; ring. (ev) [77.30 lprk]
- ringnittgen ... 3 aen malkander. [76.11 rprk]
Vermoedelijk hetzelfde als: suf ringetgen van drien. [76.19 lprk]
- Rinnegom = woonplaats in de gemeente Bergen in de provincie Noord-Holland. (*Wikipedia*) [77.16 rprk]
- roch = rog. Rogge. (*Gtb*) [76.5 lprk]
- rock = rok. Als kledingstuk van vrouwen. Onderscheiden in bovenrok en onderrok (onderrokken): spreekt men in 't algemeen van de rok van een vrouw, dan bedoelt men meestal de bovenrok, tenzij anders mocht blijken; de rokken die zij aan heeft, zijn boven en onderrok (onderrokken) tezamen. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. rocken. (mv) [76.17 rprk]; roock. [76.9 lplk]; rocken. (ev) [76.36 lplk]; roch. [77.4 rprk]
- rock = rook. Reuk. Geur, de reuk die iets van zich geeft. (*Gtb*) [77.26 rplk]

- roctgen flays = (ge)rookte vlees. (*Gtb*); Rookvlees - in het bijzonder het gerookte massieve paarden- of rundvlees (ossenhaas, spier), en meer in het algemeen al het gerookte vlees, worst, tong, ham en spek. Vóór het roken wordt het vlees gewoonlijk eerst gepekeld, waardoor het watergehalte verminderd is. Het roken zelf vindt meestal plaats in de rook van hout; vooral beukenhout is daarvoor zeer gewild. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [77.24 rprk]
Var. rockte flaijs. [77.25 lplk]; roeckt flaijs. [77.45 lprk]
- roet = rood. (*Etymologiebank*) [76.35 lplk]
- roijlen = ruilen. (*Gtb*) [76.14 lprk]
- roijmester = rooimeester. Ambtenaar, die belast is met het aanwijzen van de rooilijn van gebouwen en straten of van wegen enz., met het toezicht op de bouw van nieuwe en de toestand van oude huizen enz., bouwopzichter, ook: opzichter van wegen, en erfscheider. (*Gtb*) [77.32 lprk]
- rol = platte cylinder (schijf) van hout, ijzer enz., in het midden doorboord en om een as of spil draaiende, die zich onder aan een voorwerp bevindt, om dit gemakkelijk van plaats te doen veranderen; wiel of wieltje zonder spaken, later ook: laag wiel of wieltje (in het algemeen). (*Gtb*) [76.40 rprk]
Var. rool. [76.40 rprk]
- rollen = uitrollen, met een (deeg)rol dun of platmaken. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- rollijttgis = rolletjes. Pijpjes, opgerolde velletjes kaneel. [76.7 rplk]
- rollijttgis = rolletjes (vk, mv). Rol. Wiel zonder spaken, later ook: laag wiel of wiel (in 't algemeen). (*Gtb*) [77.38 lplk]
- rollitge = rolletje (vk). Koker. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- rom = room. [77.3 lplk]
Var. room. [77.3 lplk]
- rommers = roemers (mv). Groot, groen wijnglas voor rijnwijn. (*Woordverklaring Dr. L.M. Metz – 1937. Ensie*) [76.5 rprk]
Var. roemmer. (ev) [76.10 rplk]; roemmers. [76.12 rprk]
- rompe = romp (of rompen?). Romp. Slechte, ongave of gebroken muskaatnoot; brok, stuk muskaatnoot of kruidnagel. (*Gtb*) [76.11 rprk]
- ront = rond. Een ter versiering aangebrachte ronde plaat, een rond paneel, een rond medaillon en derg; benaming van een bouwkunstige geleding bij lijstwerken. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. ronden. (mv)[76.3 rplk]
- rontsom = rondsom. Rondom. (*Gtb*) [77.21 lplk]
- roo = dialect voor roode. Rode. (*Taal en letteren, Volumes 1-2, 1891, p. 173*) [76.4 rplk]

- roo aerde = rode aarden of roodaarden. Roodaarden. Van roodaarde. (*Gtb*); Aardsoort, bestaande uit een mengsel van klei of leem en ijzeroxide, roodbruin van kleur; tot verschillende doeleinden gebruikt. (*Gtb*) [76.40 lprk]
- roo butter = rode boter. Ook gele boter of grasboter genaamd, in tegenstelling tot witte boter, hooiboter. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- roof = streng of knot, van garen. (*Gtb*) [77.44 rplk]
- roo houten = rode houten, roodhouten. Van roodhout. Collectieve benaming voor bepaalde donkerrode of bruingele, zeer harde houtsoorten. (*Gtb*) [76.21 rprk]
- roo letters = rode letters. Rode letterkoekjes. [76.5 rprk]
- Roomolen = de Roomolen, een wipwatermolen in de Romolenpolder aan de Zomervaart zuidzijde onder Haarlemmerliede. (*molendatabase.org*) [76.25 lprk]
- roompotte = roompot. [76.20 lprk]
- Roos = ? [77.21 lplk]
- roossenkranssen = rozenkrans. [76.19 rplk]
Hetzelfde als: vrouwenhoetgen. [76.5 lplk]
- root = rood. Van stoffen en kleding. Rood geverfd. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. roet. [76.35 lplk]
- rootkoper = roodkoper. Zuiver koper, in tegenstelling met geelkoper of messing. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.29 rprk]
- rootkoperen = roodkoperen. Van roodkoper. [77.42 rprk]
Var. rootkopers. [77.42 rprk]
- roowijnglasen = rodewijnglasen [76.26 lplk]
Var. roowijnglasis. (vk) [76.31 lplk]; roowijnglasis. (vk) [76.34 rplk]
- rosemaryynen bomen = rozemarijnboemen. Rozemarijnstruikjes. Als versiering gebruikt; vooral als bruidstooi. (*Gtb*) [76.10 lplk]
Var. bomen rosemaraijn. [76.28 rplk]; rosemeraijnne bomen. (= als zinnebeeld van droefheid bij begrafenissen, als tooi van gestorvenen of graven. (*Gtb*) [76.39 rplk]; rosemaraijnne boem. (ev) [76.42 rprk]
- rossens = rozen. [76.14 lplk]
Var. rosis. (= roosies, vk, mv) [76.15 rprk]
- roswater = rooswater. Rozenwater. Water dat uit rozen wordt gedistilleerd of rozenessence bevat, gebruikt als parfum, om een kamer een geur te geven, als smaaktoevoeging, in medicijnen en voor andere doeleinden. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.31 lprk]
Var. rooswater. [76.31 lprk]

- rothout = roodhout. Algemene benaming voor verschillende rode houtsoorten, zoals pernambuco en braziel; ook sandelhout. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.10 lplk]
- rootscherlakense = roodscheerlakense. Van roodgekleurd schein- of scharlaken. (*Gtb*) [76.4 rplk]
 Var. rootscharlakense. [76.11 rplk]
 Zie: scharlaken. [76.22 lprk]
- rotten = ratten. (*Gtb*) [77.7 rprk]
- rou = rouw. Berouw. Spijt. (*Gtb*) [77.3 rprk]
- roubaer = rouwbaar. Praalbed, katafalk. (*Bastaardwoordenboek Door Jan Broeckaert, 1895, p. 227*); Katafalk, lo-ze doods-kist en baar, waar-over een lijk-kleed ligt uit-ge-spreid, die de doods-kist met het lijk ver-vangt bij rouw-plech-tig-he-den. (*Van Dale.nl*) [76.35 lplk]
- roubouwen = rouwbouwen. Bouwen (17de eeuwse bovenrok van de vrouwen) die men tijdens de rouw droeg. (*Gtb*) [76.14 lprk]
- rouflieger = rouwvlieger. Vlieger (bepaald soort verouderd vrouwenkledingstuk) die men in de rouw droeg. (*Gtb*) [76.5 lplk]
 Var. rouflijeger. [76.37 rprk]
 Zie: vlieger. [76.14 lprk]
- rougoet = rouwgoed. Kledingstof voor rouwkleding. (*Gtb*) [77.23 lplk]
- roukap = rouwkap. Deel van de vrouwelijke rouwdracht, soort van sluier. (*Gtb*) [76.42 lprk]
- roukieren = rouwkieren. Rouwkleding. (*eWND*) [76.27 rplk]
- roukuers = rouwkeurs. Keurs die men tijdens de rouw droeg. [76.5 lplk]
 Var. roukeurs. [76.14 lprk]
- rou = rouw. Ruw. Onbewerkt, onbereid; onafgewerkt, niet fijn afgewerkt. Van allerlei stoffen en voortbrengselen. Van linnen: zoals het van het weefgetouw komt. (*Gtb*); Ongebleekt. (*Woordenboek der Nederduitsche en Fransche Taalen, uit het Gebruik en de ...Door François Halma, 1710, p. 685*) [76.11 rplk]
 Hetzelfde als: ru. [77.43 rplk]
- rou laken = rouw laken. Ruw, ongebleekt laken. (*Woordenboek der Nederduitsche en Fransche Taalen, uit het Gebruik en de ...Door François Halma, 1710, p. 685*) [76.11 rplk]
- roupoinietten = rouwmanchetten of – mouwen. [76.42 lprk]
- rooubraseletten = rouwarmbanden (mv). Armband bezet met of uit gitten bestaande. [76.4 rprk]
- ru = ruw. Onbewerkt, onbereid; onafgewerkt, niet fijn afgewerkt. Van allerlei stoffen en voortbrengselen. Van linnen: zoals het van het weefgetouw komt. (*Gtb*) [77.43 rplk]

- ruijchge = ruige. Met dichte of stijve haren, borstelige. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.47 lplk]
- ruijcken = ruiken. Reuk van zich geven. (*Gtb*) [77.26 rplk]
- ruijge = ruige. Van stoffen en kledingstukken, hetzij van dieren (dierenhuid, wol), hetzij van planten (linnen, katoen, jute enz.) afkomstig. Harig, en vandaar: grof, ruw. (*Gtb*) [77.29 rprk]
- ruijm soo moij = ruim zo mooi. Meer dan mooi. Wel zo mooi. (*Gtb*) [77.12 rprk]
- ruijnte = ruimte. Meer dan voldoende of grote hoeveelheid of menigte, overvloed van iets; het tegenovergestelde van schaarste. (*Gtb*) [77.10 rprk]
- ru lijnnen = ruw linnen. Linnen zoals het van het weefgetouw komt. (*Gtb*) [77.5 lplk]
Var. rou lijnnen. [77.25 lprk]
- russe = russen. Van russen (biezen) gemaakt; uit russen of biezen bestaande. (*Gtb*) [77.25 lprk]
- russe matte = russen mat. Biezen mat. (*Gtb*) [77.34 lplk]
- ruste = rustte. Overleed. (*Gtb*) [76.42 rplk]
- ruwe ponden = het gewicht vóór het bleken; bruto. Tijdens het bleken verliest het garen gewicht. [76.6 rprk]
- sabel = sabelbont. Zwart bont, sabelbont. Sabel is de naam van een soort marter. (*Gtb*) [77.25 rprk]
- sabelse = van sabel, sabelbont. (*Gtb*); Sabel, zeer kostbaar bont van de Siberische edelmarter. (*Vreemd woordenboek. Ensie*) [76.9 rplk]
- sack = zak. Vermoedelijk wordt een dijzak bedoeld. [77.6 rprk]
Zie: diessack. [77.5 lplk]
- sacke = zak. Zoutmaat in Alkmaar: 1 zak = 32 metjes. (*Knaw. Meertens*) [76.5 lprk]
Var. sack. [76.22 rplk]
- sackedregers = zakkendragers. Sjouwers, lastdraggers. (*Gtb*) [77.26 lplk]
Var. sackedragers. [77.37 lprk]
- sacken = zakken (mv). Om bedgordijnen hangend in op te bergen. [76.4 rprk]
Var. gardijnsackis. [77.21 lplk]
- ‘s aechnoens (sachternoens) = des achternoens. Van de namiddag. (*Gtb*) [77.47 rplk]
- 's aftermiddachs (saftermiddachs) = ‘s achtermiddags. Namiddags. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.38 rprk]

- saeltge = zaaltje (vk). Zaal. Kamer in een woonhuis in het algemeen; kamer die direct achter de voordeur of de ingang gelegen is en waar men dus van de straat af het eerst binnentreedt; voorhuis; vestibule; fraai groot vertrek, voornaamste kamer in een woonhuis, doorgaans gebruikt als ontvangkamer, vaak in tegenstelling tot de andere kamers die als leefruimte gebruikt worden; salet, salon; opkamer die hoger gelegen is dan andere kamers op dezelfde verdieping. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. sael. [76.31 rplk]; saelte. (vk) [76.33 lplk]
- saeltgis mantel = zaaltjes mantel. De (schoorsteen)mantel van het zaaltje. [76.32 rprk]
- salemakers = zaalmaker. Zadelmaker. (*Gtb*) [77.2 rprk] (Noot: mogelijk wordt seelmaker (touwslager) of saijlemaker (zeilmaker) bedoeld. Zie: selen. [77.2 rprk])
- saen = zaan. Zuivelgerecht uit ingedikte melk vermengd met karnemelk. (*Gtb*) [77.46 rprk]
- saft = zaft. Zacht. (*Gtb*) [77.15 rprk]
- saftermiddachs = ‘s achtermiddags. ‘s namiddags. [77.38 rprk]
- safternoens = ‘s achternoens. ‘s namiddags. [77.42 rprk]
- saij = saai. Wollen of halfwollen weef- of breigaren, sajjet. (*Gtb*) [76.4 lprk]
- saijen = saaien. Van saai (t.w. de stof) gemaakt of daaruit bestaande. Saai. Zekere lichte, gekeperde wollen stof: gekeperde kamelot of wollen grein. (*Gtb*) [76.4 rprk]
- saijet = sajjet. Halfgekamd wollen garen, in de regel van toepassing op getwijnd brei- en stopgaren. (*Gtb*) [77.31 rplk]
Zie: saij. [76.4 lprk]
- saijlemaker = zeilmaker. Ambachtsman die voornamelijk scheepszeilen vervaardigt en herstelt. (*Gtb*) [77.35 lprk]
- saijnstijn = zeinsteen. Modern zeilsteen. Magnetisch ijzererts, magneetijzersteen; natuurlijke magneet. (*Hendrik Laurensz. Spiegel Twe-spraack Ruygh-bewerp Kort Begrip Rederijck-kunst, Trivium Oude Nederlandse Geschriften op het gebied van de Grammatica, de Dialectica en de Rhetorica, nr. III, 1962, p. 56. Dbnl. PDF*)/(*Gtb*) [76.40 lprk]
Var. saijnsten. [76.41 rplk]
- saijt = zeid, zegde. Zei. (*Gronden der Nederlandsche spel- en taelkonst volgens de reden en het gezag Door D.R., 1820, p. 46*) [76.13 lplk]
- saildoeck = zeildoek. Sterk, dicht weefsel, oorspronkelijk van hennep-, later ook van vlasgarens voor de zwaardere soorten en van katoenen garens voor de lichtere, met name bestemd voor het vervaardigen, samenstellen van scheepszeilen. Voor dekkleden ter bedekking, bescherming, overkapping e.d. (*Gtb*) [76.12 rplk]
Var. saijldoek. [76.41 rprk]
- sait = zeit. Zegt. (*eWND*) [76.29 rprk]

- salf van albastert = zalf van albaster. Albastzalf, ‘unguentum alabastrinum.’ Pijnstillende zalf, genaamd naar de albast in poedervorm die eraan is toegevoegd. Vaak bij hoofd- en rugpijn toegepast. (*Woerterbuchnetz.de*); Ook gebruikt bij brandende koorts en slapeloosheid. (*Vollständige Einleitung in die Kenntniss und Geschichte der Steine und ... Door Johann Samuel Schröter, 1776*) [76.44 lplk]
- salich = zalig. In godsdienstige zin- het eeuwig heil deelachtig; het hoogste, eeuwige geluk genietend in de hemel in de gemeenschap met God; gered zijnde van het eeuwige verderf. (*Gtb*) [77.7 rprk]
- salicheijt = zaligheid. Staat van het hoogste, eeuwige geluk. Toestand waarin de mens (of zijn ziel) het eeuwig heil deelachtig is, waarin hij het hoogste, eeuwige geluk geniet in de hemel. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- salij = salie. [76.20 lplk]
- salij = bedoeld wordt salijger (zaliger). [77.31 rprk]
- salijgers = zaliger. Wordt achter de naam van een overledene gezet, om zijn overlijden aan te duiden. Een verkorting van ‘zaliger gedachtenis.’ (*Beknopt Nederduitsch Taalkundig Woordenboek, Volume 5 Door Pieter Weiland, 1830, p. 474*) [76.3 rprk]
Var. salijger. [76.4 rplk]; salij. [77.31 rprk]
- sallen = zallen. Gewestelijk en informeel voor zullen. (*Gtb*) [76.28 rprk]
- saller = zal er. (*De briefwisseling van P.C. Hooft. Deel 1 (1976)– P.C. Hooft– Eerste deel, p. 90. Dbnl*) [76.38 rplk]
- salliffe = sallef. Dialect voor zalf. (*eWND*) [76.35 lprk]
- sal men = zal men. Moet men. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.7 lplk]
Var. sul men. [76.31 lprk]
- sament = cement. (MNW) (*Gtb*) [76.11 lplk]
- santorijdraet = santoriedraad. Snaar van een santorie, salterie. Benaming van een muziekinstrument, een citer met tien snaren. (*Gtb*) [77.29 rplk]
- Santtus = Sanctus. (rooms-katholiek) Vierde van de vaststaande gezangen onder de mis; het eerste deel wordt onmiddellijk vóór, het tweede dadelijk na de consecratie gezongen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.18 lprk]
- Santtus schelt = Sanctus schelt. Gewoonte is (sinds de middeleeuwen) om bij het Sanctus te schellen, ook wel met een klok, sanctusklok, te luiden. (*Katholicisme encyclopedie. Ensie*) [77.18 lprk]
- sarcke = zark. Zerk. Langwerpig vierkant plat stuk natuursteen, voornamelijk als deksteen op een graf, grafsteen; ook als deksteen voor walmuren, voor stoepen en gangen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.11 lplk]

Var. sarrijcke. (vk) [76.11 lplk]; sarck. [76.29 rprk]

– sarfet = servet. Doek waarmee men een tafel dekt, waarop iets wordt geserveerd; voornamelijk een doek die de tafel niet geheel bedekt, althans een van niet grote afmetingen; dekservet; tafellinnen. (*Gtb*) [77.24 lprk]

– sasieren = sausieren (mv). Saucier. (Eng. saucer). Schotel voor saus, sauskom, ook diepe schotel in het algemeen. (*Gtb*) [77.8 rprk]

Var. sasier. (ev) [77.19 lplk]; sasiertgis. (vk, mv) [77.39 lplk]

– satijn = oorspronkelijk werd de naam satijn alleen gegeven aan zijden weefsels; later aan weefsels van katoen en zijde, waarvan de glanzende inslagdraden van de zijde over verscheidene kettingdraden van katoen heen lagen. Hierdoor glansde dit weefsel en was het aan één zijde glad. (*Woordverklaring Dr. L.M. Metz – 1937. Ensie*) [76.4 lplk]

– satijnen gront = satijnen grond. Satijngrond. Grond (van een patroon) in satijnweefsel. (*Gtb*) [77.25 rplk]

– saut = zout. (*Bijdrage tot een Middel- en Oudnederlandsch woordenboek: Uit vele ..., Volume 6 Door Anthonie Cornelis Oudemans, 1878, p. 39*) [76.22 rprk]

– scaeckspullittge = schaakspulletje (vk). Schaakspel. (*Gtb*) [77.10 lplk]

– scha = schade. (*eWND*) [76.41 rplk]

– schabellen = schabels (mv). Schabel. Laag zitbankje zonder leuning; voetenbankje. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.12 lprk]

Var. schabel. (ev) [76.13 rplk]; schabellittge. (vk) [77.12 lprk]; schePELLITTGIS. (vk, mv) [77.24 lprk]

– scha gedaen = schade gedaan. Nadeel berokkend. (*Gtb*) [77.40 rplk]

– Schagen = gemeente in Noord-Holland, tussen Alkmaar en Den Helder. (*Zelfstudie. Ensie*) [76.4 lprk]

– schalos = schaloos. Schadeloos. Beschadigd. (*De ZaaNsche volkstaal: bijdrage tot de kennis van den woordenschat in Noord ... Door Gerrit Jacob Boekenoogen, 1897, p. 873*) [77.22 rprk]

- schamel = schamel. 1. Een ontwikkeld eergevoel hebbende, eerbaar, ingetogen; bescheiden, nederig, ook van zaken waaruit deze gezindheid blijkt; 2. Dapper, kloek, stout. 3. Arm, behoeftig. (*MiddelNederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 512. Dbnl. PDF*) [77.22 lplk]

– schamele priester = vermoedelijk een priester die geen vast inkomen of renten om van te leven heeft. [77.15 lprk]

– schamelluij = schamele lui. Schamel. Arm, armoedig, nederig, gering. Meer in de zin van: van geringe middelen van geringen staat. De schamele luiden, het geringe (onaanzienlijk wat stand, rang in de maatschappij betreft) volk, de kleine man. (*Gtb*) [76.7 lplk]

Zie: armeluij. 1965 lplk]

– schamelluijer buers. [76.27 rplk]

Zie: arme buers. [77.8 lplk]

– schameltgis = schameltjes, schemeltjes (vk, mv). Schemel. Laag bankje of stoeltje; voetbankje. (*Etymologiebank.*) [77.43 rplk]

– schapefet = schapenvet. [77.4 rprk]

Var. schapefeet. [77.5 lplk]

– schapenpansen = schapenspans. Schapenmaag. (*Gtb*) [77.4 rprk]

Var. schapepanse. [77.5 lplk]

– Schapestechge = Schapensteeg. De op 25 november 1908 officieel veranderde naam Magdalenenstraat (officieus bleef de naam Schapensteeg nog enige tijd) herinnert aan het vroeger daar nabijgelegen Maria Magdalenenklooster, later St. Anna genoemd. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 128*); Straat tussen de Korte Nieuwesloot en de Houttil. (*Google Maps*)

[76.6 lplk]

Var. Schape Stiegen. [76.9 lprk]; Schape Stechge. [76.15 lplk]; Schape Stechgen. [76.15 lprk]; Schape Stege. [76.17 rprk]; Schape Stecge.

[76.20 lprk]; Schape Steghe. [77.14 rprk]

– schappelier = scapulier. Twee lapjes gewijde stof door linten verbonden, die sommige katholieken onder de kleren over de schouders dragen als symbool van een ordekleed. (*Gtb*) [77.6 rplk]

Var. schappelijertge. (vk) [77.14 lplk]; schapieliertgis. (vk, mv) [77.14 lplk]; schapieliertge. (vk) [77.14 lplk]; schapeliertge. (vk) [77.14 lprk]

– schapshoefden = schaareshoefden. [77.22 lprk]

Var. schapshoft. (ev) [77.46 lplk]

– scharlaken = bepaalde fijne wollen stof van helderrode kleur; soms ook in toepassing op een stof van andere kleur. (*Gtb*) [76.22 lprk]

– scharp = scherp. Nauwkeurig. (*Gtb*) [76.10 rprk]

– Scharpenheuvel = Scherpenheuvel. Gemeente in de Belgische provincie Brabant, bedevaartplaats. (*Iedereen. Ensie*); Een van de oudste bedevaartsoorden van België. (*Wikipedia*) [76.29 lplk]

Var. Scharppenheuvel. [77.9 rplk]

– scharrefen 't = scharft het. Scherft. Snijdt, hakt. (*Gtb*) [76.7 lplk]

– schart = bedoeld zal zijn scharp. [76.49]

Zie: scharp. [76.10 rprk]

– schaysel = scheiceel. Scheidcedel. Een door scheidsrechters opgemaakte akte of brief ter beslechting van een geschil. (MNW) (*Gtb*) [76.7 lplk]

- schel = bel. (*Gtb*) [76.27 rplk]
- schel = bel. Vermoedelijk altaarbel. Bel die door de misdienaar wordt geluid bij de belangrijkste momenten in de eredienst. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [77.17 rprk]
- schel = scheel. Het verschil. (*Gtb*) [76.34 lprk]
- schel = scheel. [77.46 rprk]
- voerschel = voorschel. Bel bij de voordeur. [76.23 lprk]
Var. schel van voren [76.32 lprk]; schel voer. [77.43 rplk]
- schellen = aan de bel trekken. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal, Isaac Marcus Calisch, Nathan Salomon Calisch, 1864, p. 123*) [76.32 lplk]
- schellinckx koecken = schelling(s)koecken, schelling(s) koecken (mv). Schellingskoek. Koek ter waarde van een schelling. (*Alle beetjes helpen: Nederlandse, Friese en Vlaamse wellerismen, Heinrich Leonhard Cox, 2007*) [76.26 rplk]
Var. schellinchs fijne koecken.[76.41 rprk]
Hetzelfde als: koeck van een schellinck. [76.7 rplk]
- schellittge = schelletje (vk). Belletje. Tafelschel, hetzelfde als tafelbel. Een op tafel staande bel die men luidt om dienstboden te ontbieden enz. (*Gtb*) [76.45 lprk]
- schelt = scheelt. [76.5 rprk]
- schelt = belt. [77.18 lprk]
- schenck = schenk. Geschenk. (*Gtb*) [76.37 rplk]
- schencken = schenken. Te drinken te geven. (*Gtb*) [77.17 rprk]
- schencktijloer = schenkteljaar. Schenkbord. Rond schenkblad. (*Gtb*); Schenkblad. Dienblad voor dranken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.12 lprk]
Var. tuilieur. [76.12 lprk]; schenktelieur. [76.43 rprk]
- schennen = schenden. Beschadigen, ontsieren, lelijk maken, bederven, schade toebrengen aan iets door ruwe behandeling, misvormen. (*Gtb*) [76.30 lprk]
- schering = de draden die op de weefstoel worden gespannen; ook ketting genaamd. (*Woorden weven: Betekenis en samenhang van woorden in Indo-Europees verband Door Eddy van der Maarel, 2014, p. 70*) [76.37 lprk]
Var. scherinch. [76.40 rplk]
- scheringsy = scheringzijde. Ruwe zijde genaamd, naar gelang van de sterkte van de draden gesorteerd, waarna men 2, 3 of meer draden ineen draait. (*Geïllustreerde encyclopedie: woordenboek voor wetenschap en ..., 1881, p. 101*) [77.39 rprk]

- schibbyttgen = schibbetje (vk). Schibbe. Heel dun schijfje, schilfertje; dun afgespleten deel. (MNW, WNT) (*Gtb*) [76.4 lplk]
Var. schibbetge. [77.3 rprk]
- schier = bijna, nagenoeg. (*Gtb*) [76.8 lprk]
- schijves = schijven. [77.46 rplk]
- schijnt = glans heeft, schittert. (*Gtb*) [77.11 rprk]
- schil = bast of schors van een boom, tak of twijg. (*Gtb*) [76.26 lprk]
- schilpen = schelpen. (*eWND*) [76.13 lprk]
Var. schillippis. (vk, mv) [77.6 lplk]; schilp. [77.39 lplk]
- schilpsant = schelpzand. Zandachtige stof uit fijngemalen schelpen, als schuurmiddel gebruikt. (*Gtb*) [76.16 lplk]
Var. schillipsant. [77.21 lplk]
- Schippers Brech = Schippersbrug. [77.46 rprk]
- schobbettgis = schobbetjes. Schubbetjes. (*Gtb*) [77.23 rprk]
- schoeijne = schuine. [77.7 lprk]
Var. schoijne. [77.31 lprk]
- schoelbortge = schoolbordje (vk). Schoolbord. Houten lade, waarin de kinderen hun boeken, pennen e.d. droegen en die soms ook, op de knieën gelegd, dienst deed als lessenaar. (*Gtb*) [76.43 lprk]
- schoenmaeckster = schoonmaakster. Vrouw die voor daghuur werkt. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal, Johan Hendrik Dale, 1884, p. 1368*) [77.2 rplk]
- schoeren = schouders (mv). Schoer is een bijvorm van schouder. (*Gtb*) [76.7 rplk]
Var. schor. (= schoer, ev). [77.29 lprk]
- schoeven = schoven (mv). Schoof. Bundel uitgedorst stro. (*Gtb*) [77.7 lprk]
- schoft = schaft. Een vierde deel (kwart) van een werkdag. Drie uur. (*eWND*) [76.45 rplk]
- schoijer = schuier. Borstel, met name een platte of met een korte handgreep om kleren of kleden te reinigen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.23 rprk]
Var. schoijertge. (vk) [77.15 rprk]
- schoingtis = schuintjes (vk, mv). Schuintje. Een bepaalde soort borduursteek langs de zoom, die valt onder stop- en sneewerk. (*Modemuze.nl*) [76.25 rprk]
Var. schoijntgis. [76.46 rprk]

- schocken = bedoeld zal zijn socken (sokken). Sok. Genaaide voetbekleding van dikke stof, zonder leren zool, in plaats van een schoen of klomp, maar ook wel in schoen of klomp gedragen. (*Gtb*) [76.22 rprk]
Var. socken. [76.25 lplk]
- schon = schoon. Netjes, fijn, helemaal; al. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- schonen = mooie. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- Schonhoefse koeck = Schoonhovense koek. Soort tafelkoek. (*Gtb*) [76.45 rplk]
Var. Schonhoffesse koeck. [77.22 lprk]; Schonhofse kock. [77.45 lplk]
- schontgis = schoontjes. Netjes. (*Koenen. M. J. Koenen's Verklarend handwoordenboek. Ensie*) [77.38 lprk]
- school ging leggen = school ging liggen. Naar een kostschool ging. (*Gtb*) [77.40 lprk]
- schoppen = met een schop te verplaatsen. (*Gtb*) [77.18 lprk]
- schor = schoer. Schouder. (*Gtb*) [77.29 lprk]
- schorbbers = bedoeld is schrobbers. [77.25 lprk]
- Schorel = Schoorl. Dorp in Noord-Holland, ten N.W. v. Alkmaar. (*Iedereen. Ensie*) [77.2 rplk]
- schorstien = schoorsteen. (*eWND*) [76.6 lplk]
Var. schortien. (= schoortien) [76.11 lprk]; schorstienen. (mv) [76.19 lplk]
- schorstiengelt = schoorsteengeld. Ook wel haardstedengeld. Vroe-ger ge-he-ven be-las-ting waar-van de hoog-te be-paald werd door het aan-tal haard-ste-den (stookplaatsen) in een huis. (*Van Dale.nl*) [76.45 lprk]
- schorstienklet = schoorsteenkleed. Kleed aan de onderkant van de schoorsteenkap. (*Hier ziet men uit paleizen: het Groninger interieur in der zeventiende en achttiende eeuw Door Johannes Binne Hendrik de Haan, 2005, p. 206*) [76.4 rprk]
Var. schorstienkletge. (vk) [76.36 rprk]; schorstienkletgis. (vk, mv) [77.2 rplk]
- schorteklet = schortkleed. Voorschoot, schort. (MNW) (*Gtb*) [77.41 rplk]
- schorteldoeck = schorteldoek. Schort. (*Gtb*) [76.6 lprk]
Var. schorteldoecken. (mv) [76.9 lplk]; schordeldoek. [76.11 rprk]
Hetzelfde als: schort. [76.16 lprk]
- schorteldoeckxbant = schorteldoeksband. Schortband. Lint of band van een schort. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Johan Hendrik Dale, 1884, p. 1370*) [77.45 lplk]
- schorthaecken = schorthaak. (Sierlijke) haak waarmee men een kledingstuk, met name een vrouwenrok gedeeltelijk optilt, korter maakt door opbinden. (*Gtb*) [76.10 lprk]

Var. schortkaeck. (verschrijving) [77.29 rplk]

– schot = als afsluitingsmiddel, houten schot, grendel? (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 525. Dbnl. PDF*) [76.14 lprk]

Hetzelfde als: beschot? [76.31 lprk]

– schot = schoot. Onder de gordel of onder het middel enigszins ruim afhankelijk deel van een kledingstuk. (*Gtb*) [76.16 rprk]

– schot = schoot. Hoeveelheid brood of beschuit die in één keer in de oven wordt geschoten, regel, en vervolgens ook in andere toepassingen op een bepaalde hoeveelheid (gewoonlijk aaneengebakken) brood; als eenheid van broodgewicht, t.w. een half pond. (*Gtb*) [77.40 lprk]

– schotboeck = schotboek. Het boek waarin de namen van de belastingschuldigen met het bedrag van hun aanslag zijn opgetekend, kohier. (MNW) (*Gtb*); Schot. Zekere vroegere belasting, oorspronkelijk een aan de landsheer verschuldigde grondrente, vervolgens: aandeel in verschillende omslagen. (*Gtb*) [77.3 lprk]

– schout = overheidspersoon die in een stad aan het hoofd van het gerecht en de politie stond of op het land de lagere jurisdictie uitoefende. (*Gtb*) [76.3 rplk]

– Schout = Schout als voornaam. Al in de Germaanse tijd was dit woord ook als persoonsnaam in gebruik, zodat Schout, als variant van Schelte e.d., in latere tijd een voornaam kon worden. (*Cbgfamilienamen.nl*) [77.26 rprk]

– Schoutestraete = Schoutenstraat. De straat die van de Laat noordelijk opgaat tot aan de Langestraat. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 13. PDF*) [76.39 lprk]

– schouti = wordt schoutin bedoeld? Vrouw van de schout. (*Gtb*) [76.13 lprk]

– schreve = schreef. Streep, (met name krijtstreep), kras of kerf met behulp waarvan men een hoeveelheid aantekent. (*Gtb*) [77.67]

Var. schrefe. [77.67]

– schrijfer = schrijver. Iemand die zich bezighoudt met schrijfwerk, iemand aan wie schrijfwerk is opgedragen. Als beroep; klerk. Als waardigheid in een bestuur; secretaris. (*Gtb*) [77.9 lprk]

– Schrijver = Schrijver als voornaam. [77.10 rprk]

Var. Schrijfer. [77.21 lprk]

– schrijft = schrift. Geschrift. Stuk, document, schriftelijke verklaring, schriftelijk bewijs. (*Gtb*) [77.32 lprk]

– schrijven = optekenen, noteren, opschrijven; opstellen. (*Koenen. Ensie*) [76.7 lprk]

– schrijven = schrijven. Schriftelijk bewijsstuk. (*Gtb*) [76.15 lprk]

Var. schrijffe. [76.44 rplk]

- schropben = schroppen. Schrobben. (*Gtb*) [76.8 lprk]
- schuerbuijck = scheurbuik. Scheurbuik of scorbuut, gebreksziekte, veroorzaakt door tekort aan vitamine C, een avitaminose. Gekenmerkt door algemene zwakte, blaren op mondslijmvlies, verhoogde neigingen tot bloedingen, losse tanden, enz. (*Biologische encyclopedie geschreven door G. Th. van Kempen. Amsterdam, 1974. Ensie*) [77.46 rplk]
- schuijmmen = schuimt. Ontdoet ze van schuim. (*Gtb*) [76.21 lprk]
Var. schuijmen. [76.27 lprk]
- schuijren = schuurt. [76.29 rprk]
- schuijrlappen = schuurlappen. Poetslappen. [77.7 rprk]
- schuijt = schuit. Be-trek-ke-lijk klein, een-vou-dig ge-bouwd vaar-tuig, met name voor de bin-nen-wa-te-ren en meest-al voor ver-voer van mas-sa-goe-de-ren; in 't bij-zon-der; verkorting van trek-schuit. (*Van Dale.nl*) [76.6 lprk]
- schuijt = ? [76.12 lplk]
- schuijte = schuier, schuiertje? Borstel met korte steel of zonder steel. (*Gtb*) [76.15 rprk]
Var. schuite. [76.25 rprk]; schuijtge. [76.41 lprk]
- schuijte = schuit, schuitje (vk). Wierookscheepje, metalen doosje, voornamelijk in de vorm van een scheepje, waarin wierookkorrels voor het wierookvat bewaard worden. (*Gtb*) [77.19 lplk]
- schullippis = schullepies (vk, mv). Schulp, schelp. Schelpvormig versiersel; schelpvormige uitsnijding. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.7 lprk]
- schuirra = schuurbak. Bak om schuurgoed in op te bergen; voornamelijk een bak in hokjes verdeeld voor de verschillende soorten van schuurzand. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.45 lprk]
- schuitterij = schutterij. (historisch) Plaatselijk korps van burgers, dat in tijd van oorlog mede zijn stad moest verdedigen en verder belast was met de wacht en de handhaving van de orde. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.26 rplk]
Var. schutterij. [76.41 rprk]; schuijtter. [77.7 rprk]; schuijtterij [77.29 lplk]
- schut = lichte, meestal losse of verplaatsbare wand, met name kamerscherm. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.40 rprk]
- schuttel = bijvorm van schotel. (*eWND*) [76.25 rplk]
Var. schuttelen. (mv) [76.41 lplk]; schuijtteltge. (vk) [77.31 rprk]; schuttels. (mv) [77.39 lplk]
- schutvoeders = (van de) schuutvoerder. Schuitenvoerder. Iemand die een schuit voert, t.w. die er zijn beroep van maakt er vrachten mee te vervoeren. (*Gtb*) [77.21 lplk]
Var. schuijtfoerder. [77.22 lplk]; schuitfoerder. [77.28 rprk]
- scuijren = schuren. Schoonmaken, poetsen. (*Gtb*) [76.42 lplk]

- scuijcker = bedoeld is suijcker (suiker). [76.9 rplk]
Var. scucker. (idem) [77.18 rprk]

- seborij = ciborie. (rooms-katholiek) Zilveren of gouden kelk met deksel, ter bewaring van geconsacreerde (gewijde) hosties, vroeger ook gebruikt tijdens de mis. (*Van Dale.nl*) [76.9 lplk]
Var. seborijttge. (vk) [77.8 rprk]; seborijkop. [77.77+78]

- seborijkasse = beschuttend omhulsel, kastje of kistje om de ciborie in te bewaren. [77.17 rplk]
Var. seborijbonnijttge. [77.21 lprk]

- sechsman = zegsman. Persoon, aangewezen of gekozen door een partij in een geschil, om namens hen een schikking tot stand te brengen (en daardoor een formele gerechtelijke procedure te voorkomen); arbiter, (be)middelaar, scheidsman, scheidsrechter. (*Gtb*) [77.40 rplk]

- seep = zeep. [76.3 rplk]
Var. sep. [76.12 lprk]

- sekret = secreet. Verkorting van Fr. chambre secrète ‘geheime kamer.’ (ver-ou-derd) Toi-let, wc. (*Van Dale.nl*) [76.29 rprk]

- sekretduertge = sekretdeurtje. Sekreetdeur. Deur (waar gewoonlijk openingen zijn ingelaten) die de ingang van een gemak (toilet) afsluit. (*Vak- & kunstwoorden. Nr 3 Ambacht van den timmerman bezorgd door J. en V. van Keirsbilck, 1898, p. 393. Dbnl. PDF*) [77.45 rprk]

- sekretarijs = secretaris. Iemand die voor een ander de correspondentie voert; met name lid van een lichaam of bestuur, belast met het voeren of leiden van de correspondentie, het houden van de notulen enz., griffier; eerste ambtenaar van een gemeentebestuur. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.27 rprk]
Var. sekertarijs. [77.48 lplk]

- selen = zelen (mv). Zeel. Draagriem, brede band van touw, zeildoek. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.2 rprk]

- selfs = zelfs. Zelf. (*Gtb*) [76.6 rprk]
Var. sels. [76.13 lprk]; selsf. [76.35 lplk]
Zie ook: selsfer. [76.31 lprk]

- selfwech = zelfweg. Zelfkant. (*Gtb*); Bui-ten-kant, elk van de zij-kan-ten van een weef-sel, in de leng-te-rich-ting van het doek, meest-al zo ge-we-ven dat het niet ra-felt. (*Van Dale.nl*) [77.31 lprk]

- sellen = zellen. Zullen. (*Gtb*) [77.13 rplk]

- selsfer = zelver. Zelf. (*Gtb*) [76.31 lprk]
Var. selfer. [76.41 lplk]

- seltge = ceeltje (vk). Ceel, cedel, cedula. Bewijsstuk. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- seem = zeem, zeemleer. [76.8 lplk]
Var. sem. [76.36 rprk]
- semel = zemel. Meestal in het mv.: de bij het malen van graan afgescheiden en fijngemaakte buitenste omhulsels van de korrels; gruis. In engere zin meestal in toepassing op de omhulsels van tarwe- of roggekorrels; in ruimere zin ook in toepassing op de doppen van andere graangewassen en van bonen, erwten enz. Werd voor verschillende doeleinden gebruikt. In de textielververij als middel om een betere hechting van verfstoffen op weefsels te verkrijgen, of als zuiveringsmiddel voor het water bij het uitwassen van lakens. (*Gtb*) [77.40 rplk]
- semen = zemen. Zeemleren. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- senepoer = sene- of sennepoeder. Sene(blad)poeder. (laxeermiddel) (*Mooi vies, knap lelijk: grotesk realisme in rederijerskluchten, Femke Kramer, 2009, p. 218*) [76.35 lprk]
Zie: senijblaen. [76.10 rprk]
- senijblaen = senebladen (mv). Seneblad. [Egyptische] plant, waarvan de bladeren als geneesmiddel, o.a. purgeermiddel, gebruikt worden; Lat. cassia obovata). (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.10 rprk]
- septtertge = sceptertje (vk). Scepter. Sier-lijk be-werk-te, kost-ba-re staf als symbool van vor-ste-lijk ge-zag. (*Van Dale.nl*) [77.42 rplk]
- serafijntgis = serafijntjes (vk, mv). Seraf, serafijn, engel van de hoogste rang. (*Vreemd woordenboek. Ensie*) [77.6 lprk]
- serrv = bedoeld is ferrv (verf). [77.18 lprk]
- sestienendel = zestien(en)deel, zestiende gedeelte van een el. (*Gtb*) [76.5 lprk]
- setge = setje. Stel. (*Gtb*) [77.19 rplk]
- setten = zetten. (Vast)naaien. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.3 rprk]
- setten = zetten. Een steenbekleding in beton zetten, met beton metselen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.6 rplk]
- setten = zetten. Iets (aan) iemand zetten, iets aan iemand toekennen of toewijzen. (*Gtb*) [76.13 rplk]
- setten = zetten. Plaatsen; planten. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [76.20 lplk]
- ‘s iaers (siaers) = des jaars. Jaarlijks. (*Gtb*) [77.3 rprk]
- sieckt = ziekte. Ziekte. (*eWND*) [76.38 lprk]
- sieden = zieden. Koken. (*Gtb*) [76.10 rprk]

Var. sien. [76.28 rprk]

– sielboek = zielenboek. Register, waarin de overleden leden van de parochie worden opgetekend; doel van de periodieke voorlezing ervan is het aanbevelen van deze overledenen in de gebeden van de parochianen. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.34 rprk]

– sielenfigelijen = zielvigilien (mv). Zielvigilie. Onderdeel van de dodenliturgie, voor de overledene gelezen. (*Gtb*) [76.42 lprk]

– sielen van mijn vrienden = zielen van familieleden, aanverwanten. [76.11 rprk]

Var. mijn vrinden sielen. [77.18 rplk]

Zie: vrinden. [76.11 rprk]

– sielmis = zielmis. In de rooms-katholieke kerk mis voor het zielenheil van een overledene. Opgedragen ten goede van de zielen van de overledenen, die in het vagevuur zijn met name op de dag van de begrafenis, jaarlijks op de sterfdag en op Allerzielen. (2 nov.) (*Gtb*) [76.15 lprk]

Var. sielmissen. (mv) [76.26 rprk]

– sien = zieden. Koken. (*Gtb*) [76.28 rprk]

– sien = zien. Uitkijken naar. (*Gtb*) [77.23 lplk]

– sierde bloemen = gesierde, versierde bloemen. Kunstbloemen. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal. I.M. Calisch (1864). Ensie*) (1987 rplk)

Var. sirde bloemen. [77.24 lprk]; siert blommittge. (vk, ev) [77.24 lprk]; gesierde blommittgis (vk, mv). [77.28 lprk]

– siersel = versiering, tooi, decoratie. (*Gtb*) [77.29 rprk]

– sierter = sierster. Borduurster. (*Gtb*); Versierster, zij die verfraait, opsmukt; ook als beroepsnaam: vrouw die bruidjes en doden met bloemen opschikt. (Via versieren.) (*Gtb*) (Noot: de gesierde bloemen zijn waarschijnlijk met naald en draad uit verschillende stoffen gemaakt.) [76.10 lplk]

Var. sierster. [77.8 rprk]

– siet = ziet. Kookt. (*Gtb*) [76.28 rplk]

– sij = zij. Te parafaseren met ‘de mensen, iedereen, men.’ (*Gtb*) [76.3 rplk]

– sij = zijde als draad, garen. Gebruikt als naai- of borduurgaren. (*Gtb*) [76.4 lplk]

Var. sijt. [76.4 rprk]

- sijcken = wordt zoeken bedoeld? Nastreven, proberen, trachten. (*Gtb*)

Of:

– sijcken = verschrijving voor kijken (kijken)? [77.20 lplk]

– sije = zijde. Zijden. Van zijde gemaakt. (*eWND*) [76.4 rprk]

– sije = sie. Zie (het mv. van alle geslachten). Zij. (MNW) (*Gtb*) [77.36 lprk]

- sijeraet = sieraad. Iets dat de schoonheid van een persoon, van het geheel waartoe het behoort, van zijn omgeving, verhoogt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.29 rplk]
- sijewinckel = zijdewinkel. Winkel waar zijden garens en stoffen verkocht worden. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.24 rplk]
- sijferletters = cijferletters. Tekens om getallen mee uit te drukken; cijfers. (*Gtb*) [77.5 rplk]
- sijluij = zijlui. Zijlieden, zijluiden. Hetzelfde als ‘zij.’ In het bijzonder ook wel: mensen als zij, dat soort mensen. Zowel ter aanduiding van personen van het mannelijk en/of vrouwelijk geslacht, zij het dat enige oudere woordenboeken vaststellen dat zijlieden exclusief gebruikt wordt ter aanduiding van mannelijke personen. (*Gtb*) [76.26 rprk]
- sijncnoten = zinknoten (mv). Zinknoot. Goede, volle noot, die dus bij de selectie in water naar de bodem zinkt; volgens sommige woordenboeken voornamelijk in toepassing op hazelnoten. (*Gtb*) [77.19 lplk]
- sijnder = zijn er. [76.6 rprk]
- sijnnen = zinnen. Zintuigen. (*Van Dale.nl*) [76.14 rplk]
- Sijnte = het dienstmeisje Josijntge. [76.33 rprk]
Var. Sinte. [76.35 lplk]; Sijntge. [76.35 lplk]
- Sijnte Augustijn = St.-Augustinus, kerkleraar. Gedenkdag 28 augustus. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.12 lprk]
- Sijnte Lijsbet = St.-Elisabeth. Naam van de vrouw van Zacharias, moeder van Johannes de Doper; kerkelijke feestdag: 5 november. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.26 lprk]
Var. Sinte Lysbet. [76.26 lprk]
- Sijnte Maerten = Sint Maarten, dorp in Noord-Holland. [77.16 lplk]
- Sijnt Jan = St.-Jan, Sint-Johannes de Doper. Johannes de Doper was ten tijde van Jezus een boeteprediker in de woestijn van Juda. (kro-nrcv/ katholiek/encyclopedie) [76.8 lplk]
Var. Sijnt Jan Babtist. [77.29 rplk]
- sijn volck = zijn volk. Zijn familie, verwanten. (*Gtb*) [77.20 rplk]
- Sijplant = Zijpland. Land in de Zijpe(polder) aan de Noordzeekust in de Kop van Noord-Holland. [77.26 lprk]
- sijsiertgis = sauciertjes? [76.31 lplk]
Zie: sasieren. [77.8 rprk]
- sijt = zit. [76.10 rplk]
- sijtbancke = zitbank. [76.6 rplk]

- sijtersschillen = cijterschillen. Citroenschillen. (*Bijdrage tot een Middel-en Oudnederlandsch Woordenboek door A. C. Oudemans, Tweede deel C- G, 1871, p. 11*) [76.21 lprk]
Zie: sijtroenen. [77.38 lplk]
- sijtkussens = zitkussens. Zitkussen, kussens om op of tegen te zitten; ook: kussen op een stoel of zitbank. (*Gtb*) [76.8 rplk]
Var. sijtkussentgis. (vk) [76.11 rplk]
- sijtroenen = citroenen. Citroenen of limoenen. (*Gtb*) [77.38 lplk]
- sijtstoeltge = zitstoeltje. [76.17 lplk]
- silfervergult = zilververguld. Verguld zilver. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.16 rplk]
- silleferwerck = zilverwerk. Voorwerpen van zilver. (*Van Dale.nl*) [77.12 rplk]
- silveren stijck = zilveren stuk geld, een munt, een geldstuk. (*Gtb*) [76.36 lprk]
- singgenet = signet. Zegelring, zegelstempel in het algemeen, cachet; vingerring. (*Gtb*) [76.19 lprk]
Var. singenet. [76.19 lprk]
- sin in = zin in. Iets willen; aandrift (om iets te verwerven, te bezitten, te doen enz.) (*Gtb*) [76.24 rprk]
- sint = sinds. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- Sint Anna = Anna van Jeruzalem. Volgens de legende was zij de moeder van Jezus' moeder, Maria. Zij was gehuwd met Joachim. (*heiligen.net*) [76.13 lprk]
- Sint Anna met haer derde = Anna-te-Drieën is een voorstelling uit de christelijke iconografie van de heilige Anna met haar dochter Maria en haar kleinkind Jezus. (*Rijksmuseum.nl*) [76.13 lprk]
Var. Sint Anna met haer darde. (= oude vorm van derde.) [77.14 rplk]
- Sinte Angela = St.-Angela de Merici. Stichteres van de kloosterorde der Ursulinen. Feestdag 27 januari. (*heiligen.net*) [77.10 lprk]
- Sinte Angeniet = St.-Agnes van Rome. Martelares, feestdag 21 en 28 januari. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.23 lprk]
Var. Sinte Anggeniet. [77.57]
- Sinte Antonis = St.-Antonius van Egypte. Egyptische asceet in de woestijn, beschouwd als de grondlegger van het monnikenwezen; gestorven 356; kerkelijke feestdag: 17 januari. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.8 lplk]
- Sinte Antonis die Paduwa = St.-Antonius van Padua. Kerkleraar; † 1231. (*heiligen.net*) [77.22 lplk]

- Sinte Barber = heilige Barbara, feestdag 4 december. [76.10 lprk]
- Sinte Bartelmiesmart = Bartholomeüsmarkt. Jaarmarkt. [76.16 rplk]
- Sinte Bernardes = H. Bernardus van Clairvaux. Patroonheilige o.a. bij jicht. Feestdag 20 augustus. [76.12 lprk]
Var. Sinte Barnardis. [77.19 lprk]; Sinte Barnart. [77.34 rprk]
- Sinte Bonifasijs = St.-Bonifatius. [77.14 rprk]
Var. Sinte Bonijfasijs. [77.28 lplk]
- Sinte Domijnijkus = St.-Dominicus. De heilige Dominicus werd ongeveer 1170 geboren in Caleruega in Castilië (Spaanse). Hij is de stichter van de Dominicaner orde. Hij stierf in 1221 in Bologna; kerkelijke feestdag: 4 augustus. (*Meertens Instituut. Ensie*) [77.20 lprk]
- Sinte Egidia = St.-Aegidia (ook Gillia, Gilla), 23 september. (*Vollständiges Heiligen-Lexikon door von J. E. Stadler, F. J. Heim und J. N. Ginal, 1858, p. 49*) [77.10 lprk]
- Sinte Fransis Saverijs = St.-Franciscus Xaverius. Spaans heilige en missionaris, *7.4.1506 slot Xavier (Navarra), †3.12.1552 Sancian. Franciscus studeerde sinds 1525 te Parijs, waar hij zich in 1533 aansloot bij de gezellen van Ignatius van Loyola, een kerngroep waaruit later de jezuïetenorde is ontstaan. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.14 lprk]
- Sinte Ignatijuts = St.-Ignatius van Loyola. Eigenlijk Iaigo (Eneco) Lopez de Recalde, heilige, stichter van de orde der Jezuïeten. (*Vivat. Ensie*) [77.14 lprk]
- Sinte Roechgeis = St.- Rochus. Vereerd als patroon tegen de pestziekte en epidemieën. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [76.38 rprk]
- Sinte Ursela = St.-Ursula, gedenkdag 21 oktober, is de patrones van de stervenden. (*Funerair Lexicon. Ensie*) [77.29 lplk]
- Sint Janne = St.-Jannen, d.w.z. de heilige Johannes de Evangelist en de heilige Johannes de Doper. [77.48 lplk]
- Sinte Katrijn = St.-Catharina van Alexandrië of St.-Catharina van Siena? [76.10 rplk]
- Sinte Katrijn van Seenen = St.-Catharina van Siena. (1347-1380), Italiaanse heilige, Dominicaans tertiaris. (*Katholicisme encyclopedie. Ensie*) [77.47 rplk]
- Sinte Kosmas ende Damiaen = Cosmas en Damianus waren Arabische heiligen uit de 3de eeuw; zij waren martelaars onder Diocletianus; kerkelijke feestdag: 27 september. (*Nederlandse Voornamenbank*); Vanaf 1969 26 september. (*kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*) [77.18 lprk]
- Sinte Lucas = Sint-Lukasgilde? Sint Lucas werd in 1579 gekozen als schutspatroon van het gilde, waarvan met de beeldsnijders, de plaat- en figuursnijders, de plateelbakkers, de borduur- en tapisseriewerkers en de glazeniers ook de schilders deel uitmaakten. Hun gildenkamer kregen de schilders al in het begin van de 17de eeuw in de Waag op de

Nieuwmarkt, waaraan echter alleen nog maar het beeld van de beschermheilige boven de toegangspoort herinnert. (*XYZ van Amsterdam Geschreven door J. Kruizinga, Gerrit Vermeer, 2002. Ensie*) [76.4 rplk]

– Sinte Lucas = St.-Lucas. Naam van de derde evangelist en schrijver van de Handelingen der Apostelen. Kerkelijke feestdag 18 oktober. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.40 rplk]
Var. Sinte Luckas. [77.24 rprk]

– Sinterklaes Straet = vermoedelijk de huidige Sint Nicolaasstraat in Amsterdam. [76.12 rplk]

– Sinter Nicolaes = Sinterklaas. Geschenk dat men op zijn feest geeft of krijgt; alles wat men met dit feest krijgt. (*Gtb*) [76.7 rplk]

– Sinte Sisilia = St.-Caecilia was een martelares, waarschijnlijk uit de 3de eeuw. Volgens de legende is zij uit het geslacht der Caecilii afkomstig. Zij is patrones van de kerkelijke muziek en de muziek in het algemeen; kerkelijke feestdag: 22 november. (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.41 rprk]

– Sinte Tekela = St.-Thekla van Iconium, 23 september. (*heiligen.net*) [77.48 lprk]

– sint in = sinds in. (*Gtb*) [77.37 rprk]

– Sint Jacopstraet = Sint Jacobstraat. De straat die van het Verdronkenoord noordelijk opgaat tot aan het Luttk Oudorp. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 26. PDF*); De Sint Jacobstraat werd in 1570 na de demping van de (kak)sloot op die plaats achter de percelen van de woningen aan de Hekelstraat aangelegd. Vanouds is er de aanduiding van de ‘lange’ en Korte St. Jacobstraat. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p. 162*) [76.45 lprk]

Var. Sint Jacopxstraet. [77.5 rplk]

– Sint Jans eevanielijttgis = St.- Jans-evangelietjes. Boekjes van het St.-Jans-evangelie. Het St.-Jans-evangelie (Joh. 1. 1-14), in de liturgie gebruikt op het eind van de H. Mis. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.16 rprk]

Var. Sint Ians eevenielittgis. [77.29 lplk]; Sint Jans eevenielijboeckis. [77.30 rprk]; Sint Jans eevenielijttgis. [77.36 rprk]

– Sint Jans Straet = Jansstraat. Straat in het centrum van Haarlem. (*Wikipedia*) [76.8 rprk]

– Sint Jans Straet = Sint Jansstraat. Sinds de 18de eeuw Hekelstraat genoemd, omdat de straat in die tijd de voornaamste straat van vlas(aan)kopers was. (*Alkmaar binnen de veste, R. Ruijsendaal, 1998, p.76*); Straat die uit het Fnidsen zuidelijk opgaat tot aan het Verdronkenoord. (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p 25. PDF*) [76.37 rprk]

– Sint Tomis van Aquijnen = St.-Thomas van Aquino, een van de grootste theologen uit de Middeleeuwen; gestorven 1274; kerkelijke feestdag: 7 maart. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.40 lplk]

– sckijen = scheiden. Verdelen, splitsen. (*Gtb*) [76.30 lprk]

- slabanck = slaapbank? Bank die ingericht is om er op te slapen; rustbank. (*Gtb*); Hetzelfde als klapbank? Bank met klappende (opslaande) zitting. (*Gtb*) [76.12 rprk]
- slach = slag. Aard, soort. (*Gtb*) [76.27 lprk]
Zie: alderlaije slach. [76.27 lprk]
- slachtijt = slagtijd. Ook slachttijd. Tijd van de slacht, voornamelijk van dieren, waarvan het vlees ingezouten enz. wordt, bijvoorbeeld varkens: november. (*Koenen. Ensie*) [76.21 rplk]
- slaen = slaan. Bepaaldelijk met een huisdier als voorwerp. Door een slag en vervolgens ook op andere wijze doden. Slachten. (*Gtb*) [77.4 rplk]
- slaen ... af = slaat af. Vermindert, verlaagt de prijs. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.45 rprk]
- slamantge = slamandje. Mandje, waarin gewassen sla gezwaaid wordt om hem droog te krijgen. (*Gtb*) [76.33 lprk]
- slaphuijf = slaaphuif. Slaapmuts. (*Gtb*) [76.9 lplk]
Var. slaphuijfen. (mv) [76.9 lplk]; slaphuif. [76.11 lprk]
- slempen = overdadig eten en drinken; soms alleen eten of alleen drinken. (*Gtb*) [76.38 rprk]
- slepe = sleep. Melkmaat van een halve kan of liter; kleine kan of beker. (*Gtb*); In Alkmaar maat voor melk; 1 mengel = 2 sleepje. Mengel 1,8 l. (*eWND*) [76.5 rplk]
Var. slepes. (mv) [76.16 rprk]; slepen. (ev) [76.18 rprk]; slepis. (vk) [76.40 lplk]
- slepen = goederen met een slee, vervolgens ook met een (voortgetrokken) voertuig op wielen vervoeren. (*Gtb*) [76.6 rplk]
- sletich = sletig. Gesleten, versleten; sleets. (*Gtb*) [77.33 lplk]
- slijm = slim. Krom, scheef. (*Gtb*) [76.33 rprk]
- slijmste = slimste. Slechtste, kromste. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- slimme hals = kromme of scheve hals. (*Gtb*) [77.18 rplk]
Var. slijmme hals. [77.24 rprk]
- slijngermant = slingermaand. Maand waarin met de verpachte belastingen geslingerd werd. Slingeren. Van verpachte belastingen, wanneer de pachter afwijkingen van het tarief toestond, zoals vaak gebeurde tegen het einde van de pachtijd, of van belastingpachters die aldus handelden (met de pacht slingeren). (*Gtb*) [77.24 rplk]
- slijtinch = slijting. Soort van grof linnen of linnen garen. (*Gtb*) [77.41 lplk]
- slechte = slecht: 1. effen, vlak; effen, van kleur. 2. plat, tegenover rond of gevuld. 3. glad, gelijk, zonder hobbeligheden; 3. gewoon. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 546. Dbnl. PDF*); Eenvoudig. (*Gtb*) [76.13 lplk]

– slechte amandelen = gewone amandelen. Bepaalde soort zoete amandel. (*De Nederlandsche koopman: nieuw volledig handboek voor den ...*, Volume 1 Door Anthony van Otterloo, 1867, p. 134) [76.8 rplk]

Var. slecht amandelen. [77.35 rprk]

– slechte anijs = gewone anijs. Pimpinella Anisum L. (*De Pharmacopoea Belgica theoretisch en praktisch verklaard*, Volume 4 Door Martin Wilhelm Plagge, 1828, p. 708) [77.35 rprk]

- sloech = sloeg. Slaagde. (*Nederduitsche spraakkunst Door Petrus Weiland*, 1846, p. 129) [77.25 lplk]

– sloijer = sluier. (*Gtb*) [76.13 rplk]

– slons = kleine handlantaarn. (*Gtb*) [76.14 rprk]

– sloofwerck = ? [76.4 rprk]

– sloppen = sloop of slopen. Sloop. Overtrek, voornamelijk kussenvertrek. (*Gtb*) [76.5 rprk]
Var. slopen. [76.5 rprk]; sloopen. [76.5 rprk]; slopis. (vk) [77.16 rprk]

– slot = sloot. O.v.t. van sluiten. [76.37 rplk]

– slotelraeckx = sleutelraaks. Sleutelreeks. Kettingkje (ring, haak?) waaraan vroeger vrouwen hun sleutels droegen. ‘Zilver ketens die de vrouwen op haar zijde draagen.’ (*Gtb*); Hetzelfde als chatelaine? Band, ketting of bundel kettinkjes aan een ceintuur bevestigd, waaraan dames sleutels e.d. kunnen dragen. (*Gtb*) [76.10 lprk]

Var. sluetelraeckx. [76.12 lprk]

– slotgis = slotjes (vk, mv). Slot. Sluiting van een halsketting of armband, bestaande uit een doorgaans fraai bewerkte knop. (*Gtb*) [76.24 rprk]

Var. sloot. (ev) [76.24 rprk]

– sloten = mv van slot. Knip, krap die een kerkboek, een bijbel, een album of ander boek sluit. (*Gtb*) [76.11 lprk]

Var. slotgis. (vk, mv) [77.6 lplk]; slote. (ev) [77.6 rprk]

Hetzelfde als: knijp. [77.5 rprk]; krappen. [77.5 rprk]

– slotswater = slootswater. Slootwater. (*eWND*) [76.44 rplk]

– slyters = slijter of slijters. Iemand die waren, met name als doorverkoper (detailhandelaar, detaillist, winkelier- tegenover groothandelaar), in het klein verkoopt. (*Gtb*) [76.23 rplk]

Var. slijters. [76.25 rplk]

– ‘s maijs (smaijs) = ‘s meis. Des meis. Van de mei. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek*, Volume 1 Door Petrus Weiland, 1843, p. 620) [77.15 lplk]

– smaldoeck = smaldoek. Doek, met name zeildoek van kleine breedte. (*Gtb*) [76.20 lplk]

– smamen = bedoeld is samen. [76.8 rprk]

- smelen = smeulen. Zacht branden zonder vlam. (*Gtb*) [76.53]
- smeer = vet, met name vet van een dierlijk lichaam. Voor vet- of smeerkaarsen. (*Gtb*) [76.35 rprk]
Var. smer. [77.4 rplk]
- ‘s menschen leven (smenschen leven) = des mensen leven. Het leven van de mens. (*Gtb*) [77.46 rplk]
- smering = smeersel. (*Gtb*) [76.26 rplk]
Var. smerijnke. (*Gtb*) [76.35 lprk]
- smorpot = smoorpot. Pot om kooltjes in te laten doven, doofpot. (*Gtb*) [77.42 lprk]
- sne = snee. Sneeuw. (*eWND*) [77.14 rplk]
Var. snuw. [77.18 lprk]
- snes = snees. Als hoeveelheid, waarbij sommige waren verhandeld of althans geteld worden: twintigtal (soms een- of tweeëntwintigtal). Vooral met betrekking tot vissen en eieren. (*Gtb*) [76.44 rprk]
- snijen = snijden. Met een mes of ander scherp voorwerp als beeldwerk tot stand brengen. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- snijen. [76.5 rplk]
Zie: op te snijen. [76.5 rplk]
- snijen = snijden. Een kledingstuk of de onderdelen daarvan met een mes of schaar van de lap stof scheiden en dan ook daaraan de vereiste vorm geven. Bij uitbreiding ook in toepassing voor alle bewerkingen voor het vervaardigen van een genaaid kledingstuk. (*Gtb*) [76.22 lprk]
- snijers = snijders. Snijder. Iemand die het beroep uitoefent kledingstukken te snijden en in de regel ook ze verder af te werken; kleermaker. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- snijpelinch = snippeling. Snipperling, snipper. Geconfijt reepje schil van een oranjeappel, sinaasappel of citroen. (*Gtb*) [76.29 lprk]
- snoijen = snoeien. [76.36 rprk]
- snor = snoer. (*Gtb*) [77.43 rplk]
- snu = snuw. Sneeuw. (*eWND*) [77.18 lprk]
Var. sne. [77.18 lprk]
- snuijter = snuiter. Gereedschap in de vorm van een schaar, om kaarsen- of lampenpitten te snuiten, d.w.z. in te korten. (*Gtb*) [77.6 lprk]
- sochtis = soctes. ‘s ochtends, ‘s morgens. (*eWND*) [77.25 rprk]

- Sodome = Sodom. [76.7 lprk]
 Var. Sodomme. [76.7 rprk]; Sodom. [76.7 rprk]
 Zie: Sodomme ende Gomorre. [76.7 rprk]

- Sodomme ende Gomorre = Sodom en Gomorra. De bijbelse steden Sodom en Gomorra, waar legendarische zedeloosheid heerste en die volgens het boek Genesis van het Oude Testament (18 : 20-19 : 29) door zwavel en vuur werden verwoest, gelden als het symbool van ontucht en zedenverwildering. (*Signalement van sprekende zegswijzen. A. Houwelink ten Cate. Ensie*)
 [76.7 rprk]
 Var. Sodome ende Gomore. [76.26 lplk]

- soeckt = zoekt. Probeert, tracht, poogt. (*Gtb*) [77.46 lprk]

- soetelick = zoetelijk. Smakelijk, lekker. (*Gtb*) [77.31 lprk]

- soetemelck = zoetemelk of zoete melk. Verse, volle, ongekarnde, enigszins zoet smakende melk, in tegenstelling tot de enigszins zuur smakende karnemelk; (gewone) koemelk. (*Algemeen Nederlands Woordenboek*) [76.7 lplk]

- soetemelcken pap = zoetemelkse pap. Pap gekookt met zoetemelk (verse melk). (*Gtb*) [76.36 rprk]

- soetemelckx = zoetemelks. Uit zoetemelk, d.w.z. uit verse melk bereid. (*Gtb*) [77.18 lprk]

- soetemelckxkas = zoetemelkskaas. Kaas gemaakt van zoetemelk. (*Gtb*) [77.23 lplk]

- soetemelckx kaeswaj = zoetemelks kaaswei. Hetzelfde als soetwaj (zoetwei)? Wei van zoetemelkse kaas, d.w.z. kaas die uit verse melk werd bereid. (*Gtb/Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.42 lprk]

- soete rijts = zoete rijst. Verse rijst? [77.4 lplk]

- Soete Naem Jesus = Zoete Naam Jezus. Monogram IHS, een van de bekendste verwijzingen naar Jezus' heilige Naam. (*heiligennet.nl*) [76.16 rprk]
 Var. Soete Naen Iesus. [77.12 lplk]

- soete oranienappelen = zoete oranjeappelen. Sinaasappels. (*Kramers' algemeene kunstwoordentolk: bevattende de vertaling en verklaring ...Door Jacob Kramers (Jz.), 1886, p. 1139*) [77.22 lprk]

- soettgis = zoetjes. Zachtjes, langzaam en voorzichtig. (*Volledig dichtwerk Door Guido Gezelle; Guido Gezelle, Jozef Boets, 1999, p. 1698*) [77.36 lprk]

- soetwaj = zoetwei. Wei van zoetemelkse kaas, d.w.z. kaas die uit verse melk werd bereid. (*Gtb*), (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.10 rprk]

- soetwaterspomt = zoetwaterpomp. Drinkwaterpomp. [77.35 rplk]

– soffraen = saffraan. (*Gtb*); Specerij en gele kleurstof uit de stampers van de saffraankrokus (*Crocus sativus*). (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.28 rprk]

– souveraijn = ? [77.6 rprk]

Var. soveraijn.[77.7 lprk]; soefraijn. [77.6 rprk]; soffrain. [77.12 rprk]

– solder = zolder. Als opslagplaats van voorraden brandstoffen als kolen, hout en turf. (*Gtb*) [76.5 lplk]

– solder = zolder. Ter aanduiding van de (al dan niet met planken bezette) onderkant van de overkapping. (*Gtb*) [77.22 lprk]

– solderen = zolderen. Voorzien van een constructie, in de regel bestaande uit houten balken en planken, die moet dienen als zoldering, soms ook als vloer of als platform. (*Gtb*) [77.24 rplk]

– solen = zolen. Bezolen, van zolen voorzien; de zolen. (*Gtb*) [77.15 lplk]

– solij = bedoeld is folij (foelie). [76.25 rplk]

Zie: folij. [76.11 rprk]

– som = soom. Zoom. Genaaide rand aan een kledingstuk. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 558. Dbnl. PDF*) [76.25 rprk]

– somerseep = zomerzeep. Zeep die gemaakt werd vanaf Vastenavond tot Sint-Maarten. Hij moest bestaan uit twee delen raapolie en één deel hennepolie. Vanaf Sint-Maarten tot Vastenavond moest zeep bestaan uit twee delen hennepolie en één deel raapolie en heette dan winterzeep. (*Amsterdam, in zyne opkomst, aanwas, geschiedenissen, voorregten ..., Volume 9 Door Jan Wagenaar, 1766, p. 254*) [76.15 rplk]

– somma = (Lat.) som, bedrag. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.9 rprk]
Var. soma. [77.60]

– somtijts = somtijds. Soms. (*Gtb*) [77.9 rprk]

– sonchdicht = zondigt. [77.14 lplk]

– sonck = bedoeld zal zijn schonk. [77.19 lplk]

– sonder bom = zonder bodem. Bodemloos. Van vaten, manden, kisten enz. Geen bodem hebbende, van onderen open. (*Gtb*) [77.4 lprk]

– sont = sond, sint. Sinds, sindsdien, vanaf die tijd. (*eWND*) [76.46 rprk]

– sonte = zoontje. [76.43 lprk]

– soo = zowel. (*Gtb*) [76.4 rplk]

Zie: soo tot ... als. [76.4 rplk]

- soo = zoo. Zo. Als bijwoord van doel: daartoe. (*Gtb*) [76.5 rprk]
- soo = zo. Zodra, toen. (*Gtb*) [76.14 lprk]
- soo men se = zo men ze. Indien; als; in het geval dat (men ze). (*Gtb*) [76.28 rprk]
- soo = zo, zoi. Bepaalde hoeveelheid. (*Gtb*) [76.44 rplk]
- soo = zood. Kookte. (*Gtb*) [77.18 rprk]
- soo aen het maken van die straet als andersijns = zowel aan (of voor) het maken van de straat als anderszins. [76.4 rprk]
- soaal = zoal. Als graadaanduidend bijwoord.: heel erg. (*Gtb*) [77.30 lplk]
- sooals = zoals. Zodra; toen. (*Gtb*) [76.13 rplk]
- sooals = zoals. Op dezelfde wijze als, overeenkomstig met. (*Gtb*) [76.35 rplk]
- soodra = zodra. Nog maar net ... of; nauwelijks ... of. (*Gtb*) [76.36 lplk]
- sooe = zode. Zoi. Het zieden, het koken; toestand van koken. (*Gtb*) [76.9 rplk]
- sooet = zoet. Aangenaam van smaak, smakelijk, lekker. Vaak in de verbinding zoet smaken. (*Gtb*) [76.11 lprk]
Var. soet. [76.11 lprk]
- soo fis = zoi vis. Gewestelijke benaming voor een visgerecht. (*Gtb*) [76.44 rplk]
- soo grot als klajjn = zowel grote als kleine. [77.8 rprk]
- niet van doen = niet van node. Niet nodig. [76.13 rplk]
Zie: van doen. [76.13 rplk]
- soomen = zomen. M.b.t. weefsels, textiel e.d.: van een omgeslagen, vastgenaaide rand voorzien tegen het uitrafelen of inscheuren. (*Gtb*) [77.32 rplk]
- soomertge = zomertje. Voorstelling van een zomerlandschap. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. somertge. [76.18 rprk]
- soop = sop. Heet vocht (water) waarin iets geweekt, gewassen of gekookt wordt. (*Gtb*) [76.44 rplk]
- so sij seggen = zo zij zeggen. Zo men zegt, naar men zegt, zoals gezegd wordt e.d. (*Gtb*) [77.18 rplk]
- soo tot ... als ... = zowel bij ... als [bij] (*Gtb*) [76.4 rplk]
- soowel = zowel. Evenwel, echter. (*Gtb*) [76.45 rprk]

- soowel = zowel. Even zeer; even goed. Alleen aangetroffen in de voegw. verb. zowel ... als. èn ... èn; niet alleen ... maar ook. (*Gtb*) [77.8 rprk]
- soowel = zoveel. [77.16 rplk]
- sorrichde = zorgde. Bezorgd was, vreesde; dacht, vermoedde. (*Gtb*) [76.38 lprk]
- sousisses = saucisses (mv). Saucijs. Kleine ongerookte worst die gewoonlijk in lange dubbele snoeren vervaardigd wordt. Vroeger wellicht ook in toepassing op andere worstsoorten. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- sout = zout. [76.5 lprk]
Var. saut. [76.22 rprk]
- sout–cedule = zoutcedule. Zoutceel. Ceel. [Fr. cédule, bevelschrift], schriftelijke kennis- of lastgeving, bewijsstuk; rekening of declaratie; geleidebiljet; bewijs op naam, aan order of aan toonder van opslag van goederen in pakhuizen van derden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.57]
- soute = zoute. Ingelegde, ingemaakt in zout ter conservering; ingezouten, gepekeld. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- soutgelt = zoutgeld. Belasting op zout. (*Gtb*) [76.15 rprk]
- soute lamoenen = zoute limoenen. Ingelegde limoenen of citroenen. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- soutton = zoutton. Ton waarin zout wordt opgeslagen. (*Gtb*) [77.47 lplk]
- souwen = zouden. Zullen. (*Gtb*) [76.28 rplk]
- Spaeniaerts = Spanjaarden. [77.8 lplk]
- Spaens bancket = Spaans banket. Hetzelfde als kapittelstokken. Suikergoed uit lange gepelde amandelen, in reepjes gesneden en gesuikerd. (*De waardin: een verhaal uit het midden der zeventiende eeuw, Volume 2 Door Jacques François Bosdijk, 1840, p. 67*) [77.24 rprk]
- Spaense leren schoenen = Spaansleren schoenen. Schoenen van Spaans leer. [76.5 rprk]
- Spaense stoelen = Spaanse stoelen. Een regulier stoeltype uit de laat-zestiende en vroeg-zeventiende eeuw. De stoel had vier rechte poten, door vier regels met elkaar verbonden. De twee achterste poten liepen recht omhoog. Tussen deze stijlen was een rugleuning in de vorm van een liggende rechthoek gemonteerd. Ook de zitting was rechthoekig. De vaste bekleding van leer of stof werd bevestigd met koperen siernagels. De term 'Spaans' lijkt vooral op het model terug te voeren, niet op de herkomst. (*Alle Amsterdamse akten*) [76.13 rprk]
- Spaens riet = Spaans riet. Rotting, rotan. (*Antiek encyclopedie. Ensie*) [77.39 lplk]

- spansel = haarband. Bandvormig versiersel om de haren, om het hoofd, al dan niet van metaal; ringvormig hoofdsieraad. (*Gtb*) [77.13 rplk]
- sparen = voor slijtage behoeden; zuinig zijn met. (*Gtb*) [77.32 rprk]
- sparren = mv van spar. (lange) Lat, paal, balk, stang. (*Gtb*) [76.15 lprk]
- speiautere = spiauteren. Van spiauter gemaakt. Mengsel van tin en lood, soms met toevoeging van nog andere metalen; zink (Eng. spelter); mengsel van goud en zilver. (*Gtb*) [77.45 lplk]
- speldehartge = speldenhartje. Naaldenkoker. [76.21 lplk]
Zie: hartge. [76.21 lplk]
- speldekussing = speldenkussen. (*eWND*) [77.5 rprk]
- speldemakers = speldenmaker. Vervaardiger van spelden. (*Beroepenvantoen.nl*) [76.11 lplk]
- spelknecht = speelknecht. Bruidsjonker. (*Gtb*) [76.24 lplk]
- speldwerckxkante = speldewerkskant. Kant gemaakt met behulp van spelden. (*Gtb*); kloskant, gekloste kant. (*Oosthoek Encyclopedie*) [77.13 rplk]
Var. speldewerck. [77.41 rplk]
- spelwerckxkussens = speldenwerkskussen(s). Kantkussen. Kussen van kantwerksters waarop het patroon met spelden vastgeprikt wordt, waaromheen dan de klossen geslagen worden. (*Van Dale.nl*) [76.13 rplk]
- spenacij = spinazie. [76.27 rprk]
- spengen = spangen (mv). Spang. Metalen ring of haak, om iets te hechten of te sluiten; plaatje of knop op iets, metalen beslag. (*Gtb*) [77.44 lprk]
- speten = mv van speet. Pen (in de regel van hout), waaraan men eetwaren, met name vis die gerookt of gedroogd wordt, rijgt. (*Gtb*) [76.40 rprk]
- spiegelglase = spiegelglas. Glas voor spiegels, spiegelend glas, t.w. dik, helder, gepolijst glas. (*Gtb*) [77.46 rplk]
Var. spiegelglasen. (mv) [77.48 lprk]
- spiegelkas = omtimmering van een spiegel. (*Gtb*) [77.17 lprk]
Hetzelfde als: kas om mijnne spiegel. [76.4 lprk]
- spiegellist = spiegellijst. Lijst van of voor een spiegel. (*Koenen. Ensie*) [76.18 lprk]
Var. spiegellijsten. (mv) [76.27 lprk]
- Spierinch buert = Spieringbuurt. Naam van de zuidzijde van de Oudegracht. (*Archief der gemeente Alkmaar. Verbetering en aanvulling van den Inventaris van dr. P. Scheltema, 1869, p. 135. Delpher*) [77.11 rprk]

- spijenster = spinster. Vrouw, die achter het spinnewiel werkt. (*Koenen. Ensie*) [76.10 rplk]
Var. spinter. (vermoedelijke verschrijving) [76.40 lprk]

- spinnen = het maken van een draad m.b.v. een spintol of spinnewiel door losse vezels in elkaar te draaien. (*Lexicon voor de kunstvakken. Ensie*) [76.6 rprk]
Var. spijnnen. [76.26 lplk]

- spit = puntige ijzeren staaf (soms: puntige stok), waaraan vlees wordt gestoken om het te braden. (*Gtb*) [76.16 rplk]
Var. spijt. [76.40 rprk]

- spou = spouw. (gewestelijk) Spuug, speeksel. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.17 lplk]

- sportgis = sportjes (mv). Sport. Plankje of stokje dat twee stijlen of liggers verbindt. (*Gtb*) 2017 lplk]

- sprack = sprak. Zei. (*Gtb*) [76.40 lplk]

- sprenckt fles = sprengt vlees. Gesprengd vlees, sprengvlees. Gezouten, gepekeld vlees; pekelvlees. (*Gtb*) [77.46 lplk]

- spretge = spreedje (vk). Spreed. gewestelijk voor sprei. (*Gtb*) [76.8 lplk]
Var. spre. [76.12 rplk]; spret. [76.35 lplk]; sprete. 2025 lprk]

- spuelen = speulen. Spelen. (*Gtb*) [76.42 rprk]

- spuens = speunen (mv). Speen of speun. Stift waarop iets draait, voornamelijk aan het onder- en bovenzijde van een (kast)deur. In dit gebruik doorgaans in de vorm speun. (*Gtb*) [77.21 rplk]

- spul = spel. Drukke, gedoe. (*Gtb*) [77.43 rprk]

- sroef = schroef. [76.35 rplk]
Var. schrof. [77.17 lprk]

- stacij = statie. Verblijfplaats, verblijf, plaats. (*Gtb*); (rooms-katholiek) elk van veertien taferelen waarop telkens een bepaalde episode uit Jezus' lijden is afgebeeld (*Vreemde woorden. Ensie*) [77.11 rplk]

- stack = stak. Prikkelde, spoorde aan. (*Gtb*) [77.9 rprk]

- staech = staag. Samengetrokken vorm van stadig, gestadig. Zonder ophouden, voortdurend, aanhoudend, onafgebroken; bij voortdoring, maar met geringe tussenpozen; telkens. (*Gtb*) [76.9 rplk]
Zie: gestadich. [76.4 rplk]

- stael = staal. Steel. (*eWND*) [76.14 lprk]
Var. staeltge. (vk) [77.33 rplk]

- staelle = stalen. Van staal; gehard ijzer. (*Gtb*) [76.33 lplk]
- staelwater = staalwater. Water dat ijzerzouten bevat, mineraalwater. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.34 rplk]
- staen = staan. Kosten. Alleen nog gebruikt in de verbinding ‘te staan komen.’ (*Gtb*) [76.3 rplk]
- staet = staat. Gedurende korte of lange tijd verblijft. Van geestelijken: predikanten en pastoors, enz. (*Gtb*) [77.16 lplk]
- stallen = mv van stal. Poot van een stuk huisraad, poot van een stoel. (*Gtb*) [77.48 lplk]
- stammijtte = stammetje. Takje. (*Gtb*) [76.20 lplk]
 Var. stammittgis. (mv) [77.12 rplk]; stammetge. [77.12 rplk]
 Hetzelfde als: tackens. [76.25 rprk]
- stammijtte rosemarijn = stammetje rozemarijn. Takje rozemarijn. (*Gtb*) [76.20 lplk]
 Var. tacke rosemarijn. (mv) [76.28 rplk]
- starck = sterk. Sterk. Van boter: met een scherpe, voornamelijk door bewaring ontstane bijmaak. (*Gtb*) [76.11 lprk]
- starf = stierf. (*eWND*) [77.28 rprk]
- starre = starren. Sterren. (*Gtb*) [76.19 lprk]
 Var. starrijtge. (vk) [77.21 lplk]; starren. (mv) [77.41 rprk]
- starrichtte = starrigte. Vermoedelijk wordt stijfheid of hardheid bedoeld. Starrig. Stijf, hard, onbuigzaam. (*Woordenschat, vervattende in drie deelen etc. Door Lodewijk Meyer, 1777, p. 150*) [76.40 lprk]
 Zie ook: stijfte. [76.36 lplk]
- statsexcsis = stadsexcijs. Stadsaccijns, stedelijke belasting. (*Gtb*) [77.28 rprk]
 Var. statsexsis. [77.28 rprk]
- steboe = steeboo, steebode. Stedebode. Hetzelfde als stadsbode. De bode, de dienaar, die vanwege het gerecht of het stadsbestuur aanzei (bekendmaakte), de weet deed (berichten en gerechtelijke aanzeggingen bracht) of dagvaardde. (*Gtb*) [77.18 lprk]
 Var. statsboe. [77.44 rplk]
- steden = plaatsen, plekken. (*Gtb*) [76.11 lprk]
- steef = stijfde. [77.16 lplk]
- steenkalck = steenkalk. Kalk, verkregen door het branden van kalkgesteenten; dit in tegenstelling met schelpkalk, verkregen door het branden van schelpen. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [76.27 lplk]

- steet = stee of stede. Plek. In ongunstige zin. Een ondeugdelijke of zwakke plek. (*Gtb*) [76.24 lprk]
Var. steden. (mv) [77.10 lplk]
- steken = stoppen. (*Van Dale.nl*) [76.13 lprk]
- steken = met de naald werken op de een of andere stof, stikken, borduren. (*Gtb*) [76.45 rplk]
- steken = hield het op, staakte het. (*Gtb*) [77.30 rprk]
- steken (van spelden) = prikken. (*Gtb*) [77.33 rprk]
- steker = (bril)veer. (*Raadgevingen voor minkundigen, tot conservatie van het gezicht, en ..., Volume 1 Door J. Heijnen, 1859, p. 66*) [77.25 rplk]
- stelling = stellage waar men iets op legt, rek waar men iets in opbergt. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.15 lprk]
Var. stellintge. (vk) [76.20 rprk]
- stelt = houten been; kruk. (*Gtb*) [77.44 rprk]
- stenen back = stenen bak onder een pomp in een keuken, met afvoerbuis naar de goot of de zinkput. (*Jozef V. Ensie*) [76.11 lplk]
- stentgen = steentje. [76.20 lplk]
- Stienebrechs = Stenenbrug. [77.15 lplk]
Var. Stenenbrech. [77.24 lplk]
- sterft = aan zijn einde komt; ophoudt te bestaan; ten einde loopt. (*Gtb*) [76.40 lplk]
- stetggen = steetje (vk). Stee. Plaats, plek. Litteken, huidvlek, ook zweertje, wondje, of plaats waar iets beschadigd is. (*eWND*) [76.38 rprk]
- Steuhuijse = bedoeld zal zijn Stenhuijse (Steenhuijsen). [76.41 rprk]
- stienen = stenen. Steen. Kunstmatig uit klei gevormd en gebakken; baksteen. (MNW) (*Gtb*) [76.13 lplk]
Var. stientis. [76.20 rprk]
- stienen stoeppens = stoepstenen? Stoepstenen zijn stenen platen waarmee het buiten de gevel liggende deel van het grondgebied, de stoep, bestraat is. (*Collectie Nederland. Ensie*) [76.18 lplk]
- stientgis = steentjes (vk, mv). Steen. In de verkleinvorm steentje voor: gebakken (en verglaasd) tegeltje. Bij een schoorsteen of schouw gaat het om schoorsteen(mantel)tegels of schouwtegels. (*Gtb*) [76.14 lprk]
Var. stentgis. [76.18 lplk]; stijntgis. [77.21 lprk]; stijentgis. [77.45 rplk]

- stier[en] = sturen. (dialect) (*Gtb*) [76.26 rprk]
- stierden = stierde. Stuurde. [76.14 rplk]
Var. stierde. (= stuurden) [76.26 rprk]
- stifsel = stiefsel. Stijfsel. (*eWND*) [76.6 rprk]
Var. stijfsel. [76.10 lplk]
- stijck = stuk. Een meer of minder bepaalde hoeveelheid — gepaard met een meer of minder bepaalde vorm — waarin een nijverheidsproduct vervaardigd of een stof gebracht, en vervolgens in de handel of in omloop gebracht wordt. Met betrekking tot geld, goud enz. Een stuk geld(s), een munt, een geldstuk; een stuk goud(s), een gouden munt, een goudstuk; enz. Vervolgens wordt het enkele stuk voor munt, muntstuk, geldstuk, gebruikt. Op dezelfde wijze Fr. pièce. (*Gtb*) [76.36 lprk]
- stijckdende (verschrijving) = stukkende. (Af)gebroken, kapotte. (*Gtb*) [76.45 lplk]
Var. stijckende. [77.32 lplk]
- stijcke = stik. (gewestelijk) Stuk. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. stijckes. (mv) [76.7 rprk]
- stijcken = stikken, stukken. Stuk. Aan of in stukken, gebroken, kapot; kapot, t.w. gescheurd, gebarsten, met gaten enz. (*Gtb*) [76.7 rprk]
Var. sticken. [76.47 lplk]
- stijckent = stukkend. Hetzelfde als stukken. Kapot. (*Gtb*) [76.43 rprk]
- stijckis = stikkies, stukjes (vk, mv). Stik, gewestelijk voor stuk. (*Gtb*) [76.15 rprk]
(Noot: hier gaat het bij de stukjes om schilderijen.)
Zie: stijckis schilderij. [77.33 rprk]
- stijckis dels = stikkies delen. Stukjes, eindjes planken. (*Gtb*) [77.12 lprk]
- stijckis schilderij = stukjes schilderij. (Kleine) schilderstukken, schilderijen. (*Gtb*) [77.33 rprk]
- stijckt lijf = stiklijf. Hetzelfde als gestikt lijf. Doorgestikt stijf keurslijf. (*Gtb*) [76.4 rplk]
Var. stijckt lijffe. [77.37 rplk]
- stijckx = stiks (mv). Stuk (meervoud: stuks) voorwerp; eenheid, exemplaar. (*Van Dale.nl*) [77.45 rplk]
- stijf pampier = stijf papier. [77.43 lprk]
- stijfte = stevigheid. (*Gtb*) [76.36 lplk]
- stijfter = bedoeld wordt stijfster. Haalde linnen wasgoed door het stijfsel, zodat het gladder geperst of gestreken kon worden. (*Oude beroepen van toen*) [76.32 rplk]

- stijl = paal, pijler, pilaar, zuil, ook post, stut; vooral een paal waarop iets anders (de delen van een bouwwerk) steunt of rust; spijl van een hek of traliewerk; waarschijnlijk onder invloed van of door verwisseling met spijl. (*Gtb*) [76.42 rplk]
Var. stijllen. (mv) [77.47 rplk]; styllen. (mv) [77.47 rplk]
- stijl = stelsel van tijdrekening. Met betrekking tot de onderscheiding van de Juliaanse en Gregoriaanse tijdrekening of kalender (oude stijl en nieuwe stijl). (*Gtb*) [77.20 rplk]
Zie: ouwe stijl. [77.20 rplk]
- stinckendich = vermoedelijk verschrijving voor stickendich (stikkendig). Stuk, kapot. (*Westfries Woordenboek, Jan Pannekeet, 2020, p. 292*) [77.26 rprk]
- Stijnne mueten solder = de zolder van Stijnne's meut, dw.z. Stijnne's tante. [77.5 rprk]
- stijppelen = stippels. Stipjes, puntjes, spikkeltjes. (*Gtb*) [77.40 lplk]
Var. stijppis. (vk, mv) [76.11 rprk]
- stijppen 't in = stippe het in. Doopt het in. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) – J. Verdam, p. 272. Dbnl. PDF*) [76.17]
- stijppers = bedoeld zal zijn stijppens (stippen) of stijppels (stippels). [76.42 lplk]
- stincket = vermoedelijke verschrijving voor stickent (stukkend, kapot). [77.28 rplk]
- stockfis = stokvis. Ongezouten, harde, in de open lucht gedroogde kabeljauw (ook wel schelvis). Op deze wijze is ze voor een lange tijd houdbaar gemaakt. (*Zelfstudie. Ensie*) [77.21 lplk]
- stockgis = stokjes (mv). Stok. Stengel, dunne houtige stam van struiken en heesters. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.25 rplk]
- stoefen = stoeven. Stoven. Over een vrij laag vuur iets afgesloten in enig vocht gaar laten worden. (*Wiktionary. Ensie*) [76.25 rplk]
Var. stofen. [76.27 rprk]
- stofden = stoofde. [77.46 lplk]
- stoffen = stoven (mv). Stoof. Houten kistje dat in kerk en huis als voetenbankje diende en door middel van een test met een kooltje vuur (een gloeiend kooltje) werd verwarmd. Het nuttige effect van een dergelijke minuscule verwarmingsbron houdt verband met het feit dat de stoof een stuk huisraad was van vrouwen, draagsters van lange rokken waaronder de opstijgende warme lucht werd opgezameld. (*Antiek encyclopedie. Ensie*) [76.3 rprk]
Var. stoefen. (mv) [76.7 lprk]; stoffe. (ev) [76.36 lprk]; stofen. (mv) [76.39 rprk]; stof. (ev) [77.12 rprk]
- stofferen = uit verschillende delen een geheel vormen, samenvoegen. (*Gtb*) [76.9 rplk]
- stof met fier = stoof met vuur. Een stoof met een gloeiende kool erin. (*Gtb*) [77.13 rprk]

- stol = stoel. Stola. Brede, met lange einden afhangende band, die een rooms-katholieke priester om de hals en op de borst gekruist draagt wanneer hij de mis leest of een sacrament toedient. (*Gtb*) [77.15 rprk]
- stolp = klokvormig deksel om vuur onder uit te doven. (*Gtb*) [76.16 lplk]
Var. stolpen. (ev) [76.18 rprk]; stollippe. (ev) [76.28 rplk]; stolpe. (ev) [76.35 rprk]
- stolpbort = stolpbord. Bord waar de stolp op staat. (*Gtb*) [76.34 rplk]
Zie: stolp. [76.16 lplk]
- stomme passis = stomme passie. Boek met prenten van de lijdensgeschiedenis van Christus zonder tekst. (*Gtb*) [76.46 rprk]
Var. stomme passijboeckis. (vk, mv) [77.46 rprk]; stomme passij. [77.46 rprk]
- stonden mijn = stonden mij. Kostten mij. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- stong = stond. Vervoeging van staan in het Westfries. (*eWND*) [77.41 rplk]
- stont = stond. Kostte. (*Gtb*) [76.19 lprk]
Var. stonch. (= stong) [77.22 rprk]
- stoof = stof. [76.6 rprk]
- stool = stoel. (*eWND*) [76.9 lprk]
- stoop = oude vochtmaat van 2.5 l. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); Inhoudsmaat, 2 mingelen of 1/4 schreef, circa 2,4 liter. (*Huygens. Knaw. VOC-Glossarium*) [76.7 lprk]
Var. stoep. [76.24 lplk]; stop. [76.39 rprk]
- stootkant = onderste rand van een japon of rok, gewoonlijk met stevig gaas, voering enz. versterkt om het doorslijten door het stoten op de grond enz. te voorkomen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.5 lplk]
Var. stotkant. [76.15 rplk]
Hetzelfde als: stotbant. [77.23 rplk]; selfwech. [77.31 lprk]
- stoppe = is stappe bedoeld? Mv van stap. Als vaststaande lengtemaat. 1 stap = ca 2.5 voet. (*Gtb*) [77.7 lplk]
- stoppen = dichtmaken, op- of aanvullen met vaste stof? (*Gtb*); Borduren au passé? (*Encyclopédie, of handboek van vrouwelijke bedrijven en raadgever in alle ..., 1835, p. 43*) [76.4 rplk]
- stopsticken = stopstukken (mv). Stopstuk. Stuk materiaal om een opening enz. op te vullen; stuk materiaal dat als afsluiting dient. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- stoppte = gestopte. Geborduurd au passé? [76.14 lplk]
Zie: stoppen. [76.4 rplk]
- stoptewerckes = stopwerken. Van stopwerk. [76.20 rprk]

- stopwercke = stopwerk. Borduurtechniek. Uit wit linnen worden draadjes getrokken en in de schering in motiefjes verwerkt, het zogenaamde besteken. Het werk zelf heet stopwerk. (*Structuur in de woordenschat van drie Waterlandse dialecten: een studie over de dialecten van Marken, Volendam en Monnikendam. Maria van den Hombergh-Bot N. Samson, 1954 p. 130. PDF*)
[76.16 rplk]
Var. stoopwercken. [76.20 rprk]
- storf = stierf (zou ik sterven). [76.10 lprk]
- storij = storie. Historie, geschiedenis; verhaal. (*Gtb*) [76.10 lplk]
Var. storijtge. (vk) [77.28 lplk]; hestorij. [77.47 lprk]
- stost = bedoeld zal zijn kost. [76.6 rplk] (Noot: Op [76.4 lprk] heeft Maria haar vergissing gecorrigeerd- ~~stos~~ kost.)
- stot = bedoeld zal zijn stof. [77.9 rplk]
- stotbant = stootband, band bestemd om stoten op te vangen of in het algemeen tot versterking. Voornamelijk ter versterking van de onderzoom van een rok. (*Gtb*) [77.23 rplk]
- stout = overmoedig; vrijpostig; aanmatigend; driest; brutaal. (*Gtb*) [76.37 lplk]
- streck = ? [77.23 rplk]
- strecken tot = strekken. Dienen tot. (*Gtb*) [77.16 lplk]
- streckt half gelt = strekt half geld. Dient, is goed voor het halve bedrag. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal Door Isaac Marcus Calisch, Nathan Salomon Calisch, 1864, p. 1290*) (*Gtb*) [76.32 lplk]
- strenen = strengen (mv). Streen, streng. Gewonden en veelal ineengedraaide bundel waarin garen in de handel komt. (*Gtb*) [76.11 rprk]
Var. stren. (ev) [76.37 rplk]; strentge. (vk, ev) [76.38 rprk]; strentgis (vk, mv) [76.41 rplk]; streng. (ev) [76.45 lprk]; strenne. [77.15 rplk]; streng. (ev) [77.20 lprk]
- stret het (...) op = streed het (...) op. Opstrijden. Tegenover iemand beweren dat iets is zoals de spreker zegt; iemand iets betwisten, wat door hem gezegd wordt tegenspreken; iemand iets aantijgen, hem ervan betichten. (*Gtb*) [77.29 lprk]
- strijcken = strikken. Tot een strik maken, binden; een strik in iets maken. (*Koenen. Ensie*) [76.13 lprk]
- strijcken = strijk of strijke. Van meer of minder vloeibare of korrelige stoffen. Door een penseel, een kwast, een vinger enz. over een oppervlakte te bewegen, ze daarop aanbrengen, smeren. (*Gtb*) [76.18 rprk]
- strijcken = strijken. Vermoedelijk in de zin van dichtstrijken. Door strijken (iets) dichtstoppen (bijvoorbeeld met kalk enz.) (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.19 rplk]

- strijcken = strijken. Van snijgereedschappen: scherpen door ze over een voorwerp heen en weer te bewegen. (*Gtb*) [76.40 lprk]
- strijckes = strikken. [76.3 rprk]
- strijken = met de hand, een voorwerp enz., langs of over de oppervlakte van iets gaan. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- stroo bocken = stro bokking. Stro. Een bepaalde hoeveelheid bokking (gerookte haring) zoals ze, in stro verpakt, in de handel wordt gebracht. (*Gtb*) [76.28 lplk]
Var. stro bocken. [76.45 rprk]; strotge boecken. [77.11 lprk]; strote bo[c]ken. [77.18 rprk]; strotge bocken. [77.25 lprk]
- strock = strook. Een reep stof waarvan de ene lange kant is ingehaald, zodat er plooiën ontstaan, ter versiering of afwerking op of langs den rand van een kledingstuk, een gordijn enz. (*Gtb*) [76.21 lprk]
Var. stroke. [77.38 rplk]
- stromwater = stroomwater. Water uit een stroom. (*Gtb*) [76.40 lplk]
- strotge = strootje (vk). Stro. Een bepaalde hoeveelheid bokking zoals ze, in stro verpakt, in de handel wordt gebracht. (*Gtb*) [77.11 lprk]
- strpis = verschrijving voor strepis. Strepies, streepjes. [76.23 lprk]
- struijfen = struif of struiven. Pannenkoek. (*Etymologiebank*) [76.36 rprk]
- stuicken = stukken. [76.25 lplk]
Var. stuick. (ev) [76.31 lprk]; stuicke. (ev) [77.25 lplk]
- stuietstijck = stuitstuk. Stuk vlees bij de stuit. (*Gtb*); Achterste vierdedeel (vierendeel, kwart) van slachtvee. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [77.42 lplk]
- stuirf = sturf. Stierf. De oorspronkelijke vorm was starf, die storf werd en ook sturf. (*Bredero's Spaansche Brabander, Volume 1 Door G.A. Bredero, 1895, p. 61*) [76.28 lprk]
Var. sturf. [77.8 lplk]
- sturfen = sterven. (ww) [77.8 lprk]
Var. storfen. [77.12 lplk]; storven. [77.38 rprk]
- suderen = souderen. Solderen. Stukken metaal aaneenhechten met behulp van een laagje gesmolten metaal of metaalalliage. (*Gtb*) [76.18 lprk]
- suf ringetgen van drien. Vermoedelijk gaat het om een uit drie ringen samengestelde ring. [76.19 lprk]
Zie: suife van fieren. [76.19 lprk]

- suife van fieren = suf(ring) van vieren = vermoedelijk een uit vier ringen samengestelde ring. Suf(fe)ringetje. Suf, suffe. Vroeger benaming voor een dubbele vingerring. (*Gtb*); Suf = ring, suffe-ringh = bovenring. (*Bijdrage tot een Middel- en Oudnederlandsch woordenboek Door A. C. Oudemans, Zesde deel S, 1878, p. 659*); Suff, een ring bij een ring. Men droeg boven de trouwring een tweede ring om het verliezen door deze, die wat meer klemde, te voorkomen. (*C. Huygens Koren-bloemen. Nederlandsche gedichten. Met ophelderende aantekeningen van Mr. W. Bilderdijk, Volume 6, 1825, p. 128*) [76.19 lprk]

- suijsker = suiker. Vroeger in collectieve zin gebruikt voor geheel of grotendeels uit suiker in bestaande lekkernijen, suikerwerk, dat bijvoorbeeld aan een dessert werd gepresenteerd. (*Gtb*) [76.5 rprk]

- suijskerkistehout = suikerkistenhout. Zo genaamd naar de kisten uit tropisch hardhout waarvan de kisten werden gemaakt, waarin suiker vanuit Zuid-Amerika naar West-Europa werd getransporteerd. (*The Learned Eye: Regarding Art, Theory, and the Artist's Reputation: Essays for Ernst Van de Wetering. 2005*); Bastardaarsort van mahoniehout, maar minder vast en zwaar. (*De Nederlandsche koopman, Volume 1, Door Anthony van Otterloo, 1867, p. 212*) [76.12 lplk]

- suijskert broet = gesuikerd brood. [76.7 rprk]

- suijsver = zuiver. Schoon (van geldsommen), netto, overblijvend na aftrek van alle onkosten, lasten. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.15 lprk]

- suillick = zwillick, zwilk. Tweezijdig geweven grove, linnen gekeperde stof, een soort van tijk (als voeringstof gebruikt). (*Gtb*) [77.2 rplk]
 Var. suilck. [77.15 rplk]; swylck. [77.64]; swyl. [77.64]

- suirwaj = zuurwei. De zoete wei of hui, die zich bij het kaasmaken zich van de kaasstof afscheidt wordt in daartoe gemaakte tonnen verzameld. Dagelijks schept men er de room uit. Na 4 à 5 dagen is de wei zuur en wordt dan zuurwei genoemd. (*Gtb*) [76.20 lplk]
 Var. suere waij. [77.44 lprk]

- sukerde = gesuikerde. Suiker bevattende, met suiker bereid of bestrooid, gekonfijt. (*Gtb*) [76.5 rplk]
 Var. suickerde. [76.43 lprk]; gesuikerde. [77.19 lplk]; sukert. [77.19 lplk]; gesuckkertge. [77.41 lplk]; schukerde. [77.46 lplk]; schuikerde. [77.46 lplk]

- silfersmit = zilversmid. Ambachtsman die zilver door smeden bewerkt, die met zilversmeden de kost verdient; vaker evenwel ter aanduiding van iemand die ambtshalve allerlei gebruiksvoorwerpen en sieraden van zilver vervaardigt en/of herstelt en, in nog ruimere opvatting, iemand die ambtshalve allerlei gebruiksvoorwerpen en sieraden van zilver of goud (ook wel platina, diamant) vervaardigt en/of herstelt en die zaken ook (in een daarvoor bestemde ruimte) te koop aanbiedt; aangezien de zilversmid ook gouden voorwerpen en de goudsmid ook zilveren voorwerpen maakt, kunnen beide woorden wel als synoniemen gelden. (*Gtb*) [77.6 lprk]
 Var. sulfersmit. (= zulversmid) [77.19 lprk]

- sumarij = samaar. (historische term) Soort lang vrouwenkleed, waarvan het model in de loop der jaren zeer verschillend is geweest. (*Gtb.*); (samaris) Tabbaard. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 507. Dbnl. PDF*) [76.4 lprk]
- suroeptgen = siroopje. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- susterling = zusterling. Kind van een eigen zuster: neef; nicht. (Noot: hier gaat het om nicht.) (*Gtb*) [77.44 rprk]
- sustersdochter = zustersdochter. Nicht. (*Gtb*) [77.24 rplk]
- sustertgis van Bochtstel = zusters clarissen in Boxtel. [76.27 rplk]
- suaer = zwaar? Zwager? (*Gtb*) [76.43 lprk]
- suaer = zwaar of zweer. Schoonvader, maar in de oudere taal ook zwager. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 2 Door Petrus Weiland, 1844, p. 801*) [77.41 rprk]
- suaerden = zwaarden. [77.15 lprk]
Zie: Onse Lieve Frou met die 7 suaerden. [77.15 lprk]
- suafelstocken= zwavelstokken (mv). Zwavelstok. Stok-je of stuk-je hen-nep-sten-gel waar-van de uit-ein-den in zwa-vel ge-doopt zijn, vroe-ger ge-bruikt om er iets mee aan te ste-ken, la-ter door de lu-ci-fers ver-dron-gen. (*Van Dale.nl*) [76.44 rprk]
Var. sualijfstocke. [77.31 rprk]
- suager = zwager. Echtgenoot van een dochter, schoonzoon. (*Gtb*) [77.20 rprk]
- susters son (sustersson) = zusterszoon, neef. (*Gtb*) [77.26 rprk]
- swager = zwager. Schoonbroer; schoonzoon; schoonvader; echtgenoot van de zuster van de echtgenote; incidenteel ook ter aanduiding van andere, door een huwelijk met iemand aanverwante personen. (*Gtb*) [76.9 lprk]
- swarsel = zwartsel. Middel om zwart te maken, roet van harsrijk hout. Poeder uit verbrand dennenhout en roet. Met olie gemengd gebruikt om o.a. fornuizen mee te poetsen. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [76.13 rprk]
Var. suartsel. [76.29 rprk]
- suartellistonijttge = zwartseltonnetje (vk). Ton waarin men het zwartsel bewaart. (*Gtb*) [76.41 lplk]
Var. suartellistonijttg. [76.44 lprk]; suartellestonijttge. [77.33 rplk]
- suarten = zwarten. M.b.t. schoenen: zwart maken; soms ook zoveel als: insmeren met zwarte schoensmeer en daarna uitpoetsen. (*Gtb*) [77.2 rprk]
- swarten = zwarten. Zwart maken, zwart verven. (*Gtb*) [76.12 lprk]
- swartge = zwarte. [76.9 lprk]
Var. suaerte. [77.36 rprk]; suaertge. [77.43 lplk]

- suetdoek = zweetdoek. Doek waarmee zweet afgedroogd is of wordt; in 't bijz. (rooms-katholiek) doek waarmee de Heilige Veronica het gezicht van de Heiland afwiste, op de weg naar Golgotha ; in die doek bleek zijn gezicht afgedrukt te zijn. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.46 rplk]
- ‘s weckx (*sweckx*) = ‘s weeks, sweeks. Per week, wekelijks. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- sweetdranck = zweetdrank. Medicinale drank ter bevordering van het zweten, voornamelijk als middel ter genezing van met koortsaanvallen gepaard gaande ziekten. (*Gtb*) [76.38 lprk]
- suerende fijnger = zwerende vinger. Een pijnlijke, ontstoken vinger. (*Gtb*) [76.40 lplk]
- suor = zwoor. Zwerde. Pijn deed; ontstoken was, etterde. (*Gtb*) [77.26 lplk]
- sytte = zitten. [76.43 lprk]
- tabbert = tabberd. Tabbaard. Overkleed bestaande uit een lijfje en een overrok. (*Spelevaart der Mode- De kledij onzer voorouders in de zeventiende eeuw, J.H. der Kinderen-Besier, 1950, p. 186*); Lang bo-ven-kleed voor vrou-wen, soort van ou-der-wet-se ja-pon. (*Van Dale.nl*) [76.12 lprk]
Var. tatbert. (verschrijving) [76.19 lplk]; batbart. (verschrijving) [77.4 rplk]; tatbaert. (verschrijving) [77.14 lprk]; tabbaert. [77.17 rprk]; tabberde. [77.48 rprk]
- tabbertslijf = tabbaardlijf. Aan de jurk bevestigd roklijf. (*Woordenboek der Nederduitsche en Fransche taalen Door François Halma, 1729, p. 764*); Een roklijf is hetzelfde als een keurslijf of rijglijf. (*Gtb*) [77.5 lprk]
- tabernakel = rijk gedecoreerd kastje boven het altaar in een rooms-katholieke kerk, waarin de hosties en de kelk bewaard worden. (*Kunst ABC. Ensie*) [77.28 lplk]
- tabijn = benaming voor zekere gewaterde (d.w.z. golvende, glinsterende kleurschakeringen vertonende) zijden stof. (*Gtb*) [76.9 rprk]
- tackens = takken. [76.25 rprk]
Var. tackis = takjes. [77.19 lprk]
- tackis = takjes. Punten, uitsteeksels. (*Gtb*) [76.40 rprk]
- taertpannijttge = taartpan. Een laag teilvormig gerei met rechtopstaande zijkanten en een bodem met dezelfde doorsnee als de opening aan de bovenkant. Op de pan kon een deksel worden gelegd met gloeiende kooltjes erin. De taartpan zette men op een treeft of rooster boven het vuur. Zo werd de bakwaar van boven en onder gelijkmatig verhit, zoals in een oven. (*Woordenlijst bij: De verstandige kock (ed. 1669). Kookhistorie.nl*) [76.16 rplk]
Hetzelfde als: bestaijpannijttge. [76.16 rprk]
- taf = taft. Taftzijde. bepaalde lichte, gladde, uit gekookte zijde geweven stof. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.11 rprk]

- tafelbort = tafelbord. Eetbord. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.24 lplk]
Zie: toiliortgis. [76.42 lprk]
- tafelkoeck = tafelkoek. Soort van plat gebak, in verschillende vormen verkocht; ontbijtkoek. (*Gtb*) [76.45 rplk]
- taferel = tafereel. Paneel voor een schilderij; schilderij, en vervolgens ook: tekening of andere afbeelding. Afbeelding of voorstelling van een gebeurtenis of een bepaalde situatie (dus niet van een enkele persoon of zaak), en wel in die zin dat het voorgestelde en niet het middel van de voorstelling, hoofdzaak is. Ook in collectieve zin: schildering, afbeelding, voorstelling. (*Gtb*)
[76.6 lplk]
Var. tafereltge. [77.25 rprk]
- taffe = taffen. Van taf vervaardigd. (*Gtb*) [76.37 lprk]
- taijkenen = teikenen. (w.w.) Tekenen. (MNW) (*Gtb*) [77.11 rplk]
Var. taijken. [77.39 rplk]
- taijkening = teikening. Tekening. Ontwerp. (*Gtb*) [77.28 lplk]
- taijkens = tekens. Symbolen, figuren? (*Gtb*) [77.16 rplk]
Var. taykentgis (vk, mv). [77.16 rplk]
- talet = toilet? Fijn linnen, of ander, min of meer kostbaar weefsel, wellicht ook een op een bepaalde manier geweven stof. (*Gtb*) [77.25 rprk]
- talette = toiletten? Van toilet gemaakt? [77.25 rprk]
Var. talettge. [77.44 lprk]
- talf = en een half? [76.4 rplk]
Var. dalf. [76.4 lprk]; stalf. [76.7 rprk]
- Tamer ende Judick = voorstelling van het bijbelse verhaal van Tamar en haar schoonvader Juda? Genesis 38:16. (*statenvertaling.net*); Judick (Judik) is een vrouwennaam, een bijvorm van Judith. (*Gtb*); Judit is de vrouwelijke versie van Juda. (*visie.eo.nl*) [76.10 rplk]
Var. Tamer ende Judickt. [76.18 lprk]
- tang = werktuig van huishoudelijk en ander gebruik, waarmee men gloeiende kolen enz. uit het vuur haalt; snuiter. (*Gtb*) [76.5 rprk]
Var. tanch. [76.43 rplk]; tancgette. [77.19 lplk]; tangitte. (vk) [77.33 rplk]
- tant = tand. Hier als onderdeel van de rinkelbel (rammelaar). [77.47 lplk]
Zie: rijnckebel. [77.47 lplk]
- tapete = tapeten. Tapijten. Van tapijstof vervaardigd of ermee bedekt. Tapeet is een minder gebruikelijk woord voor tapijt. (*Gtb*) [76.8 lplk]
Var. tapytten. [76.9 rplk]; tapijttten. [76.9 rplk]; tapijten. [76.15 rplk]; tapijte. [76.18 lprk]

- tappis = tappies (vk, mv). Tap. Pin waarmee men een opening in een vat, een bak enz. sluit, stop; kraan. (*Gtb*) [77.33 rplk]
Var. tappe. (ev) [77.42 lprk]

- tarrewenmeel = tarwenmeel. Tarwemeel. (*Gtb*) [76.19 rprk]

- tarrv = tarf. Tarwe. (*eWND*) [76.20 rplk]
Var. tarf. [76.20 rprk]; tarv. [76.20 rprk]

- tarpetijnwater = terpentijnwater. Terpentijnolie. (*Gtb*); Terpentijnolie, heldere, vluchtige olie door destillatie uit terpentijn verkregen. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.40 rplk]

- tarsynielen = tersenellen. Van tersenel vervaardigde. [76.6 rprk]
Var. tarseniele. [76.16 rprk]; tarsenielle. [76.33 rprk]; tarsijnielle. [77.15 rplk]; tersinielle. [76.38 rprk]
Zie: tarsinielle. [77.24 lplk]

- tarsinielle = tarsenille. Tersenel. Een soort gladde zijden stof uit Tours; Gros de Tours. (*Algemeene schets der technologie, of Aanleiding tot eene ..., Volume 1 Door Sigismund Friedrich Hermbstädt, 1825, p. 126*) [77.24 lplk]
Var. tarsijniellije. [77.24 lplk]; tarseniellije. [77.65]; tarsenijelye. [77.65]; tarsenelye. [77.63]

- tatbert = verschrijving, bedoeld is tabbert (tabbaard). [76.19 lplk]
Var. batbart. (verschrijving) [77.4 rplk]; tatbaert. (verschrijving) [77.14 lprk]
Zie: tabbert. [76.12 lprk]

- te bruijloft tijt = naar de bruiloft gaat. [77.32 rplk]
Zie: tijen. [76.40 lplk]

- teckt = teekt. Tijk. Overtrek van een beddenkussen, peluw, verenbed, en dergelijke; en vervolgens ook: overtrokken kussen enz; min of meer grove, damastachtige, meestal geheel of gedeeltelijk katoenen stof, waarvan een overtrek doorgaans vervaardigd wordt. (*Gtb*); Tijk wordt uitgesproken als teek of tekt. (*Onze volkstaal, tijdschrift gewijd aan de studie der Nederlandschen tongvallen, Taco H. de Beer, 1882, Volumes 1-3., p. 43*) [76.8 lplk]
Var. teeckt. [76.10 rprk]

- te eerf genomen = te erf genomen. Geërfd. (*Gtb*) [77.40 lprk]

- te feet = te vet. [77.43 lplk]

- te fel = te veel. [77.28 lprk]

- te felt = op het (bleek)veld. [76.31 rplk]

- teffens = tevens. In dezelfde tijd, op hetzelfde ogenblik, terzelfdertijd, tegelijkertijd, tegelijk; met betrekking tot hoeveelheden die één geheel uitmaken of tot één geheel behoren: tegelijk, op één keer, in eens. (*Gtb*) [76.57]

- te ganch = te gang. In beweging of in werking. (*Gtb*) [77.6 lprk]

- te geef = voor niets; als geschenk. (*Gtb*) [77.13 rplk]
- tegen = voor. Bij verwisselingen en inwisselingen. Voor, in ruil voor. (*Gtb*) [76.8 lprk]
- tegen = voor; bij 't naderen van, kort vóór, met het oog op. (*Gtb*) [76.14 rprk]
- tegen gerekent = tegen ... gerekend. De waarde vastgesteld op, gelijkgesteld met. (*Gtb*) [76.10 lplk]
- tegens = tegen. Voor. (*Gtb*) [76.10 lprk]
Hetzelfde als: tegen [76.8 lprk]
- te heuir laet gaen = te huur laat gaan. Verhuurt. (*Nederlandsche praktyk en oefening der notarissen, en andere ... Simon van Leeuwen, 1742, p. 61*) [77.20 lplk]
- telden = telde. Neertelde, gaf. (*Gtb*) [77.8 lplk]
- temet = meteen. (*Gtb*) [76.15 lprk]
- temijnste = teminste. Tenminste, minimaal, minstens. (*Gtb*) [77.7 lprk]
- temmelijcken = temelijk. Tamelijk. Behoorlijk. (*Gtb*) [76.36 rprk]
- tems = teems. Fijne zeef van paardenhaar of koperdraad voor vloeistoffen. (*Gtb*) [77.40 rplk]
- temtacij = temtacie. Temptatie. Verzoeking. (*Gtb*) [76.8 lplk]
- tendegen = te dege, ter dege. Terdege. Naar behoren, goed, in orde. (*Gtb*) [77.7 lprk]
- t' enemael = te enemale. Ten enenmale. Helemaal. (*Vandale.nl*) [77.11 lprk]
- tenete = taneten. Taankleurige, bruingele. (*Gtb*) [76.9 rplk]
Var. tenaijtte. [76.38 rprk]; tanete. [77.25 rprk]; tenette. [77.37 rplk]
- ten huijsen = ten huize. In huis, thuis. (*Gtb*) [77.8 rplk]
- ten naeste bij = ten naaste bij. Bijna, ongeveer, nagenoeg, zowat, zo goed als. (*Onze Taal. Jaargang 15, nummer 4, p. 14 (1946). Dbnl*) [77.18 rprk]
- tenwaer = tenware. Ware het niet dat, als het geval zich niet voordeed (of had voorgedaan) dat, indien niet, behalve als. (*Gtb*) [77.30 lprk]
- te pant stonde = ? [77.30 lprk]
- te pas = van pas, geschikt, geëigend voor iets. In de 17de-eeuw ook te pas komende, van nut en welkom zijnde. (*Gtb*) [76.30 lprk]
- tergelt = teergeld. Geld dat iemand ontvangt voor zijn vertering op reis; zowel als reis- en verblijfkosten of het laatste alleen. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*)

[76.30 rprk]

– ter liefde = uit liefde. Niet voor loon. (*Gtb*) [77.12 lplk]

– termijnen = op vaste tijdstippen zich herhalende stuipen, kinderstuipen. (*Gtb*) [77.30 lplk]

– ter schenk = als geschenk. (*Gtb*) [76.34 lprk]

Var. ter schenck. [76.37 rplk]

– tesamen = tezamen. Al met al; in totaal; alles bijeen. (MNW) (*Gtb*) [76.3 rplk]

– te somer = te zomer. In de zomer. (*Gtb*) [76.40 lplk]

Var. te soomer. [76.43 rplk]; te suemer. (= zeumer) [76.46 lprk]

– tevreen = tevreên. Tevreden. Niet naar meer strevende, genoegzaam ermee nemende. (*Gtb*) [76.10 lprk]

Var. tevren. [76.15 lplk]; tevreden. [76.37 lplk]; tefreen. [77.43 rprk]

– tien = teen. Dunne tak, twijg, rijs, voornamelijk van de wilgeboom. Vooral gebruikt voor vlechtwerk en als bindmiddel; een hoeveelheid tenen. (*Gtb*) [76.36 rprk]

– tientge = tientje (vk). Een tiental kralen van een bidsnoer. (*Gtb*); Het snoer van een rozenkrans is bezet met 5 groepen van elk 10 kleine kralen, de zogenaamde 'tientjes'. De tientjes worden van elkaar gescheiden door grote kralen, 5 in totaal. Op elke kleine kraal wordt een Weesgegroetje gebeden, op elke grote kraal een Onze Vader. [76.31 rplk]

Var. Lieve Frowen 10tge. [77.16 rplk]; 10tge. [77.16 rplk]

– tijen = tijgen. Trekken, zich ergens heen begeven, gaan. (*Gtb*) [76.40 lplk]

– tijent = tiende? Tenen. Van tenen vervaardigd. (*Gtb*); Teen. Dunne tak, twijg, rijs, met name van wilgen. (*Gtb*) [76.19 rprk]

Var. tiende. (= tenen) [77.19 lplk]

– tijllen = tillen. [77.29 rprk]

– timmerasij = timmerasie. Timmerage. Aanbouw, verbouwing, reparatie; gebouw, bouwsel, bouwwerk. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950 Nederlands woordenboek (7e druk). Ensie*) [76.46 rprk]

– timmeren = het bouwen of timmeren; onderhoud, herstel, reparatie. (*Gtb*) [76.19 lplk]

Var. tijmmeren. [76.29 lprk]

– tijen = tin. [76.17 lplk]

– tijnnegieter = tinnegieter. Vervaardiger van tinnen voorwerpen, bewerker van tin. (*Gtb*) [76.21 rplk]

– tijnnen = tinnen. Van tin, uit tin vervaardigd. (*Gtb*) [76.7 rplk]

– tijppelet = tippeltje? Spits uitsteeksel. (*Gtb*) [77.45 lplk]

Var. tijpelet. [77.45 lplk]

– tinch = ting. Tijding, bericht, nieuws; kennis van een feit of omstandigheid. (*Gtb*) [76.14 rplk]

– toegedocht = toegedacht. De bedoeling gehad het te schenken of te geven, bestemd voor. (*Gtb*) [77.5 rprk]

– (op) toegeven = (gewestelijk) erop toe leggen, er geld bij leggen. (*Gtb*) [76.4 lprk]

– toebehoren = datgene, wat bij iets behoort [om volledig te zijn]. (*Koenen. Ensie*) [76.27 rplk]

– toegeven = schenken, geven. (*Gtb*) [77.25 lprk]

– toegehaelt = toegehaald. Dichtgehaald, dichtgetrokken. (*Gtb*) [76.34 lplk]

– toegift = overmaat. Hetgeen de maat te boven gaat, het teveel. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.2 rprk]

– toekomende = aanstaande. (*Gtb*) [76.8 lplk]

– toelaten = toestaan. (*Gtb*) [77.3 rplk]

– toeleggen = dichtleggen, sluiten, opvullen, bedekken. (*Gtb*) [76.13 rprk]

– toenete. [77.41 rplk]

Hetzelfde als: tenete? [76.9 rplk]

– toepet = toppet. Toupet, haarstukje. (*Etymologiebank*); Toppet = gekruld haar; toupet = bos of bundel haar, op het voorhoofd. (*Nieuw, volledig zakwoordenboek der Nederduitsche taal, Volume 1, 1842, p. 555-556*); Borstlap. ‘Toppetten (borstlappen).’ (*Het Oud-Hollandsch huisgezin der zeventiende eeuw, Volumes 1-2 Door Gilles Dionysius Jacobus Schotel, 1868, p. 132*) [76.18 rplk]

– toepetten = ? [76.31 lprk]

– toe te raijcken = toe te reiken. Aan te geven, de hand uit te strekken om iets over te geven. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.16 rplk]

– toesegging de = toezegging dee(d). Een stellige belofte gaf. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.5 rplk]

– toiliortgis = teljoortjes (vk, mv). Teljoor. Tafelbord, etensbord, bord. (*Gtb*) [76.42 lprk]
Var. toeliueren. [77.32 lprk]; telioertgis. [77.34 lprk]; tuelieuren. [77.37 rprk]; tuliueren. [77.43 lprk]

– tolkort = tolkoord. Koord of touw waarmee men een tol laat draaien. (*Gtb*) [77.14 rprk]

- Tomis = variant op de naam Thomas. (*Bredero, De Spaansche brabantier. PDF*) [76.21 rplk]
- ton = toon. Teen. Het gedeelte van een schoen, een klomp enz. dat de tonen (modern: tenen) omsluit. (*Gtb*) [77.11 rplk]
- tonnijtge = tonnitje. Tonnetje. [76.20 rprk]
- toon = ton. Inhoudsmaat voor natte en droge waren. (*Gtb*) [76.11 rplk]
Var. tonne. [76.28 lplk]
- Torenenburch = Torenburg. De straat die vanaf de Kooltuin oostelijk opgaat tot aan de Slijkstraat (noot: modern Sliksteeg). (*Straatnamenboek van Alkmaar, Pieter Roose, transcriptie RAA, 2014, p. 30. PDF*) [76.27 rplk]
- tot = m.b.t. een persoon. In het huis van, in de zaak van -, bij. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- tot = ter wille van -, met het oog op-, voor. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- tot behoef van = ten behoefte van, ten dienste, ten bate, ten nutte van. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- tot behoef van die armen = ten behoefte, ten dienste, ten bate van de armen. [76.5 rprk]
- tot behoef van die schout = tot behoef van de schout. Ten behoefte, ten dienste, ten bate van de schout. (*Gtb*); Betaling van recognitiegeld aan de schout of diens plaatsvervanger. (*Encyclopedie van Noord Brabant. Ensie*); Rooms-katholieken konden tijdens de Republiek voor hun eredienst bijeenkomen in zogenoemde schuilkerken. Dit werd toegestaan tegen betaling van recognitiegeld- erkenning dat men door de overheid gedoogd werd. (*Canon van Nederland*) [76.3 rplk]
- tot een gedenckenis = ter gedenckenis van-, ter gedachtenis van. (*Gtb*) [77.6 lprk]
- tot een instal gehouden = de juiste betekenis is tot nu toe nog niet aangewezen. Misschien is het een oude rechtsterm. Instal m.b.t. onroerende goederen (gebouwen en derg.): ze door verwaarlozing laten vervallen. ‘Kan tot een instal houden betekenen: (iets; iemand) door houden (bewaren) zijn waarde doen verliezen?’ (*Gtb*) [77.40 rplk]
- tot harenden = tot harent. Eigenlijk te haren huize. Bij hen. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- tot haer kermis. [77.25 lprk]
Zie: tot haer mart. [76.4 lplk]
- tot haer mart = voor haar markt. Mart kan markt en kermis betekenen. Dienstboden ontvangen met kermis en nieuwjaar een zeker percentage van hun jaarloon als kermisfooi en als nieuwjaarsfooi. (*Gtb*) [76.4 lplk]
- tot haer nieuwe jaer = voor hun nieuwe jaar. Nieuwjaarsgeld. Geschenk, fooi met nieuwjaar. (*Gtb*) [77.26 lplk]
- tot Kronen = bij Kroon, in de zaak van Kroon. [76.5 rplk]

Zie: tot. [76.3 rplk]

– tot mijnent = te mijnent. Bij mij (thuis), in mijn huis. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.13 rplk]

Var. tot mijnenden. [76.19 rplk]

– tot mijn sielen salicheijt = voor de zaligheid van mijn ziel. Zaligheid. Staat van het hoogste, eeuwige geluk. Toestand waarin de mens (of zijn ziel) het eeuwig heil deelachtig is, waarin hij het hoogste, eeuwige geluk geniet in de hemel. - ‘Der zielen zaligheid.’ (*Gtb*) [77.8 lprk]

– tot onsenden = te onzent. Bij ons; bij ons thuis; in ons huis (*Anw. Ensie*) [77.39 rplk]

– tot sijnnentden = tot sijnent. Te zijnent. Bij hem (thuis), in zijn huis. (*Gtb*) [76.12 rplk]

– traelijen = traliën. Tralies. Spijlen. (*Gtb*) [76.12 rprk]

Var. tralijen. [77.7 lplk]

– tralij = tralie. Metalen vlechtwerk of samenstel van evenwijdige of volgens een ander patroon samengevoegde (metalen) staven of (houten) latten, dienende tot afsluiting van een opening of omsluiting of afperking van een ruimte. Vooral ter afsluiting van een raam of een raamopening. Vandaar (verouderd): (getralied) venster. (*Gtb*) [76.19 lplk]

– tralij = tralie. (verouderd) Rooster, bepaaldelijk rooster op een luikopening. (*Gtb*); Rooster: In toepassing op verschillende andere soorten van raam- of traliewerken van ijzer, ijzerdraad, hout enz., bestaande uit evenwijdig of kruiselings lopende staven, latten enz. (soms ook een regelmatig met gaten doorboord oppervlak), voor verschillende doeleinden gebruikt. In het algemeen, dienende tot afwering van vuil bij waterlozing. Er zijn verschillende soorten van zulke roosters, bijvoorbeeld bij afvoerbuizen. (*Gtb*) [77.4 lprk]

– trap = trede (ev). (*Gtb*) [76.32 rprk]

– trecken = ? [76.4 lprk]

– trecker = trekker. Steel van een pomp; stang van een handpomp. (*Vak- en kunstwoorden. Nr 6. Ambacht van den loodgieter & zinkbewerker. Alfons van Houcke. Tweede deel M-Z. 1902, p. 764*) [76.23 lplk]

– trecktafel = trektafel. Schuif- of uittrektafel. (*Gtb*); De trektafel kwam als eettafel in de plaats van de demonteerbare middeleeuwse schragentafel. (*Antiek encyclopedie. Ensie*) [76.12 rprk]

– treft = treeft, treft. IJzeren of koperen driepoot, soms koperen voorwerp, bestaande uit een ring op drie poten met handvat en dienende om een pot, pan of ketel boven een (open) vuur te kunnen plaatsen; rooster, al dan niet op (een of meer) poten met dezelfde bestemming. (*Gtb*) [76.9 rprk]

Var. treffe. [76.14 lprk]; treffens. (mv) [76.26 rplk]; treffis. (vk) [77.6 rprk]; trefe. [77.32 lplk]

– tret = trede. (*Gtb*) [76.27 lprk]

– trijemen = triemen (mv). Treem. Sport van een stoel. (*Gtb*) [77.48 lplk]

- trijppen = trijpen (mv). Trijp. Een zekere soort van poolweefsel, vervaardigd uit een grondweefsel van linnen of katoen en een poolketting van wol, voornamelijk geitenhaar (mohair); veelal gelijkgesteld met pluche of moquette en in de oude tijd beschouwd als een mindere soort van fluweel. Men onderscheidt verschillende soorten van trijp, waardoor het woord de meervoudsvorm kan krijgen. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. trijp. (ev) [76.37 lprk]
- trijptge = trijpte. Van trijp, trijpen. (*Gtb*) [76.5 rprk]
Var. trijpte. [76.11 rplk]; trijpe. [76.40 rprk]; trijptte. [77.9 rplk]; trypte. [76.46 rplk]
- trocken = trokken. Gingen. (*Gtb*) [77.20 rplk]
- tronie = geschilderd gezicht of portret. (*Gtb*) [76.12 rplk]
Var. tronnij. [76.38 lplk]
- trou = trouw. Betrouwbaar, eerlijk, oprecht. (*Gtb*) [77.20 lplk]
- tuaeliffen = twaalven. [77.35 rprk]
- tuech = teug. Slok. (*Gtb*) [76.37 rplk]
- tuegen = teugen. Gewestelijk voor tegen. (*Gtb*) [77.32 lprk]
- tuicht = tuigt. Getuigt. (*Gtb*) [77.32 lprk]
- tuilieur = teljaar. Bord. (Noot: Bij dit bord gaat het om een schenkteljaar, d.w.z. een dienblad.) (*Gtb*) [76.12 lprk]
- tuilpe = tulp. Afbeelding van de plant als geheel of van de stengel (met de bloem). In het bijzonder als naam voor bepaalde kantpatronen. (*Gtb*) [76.34 lplk]
Var. tulpe. [77.10 lprk]
- tuynlat = tuinlat. Gezaagde lat van bepaalde afmetingen. (*Gtb*) [77.59]
- tuirfgelt = turfgeld. Stedelijk turfaccijns. (*Vroedschapsresoluties van Alkmaar. RAA*) [76.11 lprk]
Var. turfgelt. [76.24 lplk]
- tuirfknecht = turfknecht. Knecht van de turfman of turfschipper, de verkoper van turf. (*Gtb*) [76.5 lplk]
- tuirfmant = turfmand. Mand om turf in te dragen, respectievelijk voor gebruik gereed te hebben. (*Gtb*) [76.12 rplk]
Var. turrifmant. [76.41 rprk]; turfmant. [77.7 rprk]; turfmanden. (mv) [77.10 rplk]
- tuirfsolder = turfzolder. Zolder die als bergplaats van turf dient. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.18 lprk]

- tuisgehaelt = thuisgehaald. Naar, in huis gehaald. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.34 lplk]
- tuislagen = thuislagen. Logeerden, overnachtten. (*Bastaardwoordenboek door Jan Broeckaart, VIe reeks, Nummer 10, 1895, p. 241*) [76.24 lplk]
Var. tuislach. (ev). [77.20 rplk]
- tulpkante = kant met een tulpenpatroon. [77.18 lplk]
Zie: tuipe. [76.34 lplk]
- turf = gedolven of gebaggerd veen (onder afsluiting van de lucht vergane plantendelen), in stukken verdeeld en gedroogd om vuur van te stoken. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.5 lplk]
Var. tuirf. [76.6 rplk]
- turfdrager = sjouwerman die turf (in manden) uit de schuiten en in de huizen van de kopers draagt. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.9 rprk]
Var. turfdreger. [77.43 lprk]
- turfkiest = kist bestemd voor de dagelijkse voorraad turf. (*Gtb*) [77.47 lplk]
- tusken = verouderd voor tussen. (*eWND*) [76.4 rplk]
- tuskenbaije = tussenbeide. Tussen twee punten, personen, voorwerpen in; in het midden van twee punten; ook: er of ergens tussenin. (*Gtb*) [76.47 lprk]
Var. tuskenbaijen. [77.28 lplk]; truskenbaijde. (verschrijving) [77.42 rprk]
- tynman = tinman. [76.52]
Zie: tijnnegieter. [76.21 rplk]
- uijgen = uitje. [76.53]
- uullepebienen = ulpenbenen. Van ulpenbeen, van ivoor. Ulpenbeen is een bijvorm van elpenbeen (olifantsbeen), ivoor. (*Gtb*) [76.45 rplk]
- uut = uit. Voorbij, afgelopen. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- uut te nemen = uit te nemen. Eruit te halen. Iets te kiezen, te selecteren. (*Gtb*) [77.6 lprk]
- uut te nemen = uit te nemen. Eruit te halen. Te verwijderen. (*Gtb*) [77.34 lplk]
- uutbrenckt = uitbrengt. Oplevert. (*Gtb*) [77.8 rplk]
- uutdoen = uitdoen. Eruit halen, verwijderen. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- uutdraechsters = uitdraagster. Opkoopster en verkoopster van tweedehandsgoederen, met name oude kleren en gebruikt huisraad. (*Gtb*) [77.4 rprk]
Var. uutdraechster. [77.22 rprk]; uutdrechtster. [77.38 lplk]; uutdrechtsters. (ev, verschrijving) [77.39 rplk]

- uutdrincken = uitdrinken. Helemaal opdrinken. (*Gtb*) 2037 rprk]
- uuterste = uterste. Uiterste. Het laatste in de tijd, einde: in het bijzonder levenseinde. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.14 lprk]
Var. uutterste. [77.14 lprk]
Zie: op sijn uuterste laijt. [77.14 lprk]
- Uttert = Uitert. Nevenvorm van Utrecht. (*Gtb*) [76.39 lprk]
Var. Uutert. [77.29 rprk]
- uutgaen = uitgaan. Eindigen, aflopen, niet voortduren. (*Gtb*) [77.13 lprk]
- uutgebleekt = uitgebleekt. Gebleekt. (Bepaalde stoffen) ontkleurd door een chemische behandeling; voornamelijk (wasgoed) helder wit gemaakt door het op een daarvoor bestemd grasveldje in de zon te leggen. (*Gtb*) [77.43 rplk]
- uutgedaen = uitgedaan. Eruit gehaald, verwijderd. (*Gtb*) [76.9 rplk]
- uutgedout = uitgedouwt. Uitgeduwd. Uitgeperst, uitgedrukt, uitgeknepen. (*Gtb*) [76.27 rprk]
Var. uutgeduijt. [77.38 lprk]
- uutgemaect = uitgemaakt. Voltooid; afgemaakt; soms ook afgewerkt, uitgewerkt. (*Gtb*) [77.14 rprk]
- uutgequijlt = uitgekwijsd. Kwijlende uitgespuugd. (*Gtb*) [77.38 lprk]
- uutgesaijt = uitgezegd. Uitgesproken, verklaard. (*Taalkundig woordenboek op de werken van P.C. Hooft, ter aanvulling en ...geredigeerd door Anthonie Cornelis Oudemans, 1868, p. 348*) [76.42 lprk]
- uutgeschaijen = uitgescheiden. Vertrokken; ermee opgehouden; gestorven. (*Gtb*) [77.32 lprk]
- uutgeset = uitgezet. Tegen betaling van interest uitgeleend, uitgegeven, op rente gezet; belegd. (*Gtb*) [77.8 lprk]
- uutgesnen = uitgesneden. In stukken gesneden? (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.24 rprk]
- uutgesocht = uitgezocht. Uitgelezen, het beste dat er is, voortreffelijk. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [77.21 lprk]
- Uutgest = Uitgeest. Gemeente in Noord-Holland. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [76.5 rplk]
Var. Uutgeest. [76.8 lprk]
- uutgewossen = uitgewassen. [76.31 rplk]
- uutging = uitging. Afliiep. (*Gtb*) [77.9 lprk]
- uuthaelde = uithaalde. Eruit nam. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.25 lprk]

- uuthalen = uithalen. Eruit trekken. (*Jozef Verschueren. Ensie*) [76.6 lprk]
- uuthaellen = uithalen. Een tafel uithalen betekent de verlengstukken uitschuiven. (*Van Dale.nl*) [77.39 rplk]
 Var. uuthalen. [77.39 rplk]
 Zie: trecktafel. [76.12 rprk]
- uuthouwen= uithouwen. Door houwen (uit de grond of van iets) verwijderen. (*Gtb*) [76.36 lprk]
- uut krambewaren (...) gegaen = uit kraambewaren gegaan. Gaan werken als kraambewaarster (baker). (Via gaan.) (*Gtb*) [77.44 rprk]
- uutleggen = uitleggen. Vergroten: een kledingstuk uitleggen, langer of ruimer maken door zomen en naden smaller te maken. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.4 rplk]
- uutmuint = uitmunt. Afsteekt. (*Gtb*) [77.12 lplk]
- uut sal setten = uit zal zetten. M.b.t. geld: tegen betaling van interest uitlenen. (*Gtb*) [76.12 lprk]
- uutschaijde = uitscheidde. Eindigde, ophield? (*Van Dale.nl*) [76.23 lprk]
- uutschieten = uitschieten. Uitkiezen; schiften; ordenen, selecteren. Van een partij koopwaren de minderwaardige of bedorven exemplaren uitzoeken. (*Gtb*) (*Handelslexicon (1910) door J. Hagers. Ensie*) [77.48 lprk]
- uutschoecken = vermoedelijk wordt uitsoecken (uitzoeken) bedoeld. Door zoeken te voorschijn brengen, bereiken; opsporen, opzoeken. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- uutsetten = uitzetten. Tegen betaling van interest uitlenen, uitgeven, op rente zetten; beleggen. (*Gtb*) [77.30 rplk]
- uut sijn = uit zijn. Geëindigd; afgelopen, voorbij. (*Gtb*) [76.10 lprk]
- uutsnijden = uitsnijden. In stukken snijden. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.37 rplk]
- uut suijlen gaan = uit zuilen gaan. Zuilen. ‘Wellicht zoveel als: dolend gaan, rondzwerven, ook: weggaan; niet verder komen; niet doorlopen; dralen; aan de zwier zijn.’ (*Gtb*); Uit zuilen gaan. Rondlopen. (*Bijdrage tot een Haspengouwsch idioticon Door Auguste Rutten, 1890, p. 249*)
 [77.10 rplk]
- uutaijkenen = uittekenen. In tekening afbeelden. (*Koenen. Ensie*) [77.6 lprk]
- uut te doen = uit te doen. Uit te wissen, uit te vegen, plekken en vlekken te verwijderen. (*Gtb*) [77.40 lplk]
- uut te nemen = uit te nemen. Uit een aantal zaken te kiezen, te selecteren. (*Gtb*) [77.6 lprk]

- uutter hant = uit de hand. Onderhands, niet publiek. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 3 Door Verwijs, Jacob Verdam, 1894, p. 96*) [77.28 rprk]
- Uuterse = Uterse. Utrechtse. [77.38 rplk]
Var. Uuttersse. [77.44 rplk]; Uuterste. [77.45 lplk]
- uuttrecken = uittrekken. Met behulp van geneeskrachtige werking, warmte e.d. (schadelijke stoffen, pijn e.d.) uit het lichaam doen verdwijnen. (*Gtb*) [76.20 rprk]
- Uuterse tafeltgis = Uterse tafeltjes. Utrechtse tafeltjes, Utrechtse tafelkoek. ‘De beroemde tafelkoek van Utrecht, die oorspronkelijk in grote, platte, vierkante stukken werd verkocht, was eeuwenlang de onvervalste hylikmaker.’ (*Brood- en gebakvormen en hunne beteekenis in de folklore. 1932, p. 148*) [77.38 rplk]
Var. Uuttersse tafeltgis. [77.44 rplk]; Uuterste tafelkoek. [77.45 lplk]
- uutvallen = uitvallen. Dalen, zakken. (*Gtb*) [76.15 lplk]
- uut was = uit was. Op, leeg, verbruikt was. (*Gtb*) [77.31 lplk]
- vaen = bedoeld is van. [76.45 rprk]
- vaendel = vaandel. Vendel. Historische term voor een compagnie voetvolk, onder een vaandel staande. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.6 rprk]
- vaer = vaar. Samentrekking van vader. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.6 rprk]
Var. faer. [76.22 lplk]
- vald = ? [77.60]
- van = om, over, voor, wegens. (*Gtb*) [76.3 rplk]
- vanbijnnen = vanbinnen. Aan de binnenkant. (*Van Dale.nl*) [76.8 lplk]
- vanbinnen uut eenderhant = vanbinnen uit eenderhand. Aan de binnenkant hetzelfde, van dezelfde soort. (*Wiktionary. Ensie/Gtb*) [77.25 rplk]
Zie: eenderhant. [77.25 rplk]
- vandaen = vandaan. Bij de aanduiding van de plaats van herkomst. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.32 lprk]
- van doen = van node. Nodig. (*Stoet. Nederlandse spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden. Ensie*) [76.13 rplk]
- van dregen = voor (het) dragen. [76.5 lplk]
Var. van dragen. [76.6 rplk]
- vane = vaan. Zekere biermaat, iets groter dan een pintje. (*Bijdrage tot een middel- en oudnederlandsch woordenboek, Volume 7, A. C. Oudemans, 1880, p. 184*); 1 vaan is 4, 8 l. (*Tijdschriften Regionaal Archief Alkmaar. Zicht op Haringcarspel 1993, 1 april 1993, p. 22*);

(stooop) Een maat (voor bier) van twee ‘quarts’, een vaan bier = 2 potten bier. (*A compleat dictionary English and Dutch, to which is added a ...*, Volume 2 Door Willem Sewel, p. 829); Naam van een maat voor vloeistoffen. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 612. Dbnl. PDF*); (vaan) Een maat, vier mengel (d.i. vier liters, acht pinten of twee stooop). (*Noord en zuid: tijdschrift ten dienste van onderwijzers, bij de ...*, Volume 9 geredigeerd door Taco Hajo de Beer, Cornelis Herman den Hertog, Jan Bergsma, 1886 p. 100); vijftal, nl. een viertal staande streepjes met één er dwars doorheen, gebruikt bij het turven. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*); Figuur gevormd door elk viertal staande streepjes met een er dwars doorheen, waarmee eenheden (vier of vijf) van een verkochte of geleverde waar worden aangetekend; (verouderd, gewestelijk) hoeveelheid die door de figuur hiervoor wordt aangeduid ; — voornamelijk portie drank, vooral bier, van vier eenheden, t.w. vier mengelen (= acht pinten) of twee stopen: (zegsw.) een vaan op hebben, een weinig te veel gedronken hebben; (verouderd, gewestelijk) als inhoudsmaat voor drank, inz. Bier. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*); “Vaan voor een kan bier. Ontelbare malen komt dat woord voor. Kilian vertaalt vaan door: „vier maatjes”; dr. E. Verwijs zegt: vaen, vaene, vaentje, maat voor bier, waarschijnlijk van twee pint” P.H. van Moerkerken: „Vaen (eigenlijk) een munt, waarmee men een mengel (twee pintjes) bier betaalde, (vervolgens) de hoeveelheid bier zelf.” *Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsche Genootschap voor Munt- en Penningkunde 13 e Jaargang, 1905, p. 137*]
[76.14 lplk]
Var. faen. [76.25 lprk]

– van Laseris is die voer die rickemans duer laijt = Lazarus en de rijke man. Het verhaal is een parabel uit het evangelie van Lukas. (Lukas 16:19) (*statenvertaling.net*) [77.33 rprk]

– van het jaer = in de loop van het jaar, gedurende, tijdens. (*Gtb*) [76.3 rplk]

– van het stijck = voor het stuk. Per stuk. (*Gtb*) [76.5 lplk]

– van mijnentwegen = van mijnentwege. Van mijn kant. (*Gtb*); Uit mijn naam (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.37 rprk]

– van mening = van plan. (*Gtb*) [76.33 lprk]

Hetzelfde als: van sin. [77.22 rplk]

– van no = van noo. Van node. (*Gtb*); Nodig. (*Koenen. Ensie*) [76.34 rprk]

Var. van noot. [77.26 rprk]

Hezelfde als: van doen. [76.13 rplk]

– vanouts = vanouds. Sinds lange tijd. (*Gtb*) [77.26 rprk]

– van sin = van zin. Van zins. Van plan. (*Taaladvies.net*) [77.22 rplk]

– vanwegen = vanwege. Wegens, uit naam van, gezonden door. (*Koenen. Ensie*) [76.9 lprk]

– van wegen = voor het wegen. [76.39 lplk]

– vasten = vasten. Vastentijd. (rooms-katholiek) Periode van veertig dagen tussen Aswoensdag en Pasen waarin gevast wordt (*Van Dale.nl*) [76.5 rprk]

Var. vaste. [77.21 lplk]; faste. [77.26 rplk]; fasten. [77.31 rplk]

- veel = vaak. (*Gtb*) [76.35 lprk]
- veerer = bedoeld zal zijn vereer. Begiftig. (*Gtb*) [76.46 lprk]
- veertichste pennenck = veertigste penning. Belasting die werd geheven op de verkoop van alle onroerende goederen. (*De regeeringsvorm van Nederland van 1515 tot heden Door Jakob Jan de la Bassecour Caan, 1889, p. 203*) [77.3 lplk]
Var. fertichste penninck. [77.30 lprk]; vertichste penninck. [77.34 rprk]
- velt = veld. Land, grond, bouw- of weiland; stuk land, stuk grond, stuk bouw- of weiland, dat zich door afbakening of gewas van zijn omgeving onderscheidt, akker. (*Gtb*) [76.6 lprk]
Var. felt. [76.38 lprk]
- velt = veld. (heraldiek) Vlakke, vlak van het wapenschild waarin de figuren of stukken geplaatst zijn. (*Gtb*) [77.13 lplk]
- venckoolsaedt = vennekoolzaad. Venkelzaad. (*Gtb*) [77.55]
- veranie = franje. [77.61]
Zie: franien. [76.4 rprk]
- (hem te) verantwoord = (zich te) verantwoorden. [77.8 lprk]
- veraten = hebben voor of aan eten uitgegeven. (*Gtb*) [76.16 rplk]
- verbacken = verbakken. Voor of bij het bakken verbruiken. (*Gtb*) [76.20 rplk]
- verbijnden = verbinden. Opnieuw laten binden. (*Gtb*) [77.6 rprk]
Var. verbinden. [77.6 rprk]
- verboen = verboden. [77.5 lprk]
Var. verbon. (= verboên) [77.8 rprk]
- verbranden = door branden verbruikt worden, opbranden. (*Gtb*) [77.32 rplk]
- verbrant = verbrand. Opgebrand. (*Gtb*) [77.4 rplk]
- verbren = verbreên. Verbreden. Breder maken. (*Gtb*) [76.7 rplk]
- verbret = verbreed. Breder gemaakt. (*Gtb*) [77.35 lplk]
- verdienen = voor goede werken, voorbeeldige gedragingen, goede eigenschappen een niet-materiële beloning ontvangen, zoals eer, gunst, aflat, gratie, de hemel e.d. (*Gtb*) [77.14 lprk]
Var. ferdienen. [77.14 lprk]
- verdiensten = mv van verdienste. Wat iemand toekomt op grond van zijn daden, gedrag e.d. In de gunstige zin. Beloning, lof, dank e.d. Soms ook op te vatten als: aanspraak, recht op een beloning. (*Gtb*) [76.19 rplk]
Var. verdienste. [76.35 lprk]

- verdinch = verding. Overeenkomst, regeling, schikking, afspraak. (*Gtb*) [76.28 lplk]
Var. verding. (verschrijving) [76.38 rplk]
- verdoft = verdoofd. Uitgedoofd. (*Gtb*) [77.26 rplk]
- verdolven = uitgegraven. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- verdopt = verdoopt. Gedoopt; opnieuw gedoopt. (*Gtb*) [77.42 rprk]
- verdroncken = verdronken. Voor of aan drinken uitgegeven. (*Gtb*) [76.16 rplk]
- verrefelen = ? [77.23 lprk]
- vererde = vereerde. [77.4 rplk]
Zie: verert. [76.30 rprk]
- vereren. [77.6 rplk]
Zie: verert. [76.30 rprk]
- verert = vereerd. Vereren met —, als blijk van hoogachting, waardering, dankbaarheid, vriendschap begiftigd met. (*Gtb*) [76.30 rprk]
Var. vereert. [77.32 lplk]
- verering = geschenk, gift; beloning, betaling, tegemoetkoming voor bewezen diensten. Voornamelijk hetgeen bovenop het gewone loon gegeven wordt; extraatje, fooi. (*Gtb*) [76.10 lplk]
Var. ferering. [76.28 lprk]; vereerinch. [76.36 rplk]; vereering. [77.6 rplk]; fererinch. [77.17 rplk]; vererinch. [77.21 rplk]; vererijng. [77.33 lprk]
- verexsijsen = verexcijsen. Veraccijnzen. Accijns heffen. (*Gtb*) [77.33 rprk]
- verferruft = ververfd. Vervend verbruikt. (*Gtb*) [76.24 rplk]
- vergaring = ineengevoegd raamwerk om een paneel. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [77.11 rprk]
- vergasten = als gast te bezoeken. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 2e druk 1977, p. 229*) [76.34 lprk]
- vergelicken = vergelijken. Gelijk maken. (*Gtb*) [77.28 rprk]
- (haar) vergeten = (haar) uit het geheugen ontschoten. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 621. Dbnl. PDF*) [76.34 rprk]
- vergult = verguld. Goudhoudend zilver. (*Handelslexicon (1910) door J. Hagers. Ensie*) [76.7 rprk]
- verhelpen = herstellen, restaureren, opknappen, repareren. (*Gtb*) [76.22 rprk]

- verhoecht = verhoogd. Opgehoogd. (*Gtb*) [76.34 rprk]
- verhouwen = opnieuw en anders houwen. (*Gtb*) [76.11 lplk]
- verkettene[n] = verketene[n]. Van een nieuwe ketting voorzien. (*Gtb*) [76.12 rprk]
- verinpost op = verimpost op. Impost geheven op. (*Gtb*) [77.28 rprk]
Zie: inpost. [76.5 lprk]; verexsijsen. [77.33 rprk]
- verklaijnne[n] = verkleinen. [76.7 rprk]
Var. verklainne[n]. [76.31 lplk]
- verklaijnne[n] = verkleinen. M.b.t. kledingstukken: minder breed, ruim, lang maken. (*Gtb*) [76.10 rprk]
Var. verklainne[n]. [76.22 lplk]; verklayne[n]. [76.42 lprk]
- verkopt = vermoedelijk wordt bedoeld verkopt (verkocht). [77.26 lprk]
- verlaijt = verlegd. Anders gelegd; goed gelegd. (*Gtb*) [76.35 rplk]
- verlanckt = verlangd. Verlengd. (*Gtb*) [77.31 rprk]
- verlangen = verlengen. Langer maken. (*Gtb*) [77.25 rplk]
- verlaten = aangeboden, te koop aangeboden. (*Gtb*) [76.30 lprk]
Var. verliet. (o.v.t.) [77.13 rprk]
- (om) verlegen = be-hoef-te heb-ben aan ..., no-dig heb-ben. (*Van Dale.nl*) [77.13 lprk]
- verlen = verleên. Verleden. Vorige, afgelopen, laatstleden. (*Gtb*) [77.40 rprk]
- verlichten = m.b.t. schilderijen, schilderijen e.d.: opnieuw met (dezelfde) kleuren (over) schilderen; de kleuren herschilderen, opfrissen, restaureren, herstellen, opknappen, schoonmaken. (*Gtb*) [76.12 rplk]
- verlichten = van licht voorzien. (*Gtb*) [77.17 lprk]
- verlimmen = verlijmen. Vastlijmen. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- verloft = verloofd. Beloofd te leveren, toegezegd. (*Gtb*) [77.41 rprk]
- verlon = verloôn. Verloeden. Met lood bekleden of bedekken. (*Gtb*) [76.29 rplk]
- verlost = beviel. (*Gtb*) [76.36 lplk]
- vermaelde = vermaalde. Beschilderde. (*Gtb*) [77.37 rprk]
- vermaken = veranderen, herstellen. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. fermaken. [77.17 rprk]; wermaken. [77.23 lprk]

- vermenden = ? [77.45 rprk]
- vermetselen = opnieuw metselen. (*Gtb*) [77.17 lplk]
- vernachten = overnachten. (*Gtb*) [77.20 rplk]
- vernaijt = vernaaid. Naaiende verbruikt. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 2 Door Petrus Weiland, 1844, p. 503*) [76.11 rprk]
- (na) vernemen = navraag doen omtrent, inlichtingen inwinnen over (iets of iemand). In de oudere taal vaak met na. Ook in de zin van: informeren naar de beschikbaarheid of verkrijgbaarheid van. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- verniest = ? [77.24 rplk]
- vernieuwen = (geheel of gedeeltelijk) een nieuwe vorm of inhoud geven, en vandaar: als nieuw maken; in materiële zin, m.b.t. zaken: herstellen, de kapotte of versleten delen ervan vervangen. (*Gtb*) [76.6 rprk]
- verpannekoeck = verpannekoekt. Met het bakken van pannenkoeken verbruikt, opgemaakt. (*Gtb*) [77.43 lplk]
- verparsen = verparsen. Verpersen. Opnieuw persen. (*Nieuw Hollandsch-Hoogduitsch hand-woordenboek, Volume 1, H.C. A. Thieme en J. Allart, 1809, p. 880*) [76.9 lprk]
- verpondingen = mv van verponding. Belasting, vroeger geheven op onroerende goederen. (*Van Dale.nl*) [76.26 lplk]
Var. verpondinge. (ev) [77.31 lplk]
- verriift = verft. [76.18 rplk]
- verroiijt = verruuld. Omgeruuld, ingewisseld. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal, Johan Hendrik van Dale, 1872, p. 1159*) [76.7 rplk]
- verruijlen = verruilen. Omruilen, inwisselen. (*Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal, Johan Hendrik van Dale, 1872, p. 1159*) [76.10 lprk]
Var. verroiijlen. [77.5 rprk]; ferroiijlen. [77.6 rprk]; ferruillen. [77.12 rplk]
- verruwen = verven. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. werruwen. [76.6 rplk]; ferruwen. [76.9 rplk]; ferrewen. [76.12 rplk]
- verschaijen = verscheien. Verschaaide(n), verscheiden. Verschillende, vele. (*eWVD*) [76.15 lplk]
- verschenen = op of voor een contractueel vastgelegd tijdstip betaald moet worden of zijn. Van (periodiek) te betalen bedragen, zoals huur, rente, loon e.d. (*Gtb*) [76.7 lprk]
- verschieten = voorschieten. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- verschilderen = van een nieuwe verflaag voorzien, opnieuw (be)schilderen. (*Gtb*) [76.9 rplk]

- verschoncken = verschonken. Als geschenk aangeboden, cadeau gegeven, weggegeven. (*Gtb*) [76.36 lprk]
- (op mijn) verschot = verschrijving voor versocht. [77.43 lprk]
Zie: op mijn versocht. [77.8 lprk]
- verschot = verschoot. Schrok. (*Gtb*) [77.43 rprk]
- verschoten = voorgeschoten. Uitgegeven, betaald, aangewend, besteed. (*Gtb*) [76.4 rprk]
- verset = verzet. Vervangen; verplaatst. (*Gtb*) [76.29 lprk]
- versetten = verzetten. (Iets) op een andere plaats zetten; vermaken, herstellen; vervangen. (*Gtb*) [76.7 rprk]
- versien = verzien. Nazien, een onderhoudsbeurt geven, opknappen. (*Gtb*) [76.5 lprk]
Var. fersien. [77.23 rplk]
- versijnt = verzind. Vergist. (*Gtb*) [76.37 lprk]
Zie ook: haer versijnt. [76.37 lprk]
- versmelten = door smelten weer tot ruw materiaal maken, omsmelten. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal. Ensie*) [76.23 rplk]
- versoecken = verzoeken. Ten huwelijk vragen. (*Gtb*) [77.20 rplk]
- versouten = verzouten. Bij het zouten verbruikt. (*Gtb*) [77.42 lprk]
- versteken = vervoeging van verstikken. Door stikken en borduren verbruikt. (*Beredeneerd Nederduitsch woordenboek, H. (Jr.) Martin, 1832, p. 776*) [76.45 rplk]
- verstellen = (m.b.t. kledingstukken) vermaken; herstellen; verbeteren. (*Gtb*) [76.4 rplk]
- verstellen = repareren, herstellen, weer in orde brengen, weer in de oorspronkelijke staat brengen; soms ook: opknappen, verbeteren; m.b.t. (onderdelen van) gebruiksvoorwerpen, werktuigen e.d.: in een andere stand brengen, een andere stand geven; anders (in)stellen. (*Gtb*) [77.25 rprk]
- verstijcken = verstikken. Anders stikken, opnieuw stikken. (*Gtb*) [76.10 rprk]
- verstoopt = bij het stoppen verbruikt. (*Bijvoegsel aan het Algemeen Vlaamsch Idioticon uitgegeven in 1865-1870 Door Lodewijk Willem Schuermans, 1883, p. 224*) [76.24 rplk]
- verstreken = strijkend verbruikt, opgemaakt. Verstrijken. M.b.t. stoffen als olie, verf, kalk e.d. (*Gtb*) [77.22 lprk]
- versuarten = verzwarten. Zwart(er) of donker(der) (doen) worden; opnieuw zwart maken. (*Gtb*) [76.21 rprk]
Zie: swarten. [76.12 lprk]

- verterde kosten = verteerde kosten. Onkosten gemaakt voor levensonderhoud, bij reizen, voor bepaalde verplichtingen. (*Gtb*) [76.32 lprk]
- vertert = verteerd. Geld uitgegeven, gependeed, besteed. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- vertimmert = vertimmerd. Aan bouwen, aan timmeren besteed, uitgegeven. (*Gtb*) [76.13 lplk]
Var. vertijmmert. [77.34 rprk]
- vertroostinge = vertroosting. Bemoediging, steun, versterking, opbeuring. (*Gtb*) [77.7 lprk]
- vertynnen = vertinnen. Met een dun laagje (vloeibaar) tin of tinalliage bedekken, vooral ter bescherming. (*Gtb*) [76.32 lplk]
- verwart = verward. Verstrikt, vast (doen) raken (in iets). (*Gtb*) [77.45 rprk]
- verwerruwen = ververven. Een andere kleur geven; opnieuw verven. (*Gtb*) [76.9 lplk]
Var. verwerreven. [76.14 rprk]; ferferruwen. [76.42 lprk]
- verwielen kisse = fluwelen kist. Een met fluweel bekleed kistje of doosje. [76.41 lprk]
- verwijt = verwijd. Vermoedelijk herwijd, opnieuw gewijd. [77.6 rplk]
- verwont = verwoont. Betaalt aan huishuur. (*Nieuw Hollandsch-Hoogduitsch hand-woordenboek, Volume 1, H.C. A. Thieme en J. Allart, 1809, p. 901*) [77.32 lplk]
Var. verwonden. (vervoegd) [77.32 lplk]
- veul = een afkorting voor fluweel? [77.63]
- vier = vuur. (*Gtb*) [76.37 lplk]
- viereling = vierling. Als naam van maten voor droge waren. (*eWND*); Maat. Vat van een bepaalde inhoud, om hoeveelheden van droge of natte waren te meten. (*Gtb*); 1 vierling = 4 maten (metjes). [76.5 lplk]
Var. fiereling. [76.17 rprk]; fierlijch. (verschrijving voor fierlijch). [76.35 rprk]; fierling. [76.39 lplk]; fierlinge. [76.39 lplk]; fierelinc. [77.26 lplk]; vierlingh. [76.57]
- vierendel = vierendeel. Als lengtemaat: 1/4 el. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. fierendel. [76.4 rprk]; vierendelen. (mv) [76.4 rprk]; fierendelen. (mv) [76.11 rprk]
- vierendel = vierendeel. Als gewichtsmaat. Een vierde van een pond. (*Gtb*) [76.5 rprk]
Var. fierendel. [76.7 rprk]; fierrendel. [76.44 rprk]; verdel. [77.58]
- vierendel jaers = vierendeel jaers. Van een kwartaal, kwart jaar. (*Gtb*) [76.5 lplk]
Var. fierendel jaers. [76.9 lprk]
- vieryge = vierige. Vurige. Branderige, ontstoken. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- vocht = voogd. [77.20 rplk]

Var. voecht. [77.20 rplk]

– woegen = wogen. [76.9 rplk]

Var. voegen. [76.20 rprk]

– voen = bedoeld is voer (voor). [76.8 lprk]

– voer = voeder. Voering. (*Gtb*) [76.4 rprk]

Var. foer. [76.15 rplk]

Hetzelfde als: foering. [76.6 rprk]

– voer antwoord = voor antwoord. Als antwoord. Voor = als, tot. (*Gtb*) [77.47 rplk]

– voerbaij = voerbaai. Baai om mee te voeren. (*Gtb*) [77.39 lprk]

– voerdad = voordat. Omdat, om reden dat, daarom dat. (*Gtb*) [76.31 rplk]

– voerdad = voordat. Alvorens. (*Gtb*) [77.9 lplk]

– voer d' el = voor de el. Per el. [76.7 lprk]

– voer die heur = voor de heure. Voor de hare. (*Gtb*) [76.5 rprk]

– voer die heur = voor die huur. Huur. Het bedrag waarvoor men iemand of iets gehuurd of zich verhuurd heeft. (*Gtb*) [77.3 rprk]

– voer die kost = voor de kost. Tegen dagelijks verstrekte voeding, evt. met inbegrip van inwoning. (*Gtb*) [76.37 lplk]

Hezelfde als: om die kost. [76.32 rplk]

– voeren = bekleden met stof. (*Gtb*) [76.12 rplk]

Var. foeren. [76.41 rprk]

– voeren = gingen, vertrokken. (*Gtb*) [76.41 rplk]

Var. foeren. [77.23 rprk]

– voergaet = voorgaat. Het voorbeeld geeft. (*Gtb*) [77.8 lplk]

– voer haer hoofd = voor zijn hoofd. Per hoofd, per persoon, de man. (*Gtb*) [76.44 rplk]

– voerhanchsel = voorhangsel. Voorhang. (*Gtb*) [76.38 rprk]

– voerhemelt = voorhemelte. Verhemelte, hemel, overkapping, zoldering van bedstee of ledikant. (*Gtb*) [77.24 rplk]

– voerhuis = voorhuis. Ruimte of vertrek, binnen aan de voorkant van een gebouw gelegen, en meestal ook de eerste ruimte of de eerste kamer die men bij het binnenkomen betreedt; voorhal; portaal, hal, vestibule; wacht-, ontvangst- of pronkkamer; woonkamer. (*Gtb*) [76.7 rprk]

Var. voerhuijs. [76.9 rplk]; forhuis. [77.30 rprk]

- voerkamertge = voorkamertje. Voorkamer. Kamer vooraan in een huis of in enig ander bouwwerk. In toepassing op een bovenkamer aan de voorkant van een woning gelegen en meestal als slaap- of huurkamer gebruikt; in toepassing op een gelijkvloers vertrek; wacht- of ontvangstkamer; pronkkamer; salon. (*Gtb*) [76.5 lplk]
Var. voorkamer. [76.13 rplk]

- voerkinderen = voorkinderen. Kinderen uit een vroeger huwelijk. (*Gtb*) [77.25 lprk]

- voerkoper = voorkoper. Iemand die bepaalde waren (voornamelijk etenswaren of wat tot de bereiding daarvan nodig is) opkoopt, om in het klein en/of met winst weer verder te verkopen; opkoper. Venter, leurder. (*Gtb*) [77.42 lplk]

- voerkueken = voorkeuken. Naam voor een kleine keuken gelegen vóór de hoofdkeuken; voorste gedeelte, ingang van een keuken. Gewestelijk kan het ook staan voor voorkamer; woonkamer. (*Gtb*) [76.12 lprk]
Var. voerkuecken. [77.24 lplk]

- voerlaken = oorspronkelijk de voering voor een laken. Handgeweven stof van wol met linnen. (*Funerair Lexicon. Encyclopedisch woordenboek over de dood (2002). Ensie*) [77.34 lprk]

- voerleden = voorleden. Verleden. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.14 rplk]

- voerman = koetsier. (*Gtb*) [76.41 rprk]
Var. forman. [77.32 rplk]

- voer mijn te spreken = voor mij te spreken. Spreken voor. Ten gunste van; opkomen voor; zich borg stellen voor. (*Gtb*) [77.5 rplk]

- voermoutgis = voermouwtjes (vk, mv). Voermouw. 1. Losse mouw of manchet, die al dan niet aan de binnenzijde van de eigenlijke mouw werd vastgezet, waarbij het uitstekende gedeelte werd omgeslagen, dan wel los neerhing. 2. Losse mouw, van donkere stevige stof, over de mouwen van de gewone kleding gedragen om te voorkomen dat deze vies worden tijdens werkzaamheden, overmouw. (*Gtb*) [76.35 lplk]
Var. voermouwen. [76.46 lplk]; formouwen. [77.10 lprk]

- voer niet = voor niets. (*Gtb*) [76.22 lplk]
Var. vor niet. [77.9 lprk]
Hetzelfde als: om niet. [77.9 lprk]

- voerouders = voorouders. (Meestal in het meervoud.) Iemands persoonlijke verwanten in de rechte opgaande lijn. In strikte zin de bedoelde verwanten gerekend vanaf en met uitsluiting van de ouders; vervolgens veelal op te vatten als ‘de verwanten uit een vroegere periode’; in toepassing waarin de ouders onder de voorouders meegerekend kunnen worden; iemands vader en moeder, zijn ouders. (*Gtb*) [76.7 rplk]
Var. voerouwers. [77.4 lprk]

- voerste vinger = voorste vinger. Wijsvinger. (*Gtb*) [76.11 rprk]

- voerstijcken = voorstukken (mv). Voorstuk. Borstdoek; borststuk; ook: voorpand. (*Gtb*) [76.6 rprk]
 Var. voerstijckens. [76.11 lplk]
 Hetzelfde als: borst. [76.8 rprk]

- voerts = voorts. Verder; daarnaast, daarenboven, bovendien, ook nog; vervolgens. (*Gtb*) [76.5 lplk]
 Var. vorts. [76.17 lprk]; vort. [76.25 lplk]; fort. [76.41 rprk]

- voer waer = voor waar. Als waar, in overeenstemming met de werkelijkheid zijnde; werkelijk het geval zijnde; inderdaad zo zijnde; juist. (*Gtb*) [77.20 lplk]

- voerwijfs = voorwijfs. Van het voorwif. De vorige of eerste vrouw. (*Gtb*) [77.43 lprk]

- voet = lengtemaat schommelend tussen ca. 25 en 32 cm. (*Gtb*) [76.3 rplk]
 Var. voeten. (mv) [76.10 rplk]; foet. [77.10 rprk]

- voet = het gedeelte van een kous, laars enz. dat de voet bedekt. (*Gtb*) [76.7 rplk]

- voet = wijze van handelen, behandelen of berekenen. (*Gtb*) [76.11 lprk]
 Zie: oude voet. [76.11 lprk]

- voeten = mv van voet. Als steunend deel; poot, post, postament; als afzonderlijk dragend deel, voetstuk; onderste gedeelte, onderstuk, basis. (*Gtb*) [76.12 lplk]
 Var. voetgis. (vk, mv) [76.12 lprk]; voete. (ev) [76.14 rplk]; voetge. (vk) [76.20 rprk];
 voetgens. (vk, mv) [76.26 rplk]; voet. [76.34 lplk]; foetge. (vk) [77.28 lplk]; foetgis. (vk, mv) [77.38 rprk]; foet. (ev) [77.39 rplk]

- volck het = volk heeft. Als men bezoek of gasten heeft. (*Gtb*) [77.24 lplk]
 Var. follick hebben. (= vollik) [77.25 lplk]

- volgen = bezorgd worden, gezonden worden. (*Gtb*) [77.12 rplk]

- vollen = vullen. (*Gtb*) [76.13 lprk]
 Var. wollen. [76.8 lprk]

- vollen hemt = wollen hemd. [77.23 rplk]

- vool = vol. [76.5 lprk]
 Var. fool. [76.11 rplk]

- vort = voort. Op. (*Gtb*) [76.39 lplk]

- vort = bedoeld is wort (wordt). [77.43 lplk]

- vortgegaen = voortgegaan. 1. Van personen: verder gegaan; doorgedaan (met); voortgezet of hervat. 2. Voor iets of iemand gegaan; voorgegaan. 3. Van gebeurtenissen, handelingen, plannen e.d.: doorgedaan; plaatsgevonden; voltrokken; ook: geslaagd, gelukt, gerealiseerd. (*Gtb*) [77.56] [voorkant briefje]
 Var. voertgegaen. [77.56] [voorkant briefje]

- vort te trecken = voort te trekken. (*Gtb*) [76.25 lplk]
- vou = wou. [77.26 rplk]
- vraegde = vraagde. Vroeg. (*Onze Taal.nl*) [76.13 rplk]
Var. vrachde. [76.24 rprk]; vraechden. [77.9 lplk]; fraechden. [77.12 lplk]; vraechde. [77.30 lplk]
- vracht = geld dat voor het vervoer moet worden betaald. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. vraecht. [76.16 rplk]
- vracht ende lesent = vracht en licent. Vracht- en verlofgelden. [76.3 rplk]
Zie: vracht. [76.3 rplk]; lesent. [76.3 rplk]
- vracht van = vracht uit. Vervoer vanaf, de prijs ervan. [76.4 lplk]
- vrinden = mv van vriend. Familielid, bloedverwant, aanverwant. In het meervoud vaak zoveel als: familie. (*Gtb*) [76.11 rprk]
Var. frinden. [77.19 lplk]
- vrij = als versterkend bijwoord: zeer, heel, erg, flink, veel e.d. (*Gtb*) [76.11 rprk]
- (baj die) Vrijenburchgen met haer wijfen = (beide) Vrijenburgen (noot: beide heren Vrijburg) met hun echtgenotes. [77.26 lprk]
- vrijers = mv van vrijer. Ongetrouwde jonge man; jongeling. (*Gtb*) (Noot: hier waarschijnlijk in de zin van buurvrijer = ongetrouwde jonge man die buur is. (*Gtb*)) [76.32 lprk]
Var. frijiers. [76.38 rprk]
- vrij gelt = vrij geld. Geld, waarvan niet een zeker deel hoeft te worden afgestaan; netto. (*Gtb*) [77.3 lplk]
- vrijster = ongehuwde jonge vrouw; meisje; in het algemeen met de nadruk op het jong zijn: jonge vrouw, meisje. (*Gtb*) [77.14 rplk]
Var. frijster. [77.15 lprk]
Zie ook: burvrijsters. [76.32 lprk]
- vrinschap aende = vriendschap aandeed. Een gunst verleende, hem hartelijk of voorkomend bejegende. (*Gtb*) [77.40 lplk]
- vrong = wrong. Kussen, om de heupen onder de rok gedragen, om de rok beter te laten afhangen. (*Gtb*) [76.6 lprk]
Var. vrongetge. (vk) [77.20 lprk]; wrongetge. (vk) [77.37 rplk]; wrongittge. (vk) [77.48 rprk]
- vrouuenhoetgen = vrouwenhoedje. Verouderd voor rozenkrans. (*Gtb*) [76.5 lplk]
Var. frouwenhoetge. [76.12 lplk]; frouuerhoetge. [76.12 rprk]; frouuenhoete. [76.18 rprk]; frouwenhoetge. [77.6 lprk]; Lieve Frouwenhoetge. [77.7 lplk]; frouuenhoetge. [77.14 lprk]; frouwenhoettge. [77.16 rplk]

- wachtgelt = wachtgeld. Belasting geheven om de wacht te betalen. (*Gtb*) [77.4 rprk]
- wachtmester = wachtmeester. Hoofdman, bevelhebber van de wacht; majoor, burgerhopman van de schutterij. (*Gtb*) [77.26 rplk]
- waech = waag. Loon of belasting, te betalen voor of op het wegen van zekere goederen in de stadswaag; waaggeld. [76.28 lplk]
- waechgelt = waaggeld. [76.36 lplk]
Var. wachgelt. [77.7 lplk]
Hetzelfde als: waech. [76.28 lplk]
- waechwicht = waagwicht. Belasting, accijns; (bedrag van de) belasting die geheven wordt op in de (stads)waag te wegen goederen, met name zout; (op zout geheven) waaggeld. (*Gtb*) [77.18 rprk]
Zie: waech. [76.28 lplk]; waechgelt. [76.36 lplk]
- waer = was. [76.5 lplk]
- waerlijck = waarlijk, weerlijk. Wereldlijk. Niet-geestelijk, niet-kerkelijk (tegenstelling: geestelijk). (*Van Dale.nl*) [76.30 lplk]
- waer mede = was mede. Was ook. (*Gtb*) [76.5 lplk]
- waarmede = waarmede. Waarmee. [76.22 lplk]
- waerschouwen = waarschuwen. M.b.t. de komst of het vertrek van iemand (of iets): aankondigen, door het geven van een sein; m.b.t. overeenkomsten, (huur)contracten e.d.: (iemand) van tevoren wijzen op (het moment dat een overeengekomen termijn afloopt, vernieuwd moet worden e.d.), bekendmaken. (*Gtb*) [76.29 lplk]
- waer ‘t = was ‘t. [76.15 lplk]
- wafelen = wafels. [76.6 lplk]
Var. fafelen. [77.43 lplk]
- wagenschotten = van of uit wagenschot. (*Gtb*); Wagenschot. Op een bepaalde wijze gezaagd eikenhout. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911) –J. Verdam, p. 675. Dbnl. PDF*) [77.35 lplk]
- waij = wei. De vloeistof, die overblijft van de melk als de kaasstof er af is geschept. (*Technisch woordenboek. Ensie*) [76.5 lprk]
- waijboer = weiboer. Iemand die wei verkoopt. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.36 lplk]
- waijden = weiden. [76.7 lplk]
- waijnichge = weinigje. Beetje, scheutje, vingerhoedvol. (*Nouveau dictionnaire français-néerlandais et néerlandais-français, Volume 1 Door Jacob Kramers (Jzn), 1881, p. 641*)
Of:

- waijnichge = weinig. Een kleine hoeveelheid, een beetje; wat. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- waijnich min = weinig minder. Niet veel minder. (*Gtb*) [77.36 lprk]
- waijton = weiton. Weikuip, weivat. Kuip, ton of vat om wei in op te vangen en bewaren. (*meertens.knaw. Boedelllexicon*) [76.22 rplk]
- wal = bedoeld is was. [76.45 lplk]
- walvisbenen = van of uit walvisbeen. Balein van een walvis; been of bot van een walvis. (*Gtb*) [76.15 rprk]
Zie: balijnnen. [76.10 lplk]
- wambas = wambuis. Kledingstuk voor mannen. Nauwsluitend over het hemd gedragen kledingstuk dat het bovenlichaam tot op de heupen bedekte. (*Gtb*) [77.41 lplk]
- want = bedoel is wat. [77.26 rprk]
- wapenborrijtge = wapenbordje (vk). Wapenbord. Bord, paneel waarop een wapen geschilderd is. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.38 rplk]
Var. wapensborrijtge. (vk) [76.38 rplk]
- Wapen van Drent = herberg in de Sint Nicolaasstraat in Amsterdam? (*Heel- en geneeskunstige aenmerkingen, Volume 1 Door Job van Meekeren, 1730, p. 119*) [76.12 rplk]
- wapinch = waping. Wapening. Wapenschild, blazoen. (*Gtb*) [77.30 lprk]
- warmisschotelen = warmoesschotels (mv). Schotel om groente op te serveren? Warmoes. 1. Als gewas. Groente, moeskruid; voornamelijk groene groente, bladgroente. 2. Gerecht, gekookt of gestoofd, van vaak fijngehakte groente met verschillende toevoegsels. (*Gtb*) [77.8 rprk]
Hetzelfde als: moesschuttel. [76.6 lplk]?
- warm[m]e p[et]el = warme peteel? Warme schotel? Warm gerecht, warme maaltijd. (*Woordenboek van de Limburgse dialecten: Algemene woordenschat. Deel 3 Door H.H.A. van de Wijngaard, 1983, p. 226*); Peteel, pateel = schotel. (*Etymologiebank*) [77.46 rplk]
- waskarsen = waskaarsen (mv). Kaars vervaardigd uit was (in tegenstelling tot vet- of smeerkaarsen), als middel tot verlichting in het algemeen en ook bij godsdienstige (met name rooms-katholieke) gebruiken, plechtigheden en rituelen. (*Gtb*) [76.21 rplk]
- waslichge = waslichtje (vk). (Kleine) waskaars. (*Gtb*) [77.18 rprk]
- wassen = groeien. (*Gtb*) [76.7 lplk]
- wasser = samentrekking van ‘was er.’ (*Spreekwoordenboek der Nederlandsche taal, of Verzameling ...Door Pieter Jacob Harrebomée, volume 2, p. 19*) [76.25 lprk]
- wast = was. Het wassen, reinigen van kledingstukken, weefsels e.d. (*Gtb*) [77.25 rprk]

- wastopen = wastobbe. Kuip waarin men vuil wasgoed in de week zet en wast; wasteil. (*Gtb*) [77.28 rplk]
Var. wastobben. (ev) [77.28 rplk]
- wat = enige. Enige. Een paar. (*Gtb*) [76.3 rprk]
- wat = iets, een beetje. (*Wikionary. Ensie*) [76.4 lplk]
- wateraker = bepaald type emmer. (*Gtb*) (Noot: vermoedelijk hetzelfde als waterremmer. Emmer waar-in wa-ter ge-haald of be-waard wordt.) [77.4 rprk]
- waterfis = watervis. Gewoonlijk riviervis, meestal kleine baars die in zijn kookvocht opgediend en met brood erbij gegeten wordt. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, waarin de aart der beide ..., Volume 2 Door Pieter Marin, 1793, p. 514*) [77.20 rprk]
- waterich = waterig. Ziek, mogelijk bepaald waterzuchtig. (*Gtb*); Waterzuchtig. Aan waterzucht (noot: oedeem) lijdende. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.36 lplk]
- waterpot = pot voor drink- of gebruikswater, waterkan, lampet; ook: kamerpot, pispot, po. (*Gtb*) [76.8 lprk]
- waterpotsbortge = plankje waar de waterpot op staat. [77.8 rplk]
- watersteentge = watersteentje (vk). Gootsteen. (*Gtb*) [76.11 lplk]
Var. watersten. [77.16 lprk]; waterstentge. (vk) [77.21 lplk]
- web = weefsel. Stuk geweven goed, voornamelijk linnen, van een bepaalde grotere lengte. (*Gtb*) [76.24 rplk]
- web = verschrijving voor wel? [77.34 rplk]
- wechgebracht = weggebracht. Zoek gemaakt, verloren. (*Gtb*) [77.26 rprk]
- wechgedrocht = weggedroogd. Opeddroogd. (*Gtb*) [76.28 rprk]
- wechgetegen = weggetegen. Weggaan, weggetrokken, vertrokken. (*Gtb*) [77.45 rprk]
- wechgeworden = weggeworden. Verdwenen; zoek geraakt. (*Gtb*) [77.43 rplk]
- wechquamen = wegkwamen. Verdwenen. (*Gtb*) [77.29 lprk]
- wecht = weegt. [76.5 rplk]
Var. weecht. [76.11 rprk]
- wecht = veegt. Degene die de Breedstraat veegde was in dienst van de stad Alkmaar. Dit is de eed van de veegster van de Breedstraat: ‘Dat sweer ick veegster van de Breedstraat binnen deser stede te wesen, deselven schoon te houden ende mijn dienst getrouwelijcq aan waar te nemen, sulx een getrouw veegster schuldigh is ende behoort te doen. Soo waarlijk helpe mij

God Almagtigh.’ (*Van "vulliscuyl" tot huisvuilcentrale: vuilnis en afval en hun verwerking in ... Door G. N. M. Vis, 1996, p. 65*) [76.34 rplk]

Var. fecht. [76.37 lplk]

– Wechterson = vermoedelijk Vechtersz. [76.30 rplk]

– weck = week. [76.4 lprk]

– weder = weer. Opnieuw, nog eens. (*Groot woordenboek der Nederlandse taal – 1950. Ensie*) [76.6 rprk]

– weder = weer. Terug. (*Gtb*) [76.25 lprk]

– wederbrengen = weerbrengen. Terugbrengen. (*Gtb*) [77.47 rprk]

– wederbrocht = weerbracht. Terugbracht. (*Gtb*) [77.3 rplk]

– wedergedaen = weergedaan. Teruggeven. (*Gtb*) [77.15 lprk]

– wedergestiert = wedergestierd. Weergestuurd. Teruggestuurd. (*Gtb*) [77.6 rplk]

– weder gegeven = weer gegeven. Opnieuw gegeven. [76.7 lplk]

– wedergeven = weergeven. Teruggeven. (*Gtb*) [77.12 lplk]

– wederhalen = weerhalen. Terughalen. (*Gtb*) [77.20 lplk]

Var. weerhalen. [77.20 lprk]

– wederhebben = weerheben. Terughebben, terugkrijgen. (*Gtb*) [76.30 lplk]

Var. weerhebben. [77.28 rprk]

– weder quamen = weer kwamen.

Of:

– wederquamen = wederkwamen. Terugkwamen, terugkeerden. (*Gtb*) [77.20 rplk]

– weder varen = weer varen. Weer gaan. (*Gtb*)

Of:

– wedervaren. Terugkeren, terugvaren. (*Gtb*) [77.4 rplk]

– wederom = weer; opnieuw; nog eens; nog een keer; nogmaals. (*Gtb*) [76.7 lplk]

– wederomgegeven = teruggegeven. (*Gtb*) [77.12 rplk]

– wederseggen = wederzeggen. Herroepen. Een wet, regeling e.d. buiten werking stellen, opheffen, opzeggen. (*Gtb*) [76.47 lprk]

– wedt = vermoedelijk weegt. [77.49 en 77.50]

– wedu = weduwe. [77.4 rplk]

- weerbrenge = terugbrenge. (*Gtb*) [76.19 rprk]
Var. wederbrenge. [77.47 rprk]
- weergaf = teruggaf. [76.13 rplk]
- weergenomen = teruggenomen. Van verkochte goederen tegen dezelfde prijs. (*Gtb*) [76.16 lprk]
Var. wedergenomen. [76.16 rplk]
- weergebrocht = weergebracht. Teruggebracht. (*Koenen. Ensie*) [76.12 lprk]
Var. wedergebrocht. [76.16 rplk]
- weergekregen = teruggekregen. (*Gtb*) [76.41 lplk]
Var. wergekregen. [77.17 lprk]; wedergekregen [77.36 rplk]
- weergegeven = teruggegeven. (*Gtb*) [76.10 lplk]
Var. wedergegeven. [77.3 rplk]
- weer komen = opnieuw komen.
Of:
– weerkomen = terugkomen. (*Gtb*) [76.40 lplk]
- weerom = wederom. Terug. (*Gtb*) [77.3 rprk]
Var. werom. [77.8 rprk]
- weeromde = weeromdeed. In reactie of als tegenprestatie deed; terugdeed. (*Gtb*) [77.47 rprk]
- weeromgegeven = wederomgeven. Teruggegeven. (*Gtb*) [76.19 lplk]
Var. weromgegeven. [77.14 rplk]
- weeromstierde = weeromstuurde. Terugstuurde. [77.29 lplk]
- [w]eerraijs = weerreis. Ook weermaal. Maal waarbij men gasten uitnodigt als dank voor een bruiloftsmaal. (*Nederduitsch en Fransch woordenboek, Volume 2, Door Pieter Marin, 1793, p. 519*); Weerreis. Gastmaal als dank voor een voorgaand feest of banket. (*Woordenboek der Nederduitsche en Fransche Taalen Door François Halma, 1710, p. 970*) [77.47 rplk]
- weefloon = weefloon. (*Gtb*) [76.6 rprk]
Var. weeflon. [76.40 rplk]
- wel = genoeg, voldoende. (*Gtb*) [76.18 rprk]
- wel = bron; welput. (*Gtb*) [76.22 lplk]
- welckom = welkom. Welkomstgeschenk, traktatie, geschonken door iemand ter gelegenheid van zijn aan- of terugkomst. (*Gtb*) [76.6 rprk]
Var. welekom. [76.45 lplk]; wellekom. [77.10 rplk]
- wellekom = welkom. Komt van pas, gelegen. (*Gtb*) [77.8 rplk]

- welde = weldde. Laste. (*Gtb*) [77.32 lplk]
- welden = weelde. Voorspoed; gods liefde, genade; welvaart. (*Gtb*) [77.4 lplk]
- weleer = destijds, vroeger. (*Gtb*) [76.11 rprk]
Var. weler. [77.7 lprk]
- wellen = tot even onder het kookpunt verhitten; bijna laten koken. (*Gtb*) [76.18 rprk]
- wenaer = weenaar. Weduwnaar. (*Gtb*) [76.34 lplk]
- werck = werk. Draden van vlas of hennep, die bij het hekelen tussen de tanden van de hekel blijven zitten, vlasafval. Werk wordt voor verschillende doeleinden gebruikt, o.a. voor het vervaardigen van grof linnen, pakpapier, paklinnen en bindgaren, als vul- en dichtmateriaal van pijpverbindingen, als vulmateriaal bij de stoffering van zitmeubelen, als materiaal voor lonten, als een soort pleister voor wonden, als pit voor olielampen, voor het balsemen. (*Ensie/Gtb*) [76.24 rplk]
Var. werrick. [76.53]
- werckedagen = werkedagen (mv). Werkdag. (*Gtb*) [77.40 lplk]
- wercken = werken. Ma-ken, vor-men, be-wer-ken; in het bij-zon-der bor-du-ren. (*Van Dale.nl*) [76.5 lprk]
- werenfles = werenvlees. Vlees van een weer (weder), een mannelijk schaap, voornamelijk gecasteerde ram, hamel. Bij uitbreiding schaap in het algemeen. Hamelvlees als algemene benaming voor schapenvlees. (*Gtb*) [76.31 lprk]
- werga = weerga. Evenbeeld; kopie. (*Gtb*) [76.26 lprk]
Var. weerga. [77.32 lplk]
- wermaken = bedoeld zal zijn vermaken (veranderen, herstellen) of weer maken (opnieuw maken). [77.23 lprk]
- weromgaen = we(d)eromgaan. Teruggaan; terugkeren; soms ook: weggaan, vertrekken. (*Gtb*) [77.42 rprk]
- Werremer = Wermer. Wormer. (*eWND*) [76.36 rprk]
- Werremer muskuijten = Wormer beschuiten. In de 17de eeuw heeft in Wormer en Jisp een omvangrijke beschuitnijverheid gebloeid. (*Zaanwiki*) [76.36 rprk]
- werruwaerden = voorwaarden. Bedoeld zal zijn huwelijks voorwaarden. [77.20 rplk]
Var. ferrewaert. (ev) [77.20 rplk]
Zie: hijlijckse ferrewaert. [77.20 rplk]
- weskamer = weeskamer. 1. Plaats, instelling waar het goed, het geld, de stukken en bescheiden van de wezen (evenals de nalatenschappen van onbekende eigenaren) beheerd en

bewaard worden. - Op de weeskamer (brengen, staan e.d.); 2. Rechtscollege dat namens de (stedelijke) overheid toezicht houdt op de voogdij van minderjarige (soms ook meerderjarige) wezen, dat de administratie en het beheer voert over de wezengoederen en het wezenkapitaal. (*Gtb*) [76.43 lprk]

– wet = weet. Kennisgeving. (*Van Dale.nl*) [77.17 rprk]

– wichge = wieg of wiegje. [77.35 lprk]

– wichge (van een gouwe dukaton) = muntgewicht. Muntgewichten werden gebruikt voor het wegen van individuele gouden (en soms ook zilveren) munten. (*muntgewicht.nl*) [77.26 rplk]
Var. goutwicgge (van een hele ommekijker). [77.28 rprk]; goutwichgis. (mv) [77.32 rprk]

– wiechschamel = wiegschamel. Schraag om de wieg op te zetten. (*eWND*)[77.38 lplk]

– wieckge = wiekje (vk). Wiek. Elk der ronddraaiende armen resp. bladen van een molen. (*Gtb*) [76.24 lplk]

Var. wieckie. (vk) [77.39 rprk]

– wieken = mv van wiek. Stuk of dot-je pluk-sel, bun-del-tje vlas; pit van een lamp of kaars. (*Van Dale.nl*) [76.21 rprk]

Var. wiecken. [76.29 lprk]

– wielbrotgis = wiel(en)broodjes (vk, mv). Wielbrood. Benaming voor zekere soorten rond gebak; krakeling. (MNW) (*Gtb*) [76.23 rplk]

Var. wielbrottgis. [76.29 lprk]

– wieldraijer = wieldraaier. Vervaardiger van spinnewielen. Ook wel stoel- en houtdraaier. (*Gtb*) [77.10 lplk]

Var. wieldraijers. (ev) [77.41 lprk]

– Wierinch = Wieringen. Gemeente en voormalig eiland in de provincie Noord-Holland. (*De Kleine Winkler Prins. Ensie*) [77.35 rprk]

Var. Wieringen. [77.44 rplk]

– Wieringgerwaert = Wieringerwaard. Een polder en dorp in de gemeente Hollands Kroon in de provincie Noord-Holland. (*Wikipedia*) [77.30 rprk]

– wieroekxfat = wieroekvat. Koperen, zilveren of gouden vat met kettingen, waarmee in plechtige rooms-katholieke diensten wierook aan God wordt toegezwaid. (*Koenen woordenboek 1937. Ensie*) [77.19 lplk]

– wij moeten hebben = men moet hebben. (Noot: wij is hier te parafaseren met men. (*Gtb*)) [76.16 rplk]

Var. men moet ... hebben. [76.5 rprk]

– wijegesprete = wiegespreedje, wiegespreed. Wiegsprei. [76.17 rprk]

Var. wiechspre. [76.17 rprk]

- wijf = vrouw. (*Gtb*) (Noot: Hier in de zin van een afbeelding van een vrouw? Of wordt met wijf de verkoopster bedoeld met wie het schilderij is geruild?) [76.10 lprk]
Var. wif. [77.24 rplk]
- wijf = echtgenote. (*Gtb*) [76.16 rplk]
Var. wijfen. (mv) [77.26 lprk]
- wijluij = wijlui, wijlieden. Wij. (*Gtb*) [77.35 rprk]
- wijneek = wijneek. Wijnazijn. (*Gtb*) [76.53]
- wijngaert = wijngaard. Wijnstok, wingerd. (*Gtb*) [77.13 rprk]
Hetzelfde als: winchert. [76.15 lprk]
- wijnterkaersen = winterkaersen. Vermoedelijk met een andere samenstelling dan zomerkaersen in verband met een ander smeltpunt. [76.25 lprk]
- wijsel = vizel. Schroef. (*Gtb*) [76.27 rprk]
- wijt = wit. [76.8 lprk]
- wijtgarens = witgarens. Witgaren, van wit garen vervaardigd. (*Gtb*) [76.6 lprk]
Var. witgarens. [77.37 rprk]
- Wijtte = Witte. [76.4 rprk]
- wijtte = wijdte. Maat, grootte, afmeting in de breedterichting; breedte. (*Gtb*) [76.5 lprk]
Var. witte. [76.37 lprk]
- wijtte ende roo letters = witte en rode letters. Bepaalde soorten letterkoekjes. [76.7 rprk]
- wijtten = witten. Witte. [76.19 rplk]
- Wijven = Wijve is een Germaanse naam, afgeleid van hetzelfde Nederlandse woord voor wijf (vrouw). (*Nederlandse Voornamenbank*) [76.5 lprk]
Var. Wijfen. [76.12 rplk]
- wijwaterspote = wijwaterpot. (rooms-katholiek) Voor wijwater bestemd bakje of potje dat vaak bij een kruisbeeld, in de slaapkamer enz. wordt gehangen of geplaatst, om zich bij het ontwakken of slapen gaan met wijwater te bekruisen. (*Gtb*) [76.13 rprk]
Var. wijwaterspottgis. (vk, mv) [77.31 lplk]
- wil = wijl. Een korte tijd, een poos. (*Gtb*) [77.11 lprk]
- wil = mogelijk wordt hier vuil bedoeld. [77.38 rplk]
- wilde = op het punt stond, begon. (*Gtb*) [76.15 rplk]
- wilde balst = ? [76.20 lplk]

- willift = wulft. Hol-gebogen overdekking, overkoepeling, overkapping van een ruimte (voornamelijk in grote gebouwen), met name als specifieke metselconstructie, maar soms ook van hout; gewelfde zoldering, koepelgewelf. (*Gtb*) [77.11 rplk]
- winchert = wingerd. Wijnstok; wijngaard. (*Gtb*) [76.15 lprk]
Var. wingert. [77.11 lprk]; wincgert. [77.32 lprk]
- winkoep = wijnkoop. Oorspronkelijk: vertering (wijn of andere dranken) of maaltijd ter bevestiging of viering van een koop of ruil, door de koper (aan verkoper en getuigen) aangeboden, later: zeker percentage dat boven de prijs bij een koop door de koper betaald wordt aan de verkoper. (*Gtb*) [77.26 lprk]
Var. wijnkop. [77.26 lprk]
- winnen = met werken verdienen. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. wijnnen. [76.23 lplk]
- winnen sij se op = winnen zij of wint men ze op. Halen zij of haalt men ze eruit of omhoog. (*Gtb*) [77.4 rplk]
- wint = verdient met werken. (*Gtb*) [76.17 rplk]
Var. wijnt. [77.32 lprk]
- wintertge = wintertje. Schilderij of paneel met een voorstelling van een winterlandschap. (*Gtb*) [76.4 lprk]
Var. wijntertge. [76.12 rprk]
- wirremkruijt = wormkruid. Boerenwormkruid was naast als wormenmiddel ook als koortswerend middel bekend. (*Etymologiebank*) [76.35 lprk]
Var. wirrimkruijt. [77.7 lplk]; wirmkruijt. [77.44 lplk]
- wit = gebleekt. (*Gtb*) [76.11 rplk]
- wit = wijd. [76.14 lprk]
- wit ameren = wit ammeren. Wit amberen. Van witte ammer, wit barnsteen. (*Middelnederlandsch woordenboek, Deel 1 Door Eelco Verwijs, Jacob Verdam, 1885, p. 401*) [77.12 lplk]
- without = benaming voor verschillende soorten blank hout, o.a. dennen- en vurenhout, espenhout en hout van den kajapoetboom; witte populier. (*Gtb*) [77.10 lplk]
- witse = witsen. Van of uit witse. Teen, dunne tak, twijg, rijs, voornamelijk van de wilgenboom. Vooral gebruikt voor vlechtwerk en als bindmiddel. (*Gtb*); Vitse. Bundeltje draden; dunne roede, wis of (gespleten) teen om te binden of te vlechten. (*Gtb*) [77.17 lprk]
- witsel = witkalk. (*Gtb*) [77.21 lplk]
- witste = wijdste. [76.34 lplk]

- witte aert = witte aarde. Witaarde, fijne witte klei waarvan klein aardewerk gebakken wordt. (*Gtb*) [76.40 lprk]
- wittebrotskoeck = wittebroodskoek. Een in een taartpan gebakken koek uit eieren en in melk of wijn geweekt witbroodkruim. (*Nieuw Nederlandsch keukenboek, Hendrik Frijlink, 1836, p. 172*) [77.21 lprk]
- wittelingen = witlingen (mv). Witling. Grote, bleke, vroegrijpe appel. (*Gtb*) [77.10 rplk]
- wittenbrobackers = wittebroodbakkers. Van de witbroodbakker. Bakker van wit- of tarwebrood. (*New dictionary of the English and Dutch language: to which are ..., Volume 2, 1851, p. 1186*) [77.7 rprk]
- witte print = niet-ingekleurde prent? [76.31 rplk]
- witwercke = witwerk. Al het handwerk dat met witte draad op wit linnen uitgevoerd wordt. (*Gtb*) [76.25 lprk]
- woech = woeg. Woog. [76.8 lprk]
Var. voech. [76.25 rprk]; voch. [76.32 lplk]
- wolck = volk. Mensen, die door een familiale band met elkaar verbonden zijn. (aangegeven door een bezittelijk voornaamwoord.) Familie, verwanten. (*Gtb*) [76.26 rprk]
Var. volck. [76.40 lprk]
- wollegens = vollegens. Volgens. Naar, overeenkomstig. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.6 lprk]
Var. wolgens. [77.20 rplk]
- wollen = vollen. Vol maken, vullen. (*Nederduitsch letterkundig woordenboek, Volume 2 Door Petrus Weiland, 1844, p. 583*) [76.8 lprk]
- wollenaijster = wollen(n)aaister. Naaister van wollen kledingstukken; voornamelijk naaister die dames- en kinderkleding vervaardigt. (*Gtb*) [76.42 rplk]
Var. wollennaijster. [76.47 lplk]
- wollewevers = wollenwevers. Van de wolwever? Wever van wollen stoffen. (*Gtb*) [77.28 lprk]
- wolleweversgaren = wollenweversgaren. Garen uit wol waarmee wolwevers stoffen weven. (*Gtb*) [77.36 rprk]
- won = met werken verdiende. (*Gtb*) [76.10 lprk]
Var. wong. [77.47 rplk]
- won = verdiende, behaalde als winst. (*Gtb*) [76.13 lplk]
- wonden = woonde. [76.35 rplk]

- wondermoij = wondermooi. Buitengewoon mooi. (*Gtb*) (Noot: gezien de betekenis lekker bij moij (mooi) [76.20 lplk] wellicht: buitengewoon lekker?) [76.20 lplk]
- wonen. [77.9 lprk]
Zie: (tot ...) wont. [77.3 rplk]
- (tot ...) wont = (bij ...) woont. Ook wel: dient, woont, van dienstboden, knechten e.d.: gehuisvest zijn bij iemand, om daar tegen betaling dienst te verrichten. (*Gtb*) [77.3 rplk]
- wort = wordt. [76.7 rplk]
Var. vort. [77.43 lplk]
- wort = waard. (*Beknopt Nederduitsch taalkundig woordenboek, Volume 5 V- Z Door Petrus Weiland, 1830, p. 450*) [76.38 lplk]
- wort = woord. Mondelinge toezegging om iets te doen, te geven of na te laten, belofte. (*Gtb*) [77.12 rplk]
- wort ... eeten = zijn woord eten: weer intrekken wat men gezegd heeft. (*Beknopt Nederduitsch Taalkundig Woordenboek, Volume 2 Door Pieter Weiland, 1828, p. 27*) [77.47 rprk]
- wort quijt = woord kwijt. Woord (belofte, toezegging) al gegeven. (*Gtb*) [77.22 lplk]
- wortter = wordt er. [77.32 lplk]
- wos = waste. (*Spaanschen Brabander door G. A. Bredero, 1974, p. 154. Dbnl*) [76.31 rplk]
- wouwen = vermoedelijke verschrijving voor mouwen. [77.19 rprk]
- Wrieslant = Vriesland. Friesland. [76.41 rprk]
- wrijfbarstel = wrijfborstel. Schuier. (*Algemeen woordenboek der Engelsche en Nederduitsche talen ..., Volume 1, 1864, p. 719*) [76.6 lprk]
Var. vrijfbarstel. [76.13 rprk]
- wrijf flap. [76.20 lplk]
Var. wrijf flappen. (mv) [76.33 lplk]; friflappen. (mv) [76.44 lplk]; frijflappen. (mv) [77.17 rprk]; wriflappen. [77.40 lplk]
- wrochten = werkten. (*Gtb*) [76.3 rplk]
Var. vrochten. [77.21 lprk]
- wrongel = ge-strem-de melk, van de mees-te wei ont-daan, die ge-wron-gen en ge-perst wordt om er kaas van te ma-ken. (*Van Dale.nl*) [77.44 lprk]
- wynterwaj = winterwei. [77.42 lprk]

Feestdagen

– 3 Koningen = Driekoningen. Ker-ke-lij-ke feest-dag die her-in-nert aan de komst bij het Chris-tus-kind van de wij-zen Cas-par, Mel-chi-or en Bal-tha-sar (in de volks-de-vo-tie ge-wor-den tot drie ko-nin-gen) uit het Oos-ten, 6 ja-nu-a-ri. (*Van Dale.nl*) [76.28 rplk]

– Alderhaijlijgen = Allerheiligen. Feest-dag in de rooms-ka-tho-lie-ke kerk ter ere van al-le hei-li-gen,

1 no-vem-ber. (*Van Dale.nl*); Op deze dag gingen vroeger de dienstboden in en uit de huur. (*Nieuwe werken van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden Volume 2, 1830, p. 280*)

[76.3 rplk]

Var. Alderhaij. [76.5 lprk]; Alderhaylijgen. [76.9 lprk]; Aldergotshaijlijgen. [76.28 lprk]; Aldergotshaylygendach. [76.39 lprk]; Alderhaijlygen. [76.42 rprk]; Arlderhaijlijgen. [76.45 rplk]; Alderhaijlij. [76.47 lprk]; Alderhaylij. [77.4 lprk]; Alderhaijgen. [77.9 lprk]; Aldergotshaijlijchgen. [77.24 lprk]; Allergotshaijlijgen. [77.24 rplk]; Alderhaijlijgendach. [77.24 rprk]

– Alderhaijlijgenavent = Allerheiligenavond. De avond voorafgaand aan Allerheiligen, 31 oktober. [76.5 lprk]

Var. Alderhaijlygenavent. [76.7 rplk]; Aldergotshaijlijgenavent. [76.17 lprk]; Gots Alderhaijlijgenavent. [76.45 rprk]

– Alderkinderendach = Allerkinderen. Feestdag in de rooms-katholieke kerk, waarop de Bethlehemse kindermoord wordt herdacht, 28 december. (*Van Dale 1898. Ensie*) [76.36 rplk]

– Aldersielen = Allerzielen. Ge-den-k-dag in de rooms-ka-tho-lie-ke kerk ter ge-dach-te-nis van al-le over-le-de-nen, 2 november. (*Van Dale.nl*) [76.5 lprk]

Var. Aldersielendach. [76.25 lprk]

– Asselwonisdach = Asselwoensdag. Aswoensdag. (*Gtb*); (rooms-ka-tho-liek) woens-dag na Vas-ten-avond, de eer-ste dag van de veer-tig-da-gen-tijd. (*Van Dale.nl*) [77.13 lprk]

Var. Asselwonnisdach. [77.32 rprk]

– beloken Pasen = beloken Pasen. Beloken Pasen is de Nederlandse naam voor de eerste zondag na Pasen (beter: de achtste paasdag). 'Beloken' is het voltooid deelwoord van 'luiken', Middelnederlands voor 'sluiten'. Beloken Pasen is de sluitdag van het Paasoctaaf, de achtdaagse feestperiode die begint op Paaszon-dag. (*kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie*) [76.15 rplk]

Var. beloken Paese. [77.2 rplk]; beloken Pase. [77.56]

– Berchgen Ommeganchendach = Omgang (plechtige processie) van Bergen, zondag voor Pinksteren. Mirakel van het Heilig Bloed. (*Meertens. Bedevaarten in Nederland*) [76.13 rplk]

Var. Bergen Ommegaenchendach. [76.44 rprk]

– darde karsdach = derde kerstdag. Kerstdrie, 27 december (*Gtb*). [77.26 lprk]

- Goevrijdach = Goevrijdag. Goede Vrijdag. De vrijdag voor Pasen, de sterfdag van Christus. (*Woordverklaring. Dr. L.M. Metz – 1937. Ensie*) [76.46 rprk]
- Goeweck = Goeweek. Goede Week. De laatste week waarin Jezus leefde: beginnend met Palmzondag, Witte Donderdag, Goede Vrijdag, Stille Zaterdag en eindigend met Pasen. (*Gtb*) [77.22 lplk]
- grote Vastelavent = grote Vastenavond. De Zondag Invocavit, de zesde zondag voor Pasen, de eerste zondag van de vasten. (*Middelnederlandsch handwoordenboek (1911)–J. Verdam, p. 612. Dbnl. PDF*) [76.12 lprk]
- grote Vastelavens avent = de dag vóór grote Vastenavond. [76.12 lprk]
Zie: grote Vastelavent. [76.12 lprk]
- grote Vastelavents sonnendach = (rooms-katholieke kerk) zevende zondag vóór Pasen, vastenavondzondag. (Noot: onder Quinquagesima.) (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [76.46 lprk]
Var. grofe Vastelavents sonnendach. (verschrijving)[77.20 rprk]
- Haijlijch Kruijsenavent = dag voorafgaand aan het feest van de Kruisvinding, 2 mei. [77.48 lprk]
- Haijlich Sacrament = heilig Sacrament. (feestdag) [76.41 rplk]
Var. Haijlijch Scakrament. [77.2 rprk]; Haijlijch Sakrament. [77.23 lplk]; Haijlich Sakrament. [77.29 rprk]
Zie: Haijlijch Sakramentsdach. [76.16 rplk]
- Haijlich Sakramentsdach = Sacramentsdag. De tweede donderdag na Pinksteren; de dag waarop de kerk de instelling van het H. Avondmaal gedenkt. (*Gtb*) [76.16 rplk]
Var. Haijlich Sakramentsdach. [76.26 rplk]; Haijlijch Sakramentsdach. [77.23 lplk]; Haylijch Sakramentsdach. [77.34 lprk]; Haijlijch Sacramentsdach. [77.40 lplk]
- Haylich Kruisendach = Heilig Kruisdag. Feest van de Heilig-Kruisvinding, 3 mei. Kruisvinding door keizermoeder Helena te Jeruzalem; ca 325. 3 mei (*heiligen.net*) [76.16 lplk]
Var. Haijlich Kruisendach. [76.29 rplk]; Haijlijch Kruijsendach. [77.22 rplk]
- Haylich Sakramentsavent = Sacramentsavond. De dag voorafgaand aan Sacramentsdag. (*Gtb*) [76.23 rprk]
Var. Haijlich Sakramentsavent. [76.33 rprk]; Haijlich Sacramentsavent. [76.38 lplk]; Haijlijch Sakramentsavent. [77.23 lplk]
- Hoechge Lieve Frouenavent = de dag vóór Hoge Lieve Vrouw (Maria Hemel ten opneming), 14 augustus. [76.24 lprk]
Var. Hoge Lieve Frouenavent. [77.23 rplk]
- Hoechge Lieve Vrou = Hoge-Lieve-Vrouw. Maria-Hemelvaart, 15 augustus. (*Limburgse dialecten III, 3.3 (Kerken en geloof) 2008, p. 124-125. PDF via e-wld.nl*) [76.7 lplk]
Var. Hoechge Lieve Frou. [76.14 lplk]; Hoege Lieve Frou. [76.30 rprk]; Hoege Lieve Frou.

[76.38 rprk]; Hoge Lieve Frou. [77.3 lprk]; Hoge Lieveve Frou. [77.15 rprk]; Hoge Lieve Frou. [77.23 lprk]

– karsavent = kersavond. Kerstavond. De avond, en bij uitbreiding, de dag vóór Kerstdag (het feest van Christus' geboorte op 25 december). (*Gtb*) [76.43 rplk]

– karsdach = kerstdag. De dag waarop de christelijke kerken het geboortefeest van (Jezus) Christus (het kerstfeest) vieren: de 25ste december. De 25ste december was in de heidens-Romeinse keizerwereld de feestdag van de geboorte van de Onverwonnen Zon (natalis Invicti); in de vierde eeuw heeft de Kerk deze feestdag voor de viering van het feest van de geboorte van Jezus Christus, (de Zon der Gerechtigheid), aangenomen. (*Gtb*) [77.26 lplk]

– karsnacht = kersnacht. Spreektaal voor kerstnacht, de nacht waarin Christus geboren is. (*Gtb*) [76.12 lprk]

– karstijt = karstijd. Volkstaal voor kersttijd. (*Gtb*) [76.25 rplk]
Var. karstijck. (verschrijving) [77.37 lprk]

– koppertgismaenendach = koppertjesmaandag. Koppermaandag. Maandag na Driekoningen (6 jan.), vroeger feestdag van de ambachtslieden. (*Vreemde woorden. Ensie*) [76.23 lplk]

– kruijsdagen = kruisdagen. De drie vastendagen vóór Hemelvaartsdag, wanneer op vele plaatsen ommegangen met kruisen worden gehouden. (*Gtb*) [77.16 lplk]

– Kruijsverheffingendach = Kruisverheffingsdag. Heilige Kruisverheffing, 14 september. (*hetkatholiekegeloof.nl*) [76.42 lprk]
Var. Haijlijch Kruijsverheffingdach. [77.4 lplk]; Haijlich Kruijsverheffingendach. [77.24 lprk]

– Lichtmis = Maria Lichtmis is een rooms-katholiek feest (2 februari) waarop men herdenkt dat Jezus op de 40ste dag na zijn geboorte door zijn ouders in de tempel aan God werd opgedragen. Bij die gelegenheid werd Maria ook, zoals elke jonge moeder, volgens de joodse traditie gezuiverd. Op deze dag hebben er in de kerk een kaarsenwijding en lichtprocessie plaats; vandaar de naam. (*Zelfstudie. Ensie*); Vrouwendag, 2 Februari; dag dat de dienstboden hun dienst verlieten. (*Koenen. Ensie*) [76.15 lplk]
Zie: Onse Lieve Vrou Lichtmis. [76.15 lplk]

– Lieve Vrou in die sne = Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw. 5 augustus. (*Kn.nl*) [77.14 rplk]

– Maria Maddalene = H. Maria Magdalena, naamdag 22 juli. [76.13 rprk]

– Onse Lieve Frouwendach = op 25 maart, Maria Boodschap. [76.44 lplk]

– Onse Lieve Frou Botschapenavent = avond voor Maria-Boodschap, 24 maart. [77.14 rprk]
Var. Onse Lieve Frouen Botschapenavent. [77.44 rprk]

– Onse Lieve Frou Botschappenendach = Maria Boodschap (ook Annonciatie of Anunciatie). Feest 25 maart. (*heiligennet.nl*) [76.40 rprk]
Var. Onse Lieven Frouen Botschapendach. [77.14 lprk]; Onse Lieve Frouen Botschap. [77.14 rplk]; Onse Lieve Frouen Botschapendach. [77.14 rprk]; Onse Lieven Vrouwen Botschapendach.

[77.26 rprk]

Hetzelfde als: Onse Lieve Frouwendach. [76.44 lplk]

– Onse Lieve Frouendach te Personckel = portiunculafeest of portiunculadag, Sint-Maria-ter-Engelen, 2 augustus. Aflaatfeest van de Orde der Franciscanen. Oorspronkelijk het inwijdingsfeest van de kerk der Madonna degli Angeli of van de Portiunculakerk bij Assisi.

[77.9 lprk]

Var. Onse Lieve Frou te Personckel [77.9 rplk]; Onse Lieve Frou de Personckel. [77.23 lprk]; Onse Lieve Frou die Personckel. [77.23 lprk]; Onse Lieve Frouen Personkelendach. [77.30 rplk]; Onse Lieve Frou te Personckel. [77.35 rprk]; Onse Lieven Frouen Personckelendach. [77.40 rprk]; Onse Lieve Frouen Personckelendach. [77.40 rprk]; Onse Lieve Frou te Parsonckel [77.47 lprk]

– Onse Lieve Frouen Gebortendach = Maria geboorte, 8 sept. [77.36 lplk]

Var. Onse Lieve Frouen Gebortge. [77.57]

– Onse Lieve Frouen Ontfankenisenavent = 7 december. [77.43 lplk]

– Onse Lieve Frouen Vijsijtacijendach = Maria Visitatie(dag). Rooms-katholiek feest dat tot 1969 op 2 juli en sindsdien op 31 mei wordt gevierd ter herinnering aan het bezoek dat de Maria bracht aan haar nicht Elisabeth. (kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie/

Hetkatholiekegeloof.nl) [77.30 lplk]

Var. Onse Lieve Frouen Vijsytacijendach. [77.34 rprk]

– Onse Lieve Heers Hemelfaersdach = Hemelvaartsdag. Feestdag van de hemelvaart van Christus, de dag waarop in de kerkelijke kalender wordt gevierd dat Christus, na zijn opstanding uit de dood met Pasen, 40 dagen later opvoer naar God, zijn vader, in de hemel, en die in de meeste landen steeds op een donderdag valt. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.44 rplk]

Var. Hemelvaert. [76.44 rplk]; Onse Lieve Heer Hemelvaert. [77.14 lprk]; Onse Lieven Heer Hemelvaertendach. [77.16 lplk]; Hemelvaertsdach. [77.16 lplk]; Onse Liefen Heer Hemelvaertendach. [77.22 rprk]; Onse Lieven Heer Hemelvaer. [77.28 rprk]

– Onse Lieve Heers Hemelvaertsavent = de avond of dag voorafgaand aan Hemelvaartsdag. [77.15 lprk]

Var. Onse Liefen Heers Hemelvaertsenavent. [77.33 rprk]

– Onse Lieve Vrouenavent = 1 februari, Onze Lieve Vrouwen avond of Vrouwenavond, de dag voor Maria Lichtmis op 2 februari. [76.5 lplk]

– Onse Lieve Vrou Lichtmis = Onze Lieve Vrouw Lichtmis. Maria Lichtmis, 2 februari. Maria Lichtmis verwijst naar een christelijk feest dat meestal wordt gevierd op 2 februari, of 40 dagen na Kerstmis. Op deze dag wordt herdacht dat Maria de Tempel in Jeruzalem bezocht, 40 dagen na de geboorte van Jezus (Lucas 2: 22-39). Overeenkomstig de joodse wetten werd Maria gereinigd en bood ze haar zoon als eerstgeborene aan God aan. [...] De naam Maria-Lichtmis verwijst naar de traditie die in de 5de eeuw ontstond en waarbij kaarsen worden aangestoken tijdens het feest. In het westen symboliseert de processie met de kaarsen Christus als zijnde het licht van de wereld, en zijn presentatie in de Tempel. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*); Lichtmis. (Vrouwendag; 2 Februari); dag, dat de dienstboden hun dienst verlieten. (*Koenen. Ensie*) [76.15 lplk]

Var. Onse Lieve Frou Lichtmisdach. [76.15 lplk]; Lichtmis. [76.17 lprk]; Onse Lie Frou Lichtmis. [76.21 lplk]; Onse Lieve Frou Lichtmisendach. [76.29 lplk]; Onse Lieve Frou Lichtmis. [76.32 rplk]; Onse Lieve Frouen Lichtmisendach. [77.20 lplk]; Onse Lieve Lichtmis. [77.57]

– Onse Lieve Vrou Lichtmisenavent = Lichtmissenavond, 1 februari. De avond vóór Maria-Lichtmis, d.i. 2 februari. (*Een glossarium van zeventiende-eeuws Nederlands, dr. P.G.J. van Sterkenburg, 1981, p. 129*) [76.15 lplk]

Var. Onse Lieve Frou Lichtmisenavent. [77.13 lprk]

– Onse Lieve Vrouen Ontfanckenis = Maria-onbevleete-ontvangtenis, 8 december. (*Limburgse dialecten III, 3.3 (Kerken en geloof) 2008, p. 129. PDF via e-wld.nl*) [76.5 lprk]

Var. Onse Lieve Vrou Ontfanckenis. [76.7 lplk]; Maria Ontfanckenisendach. [77.5 rprk]; Onse Lieve Frouen Ontfanckenis. [77.14 lplk]; Onse Lieve Frouen Ontfanckenisendach. [77.14 lplk]; Onse Lieve Frouen Ontfanckenisdach. [77.31 rprk]; Onse Lieve Frou Ontfanckenis. [77.36 rprk]

– Paes = verkorting van Pasen. (*Gtb*) [76.2 rp]

Var. Paessen. [76.12 lprk]; Pasen. [76.15 rprk]; Pase. [76.21 rprk]; Paesse. [76.40 rprk]; Paesen. [76.41 lprk]; Pas. [76.46 lplk]; Paese. [76.47 lplk]

– paesavent = paasavond. De avond, en bij uitbreiding de dag, voor Pasen. (*Gtb*) [76.18 lplk]

– paesdinchsdach = paasdinsdag. De dinsdag na Pasen, derde paasdag. (Via paaschdinsdag.) (*Gtb*) [76.33 lplk]

Var. paesdinchgisdach. [77.15 lplk]; paesdinchsdach. [77.38 rprk]; paesdinsdaechs. [77.44 rprk]; pasdinchgisdachs. [77.56]

– paeswonisdach = paaswoensdag, na Pasen. [77.22 lprk]

– Palm = vroeger voor Palmzondag. (*Gtb*) [77.28 lplk]

– palmavent = palmavond. De zaterdag vóór Palmzondag. (*Van Dale 1898. Ensie*) [77.28 lplk]

– Palmsonnendach = Palmzondag. De zondag voor Pasen waarmee de Goede Week begint, tevens de zesde en laatste zondag van de vastentijd. (*Art & Architecture Thesaurus. Ensie*) [76.29 lprk]

Var. Palm. [77.28 lplk]

– pasdach = paasdag. Elk van de twee dagen van het paasfeest, met name de eerste dag. (*Oosthoek Encyclopedie. Ensie*) [77.38 rprk]

Var. pasdach. [77.56]

– Passijsonnendach = Passiezondag. De tweede zondag vóór Pasen en het begin van de passietijd, de periode van twee weken voor Pasen, sinds de middeleeuwen bijzonder gewijd aan de herdenking van het Lijden des Heren. De laatste week wordt ook wel Goede Week genoemd. (*Katholicisme encyclopedie. Ensie*); De zondag vóór Palmzondag. (*Oosthoek 1916. Ensie*) [77.56]

- Pijnster = Pinster. Vorm van Pinksteren die in NH al in de ME voorkomt. (*Gtb*) [76.26 rplk]
Var. Pynster. [77.29 lprk]

- pijnsteravent = pinksteravond, de avond voor de eerste pinksterdag en bij uitbreiding ook: de dag voor Pinksteren. (*Gtb*) [76.37 rprk]

- pijnsterdach = pinksterdag. De eerste dag van het pinksterfeest, pinksterzondag. Oorspronkelijk een Israëlietische feestdag en de dag waarop na Jezus' dood de uitstorting van de Heiligen Geest op de discipelen plaatsvond, later de Christelijke feestdag waarop dit wordt herdacht. (*Gtb*)
[76.30 lplk]

- pijnsterdinsdach = pinksterdinsdag. De dinsdag na Pinksteren, derde pinksterdag, pinksterdrie. (*Gtb*) [76.23 rprk]

- schaijen der Apostelendach = de scheiding der Apostelen, 15 juli. (*Biekorf. Jaargang 61 (1960), p. 325. Dbnl*) [76.13 rprk]

- Sijnte Willebordendach = St.-Willibrordusdag, naamdag van St.-Willibrordus, 7 november. [76.3 rplk]
Var. Sinte Willebordendach. [76.36 lplk]; Sinte Willebort. [77.42 lprk]

- Sint Allebaerdendach = St.-Adelbertus, 25 juni. In Nederland de heilige monnik en diaken Adelbertus, metgezel van de H. Willibrordus en apostel van Kennemerland. [77.8 rplk]

- Sint Anderies = St.-Andreas. Apostel, feestdag 30 november. (*heiligen.net*) [76.25 lprk]
Var. Sint Anderis. [77.25 rplk]

- Sint Anderiesenavent = St.-Andreasavond, 29 november. [77.11 rplk]

- Sinte Alexiusendach = St.-Alexiusdag, 17 juli. [77.9 lplk]

- Sinte Anggenietenavent = St.-Agnesavond, 20 januari. [77.5 rplk]

- Sinte Appolonijendach = St.-Apollonia, gedenkdag 9 februari. Martelares onder Decius. Aangeropen om hulp door lijders aan tand- en kiespijn. (*Geografisch. Ensie*) [77.20 rplk]

- Sinte Barber = St.-Barbara, feestdag 4 december. [77.57]

- Sinte Bartelmies = St.-Bartholomeüs, feestdag 24 augustus. [76.7 lprk]
Var. Sinte Bartelmiesendach. [77.3 rplk]; Sinte Bartelmiesendach. [77.17 rprk]

- Sinte Bartelmiesenavent = St.-Bartholomeüs-avond, 23 augustus. [76.30 rprk]

- Sinte Blaseisendach = St.-Blasius, feestdag 3 februari. [76.29 lplk]
Var. Sinte Blasijsendach. [77.32 rprk]

- Sinte Boneaventuerendach = St.-Bonaventura, feestdag 14 juli. (*Meertens Instituut. Ensie*) [77.8 rprk]

- Sinte Franschuskisdach = St.-Franciscus van Assisi, feestdag 4 oktober. [76.5 lprk]
Var. Sinte Fransuskis. [77.24 rplk]
- Sinte Gertruijdenavent = St.-Gertrudisavond, 16 maart. [77.14 lprk]
- Sinte Gertruijtendach = St.-Gertrudisdag. Feest van de heilige maagd Gertrudis, 17 maart. [77.44 rplk]
- Sinte Gregorijsendach = St.-Gregoriusdag, feestdag 12 maart. [77.6 rplk]
Var. Sijnte Gregorijsendach. [77.13 rprk]; Sinte Gregorijs. [77.56]
- Sinte Katrijn = St.-Catharina, feestdag 25 november. (*Christelyke waerheden met godtvruchtige oeffeningen voor de sondagen, 2e druk, 1706, p. 560*) [76.14 rprk]
- Sinte Klaerendach = H. Clara van Assisi, feestdag 11 augustus. [77.15 rprk]
- Sinte Kornelis = St.-Cornelius, feestdag 16 september. [76.5 lprk]
Var. Sintte Kornelis. [77.9 rplk]
- Sinte Lauueris = St.-Laurentius, feestdag 10 augustus. Laurentius van Rome, Italië; diaken en martelaar; † 258. (*heiligen.net*) [76.11 lprk]
Var. Sintte Lauueris. [76.45 lprk]; Synte Lauuerys. [77.48 lplk]
- Sinte Lijsbetendach = St.-Elisabeth. Naam van de vrouw van Zacharias, moeder van Johannes de Doper, feestdag: 5 november. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.19 lplk]
- Sinte Luickasenant = St.-Lucasavond, de dag vóór St.-Lucasdag, 17 oktober. [76.42 rplk]
- Sinte Lukas = St.-Lucas, evangelist, feestdag 18 oktober. [76.42 rplk]
Var. Sinte Lukasendach. [77.18 rplk]
- Sint Engelmondendach = feestdag van St.-Engelmundus of Engelmond, Engelse missionaris uit de 8ste eeuw, 21 juni. [77.46 rprk]
- Sint Jans voer die Latijnse Port = Johannes voor de Latijnse Poort, 6 mei. Gedenkdag van de marteling van de H. Johannes, apostel en evangelist, voor de Latijnse Poort. (*Wikipedia*) [77.28 rprk]
- Sint Josependaech = St.-Jozefdag, feestdag 19 maart. [77.14 rplk]
Var. Sint Josep. [77.56]
- Sinte Lusijen = St.-Lucia, feestdag 13 december. [76.9 rprk]
Var. Sinte Lusij. [76.43 lprk]; Sint Lusij. [77.5 lprk]; Sinte Lucij. [77.12 lprk]; Sinte Lusijendach. [77.31 rprk]; Sinte Lecij. [77.52]
- Sinte Lusijenavent = St.-Lucia-avond, de dag vóór Sinte Lucia; 12 december. [77.5 lprk]
- Sinte Maerten = St.-Martinus van Tours, Sint-Maarten, feestdag 11 november. [76.14 rprk]
Var. Sinte Maertensdach. [76.46 rprk]

- Sinte Maria Maddalenenavent = de avond voor de feestdag van de H. Maria Magdalena, 21 juli. [77.9 lplk]
- Sinte Maria Maddalenendach = St.-Maria Magdalena, feestdag 22 juli. [77.17 lplk]
- Sinte Markisendach = St.-Markusdag, evangelist, feestdag 25 april. [77.28 rplk]
Var. Sinte Markis. [77.45 lprk]
- Sinte Mateuisenavent = de dag vóór St.-Mattheüs, 20 september. [77.36 lplk]
- Sinte Mateuisendach = St.-Mattheüsdag. Sint-Mattheüs, feestdag 21 september. [76.31 lplk]
Var. Sinte Mateuissendach. [76.35 lprk]; Sinte Mateuis. [76.35 lprk]; Sinte Matewissendach. [76.35 lprk]; Sinte Mateuisendaech. [77.10 rplk]
- Sinte Matisenavent = St.-Matthias avond, 23 februari. [77.26 rplk]
- Sinte Matisendach = St.-Matthiasdag. Sint-Matthijs, feestdag 24 februari. [76.43 rprk]
Var. Sinte Matis. [77.20 rplk]; Sinte Matisdach. [77.57]
- Sinte Michgiel = St.-Michaël, aartsengel, feestdag 29 september. [76.35 lprk]
Var. Sijnte Michgielsdach. [76.35 rplk]; Sintens Michgiel. [76.38 rprk]; Sinte Michgielendach. [76.39 lplk]; Sinte Michgiellendach. [76.39 lprk]; Sinte Miechgiel. [77.57]
- Sinte Michgiels Openbarijnge = verschijning van de aartsengel Michaël in Monte Gargano, feestdag 8 mei. (*Katholieke Encyclopaedie. Ensie*) [77.56]
- Sinte Michielsavent = de dag vóór St.-Michaëlsdag, 28 september. [77.18 lprk]
- Sinte Pauuelisen Bekerendach = Beking van de heilige Apostel Paulus, 25 januari. (*kroncrv. Kath. Encyclopedie*) [77.19 rplk]
Var. Sinte Pauuelis Bekerinchdach. [77.32 lplk]; Sinte Pauuelis Bekingendach. [77.37 rplk]; Sint Pauuelis Beking. [77.57]
- Sinte Pieter Banden = feest van St.-Petrus' Banden, 1 augustus. Feest ter ere van het feit dat de heilige apostel Petrus zowel in Jeruzalem als in Rome, voordat hij de marteldood onderging, met boeien gebonden is geweest. Wijding van de basiliek van Sint Petrus Banden te Rome. (*Liturgisch woordenboek der roomsch-catholijke kerkgebruiken Door Franz Grundmayr, 1824, p. 36*) [77.5 rprk]
- Sinte Pieter ende Pauuelisendach = H.H. Petrus en Paulus. Feestdag 29 juni. [76.13 rprk]
Var. Sinte Pieter ende Sinte Pauuelis. [77.9 lplk]; Sinte Pieter ende Pauuelis. [77.21 rplk]; Sinte Pieter ende Sinte Pauuelisendach. [77.40 lplk]
- Sinte Pieter ende Pauuelissenavent = H.H. Petrus en Paulus Avond, 28 juni. [76.38 lprk]
- Sinte Pieternelle = St.-Petronella was een Romeinse martelares uit de vroege tijd van het christendom. Kerkelijke feestdag is 31 mei. (*Nederlandse Voornamenbank*) [77.56]

- Sinter Nicolaes = St.-Nicolaas. Sinterklaas. Naamdag van St.-Nicolaas, 6 december. (*Gtb*) [76.3 rprk]
Var. Sinter Nycolaes. [76.36 lprk]; Sinter Nicolaesendach. [76.39 rprk]; Sintercolaes. [76.43 lprk]
- Sinter Nicolaesenavent = St.-Nicolaasavond, 5 december. [76.39 rprk]
- Sinter Nicolaes de Tolentijnisendach = St.-Nicolaas van Tolentijn (Tolentino), naamdag 10 september. [76.39 lplk]
- Sinte Roechgissendach = Sint-Rochus, feestdag 16 augustus. [76.38 rprk]
- Sinte Sijmen ende Judendach = feest van de heilige apostelen Simon en Judas. Op 28 oktober viert de Katholieke Kerk van de Romeinse ritus het liturgische feest van de heilige Simon de IJveraar en Judas Thaddeüs. Volgens overlevering zouden deze apostelen op dezelfde plaats en tijd de marteldood zijn gestorven. (*Kro-ncrv.l/katholiek/encyclopedie*) [76.5 lprk]
Var. Sinte Sijmen Sinte Dudendach. (verschrijving) [76.9 rplk]; Sinte Sijmen Sinte Judendach. [76.14 rplk]; Sijnte Sijmen ende Judendach. [76.22 lprk]; Sinte Sijmen Judendach. [76.25 lplk]; Sinte Sijmen ende Juda. [77.11 lplk]; Sinte Sijmen ende Jut. [77.48 rprk]
- Sinte Tomas = St.-Thomas, apostel, 21 december. (*Geschenk voor de beminnelijke jeugd, haar aangeboden op den schoonsten dag ...1836*) [77.12 lprk]
Var. Sijnte Tomisendach. [77.12 lprk]; Sinte Tomes. [77.43 lprk]
- Sinte Tomas van Aquijnendach = St.-Thomas van Aquino, 7 maart (sterfdag). (*Levens der Heiligen op elken dag van het jaar, Volume 1 Door Albert Werfer, Franz Xaver Steck, 1863*) [77.13 rprk]
Var. Sinte Tomas van Apuinen. (verschrijving) [77.56]
- Sinte Willebordenavent = St-Willibrordusavond, feestdag 6 november. [76.39 lprk]
- Sint Jacop = St.-Jacobsdag, feestdag 25 juli. [76.5 lplk]
Var. Sijnt Jacopsdach. [76.8 rprk]; Sint Jacopsdach. [76.8 rprk]; Sijnt Jacop. [76.10 rplk]; Synt Jacop. [76.29 rplk]; Sint Jacopendach. [76.34 rprk]; Sint Jacopsdaech. [77.9 rplk]
- Sint Jacopxavent = St.-Jacobsavond, feestdag 24 juli. [77.30 lprk]
- Sint Jansavent = St.-Jansavond, feestdag 23 juni. [77.8 rplk]
Zie: Sint Jans Battijstendach. [76.5 lprk]
- Sint Jans Battijstendach = St.-Jan Baptist, Johannes de Doper. St.- Jansfeest, 24 juni. [76.5 lprk]
Var. Sint Jan. [76.18 rprk]; Sint Jansdach. [76.19 lprk]
- Sint Jansdach = Sint-Jansdag. Heilige Johannes, apostel en evangelist, 27 december. (*heiligen.net*) [77.26 lplk]
Var. Sint Jan. [77.56]

– Sint Pieterstolendach = St.-Pietersstoel. Feest van St.-Pietersstoel te Antiochië, 22 februari. (*Liturgisch woordenboek der roomsch-catholijke kerkgebruiken Door Franz Grundmayr, 1824, p. 342*) [77.44 lprk]

– Vastelavent = Vastelavond. Vastenavond. Vooravond van de vasten, het is een dag van vreugde en ontspanning vóór de grote vasten, de dinsdag vóór Aswoensdag. (*Gtb*) [76.12 lprk]

Var. Wastelavent. [77.57]

– Witten Dondersdach = Witte Donderdag, donderdag voor Pasen, de dag voor Goede Vrijdag, waarop het Laatste Avondmaal van Jezus Christus en zijn apostelen wordt herdacht. De naam verwijst naar de gewoonte om op Witte Donderdag alle kruisbeelden en andere beelden met een wit kleed te bedekken. De door de katholieke kerk bepaalde liturgische kleur van deze dag is ook wit. (*Algemeen Nederlands Woordenboek. Ensie*) [76.37 rplk]

Var. Witten Donsdach. [77.8 lprk] Witten Doendersdach. [77.2 rplk]; Wijtten Dondersdach. [77.56]